

Staatl. Bibliothek
Regensburg

Med. 1838/
2

Carl Gustaf 1832.

Oportet exacte perdiscere unamquamque tempo-
rum constitutionem, & ipsum morbum: —

Nam æstivos morbos superveniens hyems dissolvit,
& hyemales æstas succedens transmutat.

Hippocrat. l. III. de morbis popular.

G 77/571

ILLUSTRISSIMO
AC
MAGNIFICO
VIRO
ANTONIO
LIB. BARONI
DE STÖRCK,

DOMINO IN JETELSEE,

AUGUSTISS. IMPERATORI, ET IMPE-
RATRICI A CONSILIIS, ARCHIATRORUM
COMITI, STUDII MEDICI PRÆSIDI, AC DIRE-
CTORI PERPETUO, PER UNIVERSAS AUSTRIÆ
PROVINCIAS PROTO - MEDICO, NOSOCOMII
CIVICI PAZMANYIANI PHYSICO, SOCIETAT.
EDIMBURG. BOTAN. FLORENT. ACAD. SCIENT.
SIEN. ACAD. PRINCIP. HASS. INSTIT. BONON.
ET ACAD. NAT. CURIOS. DEGLI AGIATI
DI ROVERDO MEMBRO &c. &c.

ILLUSTRISIME VIR!

 Tot, tantisque bene-
ficiis, VIR ILLU-
STRISIME! me devinctum
habes, ut, qui dignas referre
TIBI grates possim, me im-
parem lubens fatear.

Atque id ut publice, atque
alta voce contestar, mearum

) 3

par-

*partium semper erit, quas
nunquam deseram, donec
hæcce, qua fruor, aura me
deservuerit.*

*Parcam modestiæ TUÆ,
TUAque tempora non mo-
rabor longa illustrium vir-
tutum narratione. Eminen-
tio-*

tiores hæ sunt, quam ut indigeant me laudatore.

TE enim tum quoque grata mente recolet sera posteritas, ubi me, meumque libellum alta oblivio dudum merferit.

TU *te ipse nempe* **TUUM**
Nomen longissimo ævo con-
signasti, non interituum,
quousque humanum genus
hanc terram colet, iis ma-
lis pressam, quorum antido-
ton reperisti.

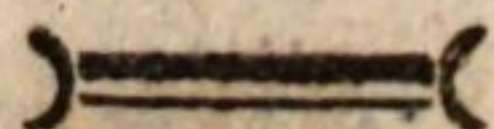
PRÆ-

PRÆFATIO.

En alterum rationis medendi totum, ex sedula penes lectos ægrorum contemplatione natum.

Nulla nec isthoc anno observatorum monstra venabar, sed totus in eo eram, ut fidelem constitutionis annuæ, vicissitudinum temporis, materi-

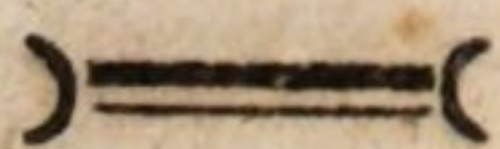
ricive morbificæ, & morborum imaginem sisterem, & exacte notare varias ægritudinum commistiones, transitus varios una serie sese excipientium morborum, eorumque lusus mirificos uno eodemque tempore conspicuos, & eadem prognatos origine, veluti totidem diversa ejusdem hydræ lernææ capita.

Hos conatus si multorum industria juverit, fors condi quondam febrium systema poterit, firmioribus mixtum fundamentis; multaque ab aliis collecta,
Eta,

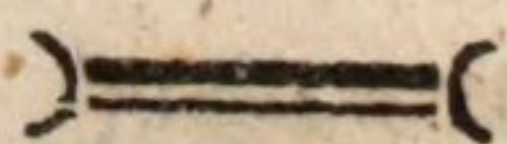
Etæ , sed ordine nullo , & nullo ad aliorum inventa respectu habito , atque in vasto observationum campo tanquam totidem dispersa membra in unum tandem ædificium coibunt , nullis argutantium ratiunculis subruendum , utpote æternæ naturæ opus immortale.

Hæc ratio est , quare multa , præcipue in cadaveribus reperta , futuros in usus reposuerim , contentus hac simplici temporum , morborumque descriptione , utilissima quidem , ni me
omnia

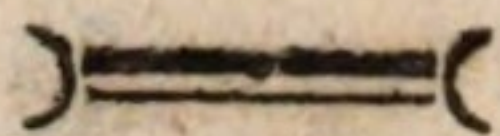
omnia fallunt, sed ob stilum monotonon, humilioremque, & circa res sæpe easdem, semper notissimas versantem lectorum orexi fortasse non aridentia. At malui placuisse paucis, & pluribus profuisse, quam rerum verborumque jucunda varietate solam, nulliusque bonæ frugis admirationem multorum captasse.

Id assero, me nulli methodo præ alia quacunque addictum esse, sed eligere illam, quam anni constitutio, eique respondens ægritudo poposcerit:
esse

esse idcirco subinde foli sanguinis mis-
fioni, & antiphlogistico apparatusi lo-
cum, esse & foli ferme per sæpe eme-
tico, esse etiam locum utrique auxi-
liorum horumce generi non raro.

Multo dignos encomio arbitror,
qui reperiundis novis insudant, sed
nec inutiliter eorum locari operam,
qui illorum, quæ prisca ætas tulit,
notiones examinant, contrahunt, di-
latant, rectificant. Illi regiones de-
tegunt incognitas: Hi patrio solo do-
cent recte uti, atque id minori qui-
dem

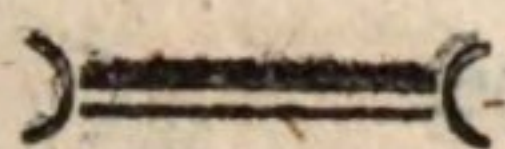

dem cum gloria, sed emolumento non
impari.

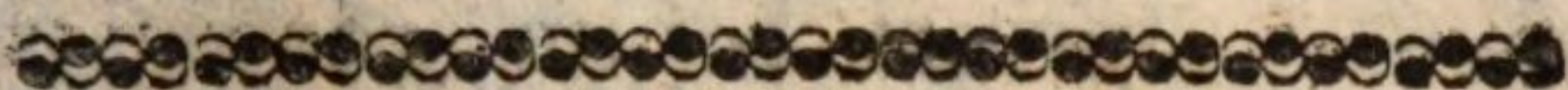
Huic proposito si satisfecero, di-
gnum patientiæ, laborisque præmium
recepi.

ELEN-

E L E N C H U S.

Caput I. Januarii anni 1777. de-
scriptio . . . pag. 1

— II. Februarius ejusdem anni 3

— III. Martius . . . 23

— IV. Aprilis . . . 28

— V. Majus . . . 47

— VI. Junius . . . 50

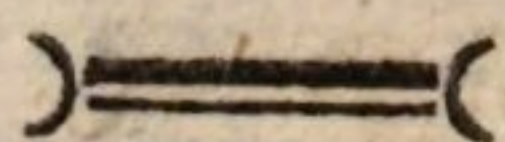
— VII. Julius . . . 53

— VIII. Augustus . . . 56

— IX. Febris puerperarum . 57

— X. Febris æstivæ anni 1777.
in variis individuis lu-
sus Varii . . . 87

Caput

Caput XI. Reflexiones in historias
priori capite recensitas

pag. 186

— XII. De febris æstivæ complicatione cum aliis morbis, & parasitica ejusdem indole . . . 218

— XIII. September . . . 297

— XIV. October . . . 303

— XV. November . . . 314

— XVI. December . . . 352

— XVII. Varia . . . 400

CAPUT I.

JANUARIUS ANNI 1777.

Initio Januarii nives copiosissimæ ven- *Januarii de-
scriptio.*
to per intervalla furente, &
procelloso. Frigus. Circa me-
dium mensis dies aliquot egelidi. Die
17. gelu recrudit ad 23tiam usque
protensum. Inde tempus denuo egeli-
dum, tepidum, nivesque colliquatæ.

Die 7. & 19. hujus mensis maxi-
mum frigus fuit in thermometro Reau-

A

mu-

muriano. — 0. 8. gr. idest: infra punctum congelat.

Die 13. 23. 24. 25. 26. frigus minimum. +. 0. 1. gr. id est supra punctum congelat.

Calor medius atmosphærae. — 0. $2\frac{1}{2}$. gr. *

Die 17. altissima barometri statio 28. poll. viennens. 6. lin.

Die 8. 19. statio ejusdem infima 27 poll. 6 lin.

*Morbi
inflam-
matorii.*

Hoc mense phlogosis late imperitabat; hinc frequens pleuritis, & rheuma inflammatorium, & lumbago, & ischias. Morborum decursus celer, imperuosus, & cum discrimine. Aegrotantium vis magna, sed funerum non magna.

Phlebotomiæ, & totius antiphlogistici apparatus usus creberrimus hac tempestate, & magnopere salutaris fuit, at perquam rarus emeticorum.

CA.

* Calor medius atmosphærae eliciebatur ex caloribus singulorum mensis dierum in summam collectis, & per numerum dierum illum mensem constituentium divisus.

CAPUT II.

FEBRUARIUS.

Ab exordio Februarii ad ejusdem fere *Februa-*
medium magna frigoris, caloris- *rii de-*
que vicissitudo fuit, insignem per biduum *scriptio,*
atmosphærae teporem frigore per alios
binos dies excipiente, idque alternatim.
Vix una alterave nix, eaque pertenuis.
A 15. aër quatriquo serenus, siccus: at
reliquum mensis nebulosum partem maxi-
mam, & valde humidum cum nive una,
exigua. Venti aut nulli, aut tenues.

Die 1. & 2. Febr. frigus maxi-
mum — 0. $7\frac{1}{2}$ gr.

Die 26. frigus minimum + 0. 7. gr.

Calor atmosphærae medius + 0. $\frac{1}{2}$ gr.

Die 26. & 27. altissima barometri
statio 28. poll. 3. l.

Die 18. ejusdem statio infima. 27.
poll. $2\frac{1}{2}$. l.

Primum mensis dimidium febres in-
festavere indole, numero, eventoque ab
iis non diversæ, quæ annum nascentem
exorsæ sunt. Inclinato vero mense mor-

borum numerus contractior fuit, & ingenium minus ferox, minusque præceps decursus, & raræ mortes.

Catarrhi febriles, inflammatorii.

Sub exitu mensis febris catarrhalis sæpius visa, & rarior pleuritis, nisi ipsam hanc febrem catarrhalem compellere pleuritidem velis, sed cicurata, & acie refracta incurfantem, quæve ægros obambulare permisit, & acuta pleuritide præcedentium septimanarum diuturnam magis.

Eorum cura.

Febrim hancce catarrhalem antiphlogistica methodus sanavit, missiones sanguinis, & emollientia herbarum, radicumve decocta cum mitissimo nitri sale.

Neglecti in phthisin abeunt.

Id generis catarrhofas febres temporibus phlogosi faventibus exortas, & hoc, & aliis annis non raro in immedicabilem pulmonum phthisin conversas vidi. Ejus rei rationem hanc deprehendi, quod multi in terris hisce ita opinentur, phlebotomiam catarrho nunquam convenire, neque disquirant, quænam illa catarrhi species sit, quæ id auxilium abhorreat, quæve e contrario exposcat.

*V.S. instituen-
da est.*

Diversæ catarrhorum

Hi sub eodem catarrhi vocabulo diversissimos reipsa morbos complectuntur,
&

& eandem semper ægritudinem arbitran-
tur, cui phlebotomia semper etiam offi-
ciat.

*Species
non
confun-
dendæ.*

Catarrhi hac tempestate a phlogisti-
ca corporis totius, sed præprimis pul-
monum intemperie nascebantur, erant-
que aut inflammatorii, aut subinflamma-
torii, eosque pleuritides, vel peripneu-
monias *mitificatas* aptius compellasset.
Has utique missus semel iterumque san-
guis juvabat, & potio multa emolliens,
nitrosa, & fracta tandem phlogosi, at
tussi nihilominus ob consuetudinem rede-
unte, narcoticum vespertinum pulmones
irritatos componens.

Sed ipsa morbi fallax lenitas non
paucis imponit, ut ab aëre frigidiorē
non caveant, e victu nil detrahant, car-
neo, vinoso; morboque tam levi, quem
etiam ob salubritatem quamdam imagi-
nariam fauste, fortunateque sibi eventu-
rum existimant, satisfecisse sibi male per-
suadeant, si semel, bisve per diem va-
sculum decocti cujusdam pectoralis hau-
ferint. Interim, etsi non magna, pul-
monum inflammatio perniciosos intus cu-

*Cur ca-
tarrhi
sæpius
negli-
gantur,
& quo
infor-
tunio?*

niculos agit, & pure clanculum nato, atque intra faccos concluso pulmones subruit, ocyus, ferius

*Ab huc-
usque
descri-
pto ca-
tarrho
differt
catarrhus bi-
liosus.
Hujus
idea,*

Alia alterius catarrhi ratio est, alio observari tempore soliti, biliosi videlicet. Qua enim tempestate biliosa febris, pleuritis potissimum biliosa dominatur, multæ aliæ ægritudines leviores, nondum formatæ, nondum insignibus suis gentilitiis insignitæ simul spectantur, quasi principis morbi satellitium: in eo non infimum locum catarrhus quidam tenet, non dissimilis indolis a principe biliosa febre, quam sequitur, at gradus solummodo inferioris. Hosce catarrhos æque, ac ipsam dominantem biliosam febrim sanguinis missio, iterata præcipue, & profusior multum exasperat, at alvi ductio nonnunquam tollit, aut emesis, eaque certius, aut emeto-catharsis certissime.

*& cura-
tio.*

Paucissimæ intermittentes hoc tempore comparebant, & eæ faciles, solisque ferme solventibus mitioribus, ac antiphlogisticis obaudientes.

*Morbi
maligni
histo-
ria.*

Cum sub anni elapsi dies ultimos in malignissimum morbum inciderim, ex quo ægerrime, & inter graves cum mor-
te

te luctas vix, ac ne vix quidem emerse-
ram, observationes plures, & binis his-
ce mensibus magis propriæ, me penitus
deficiunt.

Hujus ipsius gravissimæ febris descri-
ptionem a solertissimo medicinæ Candi-
dato Antonio Cœnen, cujus tantæ in
me fidelitati, cum ægrotanti assisteret in-
defessus, hic publicum testimonium lu-
bens do, curatissime conscriptam in lo-
cum deperditi substituam. Eam multis
observationibus fœtam judico, nec mi-
noris, ac illas Hippocratis morborum
imagines, momenti. Par certe utrobi-
que morbi gravitas, nec inferior hic est
narrantis fides.

Fateor quidem, me illorum morbo-
rum historias plerumque pluris facere,
quos medicus, qui conscripserat, non
erat ipsemet expertus, sed in aliis spe-
ctatos solerter in pugillaribus consignavit.

Ea res præter opinionem multorum
erit, & vero minus videbitur consenta-
nea. At novi, quam longe aliud sit, in-
telligere morbum in alio homine visum,
intellectumque rite consignare, atque item
aliud, eundem ipsummet experiri, si, qui

*Cur, qui
suum
ipsius
morbum
descri-
bit, eum
plerum-
que ma-
le de-
scribat,
& male
sibi ipse
medici-
nam
faciat?*

ægrotaſſe, medicinam calleat, & ſuam
ipſius ægri tudinem dignoſcere, de ejus-
dem intenſione, cauſis, eventuve judi-
cium juſtum ferre, & medicinam oppo-
nere non tumultuariam, quamve ratio
ſuggerat, non pavor.

Certe non facile quemquam vidi,
qui inconcinnius, & ad formandam ju-
ſtam diagnoſin ineptius referat, quam
plerumque ipſemet artem medicam pro-
feſſus ſoleat ad alium de ſuo ipſius mor-
bo referre, ſi quando ſeriam collegæ
opem imploret.

Novi non paucos, qui peſſimam ſi-
bimet medicinam fecerant, & quosdam
etiam, qui funeſtam, in re non abſtruſa,
nec difficili, ubi aliis omnibus profuiſ-
ſent, præterquam ſibi. Fuit, qui ob le-
vem cephalalgiam imminentis coryzæ
nunciam ſanguinem copioſiſſimum ad ani-
mi deliquium uſque ſibi eduxit, valetu-
dine eam tantam jacturam graviffime per-
ferente, & diu poſthac attrita. Is apo-
plexiam ſibi inſtare falſo exiſtimabat, quam
opinionem in alio ejusdem ſecum ipſo
habitus facile exploſiſſet.

Alium

Alium novi & libris celebrem, & artis usu, qui ob eundem apoplexiæ merum, a qua erat, si quisquam alius, alienus, a multis annis omni ferme mense phlebotomiam unam, quin & alteram celebravit; atque imaginarium mortis genus in aliud commutavit non fictum, immemor illius:

Nonne hæc stultitia est, ne moriari, mori?

Hos sortis humanæ impatientia, & amor sui nimius prohibet, moderate & æquo animo de sua, suorumque valetudine existimare, indociles fortunam adversam pati.

Paucis annis cum in Hungaria Physi- ci, ut vocant, munere fungerer, binis vicibus ex febre autumnali putrida graviter decubui. Sæpissime postea intermittentibus febribus conflictabar, quotidianis, tertianis, ita, ut anno uno cum dimidio continuos in intermittentem relapsus paterer, auxiliis quibuscunque in usum frustra vocatis, & cortice peruviano ipsomet febrifugæ virtutis oblito tandem, utut & largiter assumpto, & per annum integrum quotidie, aliisque coincicatis non neglectis.

A §

Tan.

Tandem amatam mihi gentem invitus deserui, cœloque commutato, etsi aliis non insalubri, Viennam concessi, ut amicorum colloquio mentem soler, & studiis fractam, & longo morbo, eorundemque consilio utar in valetudine restauranda.

Convalui, non tamen ita, ut non identidem os amaresceret, aut epigastrium per vices non doleret, nec color ora tingeret subictericius.

Annum, & tres propemodum menses exegi dubia hac sanitate semper usus, quam nulla ratione poteram confirmare.

Autumno anni 1776. appetente, cum me multus labor, isque ingratus premeret, simulque diuturnus mœror ob domesticam quamdam calamitatem, isque compressus animum morderet gravius, amaror intendi cum dolore ventriculi cepit. Rem hancce remedia salina & eccoprotica solabantur, non persanabant. Post medium Decembrem ejusdem anni mane inter sudores infuetos evigilanti, gravissimo pondere comprimi epigastrium videbatur, extra lectum evanido. Frigoris major, quam alias, vel in cale-

calefacto cubiculo, impatientia, ructus ro-
dentissimi, acrimonia verbis non expri-
menda, appetitu tamen non imminuto.

Prævertere cladem potuissem, ni mens
fuiſſet aliorſum violenter abrepta, & oblita
ſui.

Die 20. Decembris 1776. ſeptima
veſpertina dolere caput obtuſe cepit: inſu-
perabilis ſomnolentia, ſenſuum multa con-
fuſio: lumborum dolor, & dedolatio.
Nox implacida, inſomnia, jactitatio, æ-
ſtusque magni.

Die 21. Decembris alvus ſepties
mota ab aſſumpto tartari cremore: leva-
men nullum, cephalalgia ingens. Febris
major, nox gravior.

Ob ſenſus confuſos æger ſibiſmet con-
ſulere non potuit. Sumſit potus anti-
phlogiſticos.

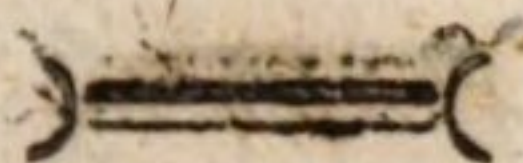
Die 22. Decembris omnia exacer-
bata: mens interdium conſtabat: nox laborio-
ſa, & ſubdelirium: remedia eadem.

23. & 24. Decembris magna
ſymptomatum acceſſio: pulſus pleni, fre-
quentes, validi. Noctu inquietus: ſomni
exigui inſomniis horridi. Mens vacilla-
bat. Crebra enemata, & eadem remedia.

25. Decembris nil emendatum. Sanguinis unciae vij. detrahebantur, crusta diffusa, cinerea, sublivescente, tremula, molli, gelatinam exacte referente contenti: nulla allevatio. Vesperis tantundem sanguinis educebatur absque crusta phlogistica, superficie prærubra, crassamento denso, renacique, & sine sero. Nox multum turbata, & mentis alienatio per vices.

26. Decembris calores magni, continui, & nullis a morbi initio horroribus interstincti. Pulsus frequentissimi, debiliores: temulentia major, quam præteritis diebus. Synapismi pedum plantis apponebantur. Remedia eadem. Nox deterior.

27. Decembris æstus ingens. Pulsus crebriores debilioresque. Somni parvi. Terrores, incontinentia corporis, & aliena sermocinatio. Duo vesicantia furis applicabantur. Hordei decoctum cum multo vitrioli spiritu, extractum item corticis peruviani, & camphora exhibebantur. Ardor in abdomine: nox gravis admodum: pervigilium, insania, sermones.

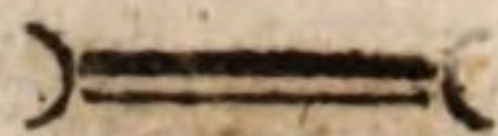
28. Decembris præcordiorum contentio sublimis, dolens, tympanitica: etiam interdiu per intervalla delirium. Seccessus eo nychthemero triginta tres, spontanei, cum ingente virium jactura, & lingua siccescente.

Die 29. Decembris injecto clystere ex lacte, therebintina vitello ovi subacta, & theriaca Andromachi alvus conticuit. Duo alia vesicantia femoribus admota fuerunt, novique synapismi pedum plantis. Noctu sopore detinebatur. Eo die, uti etiam

Diebus 30. 31. sopor, delirium, subdelirium. Pulsus creberrimi, humilesque. Alvus inscio in lectum missa. Noctes diebus peiores.

1. Januarii mador universi corporis, delirium grave, assiduum. Duo vesicantia brachiis admovebantur.

2. Januarii delirium continuum, & ferox: risus, clamor. Oculi protuberantes, superciliosi, truces, immoti. Balbuties, vox rauca, floccorum collectio, & lusus manuum. Tendines salientes: pulsus celerrime, frequentissimeque, & inæqualiter micantes, humillimi, sub
explo-

exploratore digito evanescentes. Hucusque largæ extracti corticis peruviani doses ingerebantur. Remedia, alimenta eo nycthemero, ori infusa non deglutiebantur. Vesperis mador denuo totius corporis, & tussis orta est cum sputo pauco, tenaci. Latum vesicans ad nucham applicabatur.

Ad hunc usque diem morbus identidem incrementa sumsit. Hodie vitæ finem præstolabantur, & jam futurum funus parabant.

3. Jan. mane quietius habuit, delirabat mitius, & interruptim: nulli manuum inconcinni motus. Lotium missurus matulam petiit. Summa debilitas: oblata denuo forbillabat: per vices obdormivit. Tussis cum sputo tenaci, pituitoso. Vesperis somnus profundus, tranquillus, cum respiratione bona, cum sudore ea tota nocte profuso, æquabili, universali, multum allevante, & pulsu paululum assurgente, ac vividiore.

Urinæ per totum morbi decursum a naturalibus non multum abludebant, & nubeculam habebant in medio suspensam.

Lingua

Lingua plerumque humida erat, abdomen molle, & respiratio laudabilis.

4. Jan. mane mens rediit: praesentes agnovit, tranquillus, & absque caloribus diem exegit. Noctu plusculum incaluit: somnus, infomnia terrificata.

Ex eo tempore mente constare perseveravit. Noctes tamen nondum omnino placidae inter infomnia, & sudatiunculas exigebantur. Prima vice denuo aliquid alimenti expetebatur.

Quo tempore sensuum externorum facultas omnis suspensa fuerat, mente longissimum emota, quidam tamen sensuum internorum mirum quantum viguere. Anno enim integro propemodum evoluta, cum haecce ex adversariis depromerem, eorundem ad amissim, & vividissime adhucdum recordor, circa quae ludibunda tunc mens ferebatur.

Cum agnoscere circumstantes inciperem, visu, auditu, ac caeteris sensibus externis quasi repente restitutis, imagines sub delirio conceptas non dimisi, & opus, quod delirans volutabam, perficere integris etiam sensibus externis, & diu, adlaborabam. Ea res effecit, ut, etsi mente gaude-

Sensuum internorum vigor, externis prorsus abolitis.

gauderem jam non amplius alienata, & mei, meorumque essem probe conscius, nihilominus adhuc desipere multis visus sim, quod dicerem quædum iis rebus consentanea, quæ nuper delirans conceperam.

Multo examine postmodum, varioque ratiocinio convalescens usus sum, ut evincam, opusne antea a me sano agitatam, an vero mentis, vi morbi emotæ, figmentum fuerit, quod adeo lucidam sui ideam, eamque non absconam reliquisset.

A die quarta Januarii ad finem ferme mensis ptyalismus diu, noctuque copiosus adfuit, irritatio faucium assidua ab affluxu humorum salivalium perpetuo, inde tussis molesta, thorace bono, ac indolente.

Vertigo, & animi deliquia erectum sedere non permiserunt.

*Visus
deprava-
tus in
recon-
vale-
scence.*

Objecta omnia ad perpendicularum erecta, ita inclinata pronaque adparebant, quasi in meum caput ruitura. Quæve cum horizonte *παράλληλως* excurrebant, mihi videbantur elevari, atque ita assurgere, ut, qui per cubiculum ambulabant, per planum acclive ascendere viderentur.

mihi-

mihique ipse visus sum plano pavimento incedens per acclivia gradiri.

Prout longius a morbo provehebar, ita & hoc visus vitium corrigi, & corporis firmari vires, meque respicere vultu denuo propitio cepit

*Υγιεία πρεσβίσα μακάρων. **

Die 1. Martii 1777. denuo Nosocomii curam resumfi.

Ex eo tempore illæsa hucusque fanitate fruor, multoque meliori, quam illa fuerat morbum huncce prægressa.

Corticis peruviani, & vesicantium hic potior usus fuit; camphora enim, & vitrioli spiritu diutius uti ob ingentem ardorem in abdomine ex utroque remedio natum non licuit.

Curam quoque confirmatoriam idem cortex absolvit.

Nullus dubito, quin hanc ruinam non fortunate a meo capite propulsassem, si fomitem futuri incendii tempestiva emesi submovissem, eo videlicet tempore, cum acres ructus, & oris amaror intensus, & diuturna ventriculi

infr-

* Sanitas divarum princeps.

infirmetas, morbiq; gastrici prægressi
me præmonuerant. At orto jam incen-
dio, diffusoque, serum erat, vanumque
consilium, extinguere velle scintillam ma-
lorum causam.

Id unum supererat, efficaci condi-
mento septicam morbi vim coercere,
& admotis vesicantium stimulis torpo-
rem fibrarum excutere, donec subacta
materies e corpore fugam capeffe et.

Inter bis mille ægros morbis acutis
detentos nullum in Nosocomio habui
hæcce inter symptomata denuo elucta-
tum, at mortuos non paucos absque
tanto pravarum rerum concursu.

Febris
mali-
gnæ va-
ria no-
tio.

Nemo non *malignam* hanc meam fe-
brim appellabit, atque in eo omnes con-
sensuros arbitror, etsi aliis alia sit mali-
gnitatis notio, eaque de re multum dis-
ceptetur.

Plures febrium historias collegi, quas,
qui legerint, unanimi calculo *malignas*
dicent, utut ipsæ hæ febres adeo inter
se differant, ut nulla hucusque stabilita
malignitatis definitio eas omnes comple-
ctatur.

Vidi

Vidi enim malignas febres, quæ pul-
sibus, & urina, & calore bonis, ac na-
turalibus ægrotanti nihilominus non præ-
visam perniciem intentarunt.

Fuere, quæ febris e contrario evi-
dens, & magna exarsit, illaque fallax
bonitas omnino defuit. Hos æque, ac
illos *maligna* febris detentos fuisse & mor-
bi cursus, & finis docuit.

Febres quasdam observavi sensim fi-
ne sensu obrepentes, ægrotis diutius
erectis, & ambulantes. Hæ tandem
ingravescebant, & longius exvectæ ma-
lignitatem indubiam exhibuere.

Aliæ vero quasi ex composito ut-
cunque antea sanos viros adoriebantur
cum magna, & subita virium jactura.

Nec una, eademque semper in omni
maligna febre animi conditio erat. Ha-
buimus incurios, indifferentes; sed &
meticulosos, de valetudine recuperanda
mire anxios, & spe dejectos: quosdam
anteactorum ad amissum conscios, & me-
moriam vel in minutissimis fida; alios ve-
ro hebetes, obliviosos, & mente dubia.

Multas alias *malignæ* febris anoma-
lias vidi, quas, qui non videre, mali-
gni-

gnitatis ideam inadæquatam, & mancā efformarunt.

Quiscunque symptomatum variorum lusus fuerat, neminem tamen tot inter ægros unquam deprehendi, quem sanissimum antea, & nihil præsentientem subito maligna febris subverterat.

Non defuere quidam, qui se antea exacte sanos dicebant; sed rem scrupulosius persecutus, futuri morbi molimina, at neglecta, & ab ægro ipsomet aut stupidiore, aut rerum suarum incurio, aut negotiis distracto non animadversa, priusquam impetum facerent repentinum, & magnum, instituto curatori examine facile collegi.

*De
causis
febris
mali-
gnæ.*

Nullum etiam habuimus maligne ægrotantem, qui causam non haberet illustrem, & luculentam.

Quotquot maligne decubuere, primas vias varia ratione vitiatas, & signa ffordium systematis gastrici indubitata & ante morbi eruptionem, & sub ejusdem initia ad unum omnes exhibuere: atque hæc erat illa *evidens atque omnibus adplicata* morbi causa.

Causam

Causam hanc *evidentem* dixi, etsi ejusdem agendi modus nos fugiat.

Hinc febres malignæ a nobis visæ non absque nota quidem causa fuere, sed absque nota evidentis causæ agendi ratione.

Febres biliosas, putridasque per se utique minime malignas, varia tamen ratione in malignissimas observavi conversas, aut neglectu remediorum, aut methodo calefaciente adhibita, aut venæ sectionibus intempestivis, & antiphlogistico apparatu.

Febres biliosæ, putridæ, vitiosæ, quomodo fiant malignæ.

Paucissimæ id genus febres occurrerant, quæ primo tantum nycthemero sub biliosarum, aut putridarum familia continebantur, eoque elapso sua sponte in malignas subito transibant.

Quæ lentæ, nervosæ, biliosæ, putridæ, exanthemate miliari, petechiali, erysipelatoso stipatæ in initio, progressuque fuere, subinde in malignas vidimus dicta ratione commutatas.

Infesta benignæ febris in malignam commutatio apte, & efficaciter prævertebatur, dummodo ægri, priusquam illa contingeret, sese nobis commiserant.

De du-
plici
meteo-
rismo.

Duas meteorismi species in febribus biliosis, putridis, aut harum prava sobole, malignis videlicet, deprehendi, letalem unam, ubi emortua intestina, utpote quæ præ cæteris visceribus putredinis vim in hisce febribus experiuntur, multo aëre, quem putrida fæx dimittit, distenduntur, distentaque abdomen tympanitice attollunt, ventre resoluta, & profluente. Atque hoc alvi profluvium finire tragædiam solebat.

Altera species meteorismi sanationem non raro admittit, ubi multa colluvies intra sublimè abdomen collecta moveri incipit, atque exitum tumultuarie molitur, interaneis integris quidem, at imbecillis.

Atque hic alter meteorismus in hac mea febre observabatur. Qua ratione tædiosos ejusmodi alvi fluxus præverterim, aut præsentis compresserim in meis ægris, inferius dicam.

Febris
mali-
gna
non
specifi-
ca, & sui
generis.

Nulla dari pathognomica malignitatis signa, nullamque ejus definitionem condiposse, nec ullam existere *malignam* febrem, quæ specifica sit, & sui generis, collectæ febrium malignarum historiæ evin-

evincunt. Hinc alia habetur in alio homine maligne febricitante malignitatis ratio, & notio alia, alius etiam in aliis mendendi modus: sua cuivis peculiaris malignitas est, suaque methodus therapeutica. Sed ea de re alibi explicatius differam.

Sed alia est in alio malignitas.

CAPUT III.

MARTIUS.

Dies primi humidi valde, & nubibus tristes: at nives, pluviaeque raræ. Ab octavo mensis die tempestas ferena magis, & sicca. Ab undecima denuo nubes confertæ, madore multo graves ad 25 usque mensis diem, ventis validissimis, pluviisque, nive, grandineque fœtis, & propemodum continuis. Ab eo die serenitas amœnissima, *εὐδία*, nebulae paucae, matutinae, sine vento. Ultimo nubes flante Borea acute gelido successere.

Martii descriptio.

Die 7. Martii frigus maximum — 0
I. gr.

B 4

Die

Die 29. ejusdem calor maximus. +
o. 16. gr.

Medius atmosphææ calor. + o. $5\frac{1}{2}$.
gr.

Die 24. Martii altissima barometri statio. 28. poll. 4. lin.

Die 12. Martii ejus infima statio. 27.
poll. 4. l.

Major hunc mensem salubritas, quam elapsos commendabat. Morbi universim perpauci, nec valde acuti.

*Rheuma
varium,
ejusque
cura.*

Hos inter frequentius obvenerunt ischiades, lumbaginesque magis solito rebelles, & pertinaces. Primas, quæ se obtulerant, missione sanguinis, & lato vesicante ad loca dolentia adplicato tentabam. At utut sanguis eductus crustam phlogisticam, eamque crassam exhiberet, nullum tamen, aut perquam exiguum levamen phlebotomia ægris tulit, nullum etiam admotæ cantharides, quas in inflammatorio rheumatismo lumborum, artuum, thoracis, quasi específicas priori anno sæpissime demirabar. Verum serius constabat, me rheuma non inflammatorium pro inflammatorio habuisse, & anni tempore frigidiusculo, & educto phlogistico
san-

sanguine, ac morbis hucusque potissimum inflammatoriis deceptum.

Hæc rheumata originis gastricæ fuerant, & sordium ventriculi progenies, absque multis quidem amarescentis saburræ signis, quibusdam tamen. Casu medelam detexi, cum in ischiade id genus rebeli sulphur auratum alterandi scopo exhiberem. Vomuit æger præter meam voluntatem, rejectaque multa bile, etsi ejus vix aliqua, eaque dubia signa præferret, & sanguinem antea eductum crusta crassissima tegeret, mox egregie allevabatur, emesique dein denuo repetita sanabatur.

*Rheuma
originis
gastricæ.*

Postea pluribus consimili morbo vexatis & efficacius, & celerius profui, casu fortuito monstrante viam.

Subinde omisso vomitorio purgantibus usus sum repetitis, & variis. Verum longa curatio fuit, & laboriosa, missaque multa ambage vomitoria resumsi.

Perquam paucis dolor levissimus restabat, articulorum expeditiores morus impediens, utut emetico repurgatis, & repetitis. Has dolorum reli-

quias vesicans ipsi dolenti loco imposi-
tum, quod initio non profuerat, profligavit.

*Febris
catarr-
halis
mensis
Martii,*

*inter
fæmi-
nas fre-
quens,*

Febris catarrhalis, quæ ultima mensis elapsi tempora notabat, in mensem Martium proferebatur, & præ cæteris morbis frequens comparebat. Verumtamen remissior febris erat, & in quibusdam perobscura. Mitius multo, & plerumque erecti ægrotabant, sed diutius. Fæminas præ viris hæc tussis species affecit. Febricula exigua, errabunda plerosque tenuit, quosdam nulla. Lingua omnibus albida, mucosaque fuit, & multa dentibus sordities inhæsit. Tussitatio molesta, nocturna, & in initio sicca: dein pauca, mucosa, tandem plura, & puriformia extussitabant; nonnunquam etiam sanguis non dilutus, nec florens, neque spumans educebatur. Sensum pressæ ad sternum, & scrobiculum omnes habuere, & abdominis ægrotantis signa, anorexiam, oris amaritiem, borborygmos, & ventrem aut exsiccatum, aut pauca, fætidissimaque, & crebro red-
dentem.

Inter

Inter viros, fartores, futores, textores, & inter quosdam opifices. atque id genus homines hac tussi frequentius laborabant, eaque præ aliis cruenta.

Neglecta tussis compagem pulmonum multum labefactabat, & phthisin mentiebatur. *Ejus cura.*

Curam a phlebotomia exorsi sumus, una, duabus, prout ægri conditio poscebat; tum ventrem crebro enemate sollicitavimus, iis præcipue, qui cruenta sputabant: tandem purgantia eccoproctica, mannata per epicrasin dedimus. Purgato abdomine, & sanguinis per id circuitu liberiore effecto, atque alvo moderate fluente vim morbi, humoresque copiosius intra pectus irruentes avocabamus, mitesciente cruenta tussi.

Sub morbi finem, aut ubi is neglectus phthisin præsefererebat, decoctum lichenis islandici, & radicis polygalæ amaræ auxilio fuit.

Pleuritica Januarii labes Februario mense in catarrhosam, hæcque mense Martio in pituitosam pulmonum diathesin, *Mutatio materiei morbi- cæ juxta anni tempus.* cujus portio etiam ad abdomen regurgitabat, desiisse videbatur.

Sub

Sub mensis finem materies, quæ hucusque catarrhalem febrim genuit, solosque ferme initio pulmones, quos afficeret, tandem & una abdomen selegit, diffundi magis visa est, perque universum corpus dispensari, & ejusdem petere superficiem: hæc subinde miliaribus, & scarlatina effloruit.

Quæ remedia fuerint hoc mense frequentiora.

Hoc mense perquam rarus emeticorum usus erat, major multo purgantium, at blandiorum, & vicibus repetitis. Neque illud molestissimum alvi profluvium experiebar hac tempestate, quod æstate, autumno, & hyemis initio vel sponte, vel a purgante utut lenissimo excitabatur, difficillime comprimendum, & diuturnum.

CAPUT IV.

APRILIS.

Aprilis descriptio.

Inxordium mensis erat serenum, sic-
cum, ventisque asperatum peracutis.
A quinto ad undecimum usque nives
tenues, & sparsim, item nebulæ, multus-
que,

que, & frigidus humor, intercurrente subinde superficiali congelatione ab asperioris Boreæ flatu.

Post mitescantibus paulatim ventis serenitas rediit, calore indies aucto, attamen haud supra modum. Circa 24. aura denuo refrigerescere, & humectari cepit: at ultimis mensis diebus resiccata iterum moderate incaluit.

Die 7. Aprilis calor minimus + 0.
2. gr.

Die 23. Aprilis calor maximus + 0.
16. gr.

Calor medius + 0. 8 $\frac{4}{5}$. gr.

Die 11. Aprilis altissima barometri
statio 28. poll. 3. l.

Die 18. Aprilis statio infima 27. poll.
3. l.

Morborum major hoc mense varietas, major & numerus fuit.

Materies pituitosa, quæ mense Martio pulmones, & abdomen obsederat, hoc mense sua sede dimota, & mobilior effecta diversos homines diversimode affecit, prout in unoquoque vel hanc, vel illam partem magis idoneam offenderat, cui sese affigeret peculiariter.

Quam
nam
materies
hoc
mense
fuerit
dominata.

Hinc

Ab eadem
materie
variae
febres
ortae
sunt,

Hinc una, eademque pituitosa veris materies febres & duratione, & intensione, & efflorescentiis, & doloribus variarum partium variis multum ab se invicem differentes produxit.

Febris scarlatinosa maxime pueros arripuit, non raro etiam adultos, sexum potissimum sequiorem, puellas imbecillas, & irregularibus usas catameniis. Gravis subinde angina hanc febrim comitabatur.

scarla-
tinosa,

Angina etiam absque hoc exanthemate frequens fuit, sed non absque febre scarlatinofam æmulante, tonsillis, & uvula mirum tumentibus, abolitaque omni plerumque deglutiendi facultate, & faucibus tenacissimo, copiosoque glutine supra modum refertis.

catarr-
hosa,

Febris catarrhosa nihilominus non omnino hoc mense filuit, sed quandam hoc tempore mutationem est passa. Tussis præcipue noctem infestabat. Respiratio impeditior cum sensu oppressionis. Dolor dilacerans, & pungens alterutrum, vel & utrumque latus thoracis per amplum spatium occupabat, diffusus subinde ad artus inferos, superosque, & noctu inten-

intensior. Ardor sternum omne tenebat. Lingua sordida, oris amarities, cardialgia, & mictus ardens fere omnibus fuit, perstrictumque vago, & leviculo horrore corpus quasi ab auræ frigidioris afflatu. Detracta, aut etiam non detracta, prout e re visum fuerat, in initio sanguinis non magna copia, multo solvente potu, & sale medio corpora replevimus, & ipecacuanha demum iterum, iterumque propinata movimus emesin eventu fortunato.

Opificibus, & artificibus illis, qui inter exiguas inspirationes, & expirationes corpore inclinato sedentariam, motusque expertem vitam agunt, hæc ruffis haud raro sanguinem excussit. Eandem & sanguinem sputantibus curationem adhibebamus, solventem videlicet in initio, & demum evacuantem. Vomitus quibusdam hoc mense movimus, plerisque solam alvum. Certe hanc speciem cruenti sputi tuto, celeriterque vomitorium compressit, dummodo corpori ingerebatur ad vomendum apto effecto, & solventibus repleto. Sed & elapsi mensis methodum multis adplicabamus
ecco-

Quædam
species
cruentæ
tuffis.

eccopropticam, & per epicrasin purgantem.

*tussis
convul-
siva,*

Quemadmodum *febris catarrhus* adultos, viros præcipue, & robustioris compagis fœminas invasit, sic *tussis convulsiva* ætatem teneram, & irritabiles, multoque phlegmate reduntantes fœmellas. Eandem, si rei caput spectes, medicinam hæc tussis puerorum expetiit, quam catarrhus adultorum, eademque esse cum illo ægritudo videbatur, solaque, & accidentali modificatione differre.

*febris
rheu-
matica.*

Febris rheumatica multorum articulos, pedum, manuum, digitorum, genua, lumbos &c. dolore lacerante, noctu intensius sæviente, vel & carnes inter articulos sitas multum torfit, efflorescentiis subinde miliformibus stipata, albis, rubris, aut utrisque invicem commixtis. Pone loca dolentia copiosior plerumque eruptio fuit, eaque quibusdam lenire dolores videbatur. Rheumaticam hanc febrim, sive *simplex* ea fuerat, seu *miliaris*, præmissa subinde phlebotomia, multo solvente, salinoque potu, subjuncto serius, & non raro repetito vomitorio aggrediebamur. Peracta eme-

si

si alvum moderate fluere expediebat. Ita multos sanavimus, & quos ista ratione febris quidem, attamen nondum omnis artuum dolor deseruerat, vesicantia quotidie, vel alternis diebus adplicata, epidermide relicta, & remedia alterantia, diaphoreticave a dolorum reliquiis liberarunt.

Febris anginosa subinde simplex fuit, ^{*Febris angino-*} non raro vero, quemadmodum antea di-^{*sa,*} ctum, exanthemate scarlatino ægros infecit.

Ablatam deglutiendi facultatem vesicans ^{*Ufus vesican-*} amplum externo gutturi ita appositum, ut ^{*tium in*} inter utramque emplastri extremam oram so- ^{*hac an-*} la nucha interjaceret, paucis horis restituit. ^{*gina.*} Plerumque missionem sanguinis præmisimus.

Discutiente decocto, cui mel rosarum, & sal ammoniacus admista fuerant, fauces eluebantur, prodeunte magna ductilissimæ pituitæ quantitate, ægrove allevato. Dein alvum, subinde & vomitum ciebamus blande, & per epicrasin, & diu.

Quidam anginosorum ad nos venerunt misso jam sæpius, & multo sanguine, cataplasmate, & gargarismate emolliente usi continuo, verum absque levamine, consillis indies tumidioribus, & deglutatione a biduo

prorsus ablata. Hos admotum vesicans cito, & efficaciter curavit.

Hinc emollientium gutturi, faucibusque applicandorum, & liberioris, repetitæve sæpius phlebotomiæ usus vix ullus hic nobis fuerat, sed vesicantium multus.

Aegri hac methodo & citius convaluerunt, & absque tanta sanguinis impensa.

*Cura
febris
scarla-
tinosæ.*

Scarlatinæ febris solventia mitiora, salinaque profuere, lenis dein vomitio, ac frequens, & alvus facilis, modiceque fluens. His omnibus præmissa subinde phlebotomia est, sed parca. Morbo jam multum cicurato, & fracto, diaphoresis oriri salutaris solebat. Hanc admotum alicubi vesicans utiliter promovit, & si quid dolorum aut artus oberraret, aut ubicunque figeretur, hac crisi cutanea discussum fuit.

Febres hæc eadem omnes felicitate, & eodem anni tempore, eademque etiam methodo confanatas, deduximus ab eadem quoque causa.

Circa medium Aprilem lenta nervosa febris, quæ mensis initio exorta est, dispergi latius cepit. En ejusdem imaginem, ut ea nobis hoc anno obvenerat.

Febris lenta nervosa mense Aprili ad
medium usque Majum 1777.
observata.

Fœminæ, hasque inter, imbecilliores, pauperiores, chloroticæ præ aliis ægrotarunt. Quasdam ob chirurgicum quemdam morbum in Nosocomium illatas eadem hæc febris præter expectationem corripuit.

*Febris
lentæ
nervosæ
hoc vere
grassan-
tis de-
scriptio.*

Primordia febris obscura fuere, & a solenni inchoantium febricularum more non aliena. Febriles motus assidui, nunc plusculum elatiores, nunc vero depressiores nullam temporis legem observarunt. Non raro ægrotum apyreton dixisses, si ex pulsu, & corporis contrectati calore, & urinis, utpote aut ex toto, aut propemodum naturalibus febrim æstimasses. Horripilatio levis, vaga. Sudatiunculæ plerisque fuerunt, quibusdam vero cutis aruit, squallida, inperspirabilis, & scabra. Lingua glabra, glutine veluti scriniariorum obducta, subinde pura, sed siccescens, prærubra, aut modice albicans, resiccata, arida, fissa, adusta: anorexia: gustus aut amaricans, aut nullus: nullafitis: rubor faciei, genarumque, & εὐχροία. At oris, nasique omnis ambitus cum virore

flavescens: dolores artuum quasi rheumatici, perque vices, noctu graviores, dilacerantes, trahentes, & subinde fornicationis in artubus sensatio: ardor ventriculi, abdominis, thoracis, vel sterni, vel lateris alterutrius, utriusque: ischias: lumbago: sensus confusi: aurium tinnitus, susurri: tardi: stupidi: delirium nocturnum, mite, taciturnum: cophosis: animi indifferentia: capitis plumbeam gravitatem, ejusque levandi impotentiam, & erumpentes quasi igneos calores ex fronte, atque oculis querebantur, etsi non calerent præter morem, si quando manum admove-
ras. Nonnulli solos artuum dolores incubabant, cætera bene se habere asseriebant. Tussis vespertina, nocturna, sicca primo, dein sputa extundens crassa, ductilia, albida, virescentia. Abdomen plerisque modice intumuit, doluitque & contrectatum, & intertussendum: quibusdam tympanitice tendebatur. Atque hæc communiora symptomata fuerunt.

Multis diebus, & septimanis hæc rerum conditio persistabat, sibi semper similis, ejusdemque tenoris, & absque notabili symptomatum vel accessione, vel decremento.

Paucissimi fuerant, quæ levior nervosa febris die sexto, septimo, octavo, & consequentibus, oborta larga, & continuata diaphoresi, & sub auroram auctiori solvebatur.

Peculiariora quidam symptomata experiebantur, & sorte varia. Quibusdam enim alvus continuo fluebat, quin æger inde aut melius haberet, aut multo pejus, nisi nimium flueret, & pluribus septimanis, quæ res tunc vires convulsit. Diarrhœa ejusmodi diuturna, quæ carnes absumserat, & vitæ vim, puellas præ cæteris, & in hisce τὰς χλωρότερας vexabat, arte plerumque superior, seu dato mature vomitorio, eam prævertere volueramus, seu eandem jam præsentem invigorantibus, roborantibus, adstringentibus, opiatis inhibere, sive stimulum irritantem mucilagine enervare. Vomitorium quaecunque, ventre in hanc diarrhœam jam proclivi, purgantis vices obiit, & quem præoccupare fluxum debuerat, invitavit, præsentemque adauxit. Invigorantia, adstringentia, opiata nil profecerunt, utpote citius e ventre dilapsa, quam suas exerere vires potuerant. Periere plures inter assiduos id genus secessus, & paucae serva-

Diarrhœa molesta huic febrī subinde jungebatur.

Ejus diarrhœæ curatio.

tæ sunt, vino, infuso-decocto radicis arnicæ, decocto corticis peruviani, vesicantibus omni alterno, vel & tertio die adplicatis ad loca varia corporis, epidermide relicta. Novimus cantharidibus cutaneam excretionem augeri, renalem vero, alvinamque imminui.

Verum & hac ratione non nisi laboriose, & fero eluctabantur: pusillas virium reliquias, cutem arescentem, anserinam, & absumpta musculari carne circa ossa contractam, ac obambulans sceleton e gravissimo morbo reportabant: eodem defunctæ languebant per menses plures, in eundemque ex facili relabebantur, inde non amplius emerfuræ.

Ceterum nemo facile ob eam febrim fatis occubuit, nisi infauisto hoc alvi fluxu e medio sublatus.

Fauces quibusdam intensius rubebant, absque tumore plerumque, dolebantque, cum deglutirent. Labia, & omnem internam oris superficiem pustulæ miliformes occuparunt, quæ paulo post subsederant, in minutula, cinereaque ulcuscula commutata. Has, ne ulterius serpent, collutoriis subadstringentibus, austeris, & antisepticis cohibebamus. Infusum foliorum salviæ, cui aluminis pauxillum commiscebamus, huic fini plerum-

rumque satisfecit. Angina gravior vesicanti cessit.

Nonnullis, etsi perpaucis eruptio miliaris prodiit, alba plerumque, rarius rubra, his ^{Eruptio miliaris in febre lenta nervosa.} parca, illis conferta, incerto tempore, nec iisdem ubique in locis, & subinde cum ægritudinis levamine. Eo vero in casu levari morbus hac eruptione videbatur, ubi ea ferius fiebat, & ventriculo, ventreque repurgato, & non coacta, ac inter sudores spontaneos, largos, protractos.

Subinde vomitus suapte accessit, pareus, ^{Vomitionum spontanearum utilitas} pituitosus, frequens, misere recreans, refrigerans, quive caput mox allevabat, fallaci ^{ἐπιχρῶν} faciei in pallorem salutarem conversa, & disparente rubedine oculorum.

Quidam hoc modo quotidie vomitarunt. Hi, si forte vomitio tardarat, rubere, æstare, esse implacidi, & sensibus confundi. Vomitio sponte subsecuta miraculi instar quietem illico reduxit, suspensa febre. Hac crisi quotidie sæpius recurrente, & diebus compluribus, vix ullo cum discrimine, nec diu ægrotaunt: verum paucis hac sorte potiri contigit.

Quicumque febrilis morbus hac tempe- ^{Omnes morbi febriles indolem} state occurrerat, constitutionis vulgatæ vi-

epide-
mici se-
queban-
tur.

tium, coloremque traxit, atque ad indolem epidemicæ nervosæ febris: (ni eam *phlegmaticam*, seu *pituitosam*, vel & *lymphaticam* potius, quam *nervosam* compellare malueris) accessit.

Varia
complicatio
febris
lentæ
nervosæ,

Non omnibus, qui dicta ratione ex ver-
na pituita febricitabant, ea febris meraca
fuit, atque impermixta. Subinde enim san-
guis phlogosin concepit, atque iterato, uti-
literque in morbi initio eductus corium al-
bum, & tenax monstravit. Hic febris *nervosa* cum *inflammatoria* in fœdus cœiit.

Aliis præcordia simul bile turgebant,
hique gemina tunc febre conflictabantur, *nervosa* nempe, & *biliosa*, aut febre quadam
hybrida, verno phlegmate, & bile parentibus
prognata.

& gra-
dus va-
rii.

Variam quoque popularis ægritudinis in
variis intensiorem, & quosdam gradus vidi-
mus. Subinde enim res intra solam diathe-
sin pituitosam substitit, ut præter minutum
desiderium cibi, & pauculum languorem, ac
oris mucum redundantem nil ab ordine con-
sueti aberraret. His ea dispositio nunquam
in febrim manifestam prorupit.

Non-

Nonnunquam etiam febricula accessit: perfrixerunt, incalueruntque, at erecti, & si sese continuerant, haud diu.

Plures gravior febris ad eum fere modum afflixit, ut supra recensui.

Rheumatismi febriles, non febriles, siue carnes, siue articulos, seu latera thoracis, pulmonemque vexarant, ex eadem veris pituita nascebantur, & dominantis nervosæ febris satellitium constituebant. Sub exitum mensis artus superi præ inferis afficiebantur aut dolore, aut formicatione, aut anæsthesia.

In maribus alia aliquantum febris ratio, quam in foeminis fuit, horumque etiam multo minor ægrotantium numerus, quam foemellarum, at febris elatior, caloribus intensioribus, & pulsu duro, vibrante: sanguinis iterato mittendi necessitas major, qui repositus crusta pleuritica obtegebatur. Solventibus blandioribus, melle, aceto, & nitro uti diutius in viris oportebat, & sero tandem emetico. Vesicantia his raro profuere, in initio nunquam, at subinde post emesin, & morbo jam inclinato. Viris quoque velocius morbus decurrebat.

Differentia inter febrim foeminarum, & eam virorum.

Erant illorum febres *pituitoso - inflammatoriae*, aut *inflammatorio - pituitosae* potius quam simplices *pituitosae*.

Verum tamen mares vidimus, quos corpus imbecillum foeminis exaequavit, harumque morbis subiecit.

Methodus medendae febris lentae nervosae varia erat,

Multipli medendi methodo, inque omnem partem versatili opus erat in sananda febre, quae tam diversas habebat intensiones, modos, complicationes.

Hinc aeger singulus remedia, eorum commistionem, & se invicem diversimode excipientium ordinem, eumque in aliis alium docere debuerat. Nulla medicina omnibus, & singulis hac febre detentis ex aequo convenerat, vixque ullibi minor reperiundi remedi *specifici*, aut methodi saltem stabilioris spes affulgebat.

& difficilis, ac quam ob causam.

Ea morbi varietas difficillimam artem & hic, & multis aliis in casibus reddit, utpote non concludendam intra cancellos definitos, atque indolis illius, ut regulis adstringi certis, & evidentibus nequeat, quas intelligat quivis, intellectasque facile sequatur.

Vel clare descriptos canones in usus non convertet, nisi qui iudicio subactio, & sagaci, ac mira patientia polleat, & artis
ex-

exercendæ occasione multiplici non destitatur.

Ipfa facilia artis præcepta, quæve designari exactius possunt, multa a medico exigunt, quæ is e sua penu conferat, quo præceptiones hæ suis casibus adaptentur.

Febrim sinceram, atque *αμύγη* sol-
solventibus salinis aggressus sum, iisque
mitioribus, & multa antiphlogistica po-
tione. Elapso uno, alterove die, si a
diuturniori febre, atque in corpore ro-
bustiore imminentis phlogoseos metus fue-
rat, pauxillum sanguinis detraxi.

Parcas ejusmodi phlebotomias peri-
clitandi gratia sæpe institui, ut, quæ san-
guinis missi conditio, quodve levamen
sit, explorarem.

*Usus
phlebo-
tomia-
rum in
hæ fe-
bre.*

Fœminæ rarius phlebotomia indigu-
ere.

Exactis aliquot diebus emeticum pro-
pinabatur, ut, quod abdomini infederat,
evacuaretur, & quod vasis altius implica-
batur, iisdem extricaretur.

Vomitionum magna utilitas fuit, sed
multis solventibus præmissis, & corpore
ad

*Vomito-
riorum,
at quo
tempo-
re.*

ad easdem parca subinde sanguinis mis-
sione, & jugi potione emollito.

Nihilominus evidentius allevabantur,
queis ea vomitio sponte, & crebro con-
tigit: evidentius quoque illi, qui mensi-
bus æstivis, & constitutione biliosa hau-
sto emetico vomuerunt.

*item al-
teran-
tium,*

Peracto vomitu refractæ tartari eme-
tici doses, kermes minerale, saliaque
media profuere cum radicum graminis,
& taraxaci saturato decocto.

*& subin-
de vesi-
can-
tium.*

Subinde & vesicantia admovebamus,
omni alterno, tertiove die. Sed plagas
vesicante tentatas relicta epidermide ex-
ficcabamus; quippe animus solummodo
nobis erat, attenuantem cantharidum vim
intra humorum alveum immittere

Si quid doloris fracta jam febre su-
pererat, id etiam vesicans abstulit.

Cum adverterem illos præ reliquis tol-
lerabilem morbum experiri, queis spon-
te, & quovis die sæpius ventriculus sub-
verteretur, rejecta ductili pituita, ipsemet
arte conabar id efficere, quod natura
medicatrix fecerat non coacta. Eum in
finem aliquot grana radicis ipecacuanhæ
medicamentis immiscui, ut exiguas, & non
tumul-

rumultuarias vomitiones concitare, quæ-
ve & viribus parcerent, & ægrum æque
solarentur, ac illæ quorundam spontaneæ.
Verum rarissime hos anno id assequebar,
& subinde nec vomitus, nec alvus mo-
vebatur, sed ægri ab alterante remedio
incaluere, & cum discrimine, præcipue
ubi morbo vigente id experimentum est
captum. Hinc opus erat una, aut altera
vice legitimam, magnamque vomitorii
dosin exhibere, & commovendo inertis
ventriculi phlegmati parem.

Pauci fuere, queis præter multam pi-
tuitam insignis quoque solidorum imbecil-
litas erat, pituitosæ moli subigendæ pror-
sus impar. Atque hi aut phleboto-
miis vires frægerant, priusquam ad
nos accesserant, aut easdem ad morbum
attulerant jam antea dejectas. Succorum
utut pravorum jacturam non tulerunt, &
ejusmodi vacuare vomitorio, vel purgante,
lethale fuerat. Labantem solidorum com-
pagem tunc oportuerat cortice peruviano
firmare. Hos saturatum ejusdem deco-
ctum nonnunquam juvit: in pulverem ve-
ro tritus anxios, nauseabundos, cardial-
gia affectos, & pronos in perniciosum
alvi

Quantum-
donam,
& quo-
modo
hæc fe-
bris
subinde
mali-
gnita-
tem in-
duerit,

& hujus
tunc
mali-
gnitatis
cura.

alvi fluxum reddidit. Hoc etiam in casu a salibus abstinui.

Ceteri, quæis multa quidem pituita infuit, at vis fibrarum viguit, cortice peruviano non indigebant, sed exposita superius ratione sanabantur, nullam morbi malignitatem experti.

Malignitatem accessisse tunc arbitrabamur, ubi moles pituitæ motrices solidorum vires vicit. Hæcque nobis erat in hoc morbo malignitatis notio.

*Incerta
morbi
duratio.*

Nulli dierum periodo adstrictam hanc febrim vidi, quæ appetente commotio oriatur, & morbi crisis. Nullo non tempore aliquid ex febre abscessit, sed passibus suspensis, ac furtim. Nulla non via erat, per quam non aliquid materiei morbificæ secederet.

Nullo non morbi tempore vomitorium dedi, si ejusmodi opus esse cognoveram.

Miliare exanthema, si quod forte proflaret, adeo non retrocessit, ut absoluta emesi sudores manare levantes ceperint, & efflorescere cutis copiosius, & cum levamine.

In

In quibusdam tamen post emesin vix ulla exanthemata comparebant: atque etiam hi allevabantur.

Exantlato morbo diutius languebant, in relapsum proni: convalescentia tarda, & remediorum præmunientium usus pernecessarius.

CAPUT V.

MAJUS.

Principium mensis ad nonum usque diem calore moderato, & sicco incaluit. Inde nebula, nubes, tonitrua, raræque pluviae per intervalla, & alternatim ad diem usque tertium & decimum. Successit frigus, ventusque creber, & validus. Die 22. incallescere cælum de novo, siccarique vento raro, & miti cepit.

*Mensis
Maji
descri-
ptio.*

Die 25. calor maximus. + 0. 21½. gr.

Die 15. calor minimus. + 0. 8. gr.

Calor totius mensis medius. + 0. 14½. gr.

Die

Die 22. statio mercurii altissima. 28.
poll. $1\frac{1}{2}$. l.

Die 15. ejusdem maxima depressio.
27. poll. $4\frac{1}{4}$. l.

Iidem omnino morbi, sed aucto forte numero usque ad medium huncce mensem conspiciebantur, quos ultimum elapsi mensis dimidium vidit, anginosa nempe febris, catarrhalis, scarlatina, miliaris, rheumatica.

Hoc
mense
minus
phlogo-
seos.
plus pi-
tuitæ,
& multa
bilis.
Rarior
usus
phlebo-
tomiae,
fre-
quentior
emeti-
corum,
& pur-
gan-
tium.

Id solum discriminis advertedatur, quod rarius inflammatio jungeretur, & bilis sæpius: rarior quoque phlebotomia fuerit, & instituta minus profuerit: frequentior emesis arte facta, & magis proficua: corium emissi sanguinis minus obvium, & tenue, ac meracior bilis, & copiosior.

Juvabantur emeticis, & solis non raro purgantibus.

Hinc febres plerumque fuere *bilioso-pituitosæ*.

Hoc mense non paucis abdomen per vices doluit, dolore colicam referente, alvo frequenti, torminosa, tenesmoidea: parcae temen excretiones. Non appetierunt nauseabundi, ore amaro. Febris exor-

exordium ab aliquot horarum valido horrore cepit, calore secuto non magno, levibus horripilationibus interpolato, & febricula postea vix advertenda. Hi vel emesi, vel emeto - catharsi, vel & solo subinde purgante curabantur.

Post medium mensem contrahi pituita cepit, & augescere bilis, turgere, & vomitibus efferri spontaneis, ac quotidianis. Quidam absque vomitu tormina pertulere, ventre aut valde adstricto, aut pauca, olidaque, & crebro dimittente. Omnibus errabunda febricula fuit, & artuum vagus dolor.

*Febres
sub finem
mensis
pituitoso - biliosa,
& biliosa fuerunt.*

Febris *pituitosa* priorum mensium ferme nunquam comparebat, & *bilioso - pituitosa* in *biliosam* inclinato mense convertebatur.

Convulsiva infantum tussis toto hoc mense grassabatur.

CAPUT VI.

JUNIUS.

*Junii
mensis
descri-
ptio.*

Aura serena cum siccitatibus jam in-
de a 22. mensis proxime elapsi ad
19. usque præsentis mensis continuabatur,
atque eminentius calebat.

Vigesima nubibus contristari: mox plu-
viosum, frigidumque fieri cælum occepit,
& editiores in vicinia montes tenui nive
canescere.

25. teporem, & siccitatem reduxit.

Coronidem mensi imposuere amcenæ,
tepidæque pluviae, ruricolis gratae.

Die 4. & 5. Jun. calor maximus +
0. 22. gr.

Die 26. ejusdem minimus calor +
0. 9. gr.

Calor totius mensis medius fuit +
17 $\frac{1}{2}$. gr.

Die 4. & 19. mercurii altissima statio
28. poll. 2. l.

Die 10. ejusdem statio infima 27.
poll. 6 $\frac{1}{2}$. l.

Con-

Continuæ biliosæ vulgares erant, quarum quædam quavis vespere levi cum frigore, quædam vero alternis solum diebus suas accessiones habuere. Multi sponte vomuerunt, & biliosa, atque hi mitius ægrotabant, & citius convalescebant.

Febres biliosæ,

Aliquot hoc mense *pleuritides*, & *peripneumonix biliosæ* spectabantur, & quædam earum cum sanguinis e pulmonibus rejectione.

& pleuritides biliosæ mensis Junii.

Pleræque biliosæ febres, atque etiam illæ, quæ thoracem peculiarius invaserant cum, & sine sanguinis sputatione, remediis solventibus, salinisque, & mora pluries emeto-catharsi in intermittentes abiverunt.

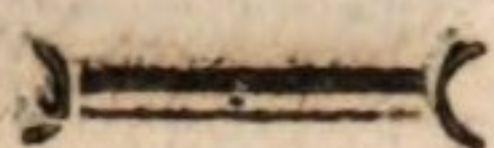
Paucissimæ fuerant originariæ intermittentes.

Paucæ malignæ, & non nisi in iis observabantur, qui neglecta confirmatoria cura sæpius in *biliosam* dominantem relapsi sunt.

Febris biliosæ in malignam conversionem.

Malignitatem tunc constituebat *biliosa febris* corpus jam antea ex prægressa æstatis febre confRACTUM denuo invadens; seu febris *biliosa* cum insigni solidorum imbecillitate, laxitateque ab eodem bilioso vitio inducta.

Hujus hoc tempore malignitatis notio,

& cura.

Hos *diuturniora* solventia, & emeses *repetitæ* gravius prosternebant. Subverso in initio ventriculo mox ad corticis peruviani decoctum, aut ad infuso-decoctum radicis arnicæ confugere oportebat. Nec antiseptica hæcce roborantia sine emesi, nec hæc sine illis sola profuit.

*Morbil-
lorum,*

Morbilli inter adultos frequentes fuerunt, atque in omnibus febris morbillosa aliam sibi sociam junxit, æstivam nempe, seu biliosam.

Nullam morbillorum, rationem habuimus, sed omnem biliosæ febris, cui soli, quidquid pravorum symptomatum advertebatur, debebamus, innocentibus morbillis.

*& vario-
larum
cum fe-
bre bi-
liosa
compli-
catio.*

Variolas sola etiam biliosa febris a cursu assueto dimovit, atque hanc solam gnaviter oppugnabamus variolarum seductricem.

*Colicæ
biliosæ.*

Colicas quasdam biliosas hoc mense sanavimus.

*Febris
puerpe-
rium in-
sequens*

Omnes puerperas æstiva hæc febris arripuit.

*per
æstatem
fuit bi-
liosa.*

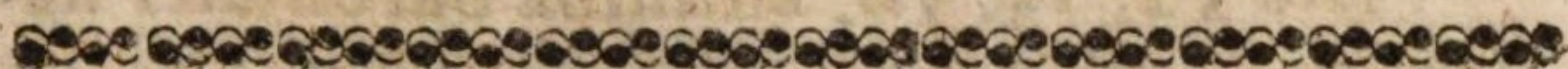
In Hungaria quoque æstate, & autumno puerperas quondam, præ reliquis, febribus videram biliosis, remittentibus, intermittentibus, & biliosis vomitibus, atque alvinis fluxibus laborare.

Circa

Circa 20. hujus mensis primam hoc anno dysenteriam sanabamus pulvere radicis arnicæ, cui vomitorium præmisimus.

*Dysenteria
sub exitum
mensis.*

Morborum biliosorum difficilior, rardiorque in fœminis curatio fuit, & relapsus faciliior: materies morbifica in iisdem tenacior, & curæ confirmatoriæ diutius protrahendæ major necessitas.

CAPUT VII.

JULIUS.

Julii mensis initia ventosa, gelida, multisque madida pluviis fuerunt.

*Mensis
Julii
conditio.*

Die quarto subito magnus æstus: inde calores vento a septentrionibus validius spirante temperati.

Die octava nubila, frigidaque tempestas, & multum pluviosa rediit: nulla ventorum quies, sole rarissimo, & cito disparente ad decimam sextam usque.

Inde serenitas, & aurâ calidior, quam circa vigesimam tonitrua, imbres, ventique per intervalla frigidiores denuo infestant.

Finis denuo cælo sereno incaluit.

Frigidus humor toto mense prævaluit.

Die mensis 19. calor maximus $+ 0. 23\frac{1}{2}$. gr.

Die 16. calor minimus $+ 0. 10$. gr.

Calor medius $+ 0. 13\frac{1}{3}$. gr.

Die 12. 13. 16. altissima barometri statio 28. poll. 2. l.

Die 27. ejusdem statio infima 27. poll. $5\frac{1}{2}$. l.

*Varii, &
mirifici
ejusdem
febris
æstivæ
lusus,*

Febris biliosa æstatis hoc mense variis symptomatibus ludere, & varias in hominibus variis afficere partes visa est.

Hinc phrenitides, ophthalmiæ, parotides, strumæ, anginae, peripneumoniæ, pleuritides, hæmoptoë (quæ hoc mense frequentior, quam aliis fuerat hujus anni temporibus) dolores rheumatici, tumoresque ad carpum, & genua: vomitiones item bilis spontaneæ, colicæ, diarrhœæ, dysenteriae, urinæ difficultates, febres continuæ, remittentes, intermittentes, petechiales, miliares, urticatæ, scarlatinæ, & paroxysmi hysterici &c. grassabantur.

Mi-

Mirifica varietas symptomatum, sed ab unica versipelli bile profecta!

Una, eademque fere methodus uni, atque eidem causse opponebatur, quiscunque fuerat symptomatum variantium lusus. *at curatio eadem.*

Epidemica febris multis aliis ægritudinibus jungebatur, morbillis, variolis, puerperio, vulneribus, ulceribus, lvi venereæ &c. *Sociabilis genius dominantis biliosæ*

Vidimus quosdam ab alto delapsos, & encephali turbatas functiones: re perquisita æstivam febrim deprehendimus, quæ ita delapsos apprehenderat. *febris, ejusque varia complicatio.*

Hi solventibus, & vomitione repetita, biliosa, studio concitata, a sopore, delirio, febris sanabantur.

Hanc rem momenti magni arbitror, cum quemdam deceptum noverim, qui hominis æstate quadam, & tempore bilioso ex alto decidentis, delirantis, soporosi, convulsi caput trepano frustra perforavit. Mortuus æger plumbea intestina, distentissimam bile vesiculam, & hepar bile suffusum exhibuit, at in encephalo ne hilum quidem.

Difficillimum sæpenumero judico, idiopathicas encephali affectiones a sympathicis in ejusmodi casu dijudicare.

CAPUT VIII.

AUGUSTUS.

*Status
mensis
Augu-
sti.*

Aestus cuncta percoquens, ficcitas, serenum ad usque medium mensem excelluit. At inde per diem unum largæ pluviae, & toto residuo mense aura frigidior, mane præcipue, ac vesperi, & incaute vestitos facile lædens: diesque jam nubili, jam sereni: noctes nebulosæ, autumnæ æmulæ. Pluviae raræ, sparsim: venti. Ultima mensis imbrosa.

Die 10. Augusti calor atmosphæræ maximus in therm. Reaum. 25. gr.

Die 23. calor minimus 11½. gr.

Calor medius 19¼. gr.

Altissima barometri statio die 26. & 27. Aug. fuit 28. poll. 3. lin.

Infima vero die 31. Aug. 27. poll. 7. l.

*Febris
biliosa.*

Febres biliosæ continuæ, & remittentes varia periodo observabantur, numero non plurimæ, sed ob materiæ morbificæ lentorem & potentioribus solventibus, & vomitione frequentiori indigentes, & diutius protractæ. Dysenteriae pauciores, quam

quàm plerisque aliis æstatibus. Post me-
dium mensem manuum, aut pedum tu-
mores dolentissimi, dolore versus vespere-
ram præcipue, noctuque crescente, abs-
que rubore, attractum difficulter ferentes,
& relicto comprimentis digiti vestigio.
Vix ulla ex febre æstiva funera.

*Oede-
mata
vesperi,
nocturne
magis
dolen-
tia.*

Æstas hujus anni eosdem, si genium
eorum, ac methodum medendi spectes,
cum illa anni præteriti morbos tulit, nu-
mero solummodo, & duratione differen-
tes. Quippe anni prioris æstate, quam
multo fervidissimam, & hac, quam agi-
mus, tempestate ob urentissimos æstus
longe novimus superiorem, numerosi ex-
bile ægrotabant, eaque acerrima, mobili
valde, & copiosa. Plurimos quoque eo
tempore dysenteria excruciauit.

*Præte-
ritæ
æstatis
cum
æstate
hujus
anni
compa-
ratio.*

Hac æstate pauciores infirmabantur,
sed sanabantur tardius.

CAPUT IX.

FEBRIS PUERPERARUM.

Morbus æstatis epidemicus omnes, quot-
quot per eam tempestatem in nostro

*Febris
puerpe-
rarum
causam*

D 5

No.

*habuit
manife-
stam,
bilio-
sum vi-
delicet
æstatis
vitium,*

*non erat
conta-
giosa.*

*Conta-
gia,
quæ, &
quot?*

*An fe-
bres ex-
anthe-
maticæ
strictæ
sunt con-
tagio-
sæ?*

Nosocomio pepererant, afflavit, quasdam solummodo a primo limite salutavit, gravius prostravit nullam. Eam rem non in miasma quoddam contagiosum refundebam, cum luculentas domi suæ morbi causas habuerit quævis, & sensibus subjectas.

Etiam hic meam consuetudinem festabam, ut præter contagium variolosum, morbillosum, scabiosum, & venereum nullum aliud facile admitterem, cum hi soli morborum quasi per traducem propagentur. Quodsi enim & contagium febris petechialis, & miliaris, ac consimilium datur, cur ii, qui diu, nocturne ægroris in Nosocomio assistunt, cur infirmorum custodes, qui ægrorum acute ut plurimum ægrotantium atmosphæram inspirando attrahunt, a morbis suorum, quibus inferviunt, ægrorum, immunes manent, idque etiam per multos annos, aut saltem non frequentius, nec gravius afficiuntur, quam alii solent alibi degentes? novi equidem noxas halitibus putridis fœti aeris, novi ingentia commoda amplorum cubilium, quæ recens identidem, & siccus aer lustrat: & maximam curam etiam nosmet eam in rem convertimus. Sed præter

eo-

eorum, quos dixi, morborum contagia etiam alia dari, ut e. g. febris petechialis, aut miliaris, fomitem petechialem, aut miliardem etiam in alios transmittat, observationibus numerosis non respondet.

Qui ipsum *malignissimæ febris*, diræ nempe pestis contagium negaret, & morbi gravissimi causam statueret popularem, omnibus quidem ex æquo adplicatam, sed haud in omnibus efficacem, quamve ab anni tempore, & cælo gravi, ac producendis morbis septicis præ multis aliis annis idoneo potius repeteret, quam e. g. a lanæ sarcina, aut etiam ab epistola a locis quam maxime disitis, quos morbus premit, ad nos transmissa, paradoxon utique diceret, sed quam luculenta cum veritate! quam utilem luctuosis, quæ Superi longe removeant, temporibus sententiam!

Is hujus opinionis argumenta vel ex ipsis pestilitatis scriptoribus, iisque etiam aliter opinantibus depromeret nulli confutanda, nisi qui mirabilium, & procul remotorum amore abductus causas domesticas contemneret, atque ante pedes positas.

Quodsi cuidam in hujus opinionis veritatem inquirere quondam libuerit, auctores

An de
contagio
pe-
stis cer-
to con-
stat?

Digres-
sio quæ-
dam ad
contagium
pesti-
lentiale.

tores etiam non medicos utiliter consulere, multaque vel in sola Titi Livii historia reperiet eam ad rem pertinentia. En quorum in mentem modo venit : L. XXV. c. 26. Pests syracusana narratur : „ Accessit & pestilentia , commune malum , quod facile utrorumque animos averteret a belli consiliis. Nam *tempore autumnii*, & *locis natura gravibus*, multo tamen magis extra urbem , quam in urbe , *intolerandi vis æstus* per utraque castra omnium ferme corpora movit. Et primo *temporis*, & *loci vitio* & ægri erant, & moriebantur. — Multo tamen major vis pestis Pœnorum castra, quam Romana (diu circumsedendo Syracusas cœlo, aquisque assueverant magis) affecerat. Ex hostium exercitu Siculi, ut primum videre *ex gravitate loci vulgari morbos*, in suas quisque propinquas urbes dilapsi sunt. At Carthaginenses, quibus nusquam receptus erat, cum ipsis ducibus Hippocrate, atque Hamilione ad interuersionem omnes perierunt. Marcellus, ut tanta vis ingruebat mali, traduxerat in urbem suos: infirmaque corpora tecta, ac umbræ recreaverant. Multi tamen ex Romano exercitu eadem peste absumti sunt.,, Mi-

Mitius multabantur in urbe, urbibus propinquis, sub tecto, & umbra, cum causis morbificis non occultis, sed manifestis, non volatilibus, non ex longinquo petitis, sed inquilinis sese subtraherent.

Sed numne pestis ipsa is morbus certo fuerat? Pestem fuisse vel pestilentissimam oportebat, ex qua exercitus Pœnorum *ad internecionem omnis* perierit.

L. V. c. 48. „Ante omnia obsidionis, bellicque mala fames utrinque exercitum urgebat: Gallos pestilentia etiam, quum loco jacente inter tumulos castra habentes, tum ab incendiis torrido, & vaporis pleno, cineremque, non pulverem modo ferente, quum quid venti motum esset. Quorum intolerantissima gens, humorique, ac frigori assueta, *cum aestu, & angore* vexati, vulgatis velut in pecua morbis, morerentur, jam pigritia singulos sepeliendi, promiscue acervatos cumulos hominum urebant. „

Miasma pestiferum capitolium vicinum loco sublimi situm haud tetigit, sed solos Gallos humiliora occupantes loca, quosve anonæ inopia pressos æstivus insuper calor exussit, morbus confecit.

Eo-

Eodem libro c. 13. „ Insignis memoratur annus, hyeme gelida, ac nivosa adeo, ut viæ clausæ, Tiberis innavigabilis fuerit. — Tristem hyemem sive ex intemperie cœli, raptim mutatione in contrarium facta, sive alia qua de causa, gravis, pestilensque omnibus animalibus æstas excepit. „

Quodsi pestis contagium ex remotissimis terris ad nos transferri possit, suamque etiam longo tempore vim morbificam conservet, fixioris illud indolis esse oportet, & varioloso miasmati consimile. At qua ratione venenum hoc fixum, & summe contagiosum, si nostras in terras semel illatum fuerat, exulare posthac unquam inde poterit, & integros centum annos nostris a plagis abesse? Contagium certe variolosum, ex quo in Europam delatum est, nunquam diutius a nobis abest, sed varias regionum nostrarum partes obit, quin unquam extra Europæ limites pedem ferat.

Quæstio
de natura
pestis
proponitur.

Quid ergo, si pestis contagio careret, si sua sponte, & ex causis manifestis nasceretur? si morbus esset non specificus, aut sui generis, sed malignissimæ febris,
su-

superior tantum gradus, ejusque certa tantum modificatio?

Vereor, ne in assignanda pestilentiae causa illud humani patiamur, quod multis aliis in rebus experimur, dum exoticorum, & monstroforum amans humana ratio

Transvolat in medio posita, & fugientia captat.

Quaestiones momenti maximi proponi possent, quae a viris doctis discutiendae forent. Videlicet:

Quaestiones aliae.

1. An febris maligna sui unquam generis, & specifica est? an non potius febris sive biliosae, sive putridae altior gradus? Id certe vix amplius dubitationi obnoxium videtur.

2. An febris pestilens a febre maligna per essentiam differt, vel vero sola periculi magnitudine, & majore aegrotantium ex ea numero?

3. An non ipsa pestis febrim pestilentem sola mali intensione superat, ut illa praeter hac & plures corripiat, & citius enecet, cum interim idem habeatur utriusque morbi genius?

Sane

Sane symptomata pestis a Petro Foresto accuratissimo scriptore, & sagacissimo medendi magistro & oculis usurpata, & fideliter descripta; item causæ morbis biliosis, putridis, malignis, pestilentibus, pestique ipsi ex æquo convenientes evincere videntur, hosce morbos ejusdem familiæ esse, sed ordinis diversi, ita, ut infimum biliosa febris occupet, supremum pestis.

4. An notæ illæ, quas pesti essentielles, & characteristicas volunt, solummodo *accidentales* sunt? quemadmodum e. g. febris biliosa aliis æstatibus efflorescentias urticatas, aliis vero petechiales, atque itidem aliis parotides, anthraces, &c. adamat, manentibus nihilominus per omnia hæc tempora & eadem causa morbifica, & eadem medendi ratione?

5. An non vera pestis oriri in aliquo homine singulari potest, eo tempore, quo nullum omnino pestilentielle miasma in reliquis ejusdem terræ incolis observatur? Potestne fieri complurium causarum congenerum certo cuidam individuo adplicatarum confluxus, qui febrim biliosam in putridam, in malignam, in pestilentialem,
in

in ipsamque adeo pestem evehat, quin id temporis in ullo alio homine hic consimilium causarum concursus eveniat?

6. An, si specificum, & peculiare miasma pestilentis febris, ipsiusque pestis nullum datur, tantumne erit in ipsa peste, quo alter alterum afflet, contagii periculum, ut, quemadmodum variolæ solent, in loca etiam alio sub sole posita, vestibus, lana, aliisque rebus, quin & solis epistolis e regione pestilenti missis transferri queat?

7. An sumtuosæ illæ cautelæ, quibus pestem a finibus arcere satagunt, quæve & mutuum inter vicinos commercium suspendunt, & terrorem longe, lateque dispergunt, necessariae sunt? an non potius summopere noxiæ, tum quod sublatum commercium annonæ charitatem inducat, cum quod & ipse tumultuosus prohibendæ pestis apparatus mortis metum incutiat, qua utraque re domi pestilentia nasci potest.

8. Cum prisca sæcula præ his, quæ modo vivimus, peste frequentius funestarentur, an forte cum locis peste contaminatis plus commercii intercessit, quam nunc solet?

E

Ac

At nostro tempore universus prope orbis in unicam quodammodo civitatem coaluit, & facto nationum remotissimarum crebriori invicem usu ipsa olim frequentissima pestis nihilominus multo nunc rarior comparet.

9. An Petrus Forestus *diversos* solummodo *eiusdem malignæ febris* gradus asserbat, dum febrem petechialem mediam diceret inter vere pestilentem febrim, & non pestilentem?

10. An febris pestilens, ipsaque pestis pertinet ad illas febres gastricas, quarum materies in ventriculo, & intestinis locata cito putrescit, sanguinem ilico subit, & lethalem brevi dissolutionem, & necrosin inducit?

11. An is prudentius ageret, qui peste laboranti homini eam adplicaret medendi methodum, qua nos in simplici maligna febre utebamur?

12. Qui purgato ventriculo, & intestinis, peruvianum corticem ægris daret, aut arnicæ radicem, quam superius contra malignas febres laudabamus, an non consentaneam magis & ipsi rationi, & analogiæ, & experientiæ medicinam faceret, quam

quam qui cum Botallo sanguinis humani incredibiliter prodigo in hunc vitæ latitem repetitis phlebotomiis desæviret, ipso morbo magis perniciosus?

Sed alio longe, quam initio institueram, de puerperarum nostrarum febre dicturus, me delapsus sentio, atque extra semitam vagatum. Veruntamen malim in justî sermonis ordinem peccasse, quam reticuisse, quæ vera, quæve ex usu fore arbitrabar, etsi opinio, quæ sic opinatur, haud perbenignos audientium animos sit offensura, & facile temeritatis cujusdam sum mopere noxiæ insimulari queat.

Nunc quæ febris species puerperas per æstatem vexarit, dicere ordiar.

*Febris
puerpe-
rarum
hac
æstate
obser-
vata
descri-
ptio.*

Sub ultimum graviditatis tempus quædam erroneo modo febriebant, & obscurius, alvo segni supra modum, ore immundo, muci pleno, non appetentes. Dolor ad lumbos, & circa scrobiculum: mictus difficilis, frequens. Unam, alteramve luculentior febris aggressa est, quæ remittit primo, dein etiam intermisit.

Pleræque a partu primum, eoque ut plurimum non difficili, aut mox, aut serius, nulla certa dierum lege incaluerunt,

*Tormi-
na puer-
pera-
rum*

friguerunt per vices. Quibus id post par-
tum evenerat, præter superius enarrata in-
commoda & parcissimus lochiorum flu-
xus, & dolores abdominis totius, hypo-
gastrii maxime, & uterinæ regionis ade-
rant, sævi, ut attactum vel levissimum
extimescerent ægræ, vagique, ita tamen,
ut, ubi uterus in globum contractus offen-
ditur, ii & validiores fuerint, & fixi. Lin-
guam, ventriculi, & intestinorum indicem
summe veridicam contemplatus, hirtam
vidi villis albidis, flavicantibus, subin-
etiam viridissimis. Semel tantum purissi-
mam linguam vidi, impuro licet, & mul-
tis fordibus scatente ventriculo. Unam le-
vius febrientem exanthema urticatum, al-
teri cuidam quasi scarlatinoso commixtum,
pinxit.

*inflam-
matio-
nem
mentie-
bantur,*

*sed
erant a-
bile.*

Inflammationem aut intestinorum, aut
uteri, dum de morbi natura disceptare-
tur, nullam hic esse existimabam, utut
multa erant, quæ artis non bene gnaros
decepissent. Noveram, æstate bilem do-
minari, fervidiore meracam, mobilissimam-
que, frigidior vero, humidiorque pi-
tuitosam, & inertiores: segnitiam alvi in
gravidis solennem, ob eamque prava mul-

ta in abdomine congesta, sciveram. Hinc puerperas hasce ex ventriculi, & intesti-
norum aliena materie febrile, augurio, ut
eventus comprobarat, non infortunato con-
jectaram. Etenim methodus, quæ febri-
bus gastricis opponi solet, etiam his me-
debatur, atque eas, priusquam in vitæ
discrimen adducerentur, cito in vado po-
suit

Non me latuit, quæstionem adhucdum
inter multos agitari, cujusnam indolis fe-
bris puerperarum esse soleat, an *inflam-*
mat *viæ* videlicet, vel *putridæ*, *malignæ*que?
Verum dudum & Sydenhamiana, & mea
quoque observatione vim morbi epidemici
noveram, qui omnes reliquas ægri-
tudines per id tempus, quo is dictaturam exercet,
æditionis facit, suisque cogit sub ve-
xillis militare.

*Id ar-
gumen-
tis de-
mon-
stratur.*

Ea de re adeo luculentis argumentis
persuassus sum, ut propositum qualem-
cunque fere morbum nunquam examinem, nisi
epidemicæ constitutionis genium una con-
templer, videamque, quousque objecta in-
firmitas ad epidemiæ naturam inclinet.
Hinc non erat difficile, hasce per æsta-
tem puerperarum febres inter illas com-

putare, quæ hanc anni partem quotannis infamem reddunt, *biliosas* nempe.

In mentem quoque venerant, quæ in Hungaria binis æstatibus experiebar. Et enim quotquot fervidiore hoc anni tempore pepererant, eas febribus corripì biliosissimis vidi, choleris item, & dysenteriiis. Meticulosam iisdem in initio medicinam feci, cum, etsi sciverim, quid ea febris alio in corpore remediorum requireret, tamen puerperæ conditio nunc longe alia ab efficaciore methodo me deterreret, donec tarda ægrarum convalescentia, & mille sub ipsa curatione incommoda eo me permoverent, ut, neglecto ad puerperæ conditionem respectu, medellam opponerem valentem, & morbo parerem.

Emeticis ergo, si qua horum necessitas fuerat, aut purgantibus liberaliter usus sum, & absque metu, cum horum auxilio, qui tunc ex populari biliosa febre decubuerunt, cito, atque citra ambages sanarentur.

Didiceram ea occasione, non hæerere in simplici lochiorum, aut suppressorum ex toto, aut parcissime fluentium contem-
pla-

platione: ab aristolochicis cujuscunque speciei abstinui penitus. Et cur aliter agerem? nonne potius in morbum principem indagare oportebat, quam eodem neglecto cum ejus quodam non magno symptomate colluctari?

Horum omnium memor solennem puerperarum febrim rarissime *inflammatoriam* bitror, nisi ubi acri urente gelu, & flante borea sanguis dominatur, & orta inde inflammatoria dispositio.

Hæc febris subinde est inflammatoria, & quando?

Sed & hocce tempore inflammationibus generandis apto mitius habebant puerperæ, & præ cæteris hominibus fortè rarius inflammatorie ægrotabant. Cum enim sceminae in universum ob laxiorem corporis compagem, & sanguinem minus phlogisticum haud ita facile febribus inflammatoriis, quemadmodum viri solent, corripiantur, puerperæ, quibus aliqua sanguinis jactura sub partu, & post eundem contingit, & in quibus a partu inflammatoriam diathesin, corpore utpote debilitato, evacuatoque, & liberiori humorum per vasa circuitu, omnium minime accuses, præ aliis ejusdem sexus non puerpe-

ris quamdam ab inflammationibus immunitatem jure possidebunt.

Equidem inficias haud eo, uterum diuturnis, validisque pariendi nixibus, admota rudiori obstetricia manu male habitum inflammari; at ubi partus absque labore fuerit, puerperas in *febres sanguineas* minus proclives judico.

Hinc febris gastrica, five ea pituitosa fuerit, five biliosa, five putrida, puerperis maxime insidiabitur, quam aut missione sanguinis iterata, aut regimine sudorifero in malignam convertes.

Cadaver puerperæ, quam ea, de qua loquimur, febris enecuerat, nunquam dissecai, sed aliorum sectiones novi, qui viscera abdominis partim inflammata, partim gangrænosa reppererunt, atque inde febris indolem inflammatoriam statuerunt, haud æqua, ni me omnia fallunt, conclusione. Hæc enim interaneorum facies in iis esse, ut plurimum, solet, quos febris maligna sustulit, quorum non paucos & ego dissecai, & mox a morte, vixque refrigeratos, & rigente bruma, præproperam cadaverum putredinem arcente, ut, quem ipse morbus, non diuturnior mo-
ra

ra visceribus habitum induxerat, perviderem.

Intestina & plumbea vidi, & dire inflammata, vibicibus, petechiis maculata, omentum obsolete rubrum, fuscum, lividum, fracidissima, & olentissima omnia. Num febris *inflammatoria* eam visceribus ruinam induxerat? atqui noveram morbum fuisse ab inflammatorio alienissimum, fuisse in initio biliosum, missione sanguinis male sana, & neglecto evacuante pharmaco in putridum, malignumque commutatum. Quid, num insanabili hydrope confectum hominem ex febre inflammatoria periisse dices, quod ejus viscera aquarum putridissimarum stagno immersa & inflammatio teneat, & gangræna?

Quapropter, ut superius dicta paucis complectar, æstas sanguini inimica, amica bili, fractumque partium solidarum robur, & quædam a partu bonorum succorum inanitio, defesque ut plurimum vivendi genus, & alvi morositas puerperam longissime removent ab athletico habitu, & inflammationibus obnoxio, eamque morbis septicis præ aliis subjiciunt. Confirmatum id dixi & aliorum, & mea obser-

vatione multis vicibus inter Hungaros habita: novamque denuo præsens annus observationum accessionem dedit, quæ demonstrant, omnes ferme puerperas per æstatem ex putrida materie febricitare, tubum intestinorum primo, deinde, postquam ex parte sanguinem is fomes subiverit, hunc ipsum etiam coinquinante.

Inter symptomata hujus febris dolorem abdominis, & hypogastrii quam maxime eminuisse supra narravi. Ea res pro inflammatione sive intestinorum, sive uteri nobis neutiquam imposuit, neque unquam nos seduxit, ut sanguinem phlebotomia educeremus, utut valide febricitantibus.

Pulsuum fallacia in febre puerperarum, atque etiam in multis aliis casibus.

Nec pulsuum fallax durities, aut emendicatus eorundem a spasmodicis vigor, vibratione nos eo permovit, ut vitium potius inflammatorium in systemate sanguifero incusaremus, quam biliosum in gastrico, putridumque. Noveramus aliunde ex innumeris casibus miras pulsuum fallacias, in plethoricis, atque inflammatis non raro summe debiliū in speciem, quos largiter emissus sanguis mox erigit, aut e contrario plenitudinem, & nimiam vitæ vim firmu-

mulantium, etsi bonorum humorum egestas potius, quam divitiæ subsint.

Cum hæc scriptitarem, a puerpera redeo in Nosocomio practico decumbente, quæ furtivi amoris primitias apud nos ante triduum deposuit, partu facili, quive præter binas convolutiones funiculi umbilicalis circa collum memorabile nil habuit. Primo nychthemero optime valuit; sed eo exacto rigere primum, dein æstuarere multum, ventre infimo attactum omnem refugiente dolere plurimum cepit. Ictus arteriarum validi, vibrantes, in corpore juvenili, laboribus firmato, bonis carnibus, & succis. Nullum in ore vitium, nullum circa ventriculum incommodum: vix ulla lochia.

Cujusdam puerperæ casus descriptus.

Morbi notionem ex iis collegimus, quæ hanc in rem supra dixi.

Alvo clysmatibus elota mixturam salinam dedimus, multo tartari cremore factam. Venter inde pauca reddidit binis, aut ternis vicibus; mox febris, dolorque fere omnis conticuit. Verum biduo post partum necdum penitus transacto, & alvo denuo suppressa, febris rediit, & dolor abdominis priori multo atrocior. Jacti-

tatio

tatio, lamenta, lochia prorsus nulla. Cum materies morbifica infima ventris occuparet, lingua, faucibus, & ventriculo bonis, purgans pharmacum præ emetico eligi ex sale amaro, & manna compositum, per epicrasin propinandum. Inde ante dimidium tertii a partu diei trigesies deiecit miro cum levamine. Etenim nullus ullibi dolor, nec ulla febris: tumor abdominis antea turgidi omnis evanuit. Lochia non parca redierunt.

Cum alvi libertatem data posthac opera conservaturi simus, puerperio inde facili usuram spero, idque eo fidentius prædicere audeo, quod consimillimi in puerperis hoc anno morbi nobis sæpius obverint, eadem methodo, purgante videlicet, vel emetico, atque etiam eadem felicitate, antequam in herbam prorumperent, radicitus excissi.

En & aristolochicum, & antiphlogisticum remedium!

Quænam
maxime
puerperis
nocere
visa sint.

Non permitto, ut puerperæ longo tempore lecto se contineant, aut diuturno decubitu, stragulorum tepore, tepidisque, ut mos fert, potibus, carnes emolliant, secernenda, excernendaque retardent, &
ipsi

ipsi septicae feбри auxiliatrices manus por-
rigant.

Non me fugit, longe alia in usu esse,
eos inter praecipue, quos vel natales, vel
divitiae, vel arrogantia his praesidiis de-
stituta, supra plebem effert: scio, quantum
de fama periclitetur, qui saniora consu-
luerit, sed praedictis civitate donatis ad-
versa.

Nihilominus medicorum erit, unitis
viribus hunc errorem dedocere, gravem
certe, & popularem, eorum praecipue,
quos fortunatior artis usus, indeque parta
commendatio sua quemque in patria no-
bilitavit.

Sic eos neutiquam verebimur, qui etsi
meliora videant, probentque secum ta-
cite, nihilominus perniciosis matronarum
opinionibus serviliter officiosi artem pro-
dunt.

Nec illos postea morabimur, qui an-
tiqui moris tenacissimi, cogitare, moliri,
facere nil audent, quod avus non fece-
rat, nec abavus, atavusque, imitatores,
servum pecus.

Oleum amygdalarum dulcium puer- ^{Oleosorum,}
peris nostris non dedimus, etsi sorbitiones
oleo-

oleosæ vel ipsam inter plebem in usu sint, ut absque iisdem ne pauperrima quidem speret, posse se ex puerperii molestiis salvam eluctari.

Hoc qui faciunt, nonne oleo cito rancido facto saburram mirum augent? nonne nervos, quos delinire animus erat, acerrime irritant? nonne ventriculi infringunt vires, & sæpe sæpius ægrotantem, & oleum, & operam una perdunt?

*& absor-
bentium
in puer-
peris
noxa.*

Absorbentium usum damnabamus, ut ut solennem, neque id immerito, ut opinor. Nolebamus enim putredinis vim antacidis exaltare, sed id potius dabamus operam, ut grato, & acescente remedio, quodve alvum blande sollicitaret, putridam colluviem enervaremus. Nec quidquam inde damni, quod in lactis acorem refundi posset, lactenti pusioni evenerat.

*Prudens
nervi-
norum
usus.*

Nervinorum, anthysteri-
corum rara occasio fuit. Non enim mox nervos, irritabilitatem nimiam, spirituumque ataxiam, & anomalos motus accusabamus, nervinis, narcoticisque sopiendos; quæ tamen nervei systematis accusatio alias frequentissima esse solet, ubi quædam aut dolorifica sensatio, aut aliud quid a sanitate recedens
in

in puerperis advertitur. Nonne enim nervi amicabile quid sunt, & minime seditiosum, nisi autorem turbarum habeant, in quem inquirere omni studio necesse est, quemve nos intra systema gastricum conclusum deprehendimus sæpissime: eo inde deturbato seditio filuit.

Miliaria puerperæ nostræ non habuerunt. Uni exanthema urticatum erupit. Si ea in memoriam revocem, quæ, dum inter Hungaros medicinam feceram, experiebar, nullus dubito, quin præverti miliaris eruptio cum emolumento fere semper possit. Etenim numerosa cum hic, tum alibi capta observatio me vel invitum, & longe alia a non ignobili medendi magistro edoctum convicit, febrem miliarem, petechialem, scarlatinam, urticatam, erysipelatofam originis gastricæ semper esse; posse sæpissime præverti matura ventriculi, & intestinorum vacuatione; esse has omnes febres, ubi præpedire eruptionem medicus jam amplius nequit, tum forte primum accersitus, cum materies magnam partem jam intra humorum circulantium ditionem irruerat, putridas, & ægritudine intensiore facta, malignas; febres hasce

Exanthemata plerumque præverti possunt.

Eorundem origo.

exan-

exanthematicas esse aut gastricæ, aut putridæ, aut malignæ febris varietates solum, modosque per accidens differentes, quemadmodum eadem planta vario sub sole multas, sed accidentales solummodo varietates patitur.

Id mihi videor observasse, miliarium genitricem materiem esse potius pituitosam, petechiarum bilioso-putridam, scarlatinæ acrem, volatiliorem cæteris, quæve corporis superficiem citius petit, & præ aliis sæpe numero magis septicam.

Febrim erysipelatosam a tenuiori, & acri bile proficisci methodus antibiliosa demonstrat, quæ solventibus, emetico, & acescentibus eccoproticis morbum cito sanat.

Phlogisticam sanguinis conditionem erysipelatosæ febris nonnunquam complicatam *acriori* resorptæ bilis stimulo debemus, sanguinem succedenti.

Quomodo febrim
puerperarum
medendum sit.

Sunt, qui quærant, calidane medendi methodus, an frigida febris puerperarum sanandæ congruat?

Huic quæstioni per ea satisfactum credo, quæ hucusque in medium protuli.

Ju-

Juvat tamen pauca quædam subnectere eam ad rem attinentia.

Antiphlogisticum id omnibus appellatur, quod vires possidet febris ignibus contrarias.

*Anti-
phlogi-
stico-
rum va-
ria apud
varios
notio.*

Verum hic in diversissimas opiniones excurrunt, si, quæ ea domandi caloris vi polleant, interrogas.

Vir celeberrimus Antonius de Haen, cui nuper demortuo me arbitrium meorum Præpositorum suffecit, T. I. Rat. med. cont. cap. IX. homini maligna febre detento se curam antiphlogisticam fecisse ait, cum eidem primo die sanguinem mitteret, simulque furis vesicantia, ac planis pedum admoveret, datis præterea & enemate, & avenæ decocto cum oxymelle, & nitro, cumque altero die & corticis peruviani decoctum præscriberet, celebrata denuo eodem tempore phlebotomia.

Idem T. II. rat. med. cont. cap. III. pro frigefaciente opii vi acriter pugnat, ut adeo etiam opium ex hujusce autoris opinione antiphlogisticorum catalogo inferatur, unde emetica prorsus expunxit, acerrimus eorundem osor, ut vomitum

emetico propinato a multis retro annis nemini moverit.

Hæc fere ex ejus mente antiphlogisticorum classem expleverant, si crebram adhuc ægrotantium extra lectum moram, & stragula levia, lustratumque cubiculi aerem addideris.

Quo jure, quave injuria clarus hic autor omnia hæcce remedia in eandem antiphlogisticorum societatem receperit, in præsentiarum non quæro.

Immortalis Sydenhamus præter sanguinis detractiones, aerem refocillatum, & frequentem ægrorum ex lecto abstinentiam, potus largos, & diluentes, cathartica quoque miro modo refrigerare ajebat, quo loco febrim *novam* descripsit a prava intestinorum illuvie progeneratam.

De emeticorum antiphlogistica virtute quid senserit, multis in locis & verbo docuit, & exemplo. Sic ubi in primo variolarum stadio ægritudo vehementior fuerat, & intensior febris, ubi vomitu enormi, vertigine, dolore artuum quasi rheumatico sævum in modum vexabantur, ubi & ætas florens, & immensa materiæ variolosæ exitum quærentis moles, & ex-
a tuans,

æstuans, sive is a Venere, sive a Baccho fuerit succensus, sanguis febrim supra modum ferocientem effecerant, præmissa phlebotomia emeticum *eradicatorium* ex infusione croci metallorum exhibuit, qua ratione materies foras prorupit, ægro ita refocillato, *ut jam quasi sanus lectulo abesse quiverit.*

Qui a purgante, emetico, & a sanguinis missione abstinuerat, & ægro stragulis coacervatis sepulto, spirituosus, ac calefacientibus sudores elicuerat, is *calido regimine* usus a Sydenhamo dicebatur.

Liceat hic meam de antiphlogisticis mentem explicare.

Nullum dari remedium arbitror, quod antiphlogisticum absque ullo ad certam morbi causam respectu compellari mereatur. Nunquid enim venæ sectio hominem febre inflammatoria æstuantem, quam sanguinis orgasmus, & nimia fibrarum strictura, ac irritatio generaverit, insigniter refrigerabit, quem emeticum validius succendisset? nunquid e contrario eadem sanguinis missio, iterata præcipue, & largior efficiet, ut febris altius exardescat, quam acris forte in ventriculo bilis nutrit? non-

ne hunc emeticum potius refrigerabit, si, quod febrim aluerat, biliosum pabulum sustulerit?

Sæpe hercle mirabar, uno dato emetico & ferocientem illico sopiri febrim, & infandam cephalalgiam conticescere, ac placidissimum mox a vomitu somnum obrepere, ex quo æger evigilans præter residuam aliquam lassitudinem nil conquerratur.

Cui suppressa materies perspirabilis febrim accendit, nonne sudores potu largo diaphoretico, & lecti stragulis elicti sæpe numero febrim extinguunt?

En quam nullum propemodum remedium fit, quacunque cæteroquin virtute gaudeat, quod non aliquando certo loco, certo tempore, certisque in morbi causis refrigeret! En quam non sufficiat, methodum antiphlogisticam commendasse, cujus utpote non eadem est apud omnes notio! En quam alia sit, atque ab se ipsa differens hæc methodus, quemadmodum aliæ, atque aliæ fuerint febrilis ardoris causæ!

Nos feбри puerperarum methodum antiphlogisticam adplicabamus, cum omiſſa
phle-

phlebotomia gravantem materiem emetico, vel purgante eliceremus.

Sed quæ ratio, cur hæc febris puerperas potius, quam gravidas invadat, cum eidem causæ morbificæ & hæ, & illæ ex æquo pateant, neque is morbus velut effectus necessario puerperium consequatur?

Respondeo: utut puerperas potius ea febris apprehendat, non tamen omnino ab eadem immunes esse, quæ uterum gestant. At quod illæ præ his morbum frequentius experiantur, inde facile repetes, quod puerperium partium solidarum debilitatem, & aliquam sanguinis jacturam faciat, hinc bilis, quam sanguine frænari veteres non inconcinne dixerunt, rescisso hoc fræno efferri incipit, atque repagula effringere.

Morbi materies alio in corpore, aut utero non gravido, fortassis iners, atque innoxia mansisset, aut vitio temporis mutato vim ventriculi subactricem experta denuo esset, & in benignum humorem conversa, aut vero a sui conservatrice natura, tanquam noxius in republica civis,

exterminata, quæ nunc circumcisis ex puerperio vitæ viribus efferatur.

*Incommoda
moda
lactis in
puerperis.*

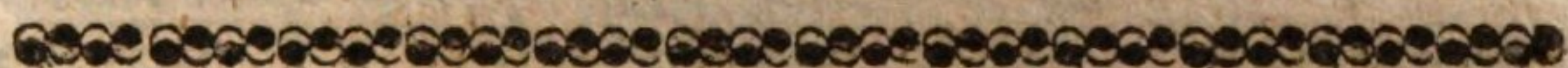
Incommoda a lacte ad mammas delato vix ulla unquam vidimus, cum puerperæ proles suas ipsæmet lactarint; una tamen, alterave vice contigit, prole mortua & febrim, & incipientem mammarum inflammationem ob lactis redundantiam observare. Non permisi violenta suctione dolentes mammas tentare, sed applicato molliente fotu turgens mamma lac sponte dimisit cum pleno doloris levamine. Interea blando pharmaco alvum sollicitabam, duplici cum emolumento, cum & feбри epidemicæ iretur obviam, & abundantia lactis.

Magno periculo haud vacare eam methodum semper existimavi, quæ lactis aggesti copiam ex mammis denuo intra humorum circulantium alveum receptam, cum iisque per corpus circumductam, attenuatamque vi vitæ, ad corporis superficiem remediis sudoriferis ablegat. Quid enim, si forte strictius quoddam alicubi viscus sit, quod appellentem humorem lacteum meare ulterius haud sinat, eumque angustis canalibus impactum retineat?

Quid,

Quid, si e contrario pars quædam prævie laxior promovendæ moli lacteæ impar sit, ad quam aliena hæc materies decumbat?

Præstare autumo, generando lacti pabulum subducere victu tenui, ac purgante remedio, & quod generatum jam abundantius est, ad colatorium invitare excipiendis crassioribus etiam recrementis par, & potens aliorum omnium colatoriorum vices subire.

CAPUT X.

FEBRIS ÆSTIVÆ

Anni 1777. in variis individuis lusus vari.

Quavis æstate e scaturigine biliosa febres promanant, *ejusdem* omnes naturæ, sed quæ aut frequentia, aut discrimine, aut celeriori decursu, aut tardiori, aut hoc, vel illo evidentiori symptomate diversis æstatibus diversimode variant.

Febris
æstiva
1777.

Cur
nondum
habea-
tur pra-
ctica fe-
brium
classifi-
catio.

Accidentalis ista ejusdem morbi va-
rietas non semper a medicis intellecta mul-
tam induxit confusionem, cum tot prope-
modum per essentiam differentes febres
conderent, quotquot ejusdem febris in
diversis hominibus, atque annis diversis
symptomata eminentiora conspicerent.

Hinc novam febrium cohortem terris
incubuisse clamitatum sæpius est, cum
novus tantum esset *ejusdem* febris lusus.
Rem leviculam, & accidentalem, sed quæ
non philosophantium oculos feriebat, ar-
riperunt, missa morbi essentia, nubem
pro Junone amplexi.

Hæ febrium putatitiæ novitates, &
divisiones, ac subdivisiones earundem ex
non necessariis notis repetitæ mirum quan-
tum pyretologiam turbarunt, aut verius,
ne ulla hucusque practica febrium classifi-
catio condi potuerit, impediverunt.

Hac quippe dividendi, & definiendi
ratione plures toto cælo diversæ inter se
febres *eodem* donatæ nomine fuerunt, &
confusæ, propterea quod, utut quam ma-
xime inter se differentes, *eodem* nihilomi-
nus symptomate tanquam *eadem* veste lar-
vatæ incurios deceperint.

Ta-

Taceo, quod in immensum increfceret febrium numerus, jam modo nimium quantum adauctus, si a quovis cujusvis febris luculentiori symptomate novam vellemus febrim creare.

Ne quis hunc errorem inter innocua philosophantium deliramenta ponat! Methodum enim medendi *eandem* sæpenumero diversissimis febribus, sed eodem vocabulo insignitis, quasi semper *eidem* morbo adaptant. Tunc malam docentis divisionem æger immeritus luit.

Bonæ
classifi-
cationis
necessi-
tas.

Plurima præstitit Sydenhamus. Sed labor hominis unius, utut perattenti, & laboriosissimi non suffecerat operi tam vasto, quod & plurimorum diligentiam, & pluribus sæculis fatigaret.

Quæ priora tempora de febribus dedere, multa, & rudis moles sunt, & non digestum chaos, si Sydenhamiana cum paucis aliis exceperis.

Materiem condendo operi parem nondum omnem habemus.

Hinc pauca & ego congerere volui, quasi quædam futuri quondam ædificii aut lacunaria, aut lapides, aut quoscunque in

usus prudens quondam architectus iis uti velit.

Exponam nempe, quas fabulas dederit *eodem* in theatro febris *eadem*, quæ vere adulto, & per æstatem in scenam prodiit, & quam diversas egerit personas.

Ipsas ægrotantium historias strictim dabo, ut, si etiam meum de hac febre ratiocinium fallat, non fallat tamen observatio fida non ex memoria vacillante, sed ex pugillaribus descripta, & multiplex, & summe vera, & oculis plurimorum Nosocomium adeuntium quotidie usurpata.

Exordium a febre biliosa faciam, more phrenitico caput impetente: fit ergo

ÆGER PRIMUS.

Phrenitis biliosa.

Phreni-
tis eme-
si cura-
ta.

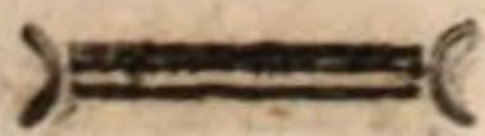
Vere adulto chirurgum tyronem manibus, pedibusque ligatum, & mota mente ad Nosocomium deportant, & sequentia narrant: a longo tempore studia immoderatus tractat, & in multam noxam: palluit magis ab aliquot septimanis,
&

& per novem ferme dies minus appetit. Heri vesperi concidit impos mentis: noctu sæpius suspiravit, aliena subinde locutus. Neminem agnovit. Sanguis semel missus absque levamine est, aspectu bonus. Ad interrogata non responderet.

Homini linguam ex albo virescentem habenti, & non maximopere febrienti purgans per epicrasin ex manna, & sale amaro mox dedi, & mulsi copiam. Non dum mota alvo vomiturire cepit, hinc mutato consilio, & quod reliquum purgantis erat, seposito, emeticum propinavi, quo multa viridia, pituitosæque repetitis vomitionibus refusa sunt, mente mox post vomitum restituta. Capitis superstes gravitas remediis salinis alvum blande ducentibus, & demum amaricantibus, ex integro, & cito sanabatur.

Linguae, & virescens faciei pallor, & imminutum ciborum desiderium, ac morbi alii certo gastrici tunc tempestatis prævalentes, phrenitidis hujus sympathicæ & causam morbificam, & ejusdem sedem facile demonstrabant.

ÆGER

ÆGER SECUNDUS.

Hemiplegia a bile.

*Hemi-
plegia.*

Famulus 52. natus annos, olim miles, pauci cibi, sed multi potus, ejusque ex vino viliori, non adusque tamen crapulam, initio æstatis balbutire repente, mox retrahi dextrorsum os, & sinistrum brachium cum crure ejusdem lateris exsolvi cepit. Mens integra. Cruris exsoluti perobscurus motus, nullus brachii. Sanguis binis domi vicibus missus est absque levamine. Hominis ad Nosocomium delati lingua albidissima fuit, & blæsa vox, & artus, uti dixi. Ictus arteriarum fortes, pleni, sublimes. Venam & ego secui ad uncias sex, cujus tamen me postea sectionis pcenituit. Sanguis bonus, sed nullum levamen. Mox ructare aliena quasi vomituriens cepit. Datum emeticum plurima tenacia, & vitellina eduxit, mox subsequente post vomitionem obscurissimo brachii emortui motu, & cruris majori. Purgantia salina, & repetitum post binos dies emeticum artus reddidere magis mobiles. At hic emendatio substitit. Hinc totam
dorsi

dorsi spinam, partesque resolutas remedio perfricui ex spiritu serpilli, & tinctura cantharidum composito ad cutis usque ruborem: adplicatum quotidie emplastrum vesicans est, sed alio die alibi.

Plagæ vesicante tentatæ nolui, ut suppurent, spem in resorpto cantharidum stimulo movente, & incidente ponens. Pilulis præterea usus est ex gummi ammoniaco, myrrha, & aloes pauxillo.

His integre, & intra breve tempus convaluit.

Capitis affectus multo plures, & graviores vidi a ventriculi vitio, & intesti-
norum, quam ab idiopathica encephali
labe natas.

Capitis dolorem sæpenumero ex ab-
domine provenire non infeliciter hariola-
bar, cū omnia me signa deficerent male
habentis systematis gastrici, quod is sola
acerbitate per vices intensiori suos a ven-
triculo natales proderet.

*Ence-
phali
cum
ventri-
culo
sympa-
thia.*

ÆGER TERTIUS.

Febris biliosa neglecta, seu species
malignæ febris cum symptomate
phrenitico.

*Febris
mali-
gna.*

Josephus Kebaum 24. annorum, opilio, a sex septimanis cardialgiam queritur, auctam a pastu, & confractum crurum, femorumque robur, ac dolens caput, leviculos insuper horrores, vagos, & os amarum semper. Potissimam partem temporis hujusce extra lectum transegit, sub dio penes ovium gregem, quem paverat, humi fusus, & sole, id quod amaverat, percalefactus.

Lassa trahens membra, & per aliquod itineris spatium curru vectus die 11. Julii ad nos venit.

Pulsus naturali parumper celerior, non durus, & temperatus calor: adusta sole cutis, & rubor faciei translucente flavedine. A pinnis narium ad utramque usque labiorum commissuram flavissimus tractus. Lingua leviter ex albo flava, & amarus assumptorum sapor. Non appetiit, non sitivit. Oculi diluta rubedine suffusi, & lacri-

crimōsi. Sera nocte cum ferocia delirat.

12. Julii ferocia perstat: pulsus validus, plenus: paucus sanguis ad uncias scilicet octo, & aspectu bonus detrahitur absque levamine.

A meridie vi ingestum emeticum est, unde multa oleo veterrimo persimilia ore reddidit. Sera nocte resipuit.

13. Facies flavescent: febris: mens constat.

14. Julii emeticum. Vomuit multam pituitosam bilem: os, & præcordia bona: febris.

15. Julii capite magis dolenti, & validius febrienti missus sanguis est aspectu bonus: febris eadem: tussis.

16. Facie magis flavescente febris mitior. Dato emetico biliosa rejecit. Inde pallor loco flavedinis: cephalalgia, & tinnitus multum minuebantur. Tussis, & sputa mucosa.

Ab eo tempore minus quotidie febricitabat, commode per omnia habebat. At

21. Julii levis amaror oris: respiratio sibilosa, strepens, & abdominis ad attatum

Etum dolentis turgor emeticum postulabant: inde omnia denuo emendata.

Ab aliquot diebus nocturna tussis sputa multa pituitosa movit; hinc saturatum lichenis, & polygalæ decoctum primo tussim, & sputa, demum etiam crurum pertinax oedema sustulit.

Tempore inter vomitoria medio remedia salina eccoprotica, & leni vi roborandi prædita exhibebantur. Et ubi alvus immoderatio viribus ruinam minabatur, radix arnicæ ad dr. sem. — scrup. ij. — dr. j. omni bihorio data suppetias tulit.

Emeticum nobis erat rad. ipecac. ad scrup. ij, quos grano uno tart. emet. acui-
mus.

Homini sui ipsius negligentissimo, & meridiani solis ardoribus exusto, quod humidissimum, & aquosissimum in bile erat, resiccabatur, & consumebatur; crassissimum vero, & acerrimum relinquebatur, quod in sanguine eadem quoque ratione acciderat. Hipp. de natura hominis c. 3.

Mens
vomito-
rio re-
stituta.

Vomitiones excitatæ mentem resti-
tuerunt.

De

De sanguinis missione in morbis biliosis instituenda sæpius a viris doctis quaesitum est, an, & quousque, & quem in finem mitti hisce in morbis sanguis possit? En! quam ego legem ea in re sim secutus.

An v. s.
in febre
biliosa
conve-
niat.

Morbo bilioso venæ sectionem nunquam *per se* convenire mecum statueram, cum quod extracto sanguine bilis domitore morbus acrius insurgat, materie intra sanguinis stationem liberius irruente, tum quod, quæ emetico, & purgante feliciter auferuntur, & cito, sanguinis detractioe saltem non indigeant. Observatio numerosa, medendi princeps magistra, me hunc de sanguinis missione canonem edocuit.

Verum si humor biliosus magnam partem per corpus diffundatur, & plethoræ species, vasorumque turgor tum a bonis succis, cum a pravis intra sanguinis alveum receptis, indeque & febris valida, & humorum circumeuntium ob nimiam eorundem copiam quædam quasi strangu-
latio immineat, sanguinem mitto, sed avara manu, & ad uncias paucas, ut me nunquam pœnitere largius effusi sanguinis
possit,

possit, educturum denuo paucum quid, si necdum obtinuero, quæ proposueram.

Expertus assero non una vice, plus nocuisse sanguinem, ubi non oportuerat, missum, quam non missum, ubi oportuerat.

*Phthisis
pituitosa.*

Tussim, nocturnam maxime, & sputa crassa, pituitosa, copiosa, & *phthisin pituitosam* a febribus gastricis, quæ aut ægrotantis, aut medici negligentia, aut mala medicatione in malignas abiere, per frequentem, sæpenumero amaris remediis, lichene, polygala, radice arnicæ, & cortice peruviano, ac diæta restaurante &c. sanavimus.

ÆGER QUARTUS.

Furor ex alvo biliosa, cum flueret, compressa.

*Delirium fe-
rox cu-
ratur.*

Quidam 30. annorum, studiosus, corpore stricto, & facie, quam atræ bilis vocant, cum studiis immoderatus indulgeret, 1. Augusti oris queritur amarorem: sponte vomit amara: modice incaluit: vespere largi secessus, & biliosi.

2. Augusti secessus frequentes. Bibit haustum salinum, unde multo crebrior dejectio.

6. Augusti alvo hucusque mera, multa, frequenter, prodeunt. Quotidie magis incalescit, inhorret per vices. Denuo hausit potionem salinam. Inde apyrexia longa, at alvus fluens adhuc, & aucta debilitas. Morbum hucusque obambulans toleravit, ore amaro, fastidiosus.

8. Augusti dato remedio ex chamomilla, & stomachicis quibusdam, ac spirituosus confecto, quod nimis secessibus prospiceret, mox excruciaci dolore abdominis, ejulare, & paulo post furere cepit, alvo repente suppressa.

9. Augusti vesperi ad nos delatus fuit: venter nil reddidit. Pulsus validi: aliquis calor: lingua flava.

Cum ventriculum aqua mulsa repleveramus, mox ea adhuc nocte emeticum dedimus. Tarde vomuit, & ad auroram, cum ultimo vomeret multa, flavaque, ilico resipuit: nondum deiecit: denuo desipuit post paucas horas, delirio miti. Alvus hucusque clausa, acriori enemate sollicitata

copiosissima reddidit, mente mox restituta. Haustus salini: quies placida.

11. Vomitorium: vomitiones biliosæ: mens firmior: vesperi de novo clamor per vices, furorque.

Alvum potione salina frequentiore effecimus, postea sermones multi, inconcinni, absque furore. Cantus, risus: lingua biliosa, & auctior, uti hucusque, vesperi calor, pulsu hodie pleniori, & duro. Sanguis detrahebatur ad uncias quinque, non accusandus: noctu, & die insequente mens sæpius vacillans.

12. Augusti alvus nulla: pauca vesperi exacerbatio, at noctu ferox delirium.

13. Aug. purgans ex manna, & multo cremore tartari frequentes, & copiosos secessus fecit: remittit furor: per intervalla præsens animus, at intermedio tempore multa locutio, & non ad rem: nulla febris: nox omnium placidissima: somnus multus, tranquillus, reficiens: alvus fluens ex eodem remedio.

Inde mentis major indies & serenitas, & constantia rediit, continuato ejusdem pharmaci purgantis usu.

26. Augusti cum ultimis diebus rheo, & amaricantibus ita ventriculo provideremus, ut alvus parcior efficeretur, non flueret profusa, nec clauderetur, sanus & animo, & corpore ad suos rediit.

Sanitatem illi firmam perstitisse, serius innotuit.

Diarrhœam biliosam *repente* sisti, five id arte fiat, seu suapte, encephalo inimicum multoties vidi.

Phreniticos & potentiori vomitorio indigere, & tardius, difficilisque vomere, observationes docent.

ÆGER QUINTUS.

Ophthalmia a vitio ventriculi orta, ad vesperam exacerbata, & curato ventriculo sanata.

Philippus Kezler rusticus annorum 22. ab aliquot jam annis oculorum rubedine dolorifica per intervalla tentatur, dextri præcipue, quem etiam modo albugo maculat. Varia adhibuit, quæ vel fors obtulit, vel agyrta suavit, vel anicula.

*Ophthalmiæ
peculiaris
species.*

Ab anno aliqua oculorum emendatio. Sinister vix aliquod opacitatis in cornea vestigium, dexter vero albuginem exhibet, cui cum ante quinque septimanas unguentum illiniret acre, dolor, rubor, & continua lacrimatio oculum utrumque, validius vero finistrum, prehendit. Cætera sanus, die 4. Junii Nosocomium accessit.

Hirudines pone oculum acutius dolentem adplicatæ, & discutiens cataplasma ne hilum profuere.

Per tres ex ordine dies observavimus, oculos rubere semper quidem, dolere tamen statâ quotidie hora, 4. videlicet vespertina, dolore longam comitante noctem, & ad auroram profugo.

Nullum ceteroquin ullius vestigium febris: at linguam flavicans materies obsedit, & faciem totam multa flavedo suffudit.

Cum per hosce dies haustus salinos assumpsisset, die 6. Junii epoto emetico multam flavam, & tenacem bilem vomitionibus crebris refudit. Mox ea vespera dolor oculorum nullus, stante rubedine.

8. Junii cum pridie denuo doloris quid, utut perpaucum, vesperi rediret, lingua, & facie biliosis, iteratum emeticum copiosam denuo bilem excussit. Nulla ea vespera exacerbatio, nec sequentibus diebus. Superstes indolens rubedo vesicante pone oculum adplicato discussa est.

Cum denuo dolorifica quædam sensatio, & lachrimatio reverteretur, nullis collyriis, aut alvi ductionibus profliganda, tertia demum vice emesis concitata multam bilem eduxit. Inde faciei pallor, & oculorum constans sanitas. Ventriculo amaricantibus, & rheo cautum.

ÆGER SEXTUS.

Parotides.

Fœmina 38. annorum initio Junii inhorruit, æstuavit modo erroneo: cibi fastidium. Elapso quatruiduo parotis sinistra prætumida dimovere maxillas prohibet. Ad nos venienti datum est hordei decoctum cum oxymelle, & sale medio: demum emeticum. Unde bilis plurima flavæ, & æruginosa ore, & alvo rejecta

Parotidum cura.

est: mitior febris, & parotis multo minor.

Emeticum ternis adhuc vicibus repetitum, biduo, triduove singulis vomitionibus interposito. Copiosa semper *ανω και κατω* educta bilis cum luculento levamine, donec post ultimam emeto-catharsin & febris nulla fuerat, & rumor nullus.

Alia eodem tempore ad nos venit æstiva febre detenta cum parotide. Medicinam illi antibiliosam fecimus, & convaluit. At parotis, cum huc veniret, jam pure turgebat: pus mox emissum morbum neutiquam solvit.

Nosmet ipsi coctionem remediis solventibus, turbas vero criticas, crisinque & tutam, & morbo parem propinato pharmaco fecimus, quod emesin una, & secesum movit: quaternis æque emeticis indiguit.

Emesin medicamenta salina, & rhabarbarina exceperant. Probe vacuatas, & sine febre, tonica, & stomacho amica remedia confirmarunt.

Parotidi incrementi, nullo adhuc dum confecto pure, subtrahere nutrimentum sem-

semper studui, nullum commodum ab ejusdem suppuratione, incommodi vero perquam multum aliquoties expertus.

Sola cholera, quam arte concitamus, febrim biliosam cito, & tuto, unaque etiam parotidem sanat.

Parotides in febre miliari, biliosa, putrida, maligna nunquam vidi criticas, nunquam in Nosocomio primum nasci mea medendi methodo adhibita, ortas vero priusquam ægri ad nos venirent, pure nondum confecto, felicissime discuti.

Parotidem formato pure plenam si quis ad nos adferret, puri utique exitus parari sectione debuit. Sed ea curatio & difficilis fuit, quod partes abscessum ambientes induruerint, atque non nisi tarde emollirentur, & ob tardos coalitus plurimum tædiosa.

Clazomenei recordabar, ad Phrynichidæ puteum decumbentis, cui alvo subsistente *tubercula circa utrasque aures extiterunt cum dolore.* At circa trigesimam primam profluvium alvi ex multis aquosis, cum ejusmodi, quæ in dysenteria prodire solent. — — *Tubercula circa aures sedata sunt.*

An parotides morbum solvant.

ÆGER

ÆGER SEPTIMUS.

Pleuritis biliosa cum sputo cruento.

Pleuri-
tis, &
sputum
cruen-
tum.Sartor 20. annorum a tribus septima-
nis minus appetit: os amarum.9. Junii capite dolet, calet, fitit: do-
lor artuum vagus, & amaror oris.10. Junii accessit lateris dextri pungens
dolor: alvus nulla: somni exigui.13. Junii omnia exacerbata: rari se-
cessus, & difficiles: laboriose tussitat: cruen-
ta, meraca sputat.14. Junii omnia graviora: sputa cruen-
ta, copiosa.15. Junii æstus, fitis, inquietas: dolent
præcordia, maxime dextrorsum.16. Junii ad nos deportatus dicta ra-
tione febrieat. Tussis sonora erat, &
sputa non amplius meraca, sed mucosa li-
neis tantum sanguineis distincta. Potus ex
aqua mulsa, & aceto copiosus, & ad no-
ctem emeticum. Multa glutinosa, & sub-
biliosa revomit. Tussis perstat quasi ca-
tarrhosa: epigastrio, & latere multo mi-
tius dolet. Nil sanguinei in sputis: sputa
mu.

mucosa: febris pauca: sapor melior assumptorum.

18. Junii omnia multum remiserunt: vix ulla febris.

20. Junii tussis admodum rara: sputa paucissima, mucosa, & inimpedita spiratio: facilis in omnem partem corporis conversio: redire & cibi desiderium, & vigor corporis cepit.

Mitioribus salibus sepositis, rheo, & amaricantibus corroboratus paucos post dies domum petiit.

Id in anamnesi hic æger habuit, consimili se morbo duos ante annos decubuisse: curatum se inde, sed lente, & non ex integro fuisse: restitasse enim ab eo tempore siccam tussim, & quamdam pectoris oppressionem.

ÆGER OCTAVUS.

Pleuritis biliosa.

Juvenis 18. annorum, sartor, 9. Julii alternis vicibus horruit, caluitque. Ad sternum opprimi se per intervalla ajebat: mammam dextram primo more pleuritico do-

Pleuritis æstiva.

doluisse, dolore mox per omne thoracis
latus diffuso, aucto inter tussendum, &
cum spiritum duceret. Lateri sano faci-
lius incubuit: sapor amarus: anorexia:
aquæ inexplabile desiderium: mictus ar-
dens: alvus immorigera. Doluit ventri-
culus ad attactum: lingua villis flavican-
tibus hirta.

Hæc morbi conditio ad 14. Julii, quo
die nos accessit.

Præmissis solventibus copiosis sera ve-
spera vomitorium: vomuit biliosa: sæpius
dejecit. Noctu largus sudor: dolor lateris
vix ullus: vix ulla febris.

15. Julii nulla febris, amaror modi-
cus.

17. Julii tinctura rhei aquosa, cum
paucis sale medio, dein amaricantibus usus,
exacte, & brevi convaluit.

Ad canthum externum oculi dextri
pone corneam tuberculum albidum exsta-
bat, tribus pilis ex ejusdem apice promi-
nentibus, idque a nativitate, & citra vi-
sus læsionem.

ÆGER

ÆGER NONUS.

Peripneumonia biliosa cum sputo
cruento.

Josephus Trexler annorum 28. die ul-
tima Maji, cum ex opere murario præter
morem incaluisset, frigidam hausit: inde
rigor, quem vino, & pipere fugare vo-
luit. At inde thorax sinister mox gra-
viter, & acute doluit: æstus. Die pro-
ximo decubuit: venæ sectio: non leva-
tur: pectore opprimitur: multum tussi-
tat. Dolor fixus circa infimam thoracis si-
nistri oram, latius ad totum pectus, &
ad ventrem diffunditur. Cruenta, meraca
copiosa sputat: oris amaror, & stomachi
fastidium.

*Hæmo-
ptoe bi-
liosa.*

2. Junii sponte biliosa vomuit: non
est allevatus.

3. Junii denuo suapte, & sine levamine
amara, & flava vomuit.

4. Junii ad nos delatus est. Febris va-
lida: sputa, dolorque, uti dictum: ab-
domen attactum refugit. Sanguis missus
est ad uncias decem; crusta crassa phlo-
gistica

gistica, ex albo flavescens, & serum viride: sed ne hilum emendatus.

5. Junii emeticum propinatum flava, & oleo veteri non absimilia multa excussit: minor multo pectoris oppressio, lateris, ac abdominis dolor exiguus: sanguinis perparum in sputando, & pauca febris.

6. Junii nulla febris: nullum morbi vestigium.

7. ex lecto surgit: & brevi post valetudine confirmata discessit.

Constitutionis
unius in
aliam
transitus, fe-
bresque
complicatae.

Adulto vere aestati contermino febres inflammatoriae se proripiunt, quibus aliae succedunt presso pede, biliosae indolis.

Ea ambarum febrium successio non fit repente, sed sic, ut inflammatoriae gradum lente retrahant, quaeve ex his agmen claudunt, cum primo insequentium biliosarum exercitu misceantur, & hae illarum terga caedant.

Eo tempore utramque non raro & inflammatoriam febrim, & biliosam eodem in homine commixtas offendimus.

In hoc aegro ea febris utriusque complicatio aderat, nam corium sanguinis phlogisticum, crassum, & tenax conspeximus, inflammationis characterem, & bilem mul.

multam vomitu profusam. Prævaluit tamen vitium biliosum.

Illi hosti promptius obviam eundum est, qui acrius, & periculosius instat. Raro æquali impetu invadunt.

*Methodus
medendi
febris
complicatis.*

Eo etiam tempore, quod veri extremo, & primæ æstati interjacet, biliosæ febres sanguinem facile succendunt, ut in *hisce* biliosis *hujus* temporis curam sanguinis missione, etiam iterata, inchoare oporteat. Æstate vero provecta rarissimus erit phlebotomiæ usus.

Quæ anni pars autumnii extremam oram principio hyemis nectit, hoc impar bilis cum phlogosi connubium quotannis videt; ea enim tempestate ventriculi hominum magis calidi, & æstivis ardoribus, quibus resolvebantur, per autumnum extinctis, valentiores effecti efferatam hucusque bilem coercent, subiguntque, ut multo rariores hoc tempore morbos faciat, atque ejus persæpe generis, quibus aura frigidior plus, minusve inflammationis adspersit.

Hinc ver adultum, & autumnii posterior portio utriusque partis primariæ anni, æstatis nempe, & hyemis, utrinque quasi
fibula

fibula erit, morbique ex vitio æstivo, & hyemali conflati vtrumque hunc temporum contrariorum nexum notabunt, si modo omnia tempestive, atque ex ordine obveniant.

Ea temporum annua ratio neminem fugere medicorum impune potest, cum *ex anni temporibus morbos conjectare* asserente Hippocrate detur.

Sed & humores, quibus anni temporibus efflorescant, nosse oportet, & quosnam in singulis morbos efficiant, & quasnam unoquoque in morbo affectiones pariant. Hipp. de humoribus c. 3.

ÆGER DECIMUS.

Cholera: pleuritis biliosa: sputum cruentum.

Chole-
ra: cru-
enta
sputatio
&c.

Mercenarius viginti, & unum annos natus ante triennium æstate acute ægrota-
bat, sanus posthac.

Die 16. Augusti mane bihorio riguit, dein æstuavit: mox pectoris oppressione, crebra tussi, & punctorio penes mammam sinistram, ac gravi dolore corripitur: decumbere cogitur.

17. Augusti æstus, anorexia: decies sponte vomuit, amara, viridia: septies deiecit.

18. æstus, vomitus, secessus, ut pridie: noctes insomnes: dolor lateris, & tussis incrementa capiunt: cruenta sputat.

19. æstuat valide: secessus frequentissimi, septeni spontanei vomitus, semper biliosi: sputa subinde cruenta.

20. Augusti febris: quater vomuit, nonies deiecit: pauca sanguinea sputavit: insomnis, & hucusque omni remedio destitutus.

21. Augusti, quo nos accessit, mane septies vomuit: caluit valdopere, pulsu forti, pleno, duro, accelerato: facies flavescebat: lingua resiccata: spiritus difficilis: decubitus supinus, tolerabilior tamen in effectum potius, quam sanum latus: dolor lateris acutus, inspirando, tussiendo, & ad attactum auctus: diarrhœa: tussis plurima: vomituritio ad assumpta: sputa glutinosa, & veluti ærugine tincta, sapore amara, intermixtis quibusdam sanguineis: potus largi ex hordei decocto, & oxymelle.

22. Augusti oppressio, tussis, dolorque major, alvo, & emesi silentibus. A meridie dato emetico vomuit amara, glutinosa, multa, modicissime flava cum ingenti, & momentaneo levamine. Etenim nullus prorsus lareris dolor: oppressio nulla: pauca sputa, & absque sanguine: nulla febris: lingua humida, pura: non dejecit.

Ufus postmodum remediis lenissimis, salinis, & paucio stibio ad finem mensis usque, & demum amaricantibus contra relapsum probe communitus discessit.

*Peculiaris
species
hæmo-
ptoes
fre-
quenter
obser-
vata.*

Hæmoptoen *biliosam* dari, eamque mensibus æstivis subinde perfrequentem, emunctæ naris observatores norunt. Eares medicorum attentionem adhucdum desiderat, & praxin hæmorrhagiæ pulmonali hucusque opponi solitam omnino respuit: phlebotomia, iterata præcipue, male cedit, & quæcunque remedia alias hæmoptoes species apte levant, sanantque, hanc, de qua nunc sermo fit, exacerbant.

Hæmoptoe *biliosa* biliosæ febris symptoma plerumque est, quemadmodum exempla recensita monstrant. Sed etiam
abs-

absque febre, manifesta saltem, copiosa, cruenta, meraca sputant, haud tamen absque signis præcordiorum bile turgentium, utut febre careant.

Æstas, & sordium biliosarum notæ, *Ejus signa diagnostica,* si quas in aliquo sanguinem sputante observaris, & nulla alias alio tempore hæmoptoes in eo homine consuetudo, sique ea conformatio corporis absit, quam cruenta sputatio primum, dein phthisis tenet, hæmoptoes *biliosæ* suspicionem tibi jure movebunt.

Emeticum æque certo, & cito hanc hæmoptoen sistit, etsi largissima ea fuerit, ac illud cardialgiam, aut ructus prævios, aut nauseas quasi momento abstergit, ubi ventriculum cruditas læserit. *& medella.*

Fuerunt non pauci, qui vomitione prima vix absoluta ne guttulam sanguinis amplius rejecerunt. Quibus ea felicitas non obtingit, id saltem solaminis obtinent, ut & perpaucum cruoris, & brevissimo tempore post vomitum sputent, fani posthac, ubi stomachicis, & amaricantibus œconomiae gastricæ subvenerint.

Asserti veritatem nos sola observatio docuit, fida, & casta, & innumeris vicibus in Nosocomio capta.

Emetica nostra non solam emesin, sed etiam alvum movent, & ex scrupulis duobus, aut drachma rad. ipecac. & grano uno, raro duobus tartari emetici componuntur.

Subinde alvum ducere præ vomitu placuit, verum rarissime hæc purgatio profuit. Etiam hic evictum vidi, purgantia vices emeticorum subire haud posse.

Lætus recordor juvenis, quondam Turcæ, nunc sacris christianis initiati, qui mense Julio anni 1776. ex febre biliosa, & largo sanguinis sputo decubuit. Cum homini fluxum sanguinis ex pulmonibus actu patienti emeticum præscriberem, idque in præsentiarum facto opus esse assererem, qui mecum fuerant, me quasi aliena loquentem intuebantur, & quis rerum foret exitus, clam avidissime expectabant, haud clementius forte actum iri cum ægro rati, quam ut purpuream una cum bile animam evomat. Sed en! vomuit æger *αμωρην* multam, & sanguinis ne stria comparuit, jugulata febre.

Vul-

Vulgatior postmodum observatio admiratione carebat.

ÆGER UNDECIMUS.

Pleuritis biliosa, gravis admodum,
feu maligna.

Musicus 26. annorum ante triennium ex pleuritide in Nosocomio convaluit, sanus postea. *Pleuritis maligna.*

Initio Junii oris amarorem queritur, fastidiosus, nauseabundus, vomituriens absque vomitu, aliena, fœtidaque ructans, sanus cætera, & obambulans.

Die 15. Jun. æstu prehenditur, & dolore pleuritico per totum finistrum thoracis latus diffuso, inspirationibus acutiore, & contiguum quoque humerum lancinante. Tussis, cephalalgia: in latus affectum difficiliter cubat. Vesperis omnia deteriora: secessus copiosi, frequentissimi: somni tennes, turbati: urinæ mordaces.

16. Junii horridus erraticus, per vices incalescens, quater suapte flava, viridiaque vomit. Latus acutius dolet: decum-

bit: suo consilio sanguinem mittit: nil levatur. Diarrhœa.

17. & 18. Junii assidui calores: vomitus, secessus, uti pridie: multa sitis.

19. ad nos deportato caput temulentum erat, grave, dolens: sanor amarus, os mucosum. ructus foetentes, putridi: lingua quasi bysso flavescente obvestita, ad radicem siccescens: vomendi desiderium sine vomitu: thorax anterior inde ab jugulo totus, & epigastrium gravi quasi pondere opprimebatur. Paulo mitior lateris, ac antea dolor, mitior & humeri. Tussis: sputa pauca: alvus cita: faciei color luridus, cum virore flavescent: calor: pulsus fortis, plenus, naturali modice citatior: sitis.

Vesperis gravissima præcordiorum oppressio: anxietas: jactatio: sputa pauca, cruentis tincta. Sumto per diem largo solvente potu, vesperi emeticum exhibebatur. Vomuit inde multa, tenacissima, amarissima. Nox melior: alvus compressa: nullus humeri dolor, & exiguus lateris; atque ita diei sequentis dimidium commodius, ac hucusque transegit.

Verum a meridie diei 20. Junii febris increvit pulsu duro, & citiori, quam pridie. Redit ingens præcordiorum oppressio: laboriosa respiratio dolore lateris non aucto: meteorismus: diarrhœa: mens vacillans: tussis frequentior, & cruenta sputatio. Ea vespera sanguinis phlogistici corio crasso, non contracto, flavicante coniecti cum sero viridi, unciae quinque detrahebantur. Nox laboriosa: singultus: diarrhœa.

21. Jun. cum alienis humoribus, puitosis, & biliosis ventriculus, & intestina scaterent, & eorum ingens copia jam ultra vias primas progressa in pulmones impetuose, ac confertim irrueret, id facto opus esse arbitrabar, ut & ventriculum, ac intestina præprimis, ad quæ materies profundius descenderat, cito repurgarem, & pulmones præ humorum turgore propemodum suffocatos quantocius expedirem. Hinc potum exhibui frequentem, & leniter salitum, qui ventrem eluat.

Post sanguinem misi paucum duntaxat, ad uncias sex solum, ut pulsu duro, validoque remissicre. facto, & vacuato parumper sanguifero systemate irretita pul-

monibus, materies extricetur, ac libera
meet.

*Canon
in meta-
stasibus
obser-
vandus.*

In omni alienæ materiæ ad viscus ali-
quod periculoso decubitu inter alia spectare
præprimis soleo, an hærens alicubi ma-
teries moram idcirco faciat, quod vis vi-
tæ nimium dejecta molem ulterius pro-
movere haud potis sit, quo in casu vesi-
cantia, & cardiaca promptam sæpenumero
opem ferunt; vel vero, an *valentibus ad-
huc vitæ viribus* hostilis materies tumultua-
rie impetum, & pleno agmine faciat.
Hoc rerum statu urgere vires cantharidi-
bus, aut stimulis quibuscunque aliis haud
conveniret. Hic potius irruenti hosti ce-
dendum paulisper est, & amplianda spacia,
ne intra angustias conclusus sibi ipsemet
exitum præcludat. Hic sanguinem demo,
cauta utique manu, & parce, & per vi-
ces: & demum potu, fotuque emolliente
vias conor expedire.

Id maxime in metastasi ad pulmones,
& ad caput facta, plena discriminis utra-
que, facere consuevi. Delicatissima in
praxi medica ea res est, ubi ob periculum
summe præceps in arena consilium ca-
piundum. Verum quemadmodum in mul-
tis

tis aliis, ita etiam hocce in casu evidentes canones statui non possunt, quos omnis, & facile intelligat. Prudens omnium, quæ ægrotum spectant, & adcurata æstimatio, quam usus artis assiduus, varius, judiciosus, multaque meditatio comparaverant, agendorum in re præcipiti rationes securius suppeditabunt.

Perstitit eo die & alvi frequentia, & respirationis labor, & anacatharsis cruenta: singultus per vices: at die

22. Jun. non singultit: omnia paulo mitiora.

23. Jun. caput, sapor, decubitus emendata. Eadem tussis cum sputis glutinosis, non cruentis: lingua viscida, villosa. Tussiendo, & inspirando totum epigastrium dolet. Dolor lateris multo minor. Secessus frequentes, virides, tenues, immixtis quibusdam duris, exiguis, scybalosis, quasi caprillis. Continuantur potiones salinæ. Calor, & pulsus ferme ut sano homini: lotium biliosum.

24. Jun. commode habet. Alvus hæsterna: epigastrium vix dolet.

25. latus perparum dolet. Fæcum alvinarum viror saturatus: ingens copia ea-

rundem, & frequenter prodit, glutinosis multis immixtis, & tremulis, sperma ranarum æmulantibus. Lingua purior, quam præteritis diebus: pauca tussis: sputa glutinosa: vix vestigium febris.

Sali polychresto modo sal ammoniacus, modo stibium diaphoreticum non ablutum jungebatur. His alvo mota, tussis & sputa conquieverunt. Rediit appetitus, & vigor corporis, ut post initium Julii per omnia sanus ad suos redierit.

Pleuritis biliosa, putrida, maligna, pestilentialis.

Qui pleuritidem biliosam, putridam, malignam, pestilentem adstruunt, non diversas re ipsa pleuritides describunt, sed varium solummodo ejusdem morbi gradum, & varium discrimen.

Biliosus humor acrimonia peculiari destitutus pleuritidem generabit simplicem *biliosam*; copiosus vero, & acerrimus, & vim vitæ prosterbens, & ultra vias primas multum digressus, *malignam*, ac tandem *pestilentem* producet.

Quomodo pleuritis biliosa in malignam convertatur,

Pleuritides vidi omni nota in initio simplices *biliosas*, quas, qui non noverrat, repetitis phlebotomiis *malignas* reddidit.

Pleu-

Pleuritidi huic, cujuscunque illa intensi-
onis fuerat, eam medendi methodum op-
posui, quam in simplici vel biliosa febre,
vel putrida, vel maligna utilem per obser-
vata numerosa noveram.

Propinaram remedia solventia, & sa-
lina, quibus emeto-catharticum subjunxi.
Denuo salibus mediis mitioribus alvum
blande subduxeram.

*& me-
thodus
meden-
di tur-
conve-
niens.*

Hæc methodus in simplici biliosa pleu-
ritide votis respondit.

Corticem peruvianum, camphoram,
vesicantia factis primum ventriculi, & in-
testinorum evacuationibus & per accidens
utilia esse existimabam, atque eo in casu
solum, quo corruens vita fulciri cardiacis
debet.

Malignitatem pleuritidis haud rite edo-
cti sunt, qui ubi phlebotomo exasperari
morbum vident, mox, nescio quam fan-
guinis putredinem delirantes, ad antise-
ptica ex classe præcipue stimulantium re-
petita confugiunt.

*Mala
mali-
gnitatis
notio.*

Hi *vocabulorum*, quibus ars utitur, no-
tionibus contenti, illas *rerum* vilipendunt.

ÆGER

ÆGER DUODECIMUS.

Febris rheumatica, originis biliosæ.

*Febris
rheuma-
tica.*

18. annorum juvencula ante mensem ex erysipelate decubuit, quo apud nos brevi depulso cæterum sana fuit, nisi quod ad hoc usque tempus frequenter capite doluerit.

Die 20. Maji non appetiit, capite magis doluit, caluit, friguitque alternis vicibus, & copiose sudavit. Mox & lumbos, & crura dolor quasi ab acri rheumate prehendit. Tumor dolentissimus circa malleolos, & dextrum genu, cute non discolori. Dolentium artuum motus impossibilis: infomnis.

21. Maj. æstus assidui: omnia exacerbantur.

22. omnia, uti heri: ablata vel minima crurum absque summo cruciatu movendorum facultas. Sudores largi: nullus somnus.

23. Maj. eadem. Ad Nosocomium deportatur, genis, quin tota facie intensissime, & quasi ex illito saturatiori fucorubentibus, valide æstuans, & pulsibus ple-

plenis, fortibus, duris, multum acceleratis. Lingua purissima, nullus pravus sapor, nec ullum ventriculi incommodum.

Fit larga venæ sectio. Sanguis venæ sectione eductus vix aliquid rubræ portionis, plurimum vero crustæ lardaceæ, crassæ, flavescentis, tenacis, diffusæ, & absque assurgente, quemadmodum alias in pleuriticis solet, per circulum margine fimbriato. Dorsum utriusque manus, & carpi tumere, & acutissime dolere ceperunt, atque hi quoque articuli immobiles fieri. Duo a venæ sectione vesicantia ad furas posita sunt. Augetur febris, dolorque, qui per totum brachium utrinque diffunditur. Plurimus sudor: absque somno.

24. Maj. omnia eadem. Emeticum. Vomuit biliosa, amurcosa, mucosa, quam plurima: frequenter deiecit. Per aliquot ab emesi horas dolor fere omnis siluit, qui tamen noctu denuo revertebatur, priore vix benignior, somnumque copiosos inter sudores prohibens.

25. dolor pristinus, articulorum præcipue: nox insomnis.

26. Maj. propinato emetico plurimam denuo *αμωργην* refudit. A vomitu luculentum levamen per longius tempus experta est: nondum dormivit: minus tamen artubus ea nocte doluit, eosque habuit paulo expeditiores.

27. tumor, dolor, immobilitas recruduerunt. Qui eo die meas absentis vices expleverat, venam secuit, & libram sanguinis eandem, uti nuper, crustam phlogisticam exhibentis eduxit. Nullum prorsus a phlebotomia levamen.

28. exhibitum mane emeticum. Vomitus copiosus, biliosus, indeque minor articulorum tumor: vix ullus dolor, & artus multum mobiles per totum diem: aliquis somnus.

29. rediit dolor, etsi minus, quam antea sævus. Artus minus ac heri obediunt. A meridie copiosam, & oleosam bilem propinato vomitorio rejecit. Inde plurimum levabatur: dormivit.

30. omnia magis emendantur.

31. Maj. vix adhuc aliquis articulos subinde dolor pungit. Vix ullus tumor: motus artuum expediti.

1. Junii mane omnia bona. A meridie ardor ventriculi: cætera bona.

2. 3. Junii omnia bona.

4. rediit nocte præterita ventriculi ardor. Malleolos dolor invasit. Mox dato vomitorio, multisque biliosis, & mucosis eductis bene iterum per omnia se habuit.

Ex eo tempore usa est tinctura rhei aquosa pauco sale medio armata, ut alvus facilis maneat, & educendis, quæ adhuc supersunt, aut de novo nascuntur, biliosis fordibus idonea.

Temporibus inter emetica mediis medicamenta solventia, salinaque præscripsimus, quæ fomitem morbificum præparent, *crisim artificialem* paulo post hausto emetico subituum.

Post singulum vomitorium ægra *manifestum* levamen, & *statim* sensit: copiosa semper, & flavo-viridia revomit.

Et si altero plerumque die dolor reverteretur, mitior tamen semper rediit, & longioribus intervallis, donec tandem fugam penitus capefferet.

Post singula vomitoria intensus ille faciei rubor multum remisit, donec in pallo-

lorem fatisceret ὑποχλωρον, quem conva-
lescens retinuit.

Artus expedite postea omnes movit,
nec illud molestiæ restitarat, quocum mul-
tos *febre rheumatica biliosæ indolis* diutissi-
me conflictatos novi, qui aut nulla pror-
sus ratione, aut nonnisi laboriose brachium
ad oculos usque attollere queunt, humeris
utpote acutissime dolentibus. Sæpenume-
ro, etsi hæc febris deferbuerit, digito-
rum quædam obliqua distortio fit, eorum-
que articuli grandescunt.

At nullum in hac ægra *hac* methodo
percurata vel doloris, vel deformitatis ve-
stigium remansit.

Ad morbum hunc frequenter mihi vi-
sum, & obstinatæ pertinaciæ toties incu-
satum quam maxime morosus accessi. Sed
longam alias infirmitatem prompta, & effi-
cax medicatio spe citius corripuit.

Tumo-
rum
quorum-
dam in
febre
biliosa
genesis.

Observationibus certis edocemur, tu-
mores dolorificos articulorum, parotidum,
submaxillarium glandularum, locorumque
pone apophyses mastoideas, glandularum
colli, & thyroideæ, tonsillarum &c. ex-
citari a vitio procul remoto, systematis
gastrici videlicet, eoque bilioso. Ea res
diffi-

difficiles explicatus habet; sed sufficiat, observationes habere certas, etsi earum nos ratio fugiat.

Quem ejusdem febris symptomata varia ludi faciunt, ut iisdem variam quoque tanquam totidem diversis morbis medicinam applicet, næ is ramusculis amputandis inanem operam infumit, arboris radice non evulsa.

Cuncta me eo perduxerunt, ut morbum hunc inflammatoriæ potius, quam biliosæ originis existimarem. Sed falsam hanc opinionem fuisse, a posteriori, ut ajunt, certo constitit.

Faciem prærubram, ac quasi minio pictam in biliosis frequentissime video. Verum etsi intensa rubedine genæ micent, qua tamen ad oris labiorum commissuram, & narium pinnas procurrunt, ruborem pallor excipit ex flavo virescens. Hunc oris habitum, præcipue si & splendor quidam oculorum, quasi lacrimis innatantium, accedat, adeo pro signo genuinæ inflammationis non habui, ut eum inter potiora diagnostica redundantis intra præcordia bilis reposuerim.

*Rubor
biliosorum.*

Ea res adeo obvia, usuque trita est, ut, qui faciem ea, qua dixi, ratione coloratam inspexerit, insidentem abdomini bilem certus harioletur. Diagnosin securiorem reddit exporrectæ linguæ tremor, tremulaque inferioris labii inter loquendum micatio, quemadmodum pueri, præceptoris austeri verba timentes, & dubii, qua se ratione purgent, excusationem prolaturi, solent labiis micare. Lingua flavesciente veluti bysso obducta diagnosin corroborat.

Verum in hac, de qua loquimur, puella, utut facies veluti ribesiorum succo illita rubuerit, is pallor tamen defuit penes nares, & labiorum concursus. Defuit etiam & linguæ, qualis in sanis solet, purissimæ, & inferioris labii tremor.

Hinc *rheuma inflammatorium* in initio reputavi, idque eo confidentius, quod crustam viderem in emissio sanguine crassam, tenacem, non contractam, & qualis esse rheumaticorum amat. Sed nullum a venæ sectione levamen, quin dolorum augmentum potius, item ipse crustæ phlogisticæ color, non albicans, sed qui ex flavo leviter virescebat, alii que

eo tempore morbi, indubitato biliosi, veram mali indolem docuerunt.

ÆGER DECIMUS TERTIUS.

Febris priori similis.

Juvencula 22. annos nata die 22. Maji *Rheuma bilio-
sum.* frigit, caluitque alternis vicibus. Supremum sternum dolore pungente dolet. Non tussit.

Die 23. dedolatio: dolor per musculos coxæ laterales: non appetit, nauseabunda. Os summe amarum: frigoris, calorisque vicissitudines.

24. Maj. decubuit. Intensa sitis. Dolet utrumque genu. Vespero dorsum, lumbi dolore vexantur quasi dilacerante per utriusque femoris utramque faciem, internam videlicet, & externam ad usque malleolos procurrente. Nox infomnis: febris, uti pridie.

Die 25. hesternæ omnia exacerbata sunt. Accedit tumor pedum, maxime ad malleolos, ad tactum dolentissimus, & sanæ cuti concolor: articulorum pedis im-

mobilitas : inquietas summa : febris multa : clamor , ejulatus : somnus nullus.

Die 26. carpi manuum intumescere tumore dolentissimo , concolori , quive elapso bihorio evanuit. Cætera , uti pridie.

27. tota die æstuavit. Nulla emendatio.

Die 28. ad nos deportatur. Lingua resiccata : cardialgia attactum refugiens : genarum rubor cum pallore circa labia , & nares flavescente : formicatio per artus superiores : pedum , manuumque tumor concolor , multum dolens , & omnem motum prohibens. Dolores dorsi , artuumque inferiorum rheumatici , noctu graviores. Pulsus fortis , plenus , durus. Cætera , uti antea. Sumit solventia salina.

29. Maj. sumpto emetico semel , & pauca vomuit , ter dejecit. Nil emendatum.

30. lingua humida , biliosa : reliqua non levabantur. Hausto denuo a meridie emetico paucam amurcam vomuit , decies dejecit. Continuantur potiones solventes , salinæ.

31. Maj. artus , præterquam femur dextrum jam non dolent , non tument , aliquan-

quantulum mobiliiores sunt: continuus sudor. Continuantur remedia salina. Os impurum. Omnia multum mitiora.

1. Junii ob oris amaritiem, & prementem dolorem ventriculi, & symptomatum priorum reliquias hausit emeticum. Inde bina vomitio, & quinque secessus. Artus multo mobiliiores mox a vomitu: lingua albida: sapor bonus: dolor levis, obtusus, artus per vices oberrans: multus sudor. Cætera emendata.

9. Jun. protracto salinorum, & potentius postea solventium usu, additis demum stomachicis, ex integro convaluit.

ÆGER DECIMUS QUARTUS.

Colica pituitoso - biliosa.

Juvencula 24. annorum, laxioris compagis, & quæ menstruas purgationes admodum copiosas, & per multos dies patitur, die 9. Aprilis, cum catamenia per septem jam dies liberalissime fluxerant, subito, & absque nota causa, & persistente adhuc eodem menstrui sanguinis effluxu, valido totius abdominis dolore corripitur, Colica.

quod fenſim intumeſcit contrectari penitus impatiens. Tuſſitabat ex ſtomacho, multum, & aſſiduo dolente, ſed plurimum ſub ipſa tuſſi. Sputa pauca, glutinoſa, & vireſcentia : pectus liberum.

Mollitudinem hypochondrii dextri dolor acutus tenuit, inſpirando increſcens. Decubitus in ſiniſtrum latus difficilis, ob ſenſum ponderis circa præcordia quaſi ſiniſtrorſum labentis, & inſpirationem prohibentis. Febris.

Cum extra Noſocomium decumberet, medicum accerſivit, qui enemate frequenti, emolliente ſotu ad totum abdomen, venæ ſectionibus repetitis, & veſicantibus dolorem colicum compreſſit, eo tamen perſtante, qui hypochondrium dextrum affecterat, & decubitu in lævam difficili. Cardialgia aſſidua, & flavicans a paſtu facies: artus quaſi ab rheumate dolebant. Deſolatio : lingua poſt ſomnum flavo-vireſcens: oris amaror. Ita obambulans ægritudinem tulit.

9. Maj. redeuntibus denuo catameniis & copioſis, & diutius jam fluentibus eadem ratione, uti menſe prægreſſo, ægro-
tare, ſed validius cepit. Remedia eadem,
idem

idem eventus, eademque sufflaminati potius, quam curati morbi reliquiae, attamen multo graviores. Accessit & crurum oedema.

9. Jun. praegresso per biduum cruento sputo, horripilationibus, & levi per vires dolore colico, rediere menstrua & plurima, & per multos dies. Catameniis demum cessantibus aestuare cepit, ventriculus magnopere dolere, & inflari.

Die 17. Jun. hausta largius cerevisia: dolor abdominis: jactitatio, & nox insomnis.

Altero die (18. Jun.) omnia graviora. Vesperi ad nos venit. Oris multa pituita, & amarities: lingua, & habitus faciei, uti in biliosis: spirandi difficultas cum rufficula crebra valde, & ardore infimi sterni. Cruciatus in toto abdomine, inflato, tenso, immitis, ut manum contractaturam vel a longe reformidarit. Calores: acutus hypochondrii dextri dolor, decubitusque in latus oppositum perquam molestus. Plurima anxietas praecordiorum, & lamenta. Pulsus fortis, plenus, naturali celerior.

Sanguinem detraxi ad uncias octo, late rubentem, ubi coiverat; & emollien-

tia ore, atque alvo ingessi, & externo ventri adplicui, quin vel hilum levaretur.

19. priora perstant, quibus vomitum ritio, & difficilis, parvus, pituitosus, & paucissimæ bilis vomitus suapte jungitur. Venter a quatrIduo nil reddidit, utut enemate multiplici aut emollitus, aut irritatus. Haustum salinum revomuit cum vix ullo levamine. Vesperī assumpta dimidia drachma radicis ipecac. cum grano uno tartari emetici copiosam pituitam vomuit, alvum octies posuit, multum allevata.

20. Junii omnia multo mitiora.

24. hucusque usa multis salinis, quæ & pituitam inciderent, & incisam foras ducerent, appetere cepit.

25. Jun. aliquis hypochondrii dextri dolor, & abdomen tumidulum: emeticum: vomitus plurimæ pituitæ, & levamen. Sumit salina cum rheo, & amaricantibus.

30. Jun. dentes sordidi, limo obducti: fauces multo tenaci muco refertæ. Emeticum. Secessus, vomitus pituitosi cum aliquo levamine. Data postea sunt salina, rhabarbarina, amarescentia: frictions abdominis.

4. Julii ob pressionem ad cardiacam, & linguam villosam, sordidamque denuo emetico propinato facile, & multo cum levamine pituitam vomuit, & dejecit. Subjuncta stomachica sunt cum sale ammoniaco. At tertio post die abdomen denuo dolere acerbe cepit, os ventriculi morderi, & pectore opprimi, sputaque ichthyocollam æmulantia copiose educere. Mox purgans ex manna, & multo sale medio, & tartari cremore per epicrasin exhibui.

Eodem remedio usa pluribus diebus est. Alvo multum, & crebro quotidie fluente bene valuit: donec

Die 13. Jul. ventre a biduo parcius reddente, oris amarorem, & mucii redundantiam de novo quereretur, cætera pulchre se habens. Hinc assumpto emetico ingentem amarescentis pituitæ copiam, pultem potius diceres, revomuit.

Infuso rhei, salibus mediis, stomachicis amaris, ambulationibus, vino, & abdominis frictione validiori relapsibus cavebatur.

Circa finem ejus mensis ad suos rediit sana, ventriculoque præprimis, & inte-

stinis egregie valentibus; etsi maluissem, ut curam confirmatoriam diutius protraheret, & laxam antea corporis compagem corroboraret validius.

ÆGER DECIMUS QUINTUS.

Colica priori similis.

*Dolores
abdomi-
nis.*

34. annorum fœmina, novem prolium mater, sæpius dolores colicos experitur, plerumque mitiores. Gustu caret a longo tempore. Actu illi catamenia fluunt.

Die 17. & 18. Junii dolore rheumatico artuum corripitur. Accedit acerbus totius abdominis cruciatus, per vices intolerabilis, scindens, ardens, contorquens. Amaror oris: fastidiosa, vomituriens, vomensque sponte, frequenter, pituitam ductilissimam, virescentem, amarescentem: alvo compressa: difficulter obambulat: non dormit: inquietas multa: lamenta.

20. & 21. Jun. non vomit. Reliqua omnia deteriora sunt. Abdominis tumor, & intercurrentes, crebræ horripilatio: calores modici: sudor, anxietas, & nox insomnis.

22. Jun. huc venit. Lingua herbacei coloris: nigricans faciei flava: vomendi desiderium, & abdomen vel levissimæ contrectationis impatiens, dolentissimum, dolore per intervalla, & frequenter, mirum quantum exasperato: ejulatus: decubitus supinus, & ob dolores quocunque alio in situ atrociores, non mutandus. Plurima febris, plurima sitis. Lotium parcum, stranguriosum: Secessus nulli. Reliqua perstant.

Eo die potiones salinæ, & aqua multa copiosa dabantur. Insomnis.

23. epoto emetico multa mucosa, viridia, amara ore refudit: aliquoties dejecit. Inde levamen non modicum, & rudioris etiam attactus in epigastrio major patientia. Mixtura salina: somni pauci.

24. Jun. propinato vomitorio hesternis similia vomuit, dejecitque cum levamine evidentiori. Febris modica: facilius miætus: somni laudabiles, & quodcunque in latus vellet, decumbendi facultas. Mixtura salina.

25. alvo hodie denuo sponte cohibita dolere abdomine, & febrere, uti antea, cepit.

26. hesternis jungitur oris amaror, & pituita.

Purgans ex manna, arcano duplicato, & cremore tartari unam emesin biliofopituitosam, & ternos secessus movit. At major amarities: vomituritio crebra. Hinc a meridie denuo vomitorium exhibebatur. Inde ea vespera, noctuque plurima pituitosa, æruginosa revomit: secessus pauci. Insigniter allevata est. Somni exigui, & cum insomniis.

27. Jun. alvo ope mannæ, & salium mediorum, acidorum, frequentissime mota, sapor, abdomen, & lotii aliqua adhuc difficultas, & febris multum emendabantur. Somni laudabiles.

4. Julii. Hucusque manna, & salibus ita usa est, ut alvus lubricissima fieret, & doloris in abdomine aliquam portionem singula dies auferret. Doluit enim quotidie & multo minus, & multo rarius, & ne vix quidem. Febris a quatrIduo ne vestigium: dormit.

Infuso rhabarbarino, elixirio nobis dicto *stomachico temperato*, & exiguis, sed frequenter repetitis rhabarbari dosibus, vino,

vino, corporis exercitatione, ventrisque frictionibus egregie, & cito convaluit.

Utut intolerabilis ferme dolor ægram cruciaret, nunquam tamen narcoticis indigui, cum emeto-catharsis spem nunquam falleret, & dolorem, subducta ejusdem causa, tolleret. Sic incendium restinguebamus, amoto, quo alebatur, nutrimento.

Nec curationem phlebotomia exordiebamur, cum nulli obtingerent, quibus sanguis redundarat, & id medelæ genus nec bilem, nec pituitam exterminet, malorum originem. Sed & ægris nostris vis chymo- & chylopoetica plus æquo elanguerat, ut idcirco phlebotomiæ nulla fuerit utilitas reperta, elaterem nempe fibrarum jam nimis remissum, enervantis magis.

Proderit venæ sectio, quibus aut sanguis turget, ut genuinæ simul inflammationis metus sit, aut quorum abdomini vera jam phlogosis infidet; sed hujus generis non habuimus.

Animum in id quam maxime intendi, ut dignoscerem adcurate, verane hominem *enteritis*, an *spuria*, *biliosa*que teneat, *an*

*Cautela
in doloribus
colicis.*

an utrumque vitium juncto Marte. Ea res gravissimi momenti nobis erat, & anfractuosa subinde indaginis. Etsi enim & *enteritis*, & *colica biliosa* perpulchre ab autoribus rei medicæ descripta fuerit, atque utraque ab se invicem exacte discriminata, tamen in ipsa artis exercitatione alter morbus pro altero sæpenumero imponit, non novitiis tantum, sed & usu valentibus, & veteranis, at quanto cum ægrotantis discrimine! Quid enim, si inflammato forte abdomini emeto-catharticum ingeras, ubi universo potius antiphlogistico apparatu opus fuerat? aut quid, si ventrem pravis succis turgidissimum, nescio quibus & oleosis, & mucilaginosus magis oneres, materiemque repetitis venæ sectionibus per universum corpus dispendes, & vitæ pessumdes vim?

Horum probe gnâri exquisitiori sollicitudine cavimus, ne loco *antiphlogisticæ* methodi *antibiliosæ* adhibeamus, aut vice versa.

Hinc sedulo inquisivimus, an æger sæpius alias doloribus colicis laborarit, alvo præcipue tardiori facta, aut commisso
diæ-

diætetico vitio, assumptis carnibus pinguioribus, durioribus, fumo & sale duratis, lacte, caseo &c. An ante morbum præsentem ex febre quadam intermittente, aut remittente ægrotarit, neglecta, cortice peruviano intempestive suppressa, aut non protracta post morbum biliosum confirmatoria cura?

Sed & anni tempus, & morbi congeneres, & signa illuviei in systemate gastrico aliunde jam nota, & alia quædam, quæ usu disci, sed verbis exprimi nequeunt, nobis tutam morbi diagnosin suppeditarunt.

Urinae difficili, stranguriæ, ischuriæve hunc morbum non raro comitanti, nec oleum, nec ullæ mucilagines, nec diuretica quæcunque medentur, sed emetocatharsis, & fluens alvus. Id cum meo, tum aliorum observationibus edoctus asfero.

Vomitūs spontaneos, difficiles, non levantes, creberrimos, jugis aquæ mulsæ, salitæque potus, & subjuncta emetocatharsis certo, & cum emolumento stitit.

ÆGER

ÆGER DECIMUS SEXTUS.

Febris æstiva dysenterica.

*Dysen-
teria.*

20. annos nata juvencula, sana antea, die 9. Julii oris amarorem, sitim multam, & dolores abdominis incerta periodo recurrentes querebatur. Vagi horrores: dedolatio magna: alvus frequens, parca, cruenta, tenesmodes.

10. 11. 12. Jul. lingua retorrída: omnia multo deteriora.

13. ad Nosocomium venit. Cephalalgia ingens: amaror: lingua aridissima, contracta, lignea. Ruina virium gravis. Alvo prodierunt porracea, spumosa, mucosa, parca, sed frequentissime, ac ferme continenter. Tenesmi assidui, torminosi. Cutis totius corporis ficcissima, imperspirabilis, rugosa, anserina. Pulsus accelerati, tenues. Decoctum hordei cum roob ribium, & pulpa prunorum copiose hausit.

14. Jul. hausta mane solutione tartari emetici multam amarescentem pituitam revomuit. Secessus assidui: mitiora tormina: tenesmus levior: cætera eadem. Peracta emesi

emefi omni bihorio drachmam dimidiam
pulveris radice arnicæ absumfit. Deco-
ctum repetitum.

Ut humorum impetus ab alvo averta-
tur, repurgato prius ventriculo, & inte-
stinis, vesicans omni alterno die adplicui-
mus, alvum reficcare, cutim humectare,
pituitosa incidere, & expedire infarctus
minutiorum vasorum natum. Nullam sup-
purationem excitavimus, sed plagas can-
tharidibus sollicitatas ficcavimus, epidermi-
de relicta. Rarior inde dejectio, & con-
sistentior; verum

Die 20. denuo impurissima lingua, sed
humida: thoracis totius ardor, & vomi-
turitio. Emeto - catharticum. Modica,
flavaque vomuit, deiecitque: levatae tho-
racis molestiæ. Posthac omni bihorio
drachma pulveris radice arnicæ, & ve-
speri duo scrupuli theriacæ Andromachi
exhibebantur. Lingua prærubra, glu-
tinosa.

Inde ad 30. usque Julii primo omni bi-
horio, dein qualibet quarta hora pulvis
propinabatur, ex drachma radice arnicæ,
& granis sex radice angelicæ compositus,
sumto horis vespertinis paregorico.

K

Hac

Hac methodo deliniri morbus quoti-
die magis, magisque cepit, ut prima Au-
gusti res in integrum denuo fuerint re-
stitutæ.

Tenesmus omnium ultimo valedixit.

Ab eo tempore, vino, amaricanti-
bus, & idoneis alimentis, corporisve ex-
ercitatione enervatam ventriculi vim ex-
acui.

*Discri-
men in-
ter dy-
sente-
rias
huius
(1777)
& illas
anui
præte-
riti.*

Hujus anni æstatem multæ rariores
dysenteriae, quam illam elapsi macularunt.
En quid discriminis inter eam anni præ-
teriti, atque hanc horam observarim.

Hac æstate dysenterici multo paucio-
res fuere, sed qui ex ea ægritudine de-
cubuerunt, pessime habuerant, collucta-
bantur diutius, vix tandem eluctati. Lin-
guas porrigebant assas, ligneas, scabras,
diffissas, prærubras, nitide glabras. Sa-
burram revomuerant mole non conspi-
cuam, sed tenacem, ductilem, pituito-
sam, amarescentem, non multam. Mi-
nus promte hoc anno levabantur ab eme-
to-catharsi, & alvus dysenterica non nisi
tarde, & potenter roborantium remedio-
rum vi reprimebatur. Sæpe etiam nimios
secessus, morbo in longum protracto, nar-
coti-

corticis suspendimus, ne intestina diuturnitate mali consuetudinem contrahant diarrhœicam, atque ipsa remedia corroborantia citius per inferiora dimittant, quam salutarem eorundem virtutem experiantur.

At vero prioris anni æstate fomes dysentericus & spectabilioris copię fuit, & multo mobilior, fluidiorque, æruginosus, porraceus, vitellinus, nigricans, quive ita sua sede totus quantus dimoveri, atque exterminari emeto-catharsi poterat, ut nullo remedio seu narcotico, seu roborante quietem conciliare intestinis, aut robur debuerimus.

Cæterum utut exiguam hoc anno dysenteria provinciam sortita sit, tamen illa præ aliis locis ergastula invisit, & captivorum non paucis lethum tulit.

Dysenteria frequentior, & lethaliior inter captivos.

Credo, id ideo contigisse, quod morbus ibi corpora nancisceretur non exercitata, desidia, quæve almæ æstatis muneribus nunquam vescuntur, fructibus inquam horæis; hinc acrem in abdomine materiem colligi pronum est, quæ morbum committat dysentericum.

Nunc pauca commemorabo, quæ me hujus æstatis dysenteria docuit.

Obser-
vationes
quædam
circa
dysente-
riam.

Alvum ordiente morbo creberrime motam vidi, at quavis vice ita parcam, ut, si omnia intra nychthemeron ventre reddita excipulo collegeras, ne justam quidem fæcum copiam, quæ unico solum secessu homini alias sano prodire solet, obtinueris. Id etiam multoties adverti, post plurium dierum dysentericas dejectiones tandem excludi dura, adusta, antiqua, caprilla stercora. Hinc necessitas comprobatur, in hujusce generis dysenteriiis sub morbi exordium duratas fæces molliendi, movendi loco, atque eliminandi remediis mannatis, tamarindis, salibus mitioribus, & tandem emeto-catharsi. Adparet etiam, quanto in errore versentur, qui adeo nullas evacuationes instituunt, ut illico potius ad opium recurrant, qua praxi, quæ alia perniciosior esse possit, haud video. Hos sola secessuum frequentia omnem sæpe patientiam superans terrefacit, falsaque opinio tenet, eos nempe, qui *frequentissime* dejiciunt, dejicere etiam *quam plurima*.

De

De morbi exordio loquor, & vacua-
 tionibus per artem nondum factis, ubi
 opio locum nullatenus esse, fidenter as-
 fero, etsi morbo jam declinante, & dy-
 senteria in diarrhœam conversa utile esse
 paregoricum queat, quin etiam necessa-
 rium, si modo roborantia remedia, atque
 invigorantia primas habeant.

*Usus
 opii in
 dysen-
 teria,*

De adstringentibus ita edoctus sum,
 ea morbo inchoanti haud convenire, sed
 rejecta prius, quæ præcordiis inhæse-
 rat, vetusta, atque acri fæce, & lan-
 guidissimis intestinis assumpta mox pro-
 fundentibus, diuque, & cum virium ja-
 ctura gravi, medicari potenter roboran-
 do posse.

*& ad-
 strin-
 gen-
 tium,*

Tormina in recenti ægritudine, dy-
 furiam, ischuriamque qui mucilaginosi-
 delinire solum studuerit, nil agit. Spasmi
 dolorifici demitigari haud solent prius,
 quam emetico-catharticum irritantem sti-
 mulum excusserit.

*item
 emol-
 lien-
 tium.*

ÆGER DECIMUS SEPTIMUS.

Febris continua remittens pituitoso-
biliosa, cum exacerbatione quoti-
diana paroxysmum hystericum
imitante.

Febris
quoti-
diana
remit-
tens sub
larva
paroxy-
smi hy-
sterici.

28. annorum cœlebs fœmina menstruis
usa regularibus fluorem album a sexennio
patitur, assiduum ferme, benignum ini-
tio, at tractu temporis acrem, virentem-
que ex flavo, cæteroquin sana.

Die 19. & 20. Julii catamenia copiosa
fluxerunt.

21. Jul. prandens animo linquttur, vo-
ce destituitur: sistuntur menstrua. Horri-
pilationes dein vagæ vagis caloribus re-
mixtæ, tractiones artuum omnium dolo-
rificæ, & sterni dolor accesserunt. Somnus
ea nocte.

22. Jul. mane bene. Sale amaro se-
pties purgabatur. Meridie frigere pedes
præter modum ceperunt, frigore sensim
superiora petente, & per corpus diffuso.
Deliquium. Mox dolor lancinans artus
primo inferiores, dein dorsum, scapulas,
pectus, & brachia pervasit. Dyspnoea:

te-

tenesmus ad matulam: urina multa, crystallina: sudor largus, frigidus. Vesperi, & noctu bene: dormivit.

23. mane, nescio cujus suasu, vena in pede secta est. Sub meridiem paroxysmus hesterno simillimus: nox bona.

24. hausto sale amaro multa, biliosa-que purgabatur. Paroxysmus serius, & circa septimam primum vespertinam advenit, eorundem, ut antea, symptomatum satellitio cinctus. Post mediam noctem quies, & somnus.

25. Jul. mane dedolata surgit, iterum decumbit. Hora secunda pomeridiana exacerbatio consueta in multam usque noctem protracta.

26. mane ab hora septima ad decimam usque paroxysmus idem cum strangulatorio faucium dolore. A meridie secta vena est, & iterum quadrihorio post, non scio, quo suadente. Sanguinem fuisse corio inflammatorio contactum ægra asserbat. Tota die friguit plurimum, & decubuit, ad noctem recaluit.

27. Jul. exacerbatio mane, uti pridie: noctu somnus. Hucusque cortice peru-

viano usam fuisse ægram ex ejusdem narratione collegi.

28. ad Nosocomium venit. Hora decima matutina levis admodum paroxysmus. Caput extra tempus exacerbationis grave. Sapor oris fœtidus, amarescens: fauces muco refertæ. Lingua immunda, biliosa. Dedolatio. Pulsus fortis, plenus, vibrans, & naturali ferme celeritate. Aqua mulsa, salita. Vespera fera emeticum. Vomuit pituitosa multa, cum paucis biliosis. Nox bona.

29. Jul. mane bene se habuit. A meridie levicula accessio, non diuturna. Aqua mulsa, salita, adjecto sale ammoniaco.

30. os valde glutinosum, lingua, & muco, & bile conspurcata. Emeticum. Vomuit glutinosa. Paroxysmus nullus.

31. Jul. bene. Nulla accessio. Potus mulsus, salitus cum sale ammoniaco, & infuso - decoctum radicis arnicæ.

1. Augusti circa meridiem paroxysmi per horæ quadrantem levissima accessio: reliqua bona. Medicamenta hesternæ continuat.

2. Aug. omnia bona. Eadem remedia.

3. circa meridiem loco paroxyfmi frigus leve & tranfitorium, fine calore, fine fudore.

Ex hoc tempore nil amplius alieni a fanitate deprehendimus, & confirmato ope amaricantium ventriculo, & intestinis, fana per omnia

12. Aug. ad fuos rediit.

In curando hoc morbo, qui peculiari ratione attinere ad nervos affectos videbatur, eos ego medendi canones fecutus sum, quos ex innumeris, iisque quam maxime abs se invicem diverfis nervorum, ut appellant, morbis, aut lectione acceptis, aut ipsa praxi, proprios in ufus confeci.

*Regulæ
in fan-
nandis
nervosis
morbis.*

Ubique adverteram, morbum convulsi quid habere, vim quidem irritabilem, quæ fibris muscularibus inhæret, quodam in præfentiarum excessu peccare existimabam, eamque vividiores, ac par est, esse, & stimulo obedire non suo, aut si etiam suo, attamen ab eodem nimium irritabiles fibras iusto potentius follicitari, & in motus agi aut violentiores, aut alienos.

Qui curationis initium a roborandis, aut sopiendis, aut stupefaciendis, aut relaxandis, ut varii varie loqui amant, nervis faciunt, & ad amatum sibi nervinum remedium recurrunt, næ ii quam longissime aberrant a morborum nervosorum practica cognitione!

Hinc omnem operam ea in re consumendam arbitrabar, ut, *quis stimulus* fibras irritet, motuumque anomalias causet, & quo positus loco is sit, quave ratione auferendus, investigarem.

Exterminato enim seditionis auctore, quidquid antea turbarum nervos commoverat, totum suapte jam conquiescit, aut facili modo, atque ipso tempore demittitur.

Non unius generis stimulus vidi systematici nervei turbatorem: varius is esse solet, variaque in sede locatus.

Cum omnis ferme nervosorum morborum curatio in auferendo hoc stimulo tam vario consistat, ratio patet, cur *eadem* nervorum affectio in diversis hominibus non *eandem* sæpenumero sanationem admittat, sed in aliis aliam, & subinde oppositam, ut, quæ alteri profint evidenter,

ter, alterum lædant indubitato. Nempe effectus *apparenter eosdem non eadem* ubique causa gignit.

Pauca in hanc sententiam exempla recensebo.

Tribus abhinc annis puellam biennem sanavi per vices graviter convulsam, atque extra convulsionum tempora liventem facie, tussiculosam, & cum sono strepente respirantem. Cum minutulas, & pinguedine obvolutas venulas, qui vocabatur, chirurgus phlebotomo assequi haud posset, hirudinibus applicatis sanguinem eduximus. Convelli, & vivere mox desiit, & paucos intra dies etiam tussitare, & sonore respirare.

En hic stimulum nervos irritantem sanguinis nimiam redundantiam intra thoracem præcipue, & humorum circum-euntium quemdam quasi ob eorundem turgescientiam strangulatum!

Ad aliam postea sexennem puellam vocabar, insultibus epilepticis a biduo correptam aliquoties, & latere more pleuritico dolentem. Missus semel, & iterato e brachio sanguis corio phlogistico tectus, atque alia remedia inflammatoriæ pleuritidi

tidi dicata mox convulsiones, dein & ipsum morbum sustulerunt.

En iterum, quis stimulus fuerit nervis adplicatus, thoracis videlicet phlogosis! en remedium nervinum in simplici anti-phlogistica methodo repertum!

Fœminam novi hystericotaten, desidiōsam, opipare viventem, & bonis succis submersam. Quæcunque nervis opitulari dicuntur, incassum, & cum ægritudinis incremento adhibuit. Inverso consilio venam secuit, & aliquid lautitiarum subtrahere sibi ausa est, & iners pondus corporis commovere. Tolerabilius inde habuit multo, atque melius habitura, si vitæ rationem inire licuisset necessitatibus naturæ adcuratius respondentem.

Aliam biliosissimam fœminam, & ferme ictericia a pueris facie, vertiginosam, morfu oris ventriculi, ructibus rancidis, globo hysterico, leipothymiis multum vexatam, urinas mingentem crySTALLINAS sæpenumero, spasticasque, leviter artubus non raro convulsam, remedia salina, acescentia, alvum blande ducentia mirum juverunt. Cacochyliā rancida, & systematis biliferi infarctus, & multorum aliorum
fym.

symptomatum, & motuum præcipue irregularium causa fuit. Nervina hic fuerant, quæ solverunt, inciderunt, immutarunt, & alvum alias morosam expediverunt.

Nuperrime juvenem e Nosomonio dimisi ab epilepsia, qua ab aliquot jam annis, & hoc ultimo frequentius, validiusque prehendebatur, liberatum. Multa incassum tentata, cum stimuli & naturam, & sedem ignoraremus, donec eundem in systemate gastrico repertum, vomitoriis repetitis ejeceramus. Inde nervorum quies, & nulla a longo jam tempore scdissimi mali reversio. Ventriculum aptis remediis, rhabarbarinis, amaricantibus &c. diuturno tempore præmunire annitebamur, ne is novam materiem pituitosam, & quasi pul-taceam, cujus ingentem quantitatem vomendo rejecit, nervos certa quidem, at-tamen inexplicabili ratione in motus epilepticos concitantem in posterum generet.

Spasmodum ventriculi gravem in viro robusto, plenoque, & quotidie per multos annos a pastu maxime recurrentem, quem spirituosas, amaricantia, nervina, chalybeata multo ferociorem effecerunt, strictiori diæta, & abstinencia a vino, ac

calefacientibus quibusvis, & sanguinis missione largiori instar incantamenti consopivi. Nec id incommodi posthac rediit, etsi homo vino denuo uteretur parciori quidem, & aquæ commixto.

Pistoris historiam habeo alia occasione curatius enarrandam, qui superata maligna febre in hydropem incidit intercutem. Variam ipsi medicinam, & diuturnam, sed inefficacem feci, nec tamen in pejus ruere, nec frangi vires magis videbantur. Appetiit, obambulavit, & ægritudinem, rebellem licet, facile tulit.

Scrotum, & penis mirum tumebant tumore vago, sæpe evanido, & mox recurrente. Cum alvum fluidissimam redderem, ex improvise validissimo tremore totus, & per aliquot horas, concutitur, dein convellitur epileptice, tandem stertorose, mentis impos, tardissime respirans, & sublimi pulsu per intervalla dire convulsus cubat, nec acerrimos stimulos sentiens. Maxillæ tetanus.

Raso capiti cucupham ex emplastro vesicante confectam, nuchæ simul & artubus alia vesicantia adplicui. Cum loca vesicantibus erosa plurimo sero madere

in-

inceperant, convulsiones desiere, & mens rediit, tandem & perfecta sanitas.

Hic nervos stimulari ab acri fero ad encephalon ex improvise recurrente excitabam, quo vesicantibus evocato motus epileptici componebantur. Vim ergo nervinam hocce in casu cantharides exerebant.

Symptomata morborum *nervosa* dicta non tam ex facili nobis imposuerunt, ut statim ad eam remediorum classem confugeremus, quam per eminentiam *nervinam* appellant. Vix ullum remedium est, quod non aliquando nobis *nervinum* fuerit.

Ablatis, aut retusis nervorum stimulis morbus ut plurimum suapte filet, nisi is forte irritabilitatis excessus fuerit, eaque inducta nervis consuetudo, ut remotis licet omnibus stimulantibus causis nervosa affectio nihilominus recurrat. Tunc vero nimium irritabiles nervos cortex peruvianus emendat, & ipsum tempus desuefacit.

Ubi febrium intermittentium, correctalicet, aut sublata causa, exacerbatio *ob consuetudinem*, & characterem impressum nihilominus redit, cortex peruvianus specific

fice prodest, idque legitimum exhibendi hujus remedii tempus est, nisi forte non expectata materiæ febrilis correctione, aut eliminatione ob periculosum quoddam symptoma maturius suffocari febris debeat.

In ea ægra, cujus historiam retuli, quæ causa omni alterno potissimum die nerveum systema conturbarit, adhibita mendendi methodus docet.

ÆGER DECIMUS OCTAVUS.

Febris æstiva cum exanthemate miliari.

*Febris
miliaris.*

Puella 11. annorum, antea semper sana, 1. Julii mane evigilans dolorem anginosum; & impeditam deglutitionem queritur. Horrores, calores, alternatim, frequenter. Cephalalgia, & os amarum: non appetit: decumbit.

Die 2. & 3. æstus assidui: graviora omnia.

Die 4. lingua prærubra, præcalida: fauces prærubræ, dolentes absque tumore: spiratio crebra: dedolatio: calor multus: fitis

fitis nulla. Facies pone nares, & labiorum concursum flavescent, genis intensius rubentibus: oculi humidiores. Eruptio miliformis in brachiis frequens, alba Venter a biduo clausus. Febris: amaror oris. Data eo die sunt multa solventia salina: vesperi vomituritio: emeticum. Vomuit amara, fœtencia, pituitosa: quater deiecit. Cephalalgia minor: urina sanorum: dormivit.

Die 5. os non amplius amarum: lingua glutinosa, minus calida: facies pallidior: nullus faucium dolor, & deglutitio bona. Urinæ parcissimæ, frequentes, sanis similes. Eruptio miliaris perstat: calet, fitit. Alvus ter mota est. Stillicidium narium.

Die 6. mane exhibito vomitorio amaroscentem pituitam vomuit: deiecit: allevata est. Nulla cephalalgia: febris pauca: vesiculæ miliares paucæ: squammulæ multæ.

Die 7. nulla febris. Miliaria in furfures abierunt.

Ab ultimo vomitu salinis remediis, dein & stibio diaphoretico non abluto, & demum amaricantibus usa convaluit.

L

Die

Die 16. Julii sana domum repetiit.

Plures hoc anno sanavimus verno maxime, & æstivo tempore, qui miliaribus conspersi ad nos venerunt, quorum historias, utpote superius recensitæ simillimas, non referam. Quæ ea de febre me attenta observatio docuit, paucis complectar.

*Miliarium
genitrix
materies.*

Febrim miliarem a materie generari pituitosa potissimum, cum intra vias primas collecta, tum ultra easdem transmi-grante, multa demonstrarunt, sed lingua quam maxime aut glutinosa, aut glabra, & vomitiones pituitosæ, allevantes, sive spontaneæ eæ fuerint, sive arte excitatæ.

Hinc *febris pituitosa* salutari merebatur, eaque *gastrica*, si mali scaturiginem spectaveramus.

*Febris
miliaris
quædam
proprie-
tates, &
meden-
di ratio.*

Plerique, quos *febris pituitosa* vel cum eruptione miliari, vel absque eadem tenebat, dolores artuum quasi rheumaticos querebantur, vesperi maxime, noctuve graviores, sub auroram delinitos multum, & interdiu nullos, vel perquam leves.

Mensibus vernis plures mihi scæminæ obtigerunt hoc genere *rheumatismi pituitosi*, vel *febris pituitosæ cum rheumate noctu*

gra-

graviore affectæ, quæ ob morbi lenitatem, diuturnitatem, & constantem nocturnam exacerbationem ex febricula potius venerea ægrotare credi poterant. At constitit tum ex aliis, cum & præcipue ex medendi ratione fortunata, eam esse *febris pituitosæ* indolem, ut interdiu mitius afficiat, & noctes doloribus infestet constantiori lege id temporis exacerbatis, quam rheuma syphiliticum soleat.

Rheuma hoc pituitosum brachia, & maxime femoris carnes excruciat. Fuere, quibus & lumbi, & alterutrum faciei latus doluerunt.

Febris pituitosa sive miliaribus stipata, sive iis caruerit, peculiari ratione emeticis indiguit, seu potius emeto-catharticis, iisque sæpius repetitis; agebat enim id genus remedii non solummodo evacuando, sed & potenter resolvendo. Temporibus inter emeto-catharces mediis solventia profuerunt ex taraxaci radice, & consimilibus, salia media, & antimonii præparata.

In febre miliari, scarlatina, petechiali, biliosa, putrida, maligna emeticum exhibui, iteravi, non solum, ubi oris

amaror, & signa notiora pravarum for-
dium in ventriculo, & intestinis id exige-
bant, sed etiam ubi lingua glabra, mul-
tum glutinosa, vel vero sicca, & quasi
tosta fuerat, aut veluti arborum cortice
obducta, aut linguam bovillam, fumatam,
salitamque referens, aut pilis quasi aridis,
erectisque hirta. Nil tam cito linguam
emendabat, humectabatque, quam eme-
ticum.

Æstus ingens, & cephalalgia ad tem-
pora, ad frontem, in ipso veluti orbita-
rum ocularium fundo intolerabilis; deli-
rium imminens, vel etiam præsens, si
quando ejusmodi symptoma febrim comi-
taretur, emeto-catharsi aut emendata fue-
rant, aut valdopere, & cito delinita.

Mentem multo frequentius a vitio ga-
strico turbatam vidi, quam a sanguine, aut
alia alibi existente causa.

De vesicantibus ita me multa observa-
tio docuit, ea convenire in eo morbi mi-
liaris stadio, ubi primæ viæ fuerint suffi-
cienter repurgatæ, & ubi nulla amplius
ad easdem morbificæ materie revulsio
ope emeto-catharseon fieri potest, utpote
longius dilapsæ.

Rebus

Rebus sic stantibus vesicans, ubicunque fuerat commodius visum, adplicui, & plagam eodem remoto denuo resiccavi. Ita vel singulis, vel alternis diebus aliud vesicatorium admovi. Hac methodo lentor omnis, & vasculorum infarctus solvebatur, diaphoresi, quæ commorante intra præcordia impura illuvie morbum efferasset, nunc summe proficua, & tristes ægritudinis reliquias præcavente.

Salutarem vesicantium opem tunc maxime experiebar, ubi febris deferbuerat, at indomabilis adhuc circa articulos dolor restitarat, noctu gravior.

Febres quæcunque originis gastricæ sanguinis missionem *per se* non exigebant. At quando, & quantum, & cur detrahere subinde sanguinem in hac febrium specie necessum sit, alibi dicam.

Cortice peruviano in febre *pituitosa* rarissime usus sum, utut sint, fuerintque, qui eundem hic primas tenere arbirrentur, idque experiundo, ut affirmant, multoties docti. Credo me quoque peruviani remedii laudes fuisse hic cantaturum, si ægrorum vires intempestivis phlebotomiis antea convulsissem. Eo enim in casu de-

hiscens, & jamjam ruiturum ædificium subinde cortex sustentat, unicum prope-modum fulcrum, at impar sæpe.

Ubi morbus intermittere cepit, quod post purgationes arte factas subinde feliciter evenit, aut ubi in laticem vitalem, priusquam ad nos veniretur, jam lautius erat peccatum, corticem peruvianum ambobus utique brachiis complectebamur.

Subinde nares sanguinem stillabant, uti etiam huic ægræ contigit. Non inde necessariam phlebotomiam existimabam. Non facile a symptomate quodam non essentiali me seduci patior, ut idcirco agenda omittam, aut aliud agam quid, quod morbi principis notioni adæquatæ non respondeat.

Aphthæ

Febres miliares anginosa affectione stipari cum nullo, aut exiguo faucium tumore, & fauces aphthis conspergere, sæpius solebant. Aphthæ hæ primo pustulas referebant miliares iis simillimas, quæ externam corporis superficiem obsidebant. At, ubi hæ in furfures abierunt & squamulas, illæ ulcerari ceperunt, ut totidem discreta, & albicantia ulcuscula exhiberent,

rent, quæ rarius in majus ulcus confluerunt.

Hinc duplicem formam aphtharum vidimus, *pustulosam* primo, dein *ulcerosam*. pustulosa, & ulcerosa. At neminem habuimus, quem aphthæ gravius mulctarint.

Fauces dolentes initio hordei decocto, cui salis ammoniaci quid, & mel rosatum miscebatur, elui curabamus, qua re multum pituitæ fuit cum emolumento prolicitum. Ubi pustulæ in ulcuscula subsederant, salviæ infuso, cum roob dianucum, & spiritu salis acido malum cohibuimus, sanavimus.

Erant, qui eadem prorsus ratione febricitabant, qua ii, quæ corpus pustulis miliaribus effloruit, angina æque, & aphthis affecti, at absque exanthemate per reliquum corpus miliari.

Materiem aphthosam, & miliarem eandem esse judicabam; & quod faucium miliaria facile ulcerentur, id loco eorundem natali deberi, calido, humidoque. Aphtharum genesis, & affinitas.

Nemo fuit, cui miliaria primum in Nosocomio eruperint, fomite, arbitror, miliari evacuantibus subducto.

Puerperæ nostræ, utut præ aliis febre populari ferirentur, quam miliare exanthema sæpenumero comitari aliunde novimus, ab hisce efflorescentiis omnes immunes perstiterunt, cum morbi initiis a nobis fuerit sollicitè cautum, & febris suis in incunabulis, vacuato puerperarum abdomine, repente, ac quasi rescissa cervice, enectæ.

Cum Hamiltonio observavi, imbecillam corporis constitutionem, & evacuationibus maxime sanguineis fractam huic morbo præ aliis patere. Fœminas, easque debiliores, viduas pauperrimas, & supra florem ætatis, nec jam fœcundas febri miliari correptas multo plures vidi, quam mares, hosque inter nonnisi pueritia vix egressos, laxos, & orphanos, & victu farctos duro, ac farinaceo.

Post jejunium vernum ab Ecclesia Romana præceptum uberiores febrium miliarium proventus experiebar, sive ea veris ipsius ratio sit, ut huic morbo præprijis faveat, sive victus eo tempore crudioris ex caseo maxime, & farinaceis, inter pauperes potissimum, seu utriusque.

Con-

Contagio, quo alter alterum afflet, febrim nostram miliarem caruisse, caruisse eodem etiam illam, quam alii viderunt, & descripserunt, etsi contagiorum assertores, fidenter ajo. Cur enim miliarem febrim contagiosam appellem? num quod eodem tempore eo morbo plures corripiantur? at & pleuritis eadem sæpe tempestate multo plures proruit, non *contagiosa*, etsi popularis. Nec medici, chirurgi, ægrorum custodes, nec ipsi proxime accumbentes apud nos miliare contagium hausere.

Miror certe, clarissimos viros, qui in magno miliaris morbi gradu *alvum egerere biliosa, fetidissima, alvum in secunda morbi periodo cum emolumento fluere, vias primas materiem in ea febre continere pravam, eaqueeducta morbum ipsum sanari* observando didicerint, nihilominus hisce vitiis manifestis non contentos notionem morbi in ignoto quodam, & contagioso miasmate quærere.

Mirari quoque illos subit, qui *sanguinariam* medendi methodum ei morbo opponunt, quem, etsi ex ventriculo, & intestinis ortum haud dicant, tamen ita de-

scribunt, ut ignorare ejusdem indolem, genesinque rerum peritior non possit.

Botalliana hæc methodus haud multo minus discriminis habet, ac illa altera mendendi ratio, quæ febrile incendium affuso oleo, & lignis alit.

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

Utinam utraque hæc medicatio & sanguinaria, & calefaciens aptiores in usus reservaretur!

Equidem methodi quædam therapæutica stantque, caduntque, prout fama celebrati cujusdam viri, sub cujus vexillo militant, aut viget, aut cadit. Verum plerumque id infortunii accidit, ut delusa Medicorum cohors haud prius resipiscat a methodo illa curandi epidemica, nisi postquam hæc

Πολλὰς ἰφθίμους ψυχὰς αἰδὶ προΐαψεν *)

*) Multas præstantes animas Acherontis ad oras
Præcipites dedit ante diem. *Homer. Iliad. v. 3.*

ÆGER DECIMUS NONUS.

Febris æstiva cum exanthemate scarlatino, & miliari.

Juvenis 16. annorum, sartor, sub finem æstatis horruit, æstuavit, & ingesta vomuit. Doluere paulo post fauces. Laboriosa deglutatio.

Febris scarlatinosa una cum miliaribus.

Die 2. omnia, uti pridie. Colluvies mucosa faucium ingens.

Die 3. pejus habuit. Æstus magni. Vomuit mucosa, amarescentia, multa: noctu efflorescentiæ scarlatinæ, & pustulæ paucae, miliares, rubræ.

Cum die 4. nos accederet, haustus salini, & aqua mulsa exhibita. Vesperi emeto - catharticum: vomuit pituitam amaram.

Die 5. potus salini, mulsi: vesperi emeto - catharsis. Vomitiones pituitosæ, amaræ: secessus. Exigua febris: pallens rubedo: furfures. Fauces ulcusculis obsessas eluimus infuso salviæ, cui roob dianucum, & spiritus salis acidus jungebatur.

Die

Die 6. vix febricula. Potus salini continuantur, & gargarisma.

Nulla postea febris observabatur. Amaricantia aut salinis maritata, aut sola, paucos intra dies vires firmarunt.

ÆGER VIGESIMUS.

Febris æstiva cum erysipelate.

Febris
erysi-
pelatosa.

Sub exordium autumnī faber ferrarius ad Nosocomium venit, a sex, ut agebat, diebus plus æquo calens, & leviculo subinde horrore perstrictus, lassus, nauseabundus, & ασιτος. Gena sinistra, & hypopium tumuit, doluitque ex erysipelate. Cervix præ dolore immobilis: os amarum: lingua mucosa, flava, villosa.

Solventibus salinis, & oxymelle multo, demum emeto - catharsi usus pituitam copiosam, amaram vomitione refudit, dejecitque, mox allevatus. Alvo liquidiore, crebrioreque persistente brevi convaluit.

Ipsi loco dolenti nil remediorum admovimus.

Ex

Ex hac, aliisque, quas referre super-
vacaneum puto, erysipelatis historiis &
origo ejus morbi, & medendi eidem mo-
dus patet.

ÆGER VIGESIMUS PRIMUS.

Febris æstiva cum anthrace.

Eodem tempore, quo prior, alius *An-
thrax.* nostram opem implorat 24. annorum ru-
sticus.

Ante 14. dies repente brachium dex-
trum intumuit, doluitque quasi ex rheu-
matismo. Insignior & tumor, dolorque
cum magna duritie haud procul a loco
subaxillari. Tumoris ejus medium pustula
occupavit, lenticularis, rubra, quæ mox
nigrescere, ulcerari, atque ampliari cepit,
vicino ambitu indurato, dolentissimoque.
Febriebat, sed leviter, & obambulans.
Facies, habitus, lingua biliosorum; quem-
admodum etiam gustus, potissimum cum
e lecto surgebat.

Febris, cum Nosocomium ingrede-
retur, jam deferbuit, atque se ipsam, ut-
pote inde ab initio suapte natura lenior,
con-

confecit. Hinc sale medio, & oxymel'e relapsui potius, quam morbo prospectum. Carbunculus tardius sanabatur.

Mensibus Julio, & Augusto aliquot ad Nosocomium venire quibus alicubi carbo enascebatur, febricitabant, quasi ex æstiva febre, sed mediocriter.

Cum erecto esse corpore poterant, & laboribus fungi domesticis, ac levioribus per ægritudinem liceret, in Nosocomio non manserunt, sed quotidie ad nos reversis deligatio facta est, remediaque, quæ e re esse videbantur, suam quivis domum reportarunt. Quosdam ab omni immunes febre dixisses, non ab omni tamen dispositione febriculosa.

Carbunculos aliis anni temporibus non observavimus, quive per æstatem occurrebant, ejusdem esse originis, sed genii mitioris videbantur, ac illi fuerant, quos Cranone, Thessaliæ urbe, eadem anni parte visos Hippocrates memorat, *pluvia per magnos æstus affatim, & continenter cadente, ventis maxime ab austro spirantibus.* *)

*) Initio 2. epid.

ÆGER VIGESIMUS SECUNDUS.

Febris æstiva cum tussi convulsiva.

Puella 5. annorum, nondum variolas, *Tussis convulsiva.*
nec morbillos passa, at ante annum ex
vermibus curata, pane multo sequioris
notæ, aliisque farinaceis, quibus maxi-
me delectabatur, ferme unice vesceba-
tur.

Sub finem Maji tussi corripiebatur, ut
plurimum sicca, indies validiori. Tussi-
tabat livente facie, & artubus convulsa,
& propemodum suffocata inter repetitas,
diuque protractas expirationes; insequen-
te tarda, difficili, sonora, clamosa inspi-
ratione: Sub finem paroxysmi nunquam
vomuit, nec aliis temporibus. Febricula:
anorexia: nauseabunda.

Exacta altera septimana tussis hume-
ctari cepit, sputave prodire pituitosa, te-
nacia, non pauca. Haustu emetico multa
biliosa, æruginosa, pituitosa ore, atque
alvo reddidit. Plurimum levaminis: tuf-
sis pauca, non convulsiva: nulla febris.

Post biduum neglectis & apta diæta,
& ulteriori remediorum usu, recrudescente
omnia

omnia: tussitare incertis vicibus, interdiu, noctu, frequenter, & convulsive: sputare cruenta, pituitosa, puris æmula, multa, & mediocriter febrile.

Die 10. Julii nostræ curæ commissa est. Tussim mox adfuturam prænunciabat molestus oris ventriculi sensus, tussim ipsam antecedere solitus, & comitari. Macies: alvus rara, duraque: noctu, & inter dormiendum largus sudor in collo, fronte, & ad claviculas: respiratio fervens, quasi bulliente aqua: nullus ullibi in thorace dolor.

Per biduum ventrem sollicitavimus salinis remediis, manna, & enematibus. Mox respiratio strepere desiit, & tussis rarior, mitiorque fieri, cæteris non emendatis.

Cum sudoribus, & macie consumeretur, remediis tonicis opus esse arbitrabamur, sed stomacho amicis, quæve alvum, immorigeram alias, expedirent, utpote regiam quasi viam illuviei abdominis excipiendæ, exturbandæque.

Hinc corticis peruviani decoctum salibus mediis, & manna stimulum *parce* quidem, ne copia ipsa perefficacis alias
reme-

remedii ventriculum offendat, sed *frequenter* bibendum dedimus.

Die 17. Julii tussis rara admodum, non convulsiva. Respirat absque strepitu: non sudat: pauca sputat, & raris subinde lineolis cruentis tincta. Appetit.

27. Jul. cum tussis consopiretur, ita, ut rarissime, & minime laboriose, nec more convulsivo tussitaret, noctes essent tranquillæ, sputa proferret rara, & solum mucosa; cumque victum largiorem, quam a dejecto ferri ventriculo posse existimabam, intempestivius flagitaret, mater puellæ insciis nobis multa farinacea, & butyracea alimenta attulit: inde omnia recruderunt.

Cognito eo errore diætetico, cum mater convenire filiulam prohiberetur, eam illa nolentibus nobis domum reduxit, austeræ nostræ methodi pertæsam.

Nihilominus vel ex hisce adparet, quis rei eventus fuisset, si curam licuisset, quemadmodum constitueramus, perficere.

Nulla certa redeuntis tussis periodus observabatur. Nec in paucis aliis, quos extra Nosocomium vidi, aut quos aliis annis curavi, definitum quemdam acces-

M

sionis

Tussis convulsivæ quædam proprietates, ejusque cura.

fionis circuitum experiebar. Hinc non omnis tussis convulsiva *omni alterno die* validius urget.

Vitium systematis gastrici bilioso-pituitosum ejus tussis initio causam fuisse, multa evincunt, verminosa præcipue dispositio, ac victus crudior, & tussis adfuturæ præsensio quædam ad cardiam, & epigastrium totum, vomitiones præterea biliosæ, pituitosæ, levantes.

Huic vitio mederi studebamus remediis incidentibus, alvum leniter moventibus, eaque simul virtute præditis, quæ laxam solidorum compagem firmant, & novæ pituitæ genesin restaurato fibrarum tono præcavent.

In curanda tussi convulsiva unice ferme spectandam semper judicabam *labem temporis epidemicam*, quæ *varias* hominum ætates *varie* afficit.

Mense Majo, & Junio morbi *pituitosi* eminuerunt, bile non raro in societatem adscita. Sordes hasce variorum in variis symptomatum effectrices solvere oportebat, solutasque repetitis plerumque vicibus vacuare vomitu, alvoque mota. Id fecisse in plerisque suffecerat, in adultis præ-

præcipue, iisque robustioribus. Fœminæ quædam opportunam pituitæ diathesin five a nativitate nactæ, five ab adventitia ægitudine, solventibus remediis, & iteratis etiam evacuationibus non levabantur; necessum enim fuerat & debilem roborare machinam, & ea confirmata generandæ novæ pituitæ anam præripere. Id in pueris, quos tussis convulsiva vexabat, factum perquam opus erat. Hinc profuerat lenissimis evacuationibus ea remedia maritare, quæ vi roborante commendantur.

Pueros diversis annis tussi vere convulsiva correptos, recurrentisque eodem in homine ejusdem tussis exempla plura novi.

Tussim convulsivam, quæ sui generis, & *specificus* morbus esset, nunquam vidi; semper enim epidemicæ febris characteres exhibuit luculentos, ut ab eadem etiam causa generari, & ejusdem popularis ægitudinis diversa solum *modificatio* videretur. Ratio vero, cur eadem ventriculi illuvies modo encephalon turbet, modo pulmones tussi concutiat convulsiva, nunc miliare exanthema, nunc scar-

latinum , aut urticatum , aut erysipelas gignat, & subeat varios modos, nostram hucusque indaginem fugit.

Tusses convulsivæ cum Viennæ, tum in Hungaria a me observatæ, fuere omnes *stomachicæ* : at non omnis *stomachica* tussis fuit ideo convulsiva; hinc illa latius patet, & plures sub se quasi species complectitur, quarum unam dicimus *convulsivam*.

In sananda tussi convulsiva, ubi ea ex ventriculo oriebatur, quam originem illi communissimam esse puto, bina potissimum tempora distinguebam, primum, quo ventriculus fere solus ægrotabat, & materies prava abdominis necdum in reliquum corpus, aut nonnisi perparum dimanavit: atque alterum, quo pulmo non solum per sympathiam afficitur, sed ipse jam suam a ventriculo labem attraxit, eamque variam.

Morbi non ultra ventriculum, aut non multum progressi facilis medicatio erat, & non diuturna, emeticis, eccoproticis, & stomachicis demum, atque victu eupto perficiunda.

At

At vero ubi vitium ad reliqua etiam viscera dilapsum videram, in ea simul inquirere oportebat, quæ alibi essent, & quam ratione vitiata. Sic ubi repere-ram imbecillum corpusculum, & emacia-
tum, & sudoribus, quos lecti tepor co-
piosissimos sæpe prolicuerat, contabescens,
& ingentem, viresque absumentem spu-
torum mucosorum, & puriformium co-
piam, roborantibus usus sum, corticis
peruviani decocto, lichene islandico, &
polygala amara, aut consimilibus, ubi
ventriculum antea repurgaram, & alvi li-
bertati identidem prospicerem.

Verum aliam inire rationem solebam,
ubi pulmones & validissime, & vicibus
innumeris sanguinem allicuerant copiosio-
rem, unde turgor, & plethora eorun-
dem, ac inflammatio. Eo in casu phle-
botomia requirebatur, non ut ventriculo,
ortæque ex eo tussi, sed ut tussis effectui,
maxime pernicioso, peripneumonicae nem-
pe affectioni, quæ supervenerat, primum
mederemur.

Cum ea, quæ de tussi convulsiva mi-
hi per observationes, vel etiam lectitando
innotuere, mente expenderem attentiori,

Aphorismi de
tussi
convul-
siva.

quosdam quasi aphorismos ea de re condi posse, atque eosdem quam maxime practicos existimabam: scilicet

1. Tussis convulsiva, præcipue popularis, morbi alterius ei tunc anni tempori imperantis quædam solum *modificatio* est, & lusus quidam, cum eoque morbo principe & increscit, & consistit, & inclinatur.

2. Hinc *eandem* cum epidemica ægritudine curationem petit: *eadem* & causæ morbificæ indoles, & sedes *eadem*.

3. Cum febres *vernas* pituita cum totius corporis, tum maxime ventriculi, & intestinorum generet, *æstivas* bilis, & *autumnales* idem humor biliosus, sed spissior factus; easdem & tussis convulsivæ ut plurimum productrices materias observamus.

4. Hinc, uti febribus vernis plus, minusve phlogoseos commiscetur, ut idcirco phlebotomia sæpenumero requiratur, sic tussis convulsiva, quam ver præcipue gignit flante borea exasperatum, in inflammationem pulmonum abit, educto sanguine curandam.

5. Tussi convulsivæ æstatis emeticum, atque illi per autumnum dominanti præmisso emetico cortex peruvianus proderit, officiet sanguis missus. Quæ medicatio ad earum etiam tempestatum populares febres pertinebit.

6. Tussis convulsiva, utut causa ejusdem materialis sublata dudum sit, redire per vices nihilominus *ob consuetudinem* potest, quam fibræ nimium irritabiles contraxerunt. Desuefacient vero nerveum systema ab irregulari hoc motu opiata, moschus, castoreum, hyoscyami extractum, cicuta, nicotiana, camphora, gummi ferulacea &c. item cortex peruvianus.

7. Pleræque tusses convulsivæ sunt *stomachicæ* ob materiem morificam in ventriculo hærentem.

8. Nihilominus nulla tussis est, cujusunque illa originis sit, quæ in corpore *plurimum irritabili*, quale infantum, puerorum, & mollicularum scemellarum esse solet, non possit esse aliquando *convulsiva*. En cur tam variæ, sibi que nonnunquam oppositæ methodi therapeuticæ huic morbo auspicato admoveantur.

9. Male ergo hæc tussis inter eos morbos recensetur, qui antiquis ignorati posteriora hæc demum sæcula scedarunt.

10. Contagio eandem propagari, hominemque eo morbo semel defunctum perstare posthac ab eodem immunem, observationibus repugnat.

11. Specificum remedium *hujus tussis* tam varia sede, & causis adeo multiplicibus natæ, nullum datur, nec dari potest.

Anno 1775. mensibus Martio, Aprilis, & initio Maji tussis convulsiva ætatem puerilem per omnem agrum Viennensem corripuit, nec omnem abstinuit vim ab ætate provectiori. Etenim & mobilissimas quasdam juvenculas vidi, quin & viros convulsive tussitantes. Pertinacissima ea tussis in adamata sibi puellari ætate fuit, ad duos, tresve extensa menses.

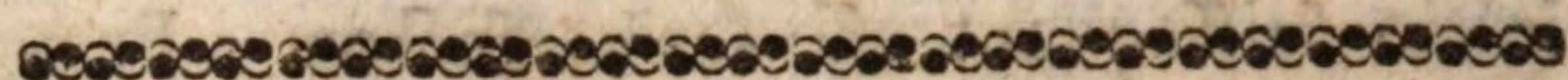
Erant, qui unam tantum, alteramve tussis ejus accessionem experirentur, hique ex adultioribus ferme.

Eam quoque observationem in meis pugillaribus reperio, morbos pectoris quoscunque, illo vere observatos participes aliqua ratione illius tussis convulsivæ aut ab
initio

initio fuisse, aut esse serius factos. Præterea id etiam a me adnotatum lego, paroxysmum illius eo tempore tussis convulsivæ risu fuisse facillime invitatum, de novoque concitatum. Id ideo fieri arbitrabar, quod in risu æque, ac in tussi convulsiva diaphragma repetitis vicibus succutiat, ut continuæ fieri expirationes debeant, quas nulla inspiratio interpellat. Instantem etiam paroxysmum retardatum non raro, elisum, præventumque vidi facta longissima, quantum licuit, inspiratione, & spiritu, quam fieri diutissime potuit, retento.

Quas mutationes hæc febris per autumnum subiverit, postea dicam, ubi menses autumnales, Septembrem, Octobrem, Novembrem descripsero. Hinc quæ ibi habentur, huc traducantur, ut integra sit æstivæ febris, & admirandæ variationis ejusdem historia.

Æstivam appellavi hanc febrim, quod per æstatem frequentissime fuerit spectata, etsi hinc ver jam occuparet, illinc usque ad finem autumnus imperium suum prorogaret.

CAPUT XI.

REFLEXIONES IN HISTORIAS SUPRA RECENSITAS.

En febrim æstivam anni 1777. mille formas ludentem, & mirifice protheiformem! En & apoplexias, & phrenitides, & ophthalmias, parotides, anginas, syderatas linguas, artusque, & pulmonum affectus varios, ac graves, & rheumata, colicas, convulsiones, & paroxysmos hystericos, & efflorescentias tanquam ejusdem fontis in diversa dilapsos rivos nunquam siccandos, nisi ipsa scaturigine reficcata.

Chamæleon hic versipellis, bilem ajo æstivam, multifariam imponere iis solet, qui annum illum febrium circuitum, & epidemiarum indolem semper *eandem* in se, sed millenis lusibus ludentem non ad ipsos ægrotantium lectulos, non penitissime fuerint edocti.

Qui morbos æstatis hujus cum iis contulerit, quos aliorum annorum æstates, atque

atque alio adeo sub sole peperere, maximam inveniet morborum æstivorum omnibus annis similitudinem, genium eundem omnino, eandem materiem morbificam, atque eandem, si rei caput spectes, therapeuticam methodum.

Quodsi quid reperias diversitatis, illius id generis erit, ut varium solummodo morborum numerum, discrimen varium, durationem eorundem, typum, efflorescentias, crises, complicationes, eorum aut præmaturum, aut tardiozem instante æstate ingressum, aut fugam sub autumnum, hyememque citiorem, aut magis dilatam diversis æstatibus variare diversimode videas, aut hoc anno hanc partem corporis præ alia impeti. Quemadmodum enim *eadem* æstate diversissimam faciem *idem* morbus obvertit, etsi *eadem* ratione percurandus, ita variationes ejusmodi non essentielles *ejusdem* morbi multo frequentiores occurrunt æstatibus *diversis*.

Non paucæ equidem epidemiarum æstivarum descriptiones prostant, quas qui scripsere, quasi novas quasdam, aut nunquam omnino, aut rarissime visas &

arbitrabantur , & posteros sic persuadebant. Id inde contigit , quod adventitium quoddam , non essentiale , sed *boc* anno eminentius fortasse , atque universalius spectatum symptoma arripuerint , indeque , tanquam a nota characteristica digressi , epidemiæ notionem formarint , non utique genuinam , cum ex accidentibus solum non necessariis , & mutabilibus repetiretur , atque etiam deceptricem , quia morbi notionem malam mala consequi methodus debebat. Verum qui ad artem recte consequendam Coi oraculi suasu *) *omnium primo anni tempora animadvertit , quid horum quodque possit efficere* , quive omne fere tempus penes ægros numerosos , & morborum indole pervestiganda , & experiundo consumit , nullius vel magistri , vel opinionis prædilectione abreptus , in id unice intentus , ut profit , ut periculum omnium faciat , & quæ didicerit meliora , retineat , vulgetque , is , inquam , hanc mirificam morborum quavis æstate recurrentium simplicitatem nunquam prætervidebit , utut versicolore , & variegatam ; epidemiarum descriptiones,

*) L. de aere , loc. & aq. c. 3.

nes, etsi quam maxime mancas cum emolumento leget, & tanquam ex ruderibus, quod olim steterat, ædificii formam delineabit.

Hanc popularium per æstatem morborum similitudinem vel ipsa Hippocratica pestilentis epidemiæ descriptio probat, remotissimo licet sub cælo facta, & quam plurimis abhinc annis. „ Etenim & ignes sacri quam plurimi numerantur, & faucium dolores, & oris fervida ulcera, lipitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus; febres ardentes, soporosæ, anxie, horridæ, per vices exacerbatae, phreniticae, cum alvo turbata, secessibus crudis, tenuibus, multis; tubercula foris, intus, circa inguina; carbunculi per æstatem multi &c.

„ Circa alvum multis multa, & nociva acciderunt, tenesmi, lienteriae, dysenteriae, secessus biliosi, pingues, tenues, aquosi, tormina, & volvuli maligni. Multa præterea alia febrium genera grassata sunt, tertianæ, nocturnæ, continuæ, longæ, erroneæ, anxie, inconstantes, ubi alvi plurimis turbabantur. „ *)

Sed

*) C. III. de morbis popularibus sect. III.

Sed & ægrorum historiae, quas descriptæ epidemiae subnexas legimus, eandem ad amussim imaginem sistunt, quam nostris quotidie oculis per æstatem febris æstiva obtulit biliosa, pituitosa, putrida, malignaque seu suoapte ingenio, seu ob remediorum neglectum, sive ob sinistrum eorundem usum.

Quædam
ad hæ-
moptoen
perti-
nentia.

Hæmoptoën & hoc, & præterito anno per æstatem, & autumnii initia per frequentem experiebamur, cum difficili subinde spiritu, ardore thoracis, & pun- gente lateris dolore, & febre.

Quidam excepta sputatione cruenta nil molestiarum querebantur. Fuere, qui sæpius jam, atque etiam aliis æstatibus sanguinem tussitando rejecere, & a mul- to jam tempore copiosa, glutinosa, & puris quamdam speciem præ se ferentia, noctu, & horis antelucanis extussitarunt. Hos omnes aut febris tenuit luculenter biliosa, aut biliosa saltem *dispositio*, & oc- culta febricula. Sapor certe, & lingua alieni quid habuere, & minutum erat ali- quantum desiderium cibi. E somno evi- gilantibus matutino amariuscule quid præter morem molestum fuit, aut pitui-
tæ

ræ copia, ac male sapidæ salivæ, fauces replens.

Hos omnes in conspectu multorum Nosocomium adeuntium & tuto, & intra non multum tempus cum constantia persanavimus.

Non destiti, eos, qui ægrotos visentem sequebantur, *in hanc hæmoptoes speciem* reddere perattentos: eam a bile æstiva effici, quemadmodum multi alii æque mirabiles effectus, observationibus ostendi certis, & multiplicibus. His, qui sic ægrotabant, aqua simplici cum multo oxymelle, & sale medio usis exacto nycthemero emeto-catharsi ventriculum subvertimus, multamque plerumque bilem, & *ἀμωρῆν αὐτῶ, καὶ κατὰ* copiosam eliminavimus, & quanto cum emolumento, quamve intra breve tempus consecuto! Vomentes ne guttam sanguinis rejecerunt, quasi ipsa emesis hiantia pulmonum vasa quovis auxilio citius, atque efficacius stringeret; & vomitu jam peracto aut nihil omnino sanguinis, aut ejus nonnisi paucum quid per intervalla, & ad exiguum tempus comparuit.

Re-

Repurgato abdomine salina remedia continuabamus, quo impetum humorum ad abdomen inclinarem, liberum modo, & liberiori sanguinis periodo, rejecta illuvie aliena, idoneum effectum.

Sed & hominem a relapsu præmunire oportebat, ac novam novi fomitis biliosi genesis præcavere, & corroborare laxos pulmones, ne denuo sanguinis plus, quam apte cohibere possint, suscipiant, susceptumque male dimittant. Hic sanguinis receptus ad imbecillum viscus tunc potissimum eveniet, cum meare is libere per abdomen nequit, multis utpote, alienisque sordibus gravatum. Ea ratio fuit, cur vim ventriculi acuerimus, & restituerimus robur universo corpori remediis amarificantibus, aliisque hunc in finem laudatis. Sed sub usu istorum alvus liberior esse debebat, & ter, quaterve quotidie respondere, ut sic humores deorsum, & ad alvum vergerent huc continuo invitati, & eorum vis a pulmonibus averteretur.

Hac methodo etiam illos sanavimus, quibus redire hæmoptoë omni æstate solebat, & quibus repetita, & profusa sanguinis missio, priusquam nobis committere-

terentur, hanc e pulmonibus hæmorrhagiam adeo non stitit, ut eam etiam adauxerit.

Qui *hujus* hæmoptoes notionem habet, & vires opii noverit sanguinem rarefacere, & esse impuro ventriculo inimicas, æque noverit, opio locum hic nullum fuisse, eoque morbum fuisse graviores effectum.

Adstringentium remediorum vanitatem, qui non sperabatur, eventus docuit.

Rubor faciei intensus, & oculi quasi sanguine suffusi neutiquam nobis aut plethoræ, aut phlogoseos signum fuerunt, nec ulla ideo phlebotomiæ necessitas fuit. Biliosi sæpenumero supra modum rubuerunt, at everso ventriculo, & bile refusa cum levamine palluere. Nec qui e naribus sanguinem stillabant, aut quibus ex utero prodiit, idcirco pro plethoricis, aut inflammatis habebantur, si cætera reclamarint. Ipse febrilis impetus sanguinem vel e naribus, vel ex utero movebat. Si quando horum quid in morbo comparuit, nec inde quid mali præfagiebamus, nec sperabamus quid boni; neque unquam

N

ullam

ullam inde agendorum rationem depro-
mebamus. Suffecerat spectasse ipsum mor-
bum, ejusque principem causam, atque
huic medelam opposuisse directam, &
parem.

Curavimus morbos subinde composi-
tos ex inflammatorio videlicet, & bilioso.
Id morborum connubium diversorum ver-
no maxime tempore eveniebat, hyemali
phlogosi nondum penitus dissoluta, & lon-
gius hinc inde procurrente in tempora bi-
liosa.

Sed & alia ratione biliosæ febris sub-
inde vera inflammatio sub exitum veris
jungebatur, ubi bilis diathesin offenderat
inflammationibus aptam, & sanguinem
succendebat. Eam febrium compositio-
nem plerumque quotannis etiam autumnus
profert, præmaturo præprimis frigore hor-
rescens, aut proximus hyemi, ubi bilem
æstivam brumalis inflammatio propulsat,
cum eaque subinde concurrit.

Quodnam hic in medendo consilium
arripuerimus, quave fortuna, vel infor-
tunio, historiæ morborum docent.

Ubi febris, quæ ex biliosa, & inflam-
matoria coaluit, phlebotomiam exigebat,
san-

sanguinis corium vidimus non albidum, quemadmodum in impermixta alias inflammatione solet, sed flavescens, virens, flavo, viridique sero innatare, crassum valde, & tenax.

In emeto - catharsi pluries repetenda eam legem sequebamus, ut omni alterno, tertiove die secessum, & emesin moliremur, donec febris aut emanferit penitus, aut maximam partem deferbuerit, dummodo vires id genus remediorum admitterent, quibus vigentibus emeticum reiteravimus non ob nota solum onerati ventriculi symptomata, & febrim aut eodem decurrentem tenore, aut denuo insurgentem, sed etiam ob linguam siccam, adustam, nigrescentem, retorridam, ligneam, aut ob cephalalgiam magnam, & capitis calorem gravem, eumque sensum, ac si, ut ægrotantium phrasi utar, *caput dissiliret*. Mirum certe, & subitaneum febrilis æstus solamen ab emeto - catharsi sæpissime vidimus. Hinc factum, ut nunquam in mentem venerit, oxyrhodina, & nescio quæ epithemata capiti adplicare, quæ ægrum, & assidentes dulci potius futuri levaminis spe lactant, quam relevant.

Ubi phlebotomiæ male institutæ vim vitæ confregerant, periculofum fuerat alvum, aut vomitum periclitari. Novi enim & mortem illatam, eamque repentinam, ubi æger miffo antea fanguine enervatus potionem emeticam hauserat, utut non drafticam, utut multa, pravaque ducentem, quamve vegetior alius eodem in morbo fuiffet expertus fum mopere falutarem.

Id affero, *non propinandum emeticum effe, usquedum os non amplius amarescat, & lingua mundetur, nec ventriculus doleat.* Hæc enim fymptomata fub initium morbi pravæ illuviei debebantur, quæ eliminatis licet forbibus nihilominus perftant, non jam a malis contentis generata, fed a languidiffimo ventriculo, & ab introrfum verfo humorum falivalium ac bilioforum nifu, eorundemque fecretione, & excretionem ob pharmaci ftimulum adaucta. Eo in cafu firmare fystema gaftericum annifus fum, & hiantia vafa adducere remediis amaricantibus, & cortice imprimis peruviano.

Omniū ultimo linguæ mundities, & naturalis mollities rediit, nec ægro a relapfu fufficienter profpectum exiftimabam, donec

donec lingua per omnia se haberet, uti in fanis solet.

Si morbus *princeps* emetico indiguit, haud facile quidquam coinciderat, quod emesin *contraindicaret*. Variolarum nullum stadium, nec morbillorum, nec catamenia, nec graviditas, nec lochia, nec aliud quid *curam antibiliosam*, ubi ejus necessitas fuerat, vomitoriis instituendam prohibuerunt. Mirabar multoties, hæcce *coincidentia*, variolas, morbillos, purgationes muliebres &c. ob æstivam hanc febrem multum a suo tramite deflexisse, evasisse anomala, gravia, periculosa, & sola methodo illa, quæ febrim popularem *directe*, atque efficaciter aggredere-
tur, fuisse denuo intra orbitam redu-
cta. Contraindicantium numerum in dies
exerior esse multo minorem, ac olim ar-
bitrabar.

Indicationes curativas non desumimus ex febrium aut vario typo, aut lusu vario symptomatum; five enim continuam quis diceret, five remittentem aut statis horis, aut erroneo modo, seu intermitteret quacunque ratione, seu efflorescentiis quibus-
cunque stipatam, & quidcunque græci

nominis schola vetus tribuisset, omnibus *eandem* fecimus medicinam, ubi *eandem* febris causam advertebamus, aut *propemodum eandem*. Hinc causæ morbificæ, non autem variis ejusdem causæ effectibus, aut lusibus, & modificationibus adventitiis medendi methodus adaptabatur.

Innumerae sunt pulsuum deceptiones, quas de industria vitabamus, cum nihil magni, ac decretorii aut omitteremus, aut moliremur, suadente vel dissuadente solo pulsu, securioribus semper signis confisi.

Pulsus pleni, fortes, duri, vibrantes, & plurimum exagitati in febre biliosa plethoram, & phlogosin sæpenumero mentiebantur, sed subverso ventriculo, remotoque bilis stimulo mox mollescebant, naturalibus vix dissimiles.

Aliam pulsuum fallaciam vidimus, si quando iisdem a rhythmo naturali non abludentibus ægrum nihilominus plena discriminis febris tenuit.

Curtam habuimus materiae medicæ suppellectilem, non ob penuriam, sed quod ita nobis placuerat ipsismet. Comitas remediorum formulas illi sibi servant, queis

queis dura necessitas incumbit matronarum palatum deliniendi, aut ea propinandi, quæ suo se pretio commendant.

Primo nychthemero aquam puram copiose hauriendam dedimus, cui aliquid oxymellis commiscuimus, ex æquali portione aceti simplicis, & mellis sola mixture parati.

Hunc potum omnibus decoctis præferebamus, quod & parabilis esset, & ægris gratissimus large potaretur. Interea temporis potiunculam salinam propinabamus in plures divisam doses ex aquæ simplicis dimidia libra, & drachmis duabus *arcani*, quod vocant, *duplicati* compositam. Plus salis medii intra viginti quatuor horas ingerere volebamus, ne alvus, antequam emeticum exhibeatur, nimium fluat, & propinatum postea emeticum convertatur in purgans, id quod plerumque fiebat, ubi vomitorium alvum offenderat jam antea diarrhœicam. Plus profuerat cholera artificialis, quam sola dejectio vomitu carens.

Peracta emesi sola aqua, melle, & aceto utebantur, & octo fere horis nil alterius remedii sumserunt. Turbas tem-

pus ipsum, & blande obrepens somnus multo felicius, tutiusque composuit, quam quaecunque narcoticum, a quo plerumque abstinebamus. Elapso hoc tempore, quid ultra facere oporteat, expendebamus; vel enim eandem, quam initio, potiunculam salinam, vel vero, si quando glutinosa potius, quam biliosa vomuerant, mixturam præscripsimus ex libra dimidia aquæ simplicis, & drachmis duabus salis ammoniaci, adjecto paucis melle confectam. At ubi fusior alvus, & virium dejectio ægrum affligerent, pulveris radicis arnicæ drachmam dimidiam, aut integram omni quarta, vel & omni altera hora vel solam, vel una cum aliis *coindicatis* dedimus.

Qui sanguine male emissio, aut morbi diuturnitate confecti compage jamjam dissolvenda ad nos venire, ocyus corticis peruviani decocto usi sunt, emesi aut neglecta, aut eadem modestius, & ope folius radicis ipecacuanhæ concitata.

Reconvalescentium vires decoctum herbarum, & radicum amaricantium, & victus idoneus restaurabat.

Multa

Multa adhuc supersunt, quæ, prout memoriæ occurrant, narrabo, per æstatem potissimum observata.

Sic pulsus exiles, & ferme sub digito evanescentes, celeresque in febre æstiva sæpius deprehendi. Tunc vero inquirendum fuerat, quænam ex duabus causis, quarum singulæ exilissimos pulsus faciunt, obtineat; subinde enim *vera* aderat virium jactura ob multas, largasque sanguinis missiones, & symptomaticum, ac grave profluvium alvi: at tunc, utut ægri multa subinde facie purrida abundarent, tamen, pravorum licet succorum evacuationem non tulerunt.

*Pulsu-
um de-
bilitas
vera, &
fictitia.*

Puella phlebotomiis, priusquam ad nos deportaretur, ad incitas jam redacta, post lenem emesin, rejectaque multa licet, & amurcosa bile mox lapideum artuum frigus exhibuit, pulsibus arteriarum omnino abolitis, & morte, quam forte post aliquot primum dies, non propinato emetico obiisset, paucis ab emesi horis insecuta.

*Debili-
tatis ve-
ræ cau-
sa, & me-
dicatio.*

In hac *vera* debilitate *directam* mendendi methodum ope emeto-catharsecos jam non amplius poteram adhibere, sed

viribus vitæ consulendum decocto corti-
cis, radicis arnicæ infuso, vinoque fuit,
ut vires vitæ erigantur, erectæque aut
ipsæ morbificam materiem coquant, eli-
minent viis, & modis variis, lente equi-
dem, & cum discrimine, & per am-
bages.

Subinde ægri ex hac ingenti imbe-
cillitate refocillati leniorem emefin *serius*
utilissimam experti sunt, quæ stante il-
la exigua vitæ vi, & citius instituta ene-
cuisset.

An in
vera de-
bilitate
vesican-
tia pro-
fuit.

Vesicantibus in vera maligne decum-
bentium debilitate a longo jam tempore
non sum usus. Stimulos habent brevi
denuo evanidos, sudorem sæpe noxium
cientes, quæve & alvum, atque urinam
cohibent, necrosin interaneorum immi-
nentem accersunt, & majorem plerum-
que ruinam virium, & torporem relin-
quunt. Gaudeo, me a miserrimo hoc
maligne febrientium auxilio, ex quo mihi
melior medendi ratio innotuit, auspicato
plerumque abstinuisse.

Perraro contigit, ut in vera debili-
tate ventriculus, & intestina omnia car-
diacum quodcunque nausearent, nihilque
me-

medicamentosi valerent ad vias secundas ablegare, atque a remediis quibuscunque potius opprimerentur. Vesicante tunc usus sum, & excitantem cantharidum vim per inhalantia cutis vasa, non salutato ventriculo, immisi.

Eodem quoque tempore, & eodem fere consilio epispastica furis admovi.

Alteram exilissimorum pulsum causam non raro in iis vidi, qui nullas adhuc evacuationes passi sunt, aut saltem parciore, quam ut inde tanta debilitas deduci quiverit. His vero materies circa præcordia summopere turgebat. Cardiacum fuerat emeto-catharticum, quod pulsibus vigorem illico restituit. Fictitiam hanc debilitatem stimulantia non emendarunt, sed mirum quantum auxerunt.

Pulsuum fictitiæ debilitas.

Febres biliosas in putridas, in malignas multiplici ratione converti alibi asserui, neglectu potissimum, aut regimine calido, aut phlebotomiis præter rationem institutis. Quamdiu febres ejusmodi biliosæ solventibus, atque emesi uni, aut pluribus cesserunt, eæ necdum malignitatis accusabantur. Ubi vero quacunque

Quæ sit epocha, qua febres gastricæ in malignas abeunt.

& quæ-
nam
tunc me-
thodus
conve-
niat.

ratione aut putrida abdominis illuvies san-
guinem ita coinquinarat, ut solventibus,
& emeto-catharsi non potuerit amplius
subduci, atque intra breve tempus elimi-
nari, malignitatem adesse arbitrabamur.
Methodum medendi tunc *indirectam* adhi-
bebamus, eamque in eo reponebamus,
1. ut vis vitæ non nimis torpeat, sed ita
intendatur, ut humoribus permixtam alie-
nam materiem attenuet, subigat, aut aptam
efficiat, quo per varia corporis cola, ad
quæ adpulerit, trajiciatur, atque ita ex-
terminetur. 2. ut ne nimium vivida vis
vitæ sit, & contra inimicam materiem
potentius insurgat cum discrimine ægro-
tantis.

item cui
rei ea
metho-
dus uni-
ce inni-
tatur?

Tunc vires ægri adcurate, ac juste
oportuit æstimare. Torpidam vitæ vim
vinosa, amara, & stomacho amica ere-
xerunt, & fibras imbecillas decoctum cor-
ticis peruviani, infuso-decoctum radicis
arnicæ firmavit. Quibusdam, queis neu-
tram in partem vis vitalis peccavit, de-
coctum radicum graminis, & taraxaci
cum oxysacharo propinavimus, quantum
absque incommodo haurire potuerunt, &
quin ventriculus læderetur.

Spem

Spem omnem in iusto hoc virium moderamine conservato, atque in eo reponebamus, ut omnia cola reddantur aperta, & adpellenti morbosæ materiæ excipiendæ, excernendæque idonea. Alvum habere facilem, & urinas expeditas magnopere profuit.

Hinc in exacta virium vitæ pensitatione rei cardinem verti existimavimus.

Nullam interim excretionem violenter urgebamus, nullamque ita profusam esse sinebamus, ut inde viribus metuendum fuerit, aut aliæ nimium languescerent, & supprimerentur.

Atque ita pugnatum in eo morbo fuit, ubi inimica materies jam eos fines transierat, intra quos constituta directam solventium, atque catharseos potestatem fuisset experta.

Nunc, cum illa jam eo irruerat, ubi solventium, vacuantiumque viribus jam non amplius subiecta fuit, res soli ferme medicatrici naturæ committebatur. Languidos ejusdem conatus incitavimus, ferocientes moderabamur, aberrantes reduximus.

Hinc

Hinc nullum habuimus remedium, quo in omni, ac singula maligna febre, & semper uteremur.

Ideirco recens non raro aqua, eaque frigidiuscula cum sacharo, & paucō vi-
trioli spiritu, ut *limonadum* referret, aut
graminis, & taraxaci, cichoreique deco-
ctum, vel etiam utrumque hoc genus re-
mediorum, & lenta, minimeque tumul-
tuosa festinatio multis salutem attulit, quos
tumultuosa agendi ratio, & camphora,
& serpentaria virginiana, aliaque stimu-
lantia, & alexipharmaca pessumdedissent.

Sed & horum, & consimilium usus
esse in magna virium jactura potest.

Quodsi tamen excitantibus, & car-
diacis opus fuerat, illa mihi magis pla-
cuerunt, quæ stomachus plerumque liben-
ter admittit, quæve & sanum alias, sed
languidiorem valent recreare, amara, cor-
ticis peruviani decoctum, aut ejusdem ex-
tractum, vinum &c.

Aer frigidior, recens, haustus frigi-
dæ, sorbillationes vinosæ sæpissime pluris
sunt, quam immites, & ventriculo ini-
mici remediorum quorundam stimuli, qui
postquam remoti fuerint, vitæ viribus
nul-

nullum augmentum permanens addiderunt.

Maxima vis est aeris frigidiusculi, recentisque in prohibendis biliosis morbis. Qui compluribus diebus aerem calentem, & non perflatum hauriunt, ventriculo gravantur, minus appetunt, ac ore amaro sunt, & febrile incipiunt. His ita ægrotantibus præmisso solvente, & antibilioso potu multam bilis amurcam, & magno cum levamine excussimus. Ejus rei exempla complura in iis vidimus, qui tempore æstivo ex morbo quodam chirurgico decubuerunt in angustioribus cubiculis, atque una cum aliis. Supervenientes id genus febres gastricae morbos ipsos chirurgicos, vulnera, ulcera &c. effecere repente, & multo peiores. Imminentem non raro in parte læsa gangrænam cura antibiliosa repressimus, & ne sanati denuo relapsum paterentur, aere lustrato, & stomachicis remediis ventriculo cavimus.

Hanc febrim, quæ vulneratis, ulceratis, aut alio chirurgico morbo affectis, atque in Nosocomio diutius conclusis insidiabatur, *nosocomialem* appellabamus, etsi reapse a febre gastrica, biliosa, putrida

ne

Aeris conclusi, putridique ventriculi vim infringit, & febrim gastricam invitat.

aut nosocomialem, quam a vitio gastrico semper natam observabamus.

ne hilum differret, seu notas utrique communes, seu methodum medendi spectes.

Nil prorsus periculi hæc febris *nosocomialis* habuit, cum eam ultra initium progredi non fineremus.

Febrium gastricarum certæ fuerant in salutem prædictiones, malignarum vero perquam incertæ. Quis enim certo prædixerit, materiem intra viscera receptam canales ubique pervios offensuram, nullac aberraturam, nullibi plus æquo coacervandam, petituramque recta esse vias illas, quibus tuto egeritur!

*Dies
critici
an fue-
rint in
febre
æstiva
observa-
ti.*

Quæ de crisi- bus, certisque illarum diebus tradi solent, observari in ægris nostris aut non poterant, aut ita observabantur, ut multi absque insigni, visibili- que materiæ excretionem, & lente senescerent, aut illa absque dierum delectu eveniret. Multi initium morbi ignorabant, ii præcipue, quibus is insidiosè obrepebat, quive leviora valetudinis incommoda vilipendunt. Plerique de primo morbi die dubitabant; in paucis de morbi exordio exacte constitit.

Id.

Idcirco in exhibendis remediis nullum omnino diem aut præsentem, aut imminentem morabamur. Etsi enim dierum criticorum doctrinam obtinere sumamus, ea tamen ignorato morbi adcurato initio inutilis plerumque fuerat, atque infida.

Puerperam ad nos deportarunt febre gastrica laborantem, sed neglecta, & pravo regimine in malignissimam conversa. Hæc paucos post dies mortem in Nosocomio obiit. Infanti mater jam malignissime febriens domi suæ ubera porrexit. Puellum morbi contagium nullum hausisse, incolumem mansisse, & vegetum, maritus asseruit.

Manifestum exemplum malignæ febris non contagiosæ.

Febre biliosa correpti, præcipue æstate adulta, stranguriose minxerunt: paucis lotium omne supprimebatur. Solventia salina, & emeto-catharsis renes, & vesicam illico expediverunt. Ab emollientibus, mucilaginosi, & oleosis penitus abstinebamus, quæ crudam abdominis illuviem sua mole, & prava qualitate auxissent.

Mictus difficilis in febre æstiva,

Plerosque febricitantes æstate, & per autumnum molestissimus ventris fluxus vexavit, vires summopere exhauriens, &

& molestissima diarrhæa.

subinde difficillime sistendus. Ægri a levi purgante plurimum lædebantur. Idem omnino nostris ægrotis acciderat, quod Hippocrates accidisse suis L. III. sect. VII. de morb. vulgar. testatur: „Purgationes (καθάρσεις) plurimos offendebant: eorum vero, qui ita habebant, plerique quidem subito moriebantur, multi etiam diutius perdurabant. Atque ut semel absolvam, tum qui diuturnis, tum qui acutis tentabantur morbis, ex ventris vitio omnes fere periere; omnes namque venter pariter sustulit. „

*Febris
scarla-
tinæ
origo.*

Scarlatinæ febres, quarum copiam ver primum, & serus autumnus dedit, vigente æstate fuerunt perquam raræ. At omnes, quotquot habuimus, fuere originis gastricæ, & non raro vitium inflammatorium fuerat commixtum. In ea enim tempora hæc febris incidebat, ubi binæ differentes anni constitutiones, hyemalis nempe emoriens, & inchoans æstiva, & vice versa, sese excipiunt.

*Quonam
vomito-
rio usi
potissi-
mum si-
mus?*

Hoc anno vomitum movere solebam duobus scrupulis radice ipecacuanhæ, cui granum tartari emetici adjeci. Si cui adulta æstate, qua fluxus alvini increbue-
runt,

runt, venter ad nos venienti profuse fluxit, propinatum emeticum raro vomitum commovit, sed purgantis instar diarrhœam multo reddidit auctiorem, atque enervantem. Hinc alvum fluidiss^{am} *de modo* exhibita theriaca Andromachi prius cohibui, & elapsis ab assumpto narcotico una, aut duabus horis emeticum propinavi.

Peraçto vomitu diarrhœa subinde compressa est; perseverantem diutius infuso-decoctum radicis arnicæ, aut ipsa in pulverem contrita radix certo, ac pedetentim stitit.

In febribus intermittentibus, uti & remittentibus vomitorium finita primum *& tempore exhibendi emetici.* exacerbatione dedi, quo tempore superficies omnes externæ, atque internæ sudoribus maduerunt.

Post emesin opiata non dedi, nisi si forte peculiare symptoma intempestivius urgeret opio compescendum. Peraçto vomitu plerique inter levantes sudores placide obdormiverunt. *Somnus, sudor levans post emesin, absque opio.*

Aphthas in adultis impura ventriculi illuvies produxit, easque nullibi offendi absque stomachi cruditate. Emeto - *Aphtharum origo, & cura.* ca-

tharxis , & dein gargarismata subadstringentia , ne oris ulcuscula certe non critica, in laxo, & putredinem facillime concipiente faucium corpore latius serpent, requirebantur.

Nunquam pulsum exploro recenter evigilantium , ut inde febris aut decrementum metiar , aut intensiorem ; omnes enim mox e somno expergefictos calere multum , febrire valentius , & habere se pejus observo , at ubi diutius jam vigilaverint , justam morbi mensuram exhibere.

*Pauca
quædam
de futurorum
in acutis præ-
dictione.*

Exponam nunc , ad quæ animum præprimis adverterim , ut , quem morbus eventum sit sortiturus , mente quodam modo præcipiam.

Novi equidem in acutis infidas prædictiones esse , traditaque in eam rem præcepta multa vacillare , & claudicare. Nihilominus frequens ægrorum acute ægrantium contemplatio intellectum ita disponit , ut varium morbi discrimen , & salutis , aut mortis majorem , minoremque probabilitatem , atque ejus probabilitatis quosdam veluti gradus concipiat , dijudicetque , an æger pone illam quasi
lineam

lineam adhucdum adhærescat, ubi æqualia vitæ, & mortis momenta sunt, spesque, & metus æquilibrantur; vel vero, an ab eodem recesserit jam, & quamnam ad partem, & quantum.

En pauca quædam huc attinentia, quorum memoria nunc subit.

Siquando inflammatoria febris sananda obvenit, quam potu multo, atque antiphlogistico, & terna largiori phlebotomia instituta exardescere nihilominus, atque efferri observabam, æger in magno discrimine versabatur. Non id dico, non pluribus persæpe phlebotomiis in curanda phlogosi opus esse; at illud fidenter asfero, inflammationem post tertiam sanguinis, eamque liberaliorem missionem infringi multum debere, aut saltem non ultra intendi, ut spes salutis recuperandæ possit perdendæ vitæ metum superare.

Pleuritides, & peripneumoniæ veræ hæmochymis, aqua intercute, oedemate crurum, aut diuturno eorundem ulcere vexatis plerumque fuerunt lethales.

Quorum abdomen sentinam putridam continebat, alendæ putridissimæ feбри parrem, simulque gravem phlogosin aut intestina, aut pulmo conceperant, perierunt.

Ruri inflammationes thoracis gravissimas initio visas per hyemem, & ver observatas medicatione nihilominus nec operosa, nec diuturna sæpius sanavi, quas in plebe urbana difficillimas vidi, & multo frequentius mortiferas.

Sed etiam ab anni tempore, morbisque per eam tempestatem regnantibus de eventu præsentis morbi augurium cepi.

Plurimum quoque intererat in dijudicando vario salutis discrimine, quo quis vitæ genere antea usus fuerit, pervestigare: sic fabri lignarii præ cæteris gravius hac æstate, atque etiam diutius ægrotabant, & difficillime eluctabantur.

Qui in longo itinere, & laboriose confecto, in febrim æstivam inciderunt, atque ex via ægroti ad Nosocomium venerunt, rarius evaserunt.

Febres,

Febres, quæ initio leves, & periculi immunes esse videbantur, longas, iudicatu difficiles, & non raro lethales vidi, ubi aut diuturna antea tristitia, aut multæ vigiliæ, aut diæta tenuis, crudaque præcesserunt.

Ancillas ægrotanti familiæ inservientes, aut quas amasii fuga, aut delusus quacunque ratione amor in longum mœrorem conjecit, lassas initio, nauseabundas, ore amaro, & superficialia solum febricula, biliosam referente, tentatas, plerumque laboriosa tandem, & plena discriminis ægritudo prostravit.

Orphanorum puerorum, puellarumque febres periculosæ fuerunt.

Febris biliosa recenter orta, in homine antea sano, & simplex, etsi valdopere exarserit, plerumque periculo carebat, & intra non multos dies sanabatur, si medicatio opponebatur apta, & tempestiva.

Eadem vero phlebotomiis multis efferata aut ægrum necabat, aut eum dubiæ, vacillantique sanitati transmittibat.

Febris biliosa æstivo tempore latius dominabatur, at funera vix ulla dedit, nisi malam medendi rationem habuerat adjutricem.

Hyems, & ver hanc multo rariorem quidem, sed eventus ancipitis, experiebantur.

Cum singula, quæ ægro extra Nosocomium acciderunt, aut quo quis victus usus fuerit, & vitæ genere, quæve morbum proxime fuerant prægressa, non raro nescirem, utut omnia sedulo perquirens, in id intentus fui, an in febre biliosa, præmissis remediis solventibus, & emeto-catharsi subjuncta, æger insigniter allevetur, & præprimis, an rubicundus genarum color cum oris, labiorumque virore flavo in homogeneous magis totius faciei, albidioresque pallorem convertatur.

Inde felicem exitum augurabar, etsi elapso nycthemero recrudescerent cuncta; hæc enim repetito pharmaco fugabantur.

Ubi vero ea biliosorum rubedo ne hilum mutata perstitit, non amplius febrim gastricam appellabam, sed malignam, gravem, & fortis dubiæ.

Febrim biliosam subinde insultu epileptico inchoatam in fceminis observabam, sed eo sponte soluto, & methodo antibiliosa adhibita cito sanabantur, & quin reverteretur convulsio.

Convulsiones serius accedentes periculosissimas vidi, maxime viris, etsi leves viderentur, obscuræ, & topicæ.

Nihilominus in omni convulsione, maxime febrili, futurorum scientiam omnem incertam novi; novi enim e gravissimis convulsionibus evasisse alios, alios e multo levioribus periisse. Vaga, & errabunda nervorum affectio, quæ artus omnes hucusque forte graviter concussit illæsa vita, eosdem deferere nunc ob ingenium versatile potest, atque aut cor, aut musculos thoracis occupare, & eliso spiritu enecare.

Hinc vel in ipsis infantum convulsionibus, iisque vel levissimis in stimulum nervos irritantem omni opera oportet indagare, eumque auferre, sed nil prædicere, neque mirari, si, quem paulo ante quasi recte valentem, jamque extra teli jactum constitutum deserueras, paulo post inopinato convulsus audias, atque e vivis ereptum.

CAPUT XII.

DE FEBRIS ÆSTIVÆ COMPLICACIONE CUM ALIIS MORBIS, ET PARASITICA EJUSDEM INDOLE.

*Febris
æstivæ
varia
complicatio
cum
aliis
morbis.*

Epidemicum morbum ægritudinum ferme quarumcunque, quæ per id tempus sporadice occurrant, utut toto cælo ab se invicem, & a communi illa temporis labe differentes, commilitonem agere, atque eas efficere multum anom^{as}, abnormes, & non raro mortiferas, quæ solæ, & absque epidemici consortio fuissent perbenignæ, argumentis demonstrare innumeris possum, cumulata quotidie observatione collectis.

*Ejus
complicationis
notitia
est ad-
modum
necessaria.*

Cum epidemica constitutio quoscunque alios, atque omnium horarum morbos suum quasi sub jugum cogat, suæque illis jura dicter, contingit, ut quem morbum intercurrentem hoc tempore hac methodo sanaveris, alio sanes longe alia.

Etsi

Etsi enim ægritudo obveniens quavis anni tempestate, atque omnibus annis, & ubicunque locorum omnino eadem sit, atque eandem etiam, si sola esset, medendi rationem deposceret, tamen cum sæpenumero periculi plus ab epidemico temporis vitio, quod aliud, atque aliud esse solet, quam ab ipsa hac sporadica affectione nascatur, & alia erit, atque alia eadem affectui ratione medicandum.

Qui regnantem temporis constitutionem non assidue respexerit, neque inde suos sibi canones efformarit, nã is alto se mari committit, ventorum ludibrium, & fluctuum præda.

Ea labis epidemicæ scientia alios insuper usus habet, eosque communi opinionione multo majores. Prima enim nascentium morborum exordia, nondum forte specificis notis insignita, atque adhuc ambigua, ex anni nota constitutione fortunato augurio præcipimus, & imminantis periculi vim occupamus.

Multi per eos menses, queis bilis præerat, aut vulnerati, aut contusi, aut ulcerati, aut artubus confractis nostræ curæ concredebantur. Cum omnia, quæ
uti-

*Febris
æstivæ
complicatio
cum vulneribus,
ulceribus,*

utilia esse noveramus, secundum artis præcepta, & sollicitè fierent, & sanatio pulchre procederet, en repente febriculam, identidem grandescentem, typo vario, & si ad omnia animum adverteris, æstivæ feбри, cujus indolem luxuriantem supra recensui, omnino simillimam. Interea, quæ pure bono, & carne læta hucusque florere videra, ichore tenui, cinereo, flavo, viridique madescere, carnibus pallidis, liveſcentibus, nigris. Artus ipsos tumor ardens cum pallidiusculo rubore prehenderat late diffusus, & vesiculis, quales ignis admotus facit, stipatus. Verum nemo inde gravius mulctabatur, cum medicinam mox ipsi principi feбри promptam opposeremus, & efficacem. Soluta, rejectaque biliformi fæce, omni secunda hora pulveris radicis arnicæ drachmam dimidiam, vel integram, cui subinde pauxillum camphoræ jungebatur, propinabamus. Optatos semper effectus videbamus, eosque non raro mirabamur perquam celeres.

Artum vero tumentem, & veluti ambustum, atque erysipelatosa phlogosi tentatum aqua abluimus communi, cui campho-

phoratum vini spiritum, & acetum lithargyrii instillavimus.

Quos lapsus ab alto, aut vis externa læferat, hi & eo laboraverant affectu, qui illatæ injuriæ debebatur, & paucos post dies vel inflammatione corripiebantur, si ea forte tempestate inflammationum imperium viguit: vel vero ex febre biliosa ægrotabant temporibus huic morbo obnoxiiis. Ea commixtio morborum me diutius latuit, consiliique subinde inopem fecit, cum, quæ uno tempore multum profuerunt, alio incassum adplicari, atque etiam nocere viderem, in morbo, ut rei inscius tunc arbitrabar, ad amissim eodem.

cum lapsu ab alto, læsionibus capitis &c.

Connubii hujusce æstivæ febris cum morbo quodam externo, qui nihil commune habere cum febre populari videbatur, historiæ multæ nobis suppetunt, quas referre & longus, & inutilis labor foret. Instar omnium unius puellæ morbus esto, quem ad ultimum hujus libelli caput rejeci, plura ibidem de capitis læsionibus narraturus.

*Febris
æstivæ
connu-
bium
cum va-
riolis,
& mor-
billis.*

Febris æstiva cum morbillis etiam, atque variolis in societatem coibat. Id genus consortii in varioloso vidimus, atque in omnibus omnino morbillosis, quotquot in Nosocomio per totam æstatem ea infirmitate defungebantur.

Observatio hœc, aliæque, quas animo perattento, a præjudicatis opinionibus libero, atque ut prolem amatam afflictis parentibus servem, mire sollicito, in Hungaria collegi sinceræ, & numero non paucæ, in eam me sententiam adduxere, *ut variolas, & morbillos eundem semper morbum, eumque benignissimæ indolis, si non omni semper, at saltem potiori tempore, reputarim, quæ soli, atque extræ consortium pravum cito decurrunt, & periculo carent, sed quos a miti ingenio suo popolare temporis vitium detorquet, effervatos reddit, & exleges.*

Ex hac opinione eam mihi legem in sanando utroque hoc morbo stabilivi, ut *febrim epidemicam, cujus præsentiam, & commixtionem cum ipse anomalus variolarum, morbillorumve decursus, tum propriæ epidemiæ ipsius notæ me edocuerant, methodo efficaci, & directâ curem, ea spe fretus, fore,*

fore, ut, qui a suo ingenio abducti fuissent variolæ, & morbilli, malo utpote. consortio usi, denuo suapte ad frugem redeant. Nempe & leviculum vulnus, & non magni momenti ulcus videram mores pravos induere, atque ob febris popularis societatem benignæ indolis prorsus oblivisci, neque alia ratione res posse in integrum restitui, nisi eo consortio diremto, & epidemico vitio sublato. Quidni eandem quoque vim variolosis ulcusculis epidemia intentet? quidni intentatam arceamus eodem modo, & illatam propulsemus?

Quæ animo conceperam, effeci, & nulla, aut vix ulla variolarum ipsarum, aut morbillorum ratione habita totus quantus in eo eram, ut in febrim popularem inquirerem, si complicationem ejusdem ex signis superius recensitis conjectaram, ei que mederer non per ambages, sed e directo. Hinc phlebotomiarum, purgationum, vomitoriorum, vesicantium, antiphlogisticorum, antisepticorum, opiatarum &c., is mihi usus in variolis, & morbillis fuit, quem ipse epidemici morbi genius eo in homine sibi poposcisset, si nullæ

nullæ aut variolæ , aut morbilli fuissent complicati. En, quo infortunio, quave fortuna meum ipse propositum fim executus.

*Histo-
ria va-
riolosi.*

Murarius 17. annos natus, vegeta hucusque valetudine usus, & corpore robusto, die 19. Maji vesperi capite doluit, non appetiit, sitivit. Lingua modice scabra: epigastrium totum tendi sibi, & præter morem repleri videbatur. Dedolatio: dormivit.

20. Maji modice incaluit. Cephalalgia major: præcordiorum, ac ad umbilicum pungens dolor cum ardore: lumborum, dorsique ardor, & tensio: debilitas major: urinarum copia: anorexia, & fitis aucta: linguæ asperitas: noctu quies.

21. Maji capitis dolor major, lumborum minor: totius abdominis dolor intensior, pungens, ardens: cætera, uti pridie. Obambulavit, & ad consuetos labores fessum corpus coegit. Somnus.

22. Maji. præcordiorum immanis ardor, manentibus cæteris. Sudatiunculæ: nox bona.

23. Maj. hesternæ graviora. Sudores: abdomen inflatum, distentum, dolens. Vesperī paucae pustulae variolosae proruperunt.

24. Maj. pustulae vix plures: symptomatum exacerbatio, cephalalgia tamen remissiore: ventris profluvium.

25. Maj. alvo denuo adstricta cephalalgia gravius vexabat. Ingens sitis, & praecordiorum, totiusque abdominis, lumborumque molestiae ingravescabant.

26. Maj. lingua arefcens, sapor amarus: nox insomnis.

27. Maj. mane nobis committitur. Variolae paucae, minutissimae in facie, pectore, manibus. Petechiae multae, per dorsum praecipue, variolis interspersae. Sumto eo die potu multo, aquoso, acidulesculo, mellito, salino, vesperī multam, ductilemque pituitam sponte vomuit. Ea nocte abdomine minus doluit: non sitiuit. Variolae veluti recluso carcere confertim proruant. Nox multo tranquillior, sed insomnis.

28. Maj. omnia mitiora. Urina jumentosa cum hypostasi imperfecta, furfuracea: oris amaror: impedita deglutitio,

tio, & ardor faucium, quas albicantes pustulæ occuparant. Epigastrii minor dolor: pustulæ plurimæ in facie, pectore, brachiis: petechiæ in dorso multæ, roseæ, lenticulari ambitu.

Cum ea tempestate commixtum genus febrium vigeret, ubi & sanguis phlogosin conceperat, & ventriculus sordibus redundarat, venam primo secuimus, dein movimus emeto-catharsin: multam pituitam, & bilem eduximus eo cum eventu, ut abdomen mox a vomitu non doleret, extincta siti, calore nullo, & pulsibus ordinatis. Noctu somnus multus, tranquillus, non interruptus, reficiens. Sanguinem phlebotomia eductum crusta tegebat gelatinosa, diffusa, livida.

29. Maj. nulla febris. Tonsillæ tumidissimæ, & palatum numerosis, albicantibus, miliformibus pustulis exasperatum. Variolæ in facie confertissimæ, confluentes, complanatæ, intropressæ: in brachiis fastigiatæ, elatiores, ampliores, rariores, discretæ: in manibus confluentes, & planæ: in dorso quædam confluentes, discretæ plures, sed & hæ aut complanatæ,

natae, aut intropressae, quarum aliquae apice erant cinereo, liventeque, at ambitu omnes laete roseo. Per medium dorsum petechiae multae puncticulares, & rubedine diluta floruerunt. Appetit. Urinae naturales: variolarum plerarumque bonus color; sed nullus ob faucium ardorem de nocte somnus.

30. Maj. labia, buccae, lingua, fauces pustulis numerosis, albidisque refertae. Nullus ullibi, praeterquam in faucibus, dolor, nulla prorsus salivatio, nullus faciei tumor, nulla febris. Oculi lacrimosi: alvus ordinata: pauciores petechiae.

31. Maj. pustularum incipiens flavedo: modicissima febris: petechiae perquam paucae, & profunde flavae. Facies non tumet. Vix vestigium salivationis. Potissimam diei partem extra lectum, & ambulando transegit.

1. Junii facies, & hypopia magis tumebant. Febricula. Pustulae flavescunt, & forfice aperiuntur.

2. Jun. incipiens salivatio. Noctu ob resitantem ptyalismum strangulatio; at alvo crebrius mota, & salivatione redeunte

mox allevatus est. Manuum tumor, faciei tumore inferiora petente.

3. Jun. copiosus pyralismus. Venter salibus, & manna sollicitatus, & fluens: vix febricula: urinæ multæ. Potus largus, emolliens, diureticus, acidiusculus ob admixtum acidum vitriolicum.

6. Jun. venter hucusque profluens: salivatio parca: noctes tranquillæ: exiguus ad carpos tumor: pustulæ exsiccatæ.

13. Jun. bene per omnia habuit. Pruritus molestissimus lenivimus, cum reficcatas pustularum crustas lacte tepido emolliremus.

Hoc tempore plures furunculi enascebantur, unde dolor, & pervigilium, largave suppuratio ægrum ipsis variolis multo immitius habuerunt.

Cortex peruvianus profusam puris copiam cohibuit. Inde & vires rediere, duro, quo utebatur, opificio prorsus pares.

*Varib-
larum
stadia, &
metho-
dus me-
dendi*

Morbus variolosus diversa percurrere stadia solet, sed quorum non eadem est apud omnes autores ratio, nec idem numerus, nec eosdem cuivis stadio dies assignant.

Qua

Qua nos divisione & febrium diver-
sarum, & stadiorum usi fuerimus, ex-
ponam.

*singulis
stadiis
conve-
niens;
anoma-
liarum
ratio.*

Tres nobis epochas integer morbus
habuit, & curricula tria.

Primo enim illud temporis momentum
notabamus, quo receptum miasma febre
prodi peculiari cepit, specifica, & sui
generis, cujus etsi naturam ignoraremus,
sociabile tamen ingenium noveramus. Ea
enim, utut sola non raro, & absque pe-
riculo intra triduum metam occupet, ni-
hilominus epidemicam febrim in societa-
tem persæpe adsciscit, cum eaque per
avia, atque invia fertur, atque hominem
ut plurimum in præceps proruit.

Primo hoc stadio omnem operam in eo
collocabamus, ut commixtæ huic febri
potenter resisteremus, & cito. Qua re
m lignitatem, quam abnorme initium
morbi portenderat, auspicato absterfi, aut,
si nulla complicati epidemici ratio habeba-
tur, laboriosos rerum exitus divinavi cer-
tus augur.

Alterum memorabile tempus erat, quo
materies cocta inviolabili lege ad cutem
projiciebatur, projectaque febrim solverat.

Quodsi æger febrile pergeret aut eodem tenore, aut & remissius, non jam cum febre variolosa mihi rem esse arbitrabar, quam metastasi cutanea judicatum ex integro noveram, sed cum alia quacunque, eaque, ut plurimum, populari.

Hinc eidem medicinam fecimus vel *antiphlogisticam*, si forte rigente bruma, aut primo vere inflammatio grassabatur: vel *antibiliosam*, temporibus biliosis.

Nec ullo modo ipsas variolas respexi, & sanguinem misi, aut eo non misso alvum, vomitumque movi, & ante eruptionem, & sub ipsa, & post eandem, prout commixta febris exigebat.

A prima pustularum eruptione alterum stadium metiebamur, quo jam non variolosum morbum, sed multos minutulos tumores considerabamus *inflammatorie indolis*, & in suppurationem abituros. Is tumorum in abscessus transitus cum absque febre haud contingat, eam tamen non peculiarem, aut specificam existimabamus, sed quæ omnem inflammatum tumorem prosequitur, evolvit, & ad maturitatem perducit.

Hæc

Hæc altera variolantium febris, ubicunque sola fuerit, plerumque æque innoxie decurrit, ac in alio homine solet, cui locus alicubi externus inflammatur, inflammatusque in benignam suppurationem tendit. Hinc artis suppetiis ea febris raro indiguit.

Quodsi nihilominus in homine plethorico, phlogistico, & inflammatoria anni constitutione ea nimium efferebatur, febrilem impetum misso sanguine, atque omnibus antiphlogisticis præfidiis moderabamur.

Evenerat etiam, ut in ægro cacochymo, & imbecillo ea febris langueret, & malos corporis succos non valeret in pus bonæ indolis commutare, & efficere abscessus bonos. Eo in casu & eo victu, & iis remediis utebamur, quæ vim vitæ exacuunt, & corpus firmant, peruviano cortice potissimum, & *pauperum Kinkina*, seu pulvere radice arnicæ. At si febris langueret, quod rarius contigit, seu exorbitaret, facilis plerumque medicatio fuit, dummodo ea febris secunda sola fuerat, & nulli alteri epidemicæ febri sociata. Potissimum a populari biliosa, pituitosa,

putrida , maligna febre metuimus , si ea aut primæ variolantium feбри jungebatur , atque in alterum , & tertium stadium variolosi morbi provehebatur , aut serius accedebat , , secundamque febrim conturbabat.

Univerſim is nobis in ſecundo variolarum curriculo medendi canon fuit : *febrim maturatoriam huius ſtadii ea ratione curare , qua eandem febrim cujuſcunque alterius inflammati , & proxime ſuppurandi tumoris ſocium curamus , ſed maxime vim epidemiæ quam ſollicitiſſime prohibere.*

Hoc alterum morbi ſtadium initio diei quarti , & fine decimi concluditur , quem temporis tractum autores alii in duo ſtadia diſpeſcunt , noſque ideo non dividimus , quod una , eademque hoc toto tempore febris obtineat.

Tertium , atque ultimum ſtadium ab initio diei undecimi orditur , quo absoluta maturatio eſt , & pus excoctum. Eo tempore febrim maturatoriam tertia excipit , quam pus ex puſtulis reſorptum , & ſanguinem oberrans concitat , *innominata* , niſi eam volueris *purulentam* compellare.

Inter

Inter secundam , & tertiam febrim nulla remissio cadit, atque ambæ extremis suis finibus implicantur, cum pustulæ non eodem omnes tempore maturescant, & aliæ pure jam turgeant excocto, aliis adhucdum immaturis.

Purulentam hanc febrim in hoc tertio stadio non differre arbitrabamur ab alia , quam quiscunque purulentus fomes intra humores circumeuntes susceptus accendit, si pars quædam corporis pus habet.

Id egimus isto morbi curriculo ultimo , ut omnes illæ viæ expediantur, quibus pus efferri extra corpus solet, maxime venter, & renes. Ad utrumque enim hoc colon vis vitæ conservatrix alienam materiem tuto ablegat. Sed & omnes, quantum licuit, abscessulos forfice perscindimus. At si labascere vires, si pus formari nimium, ac tabescere inde æger inceperat , corroborantibus usi sumus , & antisepticis , iisque omnino remediis, quæ quocunque alio in casu tabificas febres a pure natas coercent.

Sub finem secundi stadii, & per decursum tertii purgantibus salinis, & manatis alvum sollicitavi, movique urinas potu multo, emolliente, acidiusculo, leviter frigescente. Hinc malvam, & althæam, & multam liquiritiæ radicem decoximus, & frigefacto decocto vitrioli spiritum miscuimus.

Tempestiva hac purgatione id etiam sum consecutus, ut *facies tumeret minus, & salivatio parcius esset.*

Utrumque hoc symptoma, faciei tumorem videlicet, & ptyalismum soli partium superiorum irritationi deberi existimabam, quæ illuc plus humorum alliceret. At noveram, quantum periculi a tumidissima facie creari oculis soleat, noveram & incommoda ptyalismi. In meo varioloso meam ipse legem hac vice non sum ad amissum executus, quod æquo ferius purgarem, & justo mitius. Hinc & facies tumuit, utut non plurimum, & largior salivatio vexavit.

Faciei tumor, & salivæ profluvium nil critici habere mihi visa fuerunt, aut crisin difficilem, & incommoda perquam multa. Hinc urinis, & alvo mota revelere

lere humores a facie studui, & ptyalismo vicariam evacuationem substitui.

Lætus recordor, me scæminæ cuidam in hoc tertio stadio, cum facie immanem in molem grandescente deliraret, emetocatharsi mentem ilico restituisse.

Doleo, me nil statuere, aut pauca solummodo in cura variolarum posse, quæ & *ubique*, & *semper* obtineant.

Sufficiat adcuratas & stadiorum, & febrium variarum, & variæ earundem commistionis notiones dedisse, unde, si occasio tulerit, capi consilium possit, quidve in singulo morbi stadio, variisque ejusdem circumstantiis facto opus sit, pervideri.

Non laudo illorum opinionem, qui variolis ab ordinario cursu recedentibus, & anomalis factis phlebotomias, vesicantia, corticem peruvianum, & opium per omnia morbi curricula suadent, quadrata videlicet rotundis mista; quive, cum omnibus hisce & eodem tempore, & eodem in homine usi fuerint, egregiam se fecisse *antiphlogisticam* curam arbitrantur, quin aut diversa stadia, aut febres illarum

rum varias, & variam anni constitutionem respexerint.

Observasse mihi videor, variolas præ aliis febribus adamare potissimum biliosas, putridas, malignas, quasve ob eandem ex abdomine genefin *gastricas* appellamus.

Num miasma variolosum succos gastricos imprimis afficiat, & contamineat, numne idem intra venas susceptum ita hominem immutet, ut epidemia ipsum præ cæteris feriat, & efficacius, ignoro.

Ea etiam supervenientium malarum febrium ratio esse potest, quod aura variolosa sanissimum hominem non raro afflet, eumque fortassis bene pransum, & ventriculo repleto, quem ni ipsa natura suapte salutari conamine subvertat, & vacuet, multa aliena moles, longa mora corrumpenda, gravabit. Atque inde temporis tractu malorum Ilias.

Variolas in *confluentes* dividunt, & *discretas*: in *regulares*, & *anomalas*. Quid si & hanc adderemus variolarum divisionem, quæ *sinceras*, *impermixtasque* statuit, & *complicatas*, hasque denuo pro diversa commistæ febris indole subdividit?

Cum

Cum maximus in curandis variolis
 nodus sit, easdem a febre populari pro-
 hibere, biliosa præcipue, putrida, ma-
 lignaque, aut eam, si jam adfit, omni-
 bus artis præfidiis propulsare, id anni
 tempus huic morbo securius exantlando
 idoneum imprimis erit, quod paucissimos
 morbos proferet. Cum enim maximum
 malum a cælo gravi, morbofoque vario-
 lis accedat, eo salubri has esse benignio-
 res oportebit.

*Quoniam
 anni
 tempore
 variolas
 inferere
 oportet, &
 quæ ad
 eam rem
 præpara-
 ratio
 præstet.*

Hinc æstas, plurimorum utpote præ-
 aliis anni partibus morborum mater,
 omnium pessimam variolarum progeniem
 dabit, vitio temporis multiplici, bilioso,
 putrido, maligno contaminatam. Hanc
 proxime autumnus excipiet. At hyems,
 & ver, si ea tempora fuerint, qualia
 oportet, præ cæteris variolas sinceras fe-
 rent, & sui moris, & indolis bonæ te-
 naces.

Ex dictis constat, qua anni parte in-
 ferere variolas præstet.

Ea ætas hoc morbo feliciter defunge-
 tur, quæ a febre populari minus suffert,
 & extra tempus est magnarum in corpore
 mutationum. Ob id lactentibus variolæ
 ple-

plerumque mites, & ordinatæ sunt, dentientibus funestæ; & incipiens pubertas sæpe difficilem hunc morbum experitur.

Quo modo præparare hominem oporteat, insitionem subiturum, autores diversimode opinantur. At antecellere omnes alios is modus videtur, qui quod in homine vitiosum est, prius sanat, eumque extra epidemiæ aut præsentis, aut jam-jam imminentis assultum tanquam extra mortiferi teli jactum quam longissime remover. Maximum interim eventus prosperi momentum affert, miasmate hominem offendi minime febriculosum, ventriculo, & intestinis valentibus, & puris.

Hinc crebrior blandi emetici usus erit, priusquam insitio peragatur, aut sub eadem, quam solius purgantis: & huic utrique præsidio præ phlebotomia sæpius locus erit, nisi aut sicca hyems, aut ver consimile, dominante phlogosi, & in adulto, & inflammabili homine sanguinis missionem poscat.

De emeticorum, aut emeto-catharticos usu id dico, ea auxilia a nullo variolarum stadio, nec ab ipsa aut imminente,
aut

aut præsente, aut paulo ante peracta pustularum eruptione *contraindicari*, si modo adsit ejus generis commixta febris, quæ hujusmodi remedium petat. Quidquid enim alienæ feбри auxilii opposueris, id in ipsarum variolarum emolumentum magis cedere, quam aliam quamcunque rem, certus esto.

Quemadmodum variolis, ita etiam morbillis insidiabatur æstiva febris, morbumque effecit complicatum, quem qui sincerum, atque impermixtum existimasset, morbillos appellasset anomalos, atque etiam malignos. Verum quod alienum a benigno morbillorum ingenio erat, id totum debebatur admistæ feбри, cui omnibus idcirco adminiculis artis obnitebamur.

Unde morbillorum malignitas, & anomalia sit.

Morbillosos complures curavimus ab exitu veris in adultam usque ætatem, quos omnes ad unum binis eodem tempore morbis affectos vidimus, uno videlicet morbilloso, atque altero distincto, ac populari.

Quidam multis ante diebus, quam prænuncia morbillorum symptomata observarentur, ructare aliena cepere, vomitu.

miturire, pectore, & summo ventre angere, leviculo, frequentique horrore perstringi, urique caloribus nocturnis, ac sudatiunculas, & remulentiam, atque aurium tinnitum pati. His alvus aut clausa perstitit; aut pauca, pingua, olidissimaque reddidit.

Aliis hæc eadem incommoda eodem simul tempore accessisse videbantur, quo morbillosum miasma sua sese peculiari, ac specifica febre prodidit.

Non paucos initio sola ægrotare morbillosa febre vidimus, at serius etiam populari.

Pauca quædam hoc modo ægrotantium exempla dabo.

ÆGER PRIMUS.

Morbilli cum febre bilioso-pituitosa.

Juvencula 19. annorum, semper antea sana, die 21. Julii e lecto surgens febre prehendebatur cum pectoris opprefione, respiratione difficili, dolore thoracis totius pungente. Hypochondriorum is sensus fuit quasi a fune injecto
con-

constrictorum , atque ardor. Lumbos, atque artus dolor oberrabat dilacerans. Lenta , mucosave materies faucibus , & linguæ inhæsit , ægrotanti permolesta. Ardor urinæ.

A meridie medicus accersitus sanguinem misit , remittente mox artuum rheumatismo , lassitudine vero magis aucta , & corporis, veluti verberibus cæsi , dedolatione.

Ea vespera denuo sanguis detractus nil levaminis tulit. Somni tenues, exigui, cum infomniis.

22. & 23. Jul. symptomata eadem. A meridie hujus diei morbillosa eruptio prodire cepit. Cætera eadem.

25. nil emendatum. Tussis magna: oculorum ardor: coryza: rauco: somni nulli: infomnia.

26. prioribus dolor jungitur ardens, lacerans , a sterni supremo ad pubem usque decurrens.

Hac die Nosocomium accedit. Potus dati ex sale medio mitiori , aqua, melle, & aceto. Nox magis tranquilla.

27. Jul. oris mucum insignem, thoracis, atque totius abdominis ardorem quæsta est. Emeticum. Vomuit copiosam, amaram pituitam, & crebrius deiecit. A vomitu mox omnia meliora: nullus ardor.

28. pectoris oppressio minor, mitiorque ophthalmia: vox minus rauca. Abdomen, artus, lumbi non dolent. Oris perpaucum gluten, & febriculæ ne quidem vestigium. Infuso-decoctum radicis arnicæ cum sale ammoniaco, & syrupo fumaris.

29. 30. Jul. aliquis artuum noctu dolor: cætera bona. Infuso-decoctum radicis arnicæ cum sale ammoniaco, & syrupo fumaris.

6. Augusti sana est.

En febrim bilioso-pituitosam morbillis complicatam, quam neglecta ægritudine morbillosa sua methodo curavimus.

Bina phlebotomia adeo nil profuit, ut dominantem eo tempore febrim in morbillorum societatem potius invitarit.

Nil

Nil specifici hoc in casu ab arnicæ radice expectabamus. Remedio opus fuerat, quod humorum lentori frigido prospiceret, & fibrarum, ventriculi præprimis, & intestinorum laxitati.

ÆGER SECUNDUS.

Morbilli cum febre bilioso - pituitosa prægressa, comitante, subsequente, cum miliaribus, & exanthemate scarlatinam referente.

Juvenula 20. annorum per annum cephalalgiam sæpius recurrentem, cordis palpitationes, catamenia anticipantia, & album per vices fluorem, eumque non rodentem, querebatur.

A tribus septimanis cephalalgia frequentior, pondus in toto epigastrio, & anorexia cum siti vexabat. A pastu sudatio adfuit, & vomituritio: mane amarities oris: alvus præter morem difficilis. Subinde leviculus horror, interpellante calore mox iterum fugitivo. Levis glandularum utrinque pone jugulares venas intumescencia. Tribus ultimis diebus fre-

quens sternutatio , & ardor oculorum accessit.

Die 22. Julii circa vesperam morbilli prodire. Cætera eadem.

24. Jul. ad nos venit, fastidiosa, capite gravi, vertiginoso: ore amaro, lingua albida, humida, villosa: oculis scintillantibus, dolentibus. Sputatio spumans, frequens, matutina: tussiculosa, & febriens pulsu pleno, forti, celeri, atque æstu magno: ventre compresso. Morbilli prostant.

25. os magis amarum, lingua foetidior. Calor: febris. Dato emetico vomuit multa, biliosa, pituitosa, deiecitque. Multa emendabantur, maxime caput.

26. minor amaror: pectus minus oppressum: febricula. Exanthemata disparere incipiunt. Nox melior.

27. Jul. mane pectoris oppressio rediit. Os magis mucosum: calor major. Emeto-catharticum multa, mucosa, dutilia eduxit cum insigni levamine pectoris, & caloris.

28. 29. 30. noctes tranquillæ: febris nulla: os mucosum. His ultimis diebus tincturam rhei aquosam pauxillo salis cujusdam medii armatam exhibui. At morosissima fœmina hoc remedii genus præ cæteris nauseavit, & cum eodem se uti simularet, ægrorum custodes astute lusit, ut idcirco multo minus, ac jubebatur, oblati remedii acceperit, & rarius multo. Muliebri quoque more multa incongrua, & efflictim expetivit.

31. Jul. mane valide febricitabat. Lingua ex albo flava, & os mucosissimum fuit. Dolebant præcordia, & thorax. Ad meridiem plurimam, tremulam, ductilemque pituitam sponte vomuit. Mox in facie, pectore, & utroque brachio, femore, crure, quasi scarlatinosa eruptio prodiit.

1. Augusti maculæ plures, confluentes: fauces prærubræ, punctulis rubris, miliformibus obsitæ. Os mucosissimum, & valida febris.

2. Aug. in antibrachio, & circa carpum sinistrum multa miliaria proruperunt. Aphthæ: præcordiorum ingens oppressio. Emeto-catharticum propinatum in-

gentem pituitosarum, biliosarumque for-
dium molem ore, atque alvo excussit.
Præcordia allevata sunt, & febris pluri-
mum cicurata.

3. Aug. sputatio continua: vomitus
spontanei per intervalla, pituitosi, alle-
vantes: ardor præcordiorum: febris: ex-
anthemata: alvus frequens: somnus vix
ullus.

4. ptyalismus, & cætera, uti pridie.
Alvus fluens.

5. efflorescentiæ paucissimæ: omnia
remissiora. Frequenter dejecit.

6. Aug. vix aliqua febris. Secessus
multi: cætera bona.

7. & consequentibus diebus bene per
omnia.

19. sana, & viribus spe citius recu-
peratis confirmata discessit.

Usa est hæc ægra jam inde ab ini-
tio mensis Augusti corticis peruviani de-
cocto cum oxymelle simplici, sale ammo-
niaco, & arcano duplicato.

Morbillos & præcessit, & comitata
est febris bilioso-pituitosa, quam solam
inter medendum respeximus.

Pro-

Prostantibus efflorescentiis morbillifis alvum , atque emesin sollicitavimus valenti pharmaco, impune, cum emolumento, & quin exanthema fuerit intro-
versum.

Febris scarlatino-miliaris, quæ morbillos excepit, eandem æque parentem habuit, ac altera morbillorum prodromus, & comes, pituitam videlicet in ventriculo maxime, atque intestinis fluctuantem. Vomitus spontanei, arte concitati, levantes, multa prava educentes, & venter profluens saluti fuere. Ea erat materiæ peccantis moles, isque habitus, ut, qui ea neglecta morbi causam in miasmate quæсивisset ignoto, & contagioso, ridiculus fuisset.

Non memini, ulli ægrorum nostrorum in Nosocomio primum miliaria prorupisse; at eas efflorescentias ad nos alatas frequentissime vidi. Atque etiam hæcce puella eam, quam reliqui, a miliaribus immunitatem procul dubio sortita esset, si primo confecto morbo curam ex mente nostra *confirmatoriam* fecisset, eamque & ægritudini prægræssæ parem, & diuturnam.

Miliarem febrim nunquam observavi absque luculentis signis systematis gastrici prava faeco redundantis. Nec petechias, nec erysipelas, nec exanthema urticatum, aut scarlatinum unquam vidi puro ventriculo, & intestinis.

Vim specificam contra febrim miliarem in cortice peruviano non quaesivi. Animus mihi erat, imbecillam firmare fibræ, & novæ pituitæ genesin prohibere. Corticis peruviani decoctum egregie roborare, stringere partes laxas, & miti aromate suo sanguinem non exagitare autumabam. Interea sale ammoniaco lentorem solvere annisus sum, solutamque saburram per vices ejicere vomitu, atque alvo commotis.

Multos curavi miliaribus affectos, tuto, atque intra breve tempus. Plerique peruviano cortice non indiguere, at omnes ad unum usque emeto - catharsi.

ÆGER TERTIUS.

Morbilli cum febre bilioso - pituitosa
miliari.

Viginti unius anni juvencula pauca
quædam variolarum, quas olim pertulit,
vestigia referens die 10. Junii hujus anni
nostram opem expetiit.

Catamenia omni altera, vel & tertia
septimana ab aliquot jam annis redeunt,
& largo fonte.

Annus est, ex quo fluorem album
perfert, ferme assiduum, & erodentem.
Is initio, quo primum visus est, mox cum
acredine venit, & mictu dolente: albida
semper materies fuit, nunquam virescens,
nunquam flava, aut ex utraque commixta.
Cæterum sana.

Die 5. Junii vesperi febris corripitur.
Nox inquieta.

6. Jun. febris, cephalalgia, coryza,
ardor oculorum, anorexia, & oris ama-
rities ægram tenuit. Pectore oppresso
erat, & præcordiis quasi fascia injecta
constrictis, ac tussiculosa. Venter nil red-
didit. Noctu vigiliæ, multusque sudor.

7. & 8. Jun. omnia intensiora. Multus oris amaror. Hucusque obambulans ægrotabat.

9. pejus habuit: decubuit. Venæ sectio. Noctu copiosos inter sudores exanthemata prodire morbillosa miliaribus rubris commixta.

10. Jun. in Nosocomium recepta pulsus fortes, celeres, & plenos exhibuit. Faciem, & artus superiores levis tumor tenuit. Calor urens. Paucus ex naribus sanguis stillabat. Os amarum, lingua biliosa, & assumptorum alienus sapor. Pectus oppressum, & tussicula frequens. Præcordia non sine multa molestia contractabantur. Alvus morosa.

Cum eo die potu multo, & refrigerante uteretur, vespere sponte vomuit amara, flavo-viridia, pituitosa, perquam multa. Sera vespere emeticum propinabatur, quod salubri naturæ conatui suppetias ferret. Vomuit inde denuo æque multa, ac ante, atque indolis ejusdem. Dejecit sæpius. Nox inquieta.

11. Jun. sub auroram semel sponte vomit. Febris multo mitior: lingua hirsuta, mucosa, ex albo flavescent: pectus
non

non emendabatur. Tussis inanis, crebra: cardialgia inter tussendum, & ad attactum. Vesperi sponte bilem multam multae commistam pituitae revomuit. Milia-ria disparuere. Cutis anserina: morbilli pallent, & fugam meditantur. Fauces prærubrae sunt, dolent absque tumore. Sitis: febris: alvus undecies mota.

12. morbilli nullibi jam, nisi in brachiis, iique pallidissimi. Brachii dextrilata quædam plaga quasi succo ribesiorum illita, & intense rubens. Tussis rarior, mitior, minusque dolens: vix ulla cardialgia. Lingua flavescent: sapor bonus: urinæ sanorum: sitis nulla: febris pauca: alvus multoties mota.

13. febris nulla. Ventriculus, & petus emendata.

14. 15. 16. apyretos. Reconvallescere visa est. Tussicula rara.

17. Jun. sæpius tussitavit, per vices incaluit, sitivit: lingua impurior.

18. ad hesternæ symptomata vomendi conatus accessit. Lingua sordidior: os muco redundans. Potus multi, salitique eo die propinabantur, ut apte evacuari soluta postmodum illuvies possit.

19. Jun. exhibito emetico multa biliosa revomuit. Febris post emesin vix ulla; at vesperi frigus, calor, sudor.

20. Jun. absque febre est. Hucusque solis solventibus, salinis, & emeto-catharsi utebatur.

21. febre caret. Hoc die corticem peruvianum adjecto sale medio exhibebamus, ut quod alieni restitaret, id opere remedii roborantis subigeretur.

23. Jun. os amarum denuo: ructus amari: febricula. Dato emetico multam pituitam evomuit. Levamen. Mixturam postea ex sale ammoniaco, aqua simplici, & sacharo confectam per intervalla hausit.

24. mane sponte multa pituitosa vomuit cum multo levamine. Febris nulla.

25. corticis peruviani decocto, adjecto oxymelle, & paucis sale medio & residuam dissolvere materiem intendebamus, & corpus laxum corroborare, ac gastricae imprimis œconomiae prospicere, ne nova ulterius generari pituita queat.

Protracto horum usu & præsens morbus, & prava corporis prædispositio tolebatur.

Fœminas morbillofas hoc anno plures habuimus, atque eas præ cæteris laxas, & pituitosas; viros vero perpaucos. At neminem, mas, fœminave fuerit, morbillis correptum vidimus, quem febris ejusdem tempestatis biliosa, pituitosa, aut ex utraque conflata insalutatum præteriisset. Eam febrim fere solam persequeremur, & non perfunctorie. Hinc nullo non tempore morbillorum emeticum exhibebatur, si id posceret morbus complicatus; nec eorundem idcirco introversio, aut ulla anomalia observabatur.

Morbillosos hyeme sicca, & veris initio sanavi in Hungaria non paucos. At cum eo tempore inflammatio dominatum exerceret, pleuritis, & peripneumonia præ cæteris, facilis erat morbillorum cum inflammatione conjunctio, & frequens. Inde sanguis cum emolumento, & iterato, & quovis morbi tempore detrahebatur, magnaque remediorum emollientium utilitas fuit.

Hæc

Hæc febrium variarum cum morbil-
lis conjunctio non observata hunc mor-
bum abnormem subinde fecit, pertina-
cem, malignum.

Febrium pituitosarum felicissima cri-
sis vomitu, atque alvo peragitur, dum-
modo materies mobilis effecta fuerit, &
viribus emeto-catharseos opportuna. Dif-
ficillimam e contrario crisin judico per
poros cutaneos, & periculi plenam.

Immanem non raro pituitæ copiam,
& vicibus repetitis, sponte, coacte, vo-
munt, ut eam tantam materiem in ab-
domine antea latuisse non suspiceris, sed
revomitam ab universo corpore, atque
exoneratam intra ventriculum, atque in-
testina facilius credas, salinis, eccoproti-
cis, emeticis, emeto-catharticis identi-
dem sollicitata.

In eo genere febrium, quas pituita
gignit, maximopere interest remediis sol-
ventibus, & emeto-catharsi repetitæ non
diutius inhærere, quam par est. Quem-
admodum enim hæcce auxilia, solventia
nempe, & emeto-cathartica, multam,
quæ in stomacho, & intestinis consedit,
pituitam educunt, ita fibrarum quoque
vim

vim resolvunt. Sed hac resoluta alienam de novo materiem colligi oportebit. Inde est, quod inveterata jam febre, præmissisque solventibus, & vomitoriis corroborare ventriculum necesse sit remedio subadstringente, austeriusculo, aromatis non urentis, quodve ventrem non cohibet. Interponi subinde, si nova illuvies nascatur, emetica blandiora debent, moxque iterum roborantia subjungi.

Quæ de usu roborantium remediorum promota jam febre dixi, momenti maximi esse puto, & attentione perquam digna. Quippe si æger ea citius, & emeto-catharsi non facta, & non præmissis solventibus assumat, in malignissimam incidet malignitatem, & vitam perdet. At sola solventia, & solæ emetocatharses, uti in morbo non difficili, neque multum ultra systema gastricum progressu sufficiunt, ita, ubi febris imbecilliori corpori, atque altius infederit, multaque hominem pituita inundat, ægrum initio allevatum tractu temporis dissolvendo pessumdant.

ÆGER

ÆGER QUARTUS.

Morbilli cum febre vernali biliofo-
pituitosa.

Operarius 45. annorum, robustus, & semper a puero sanus, die 17. Maji venam tundi curavit, annuæ consuetudinis ergo, at illæsa valetudine.

18. Maj. non appetiit: fastidiosus, atque ore amaro: nauseavit, & ingesta evomit cum paucis mucosis, & amaris: inhorrescens, incalescens alternis vicibus, & membra dedolatus. Tussitavit crebro, & sicce, & cum dolore ad infimum sternum.

19. febris: vomitio frequens assumptorum, mucosorum, biliosorum. Cætera, uti pridie, sed intensiora. Obambulavit.

20. Maj. decubuit. Exacerbata omnia.

21. ægre surrexit, & obambulavit. Eadem.

22. mane morbillis se pictum videt. Symptomata priora. Hucusque quotidie vomuit.

23. non vomuit. Cætera eadem. Vomiturit.

24. Maj. ad nos venit. Nil emendatum. Pulsus fortis, plenus, naturali non celerior: urinæ biliosæ: calor.

25. maculæ morbillosæ pallescunt. Lingua ex alvo flava: tussis aquosa, mucosa: modica febris. Urinæ cum hypostasi furfuracea ex albido rufescente. Emeticum; inde paucam pituitam evomuit cum bile non multa: aliquoties dejecit. Vix febrit post emesin, & raro tussit. Vix ullus ad cardiam dolor.

26. alvus frequens: maculæ nullæ: tussis rarior: dolor exiguus. Non calet.

27. & 28. bene se habet: appetit. Rarissima tussicula. Reconvalescit.

Die 3. Junii sanus ad suos rediit.

Vomitui spontanei, mucosi, biliosi, itemque ii, quos pharmaco movimus propinato, ingenium commixtæ febris docebant; sed etiam valetudo citra negotium, & brevi restituta medendi methodum commendabat.

Phlebotomiæ ante morbum factæ eventus hic felix non debebatur. Quid enim sanguis emissus in bilem possit, & stomachi pituitam! pugio plumbeus in leonem! qui clava herculeæ excipi debet, emetocatharsi.

Missio sanguinis adeo non profuit, ut etiam nocuisset, ni corpus habuisset & valens cæteroquin, & huic jacturæ sufficiens.

Nescio, qui phlebotomiarum consuetudo, quas prophylacticas appellant, adeo, hisce præcipue in terris, invalescere potuerit, ut, seu scemella chlorotica sit, imbecilla, atque orba bonis succis, seu senecio frigidus, se vivere sanos posse non opinentur, nisi sanguine bis, terve per annum dapfiliter profuso.

Ea in re etiam οἱ τῶν ἡτρώων παῖδες multum peccant, & endemicum morem, ac epidemicum fidi servant. Quid enim obvium magis, quam vel levissimo febriculæ motu percepto, quem quies, & esuritio, & idoneus potus facillime composuisset, educere sanguinem, sæpissime non reum? quem *quidem incisa vena mitti* (ut ait Celsus) *novum non est; sed nullum*
pene

pene morbum esse, in quo non mittatur, novum est: novum etiam, nullam esse pro-
pemodum tempestatem, biliosissimam licet,
qua non mittatur.

ÆGER QUINTUS.

Morbilli in consortio miliarium, &
petechiarum.

Non hujus anni historiam narro, sed
præterlapsi. Ea mihi præ aliis hujus anni
multis placet.

Adolescens decimum quintum ætatis
annum agens, qui tyro futuri operam
navabat, die 1. Julii 1776. capite dolere
cepit.

2. Jul. eadem cephalalgia. Suo adhuc
opificio fungitur.

A meridie ejus diei frequens horripi-
latio cum intermixto calore. Pectore op-
presso est, laboriose respirans, siticulo-
sus, tussitans, crebro sternutans, oculis
lacrimosis, & scintillantibus. Coryza:
noctu multa inquietudo, & jactitatio.

3. Jul. ad nos venit. Gravius laborat: desumbit: sponte bilem vomit. Præter dierum præcedentium symptomata intensum genarum ruborem vidimus, & linguam aspectu bonam quidem, sed ex sensu ægroti velut pilis obfessam. Sitis non multa, & sapor, si quid assumerat, non pravus. Tussis crebra, sputa aquosa, mucosa, multa, cum paucis coctis. In latus sinistrum difficulter decubuit, difficillime respiravit, & erecto plerumque corpore, ac sedens. Calor multus: pulsus celer, fortis, durus: petechiæ lenticulares, fuscæ: miliaria in thorace maxime, & dorso multa, alba, rubra.

Eo die potum copiosum exhibui cum aceto, melle, & sale medio mitiori. Constitueram ea adhuc vespera emeticum propinare, sed non nisi paucò detractò sanguine, quo facilior vomitio esset, & minus discriminis ab ejusdem turbis. Sex solum uncias sanguinis emisi, missurus plus, si commode tulisset. Sed en, ne hilum emendari pectus, quin opprimi magis cepit; &, vena vix deligata, deliravit. Intra verba plerumque desipuit, atque

atque ita , ut cum auffugere per vices veller, facile reduceretur, & minis aufcultaret.

Post phlebotomiam vomiturire, quin & vomere, fed laboriofe, & pauca cepit, ac biliofa. Mox ipecacuanham grano uno tartari emetici armatam exhibui, unde multa, & biliofiffima evomuit, reftituta poft emefin plena mente, & ferenata. Noctu plus quietis. Prorupere morbilli.

4. Jul. vomuit bis, rerve, fponte, aquofa, mucofa. Febris pauca, & petus multum allevatum. Aliquoties dejecit.

5. modiciffima febris. Alvus crebrior.

6. morbilli magna ex parte evanidi, quidam pallidiffimi: miliaria rara: raræ petechiæ. Alvus movetur. Omnia leviora.

9. Jul. nullum exanthema: nulla febris. Bene fe habet: convalefcit.

Ufus continuo eft folventibus, falinis, eccoproticis. Ultimis diebus ftibium diaphoreticum non ablutum dedi, ut, quæ forte materies in vafculis minutis hæfe-

rat, lenta, & tenax attenuetur, & expediatur. Tandem stomachicis ventriculo cautum.

Delirio phlebotomiam mox insequente, valdopere gaudebam, quod sanguinis haud plus selibra detraxerim; at pœnitebat, ut tantillum detraxisse. In consimili postea, nec infrequenti casu non facile ullas in corpore turbas ab emetico timui, nec, ut illis prospiciam, antea venam secui; febrium enim gastricarum ingenium melius identidem edocebar, earumque in viscera nobiliora etiam diffusa potestatem. Didiceram earundem insultus graves non timere, & multifarium emeticorum usum, multiplicemque exhibendi scopum quotidiana observatione pervidi.

Multa supersunt commissionum hujusce generis exempla. At ea lubens prætero, cum, quod ista sufficere videantur asserto demonstrando, tum, ut ne legentibus abutar, & tempore, si ultra, quam par sit, in narrandis historiis diffundar. Constare abunde opinor, morbillos semper, & ubique *eosdem*, perraro solos esse, sed plerumque adsciscere sibi comilitonem

tonem popularem morbum , eumque alium , atque alium , prout alia fuerit tempestas anni.

Ex his quoque autores medicos conciliabimus , diversissima sentientes , cum de medendo variolis , & morbillis quaerunt. Quippe & hos , & illos recte observasse , atque vera statuisset comperies, utut dissenferint, si eos non de ipsis aut variolis, aut morbillis, sed de varia iisdem commixta febre differentes accipias.

Hinc utrosque a vero quam longissime abduci patet , qui morbum omnem hujusmodi, morbillos ajo, atque variolas, aut semper emeticis tentandum statuunt, aut ea praesidia, magna licet, ac unica persaepe, ex medicina variolosa, morbillosaque penitus proscribunt, & nihil crepant praeter antiphlogisticam medendi methodum, quam fere unice in phlebotomiis & largis, & repetitis ponunt; quasi vero aut sola phlebotomia febrilem aestum restinguat, & intendat nunquam, aut praeter hanc calores temperet res nulla. Enimvero vix video,

quæ alia possit esse magis noxia, & turpior empiria.

Potus
frigida
æstuan-
te cor-
pore
haustus
febrim
invitat
epide-
micam.

Diversum ab eadem causa effectum haud raro vidimus temporibus diversis, a potu videlicet perfrigido, si quis eo se proluerat sudore multo dimanans, atque ex itinere, vel exercitatione quacunque excalesfactus. Iis enim, qui hyemis rigente gelu æstuantis corpori frigidam ingesserant, pleuritico more pectus inflammabatur; at qui per æstatem id fecerant, epigastrio gravari, horrere, calefcere, fastidire, & amaris ructibus vexari ceperunt. Illis sanguis mitti & iterato, & largiter debuit, his emeticum dari; cum illos *inflammatoria* febris corripuerat, hos vero *biliosa*, ab eadem utique genitrice causa, sed non eadem tempestate.

Terro-
ris no-
xæ, & in
produ-
cenda
biliosa
febre
pote-
stas.

Terrorem novimus nervoso imprimis systemati inimicum. Morbum sacrum inducit persæpe, aut alia ratione nervos irritat. Sed præter hæc, qui terrentur, ea potissimum tempestate, cui bilis imperat, in febres incidere biliosas mox solent, ut morbi initium ab eo tempore exacte computemus, quo id animi pathema fuerat incussum. Miram certe ter-
roris

roris vim vidi in conturbanda bilis officina, morbisque biliosis, putridis, malignis producendis.

Sed & mœror diuturnus, & ærumna, Uti
etiam
mœro-
ris, & somni nescia sollicitudo stomachum, & intestina resolvit, & gastricos humores vitiat, tuncque maxime, si & anni tempus conspiret. Inde longa infirmitas nonnunquam, at quæ ægrum obambulare finit, anorexia, exigui calores, & levicula horripilatio, sapor amarus assumptorum, & marcor nascitur, eaque rerum facies, ut *chronicam febriculam biliosam* non inepte compelles.

Quibusdam tandem ea diathesis in febrim erumpit luculentam, biliosam, malignam, pituitosam, artis plerumque præceptis non auscultantem. Fœminas sic ægrotare præ cæteris observavi, easque ex infima plebe, quas inexorabile fatum & conjugæ orbarat, cum eoque & vitæ præfidiis, alendæ numerosæ proli non jam pares.

Magis noxiam iram mihi videor ob- atque
iræ. servasse per æstatem, quam hyeme soleat. Non enim infrequens est audire homines, qui, cum evidenti biliosa fe-

bre teneantur , morbi dies supputent *a prægressa gravi ira*. Id ni fallor , æstate audiui ; vix unquam , aut nunquam hyeme.

Nonnulli , quos venus impura male mulctavit , curam antiveneream apud nos , ex artis legibus , & auspiciis exorsi sunt. Eorum aliqui nil alieni ab ordine ejus morbi consueti experti sunt , aut , si quid erat non ex usu , id ejusmodi fuerat , ut huc non faciat , quodve aptius alibi dicetur.

At fuere , qui medicatione vix inchoata febrile tenuiter primo , atque erroneo modo ceperunt , dein etiam intensius. Ejus rei causam in ventriculo , aut intestinis , utpote antea purgante repurgatis , & in hominibus cæteroquin sanis , nullam quærivimus , nullam in hydrargyro , multa cum cautela , & parca manu propinato. Interea etiam illa symptomata accessere , quæ febrim æstivam solebant comitari ; mox constitit , quæ nos pura arbitrabamur , ventriculum , & intestina , ac pharmaco deterfa , fæce multa biliosa turgere.

His

His ilico febrim adventitiā consueta eo anni tempore ratione curavimus, ea-que profligata, ac viribus diu confirmatis, curam de novo antisyphiliticam resumimus.

Aliam quoque æstivæ febris complicationem multoties vidi, nempe ubi illa cum colica saturnina conjungebatur. Quæ circa hocce utriusque morbi connubium observarim, dicere non possum, nisi prius ingenium admirandæ hujus affectionis a plumbo natæ, cum ea sola est, & simplex, & nulli alteri morbo sociata, explicuero.

Febris æstivæ complicatio cum colica saturnina, ejusque colicæ plenior descriptio.

Id vero, ut modo faciam, multa prohibent. Etenim & ingens observationum huc attinentium mihi silva crevit, quæve novis indies incrementis ditatur, ut peculiarem ea res pertractionem sibi poscat; &, si etiam huc trahere ejus materiæ partem vellem, vereor, ne, si nudos de eo morbo aphorismos promam, nec testes afferam quam plurimas historias, rem exequar dubitationibus obnoxiam, & liti. At vero enarratio eorum omnium casuum, quos numerosos observavi, descriptosque reposui, longiori, quam

quam par est, episodio a febrium hujus anni contemplatione nos sevocaret.

Ea hujus colicæ apud nos frequentia, isque hominum eo morbo laborantium ad hoc Nosocomium concursus est, ut facere quamcunque sponsonem ausim, non facile plures alibi hoc morbo correptos ægros inventum iri. Hominum in hac urbe non exiguus numerus est, qui aut figulino opere occupantur, aut pigmentario, & plumbi præparatis, cerussa, minio, lithargyro utuntur.

Hic morbus toties a nobis visus, methodisque variis tentatus, sanatus toties hanc opinionem nobis indidit, ea de re nos posse confidentius differere, mererique præ multis fidem.

Interea, donec peculiari dissertatione, & plenius prosequi hunc morbum queam, observationum solum summam dabo, atque earum solummodo, quæ proprius ad rem facere videbuntur, caveboque, ne aut aphoristica offendam brevitatem, aut longa narratione, & ejus morbi historiis recensendis nos nostri propositi faciam oblivisci.

Primo

Primo morbum simplicem, atque impermixtum describam ad eum exacte modum, quo hunc ipsi nos oculis usurpavimus quotidie. Addam deinde curationem: tum quæ variatio subinde ab adventitia febre, eaque potissimum populari, accedat, quave ea ratione medendi methodum mutet, exponam.

Qui hac colica laborarunt, ad unum omnes plumbata tractarunt. Alium nulum vidi hoc genere morbi unquam vexatum.

Non dubito hanc colicam esse *specificam*, & *sui generis*; etsi enim peculiares notas, nullique alteri morbo communes non habeat, si eas singulas, & seorsim spectemus, earundem tamen *collectio*, ac *complexus*, si morbus non jam intra initia versetur, sed adoleverit, colicam saturninam ab omni alia evidenter discriminabit. Etsi hic eam quæstionem ex instituto non agitem, an cum aliis confundi speciebus colicæ possit, an a solo plumbo, vel alia quoque ratione oriatur?

Colicæ saturninæ symptomata multa, & varia collegi, quorum catalogum hic dabo:

Ægrotaturis venter adstringi incipit, qui antea liber fuit, & facilis, cum ponderis in epigastrio sensu, & borborygmis. Dolor dein abdomen, ejusque diversas plagas invadit, varius, ardens, lancinans, &, ut phrasi ægrotantium utar, ac si evulsa intestina contorquerentur, terebrans, gravisque omni modo.

Artus quoque dolere incipiunt, quasi ab acutissimo rheumate, brachia, femora, crura. Quibusdam lumbago est, aliis ischias ad usque malleolos decurrens. Aliis articuli digitorum, manuum, pedumque præ carnibus dolent, atque aliis hæ præ illis.

Sunt, quibus in exiguo spatio gravis ardor est, quasi a viva flamma. Loca dolentia manum ferunt etiam rudius contrectantem, nec inde augeri dolor solet: quorundam tamen præcordia attactum averfantur.

Subinde res intra solam artuum dedolationem, aut sensum reptantium formicarum, aut quandam virium muscularium

rium impotentiam subsistit. Ardor accedit thoracis, & difficilis per vices spiritus.

Quidam morbi accessum præsentunt ex mœrore animi insolito, & præter rationem. Sub ipsa initia infirmitatis temulenti fiunt, vertiginosi, stupidi, insomnes. Oculorum per vices, & repente obtusa acies, & vigente jam morbo amaurosis temporaria, subito cessans, subitoque iterum recurrens. Visus variatione depravatus. Aspectus quasi maniacorum, atque alieni quid habens, attonitus, furiosus, minas cogitans, meditabundus, mœrens. Animus quibusdam anxius, aliis turbulentus, impetuosus, nescius eodem diutius loco esse, aliud, atque aliud appetens, & impatienter. Linguae, & faucium is habitus, qui biliosam alias notare febrim solet. Sensus rei per œsophagum reptantis, strangulatio, & hystericus globus. Singultus, vomituriatio, ructus amari, acidi, acido-austeri, putridi, dulces. Vomitus crebri, biliosi, ingestorum, fæculenti, laboriosissimi, difficillimi, & subinde cum boatu potius, quam hominis clamore.

Abdo.

Abdomen sæpius molle, subinde durum, inæquale: raro introtractum umbilicum vidi, etsi in gravissima alias infirmitate. Dolorifica cutis in abdomine corrugatio: mammæ vel unius, vel utriusque tumor, & induratio variabilis, & temporaria. Stupor unius subinde lateris: vocis abolitio, aut vox vix perceptibilis: pavores, terriculamenta, noctu præcipue: subita cum terrore evigilatio, & repentina ex lecto exsilitio, & fuga.

Alvus plerisque nulla est, & pluribus diebus, nec ullo clysterum genere provocanda. Subinde sæx pauca, dura, caprilla prodit. Anus introtracta, intestino recto quasi fune constricto, & clysterem aut non admittens omnino, aut admissum absque effectu explodens. Tenesmi dolentissimi, mucosi, cruenti.

Quidam nihilominus dejecere, & crebrius solito, & copiosa, & inde aliquid levaminis habere videbantur præ iis, queis venter ex toto, & diutius compressus mansit. Hæmorrhoides.

Urina

Urina crystallina, copiosissima, creberrima, parcissima: stillicidium, stranguria, dysuria, ischuria: ardor ad pubem, micturitio continua, inanis: mingenti lotium repente subsistit retracto pene, perexiguo facto, ac ferme evanescente, pone radicem quasi injecta fascia constricto. Corrugatio, & subita scroti relaxatio. Testiculorum amborum, unius, rotatio dolorifica, tractio, retractio ventrem versus: compressio quasi manu facta.

Convulsionum omne ferme genus in hoc morbo adparet, sed illud maxime, quod gravissimum est, & universum incurSAT corpus, epilepsia nempe, quæ nullo non tempore, & non opinantes projicit, decedit, repetit.

Quosdam apoplexia ferit prius convulsos: ea plerumque solvi solet: atque inter multos duo periere ea non soluta, recenter ad nos venientes, & nondum ullo remedio usi.

Mira pulsuum durities est, qualem non in alio morbo ullo unquam observavi. Arteriæ filum ferreum, valideque tensum referunt, quod æquabili motu,

S

&

& tardo, vibranteque tangentem digitum ferit. Unicum vidi, qui hos arteriarum valentes ictus non habuit, sed e contrario molles, remittentes, intermittentes, atque omni inæqualitatum genere inæquales.

Repetita etiam phlebotomia, quam aut ægri fecerant domi adhuc suæ, aut nosmet in Nosocomio, duras arterias ne hilum emollivit. Eductus sanguis nil vitii monstravit, nisi morbo jam longius progresso, ubi corium crassum, ut in pleuritide assolet, exhibuit, atque id ideo fortasse, quod ictibus arteriarum is sanguis diutius fuerat subiectus.

Hæc pulsum durities præ aliis quibuscunque symptomatibus diutissime persistit, & eorum ultimum plerumque agmen claudit.

Characterem hujus morbi deletum, ægrove ab ejus recrudescencia satis prospectum non arbitrabar, nisi & pulsus observaram remissiores, & quales esse in sanis oportet.

Nihilominus quidam sanitatem recuperaverant constantem, etsi ea pulsum pecu-

peculiaris durities, & vibratio indelebilis perstaret.

Quidam fanata hac colica in magnissimum morbum incidit, ope peruviani corticis, & camphoræ percuratum. Ea arteriarum vibratio, rigore toto febris decursu semper observabatur.

In morbo simplici & solo nullus præter ordinem consuetum calor fuit.

Tubercula multis, iisque imprimis, qui hac ægritudine sæpius, & gravius tentabantur, in dorso manuum oriuntur pone tendines digitorum, quibus etiam arctius plerumque cohærent. Hæc fabam, aut dimidiatam avellanam æquant: dolent recenter nata, & inter principia digito prementi cum dolore cedunt, sed suo mox elatere restituuntur citra vestigium pressionis. Tractu temporis indurescunt, nec loco moventur, nec dolent, & tendinem, cui assident, prohibent moveri.

In uno multa tubercula una serie collocata ad pubem, & utrinque pone annulos abdominis, & supra eosdem, & hinc inde in cute abdominis

vidi, evanescencia ferme repente, & renascentia.

Subinde jam in morbi principio hæc manuum tubercula nascuntur, quin propterea eorum ortus a ventre tormentum avertat, aut revocet, ac solvat. Quibusdam signari manus eo genere tuberculi dolentis cepit, priusquam ullum exstaret aliud imminentis mali signum, tormentibus serius secutis.

Fuere, quæ manuum dorsum dolentissimo tumore intumuit ferme totum, uti ab rheumate inflammatorio contingit.

Id autem in omnibus, quotquot hic decubuerunt, constanter experiebar, omnia hucusque enarrata symptomata, dolores potissimum rheumaticos appetente vespera, & noctu fuisse insigniores, gravioresque, & denuo sub auroram delinatos.

Hanc legem exactius vidi, & evidentius observari in colica saturnina, quam venereum rhema soleat, quod aliquando irregulariter exacerbatur, atque ita, ut acerbius subinde per diem instet, de nocte mitius, aut continuo affligat. Hæc
enim

enim dolorum, de quorum syphilitica origine dubium non superfuerat, anomalia diligenter a nobis aliquoties adnotabatur.

De paralyfi saturnina hæc observavi: plerisque non nisi diutius protracto morbo aboletur artuum vel superiorum, vel inferiorum, vel omnium omnino facultas motrix, persistente tactus sensu.

Resoluta membra dolor plerumque cruciat ardens, dilacerans, aut pungens: artularum in iisdem vibrantes, tardi, & validissimi ictus sunt, etsi diuturna artuum resolutio teneat, & carnes tenuentur, ac evanescant.

Plumbeum pondus articulos gravat, humeros, sed cubitos magis, & carpos præ utrisque, qui curati omnium ultimo, & tarde vigorem recipiunt, humeris primum emendatis, dein cubitis.

Artuum superiorum frequentior paralyfis est, & in his manuum, ubi aut eæ totæ, aut unus, alterve solum digitus resolvitur. Id mali in utroque subinde artu est, est etiam in alterutro. Rarius crurum impotentiam vidi, eamque

nunquam solam, ac brachiis sanis. Ubi omnium artuum vis semel periit, ea citius rediit infernis.

Varia mali intensio est, cum subinde ex trunco brachia pendeant ferme emortua, marcidaque, nonnunquam vero moveri queant, si æger intensis omnibus nervis connitatur.

Contingit, ut res intra metum sæpe solum subsistat, atque artus non exsolvantur, utut ad motum ineptiores, graves, dedolati, contracti.

Nec eodem in omnibus tempore accessit hæc exsolutio. Aliis fiderari digitus, aut manus, aut brachium propemodum repente, atque intra paucas horas cepit, quin ullum præsentiretur ullibi incommodum, aut ventris tormen: aliis nonnisi jam exantlato per dies aliquot intestinorum cruciatu, vel etiam serius artus emori, quin mitius idcirco a doloribus abdominis haberentur, quos nunquam in tanto ægrorum numero aut tuberculis judicari, aut artuum exsolutione vidi.

Id addo , vix uni inter quindecim partem aliquam corporis fiderari : & inter ægros quinquaginta vix duos esse, queis omnis omnino brachiorum , crurumque vis , ac motus pereat in longum tempus; at si cui ea perierint , nec redierint intra triduum , eum multo egere tempore , & cura valente , non interrupta , donec pristina vis revertatur , qua etiam restituta prior tamen musculorum torositas non redibit.

Inter omnes , quotquot ex ea colica sanavi , nemo fuit , qui , si artus integros ad nos attulerat , eorum usum in Nosocomio amiserat. Quos n. mbris exsolutos vidimus , ita male multati jam advenerunt.

Stabilitum dierum numerum hæc colica non habet , cum & intra paucos subinde dies concludatur , subinde proferatur in diutinum tempus , septimanas multas , & menses. Sunt , qui per integros annos huic malo conflictantur sua tunc potius diuturnitate molesto , quam vehementia. His alvus irregularis est , nunc cita , nunc vero adstricta. Est illis & morsus intestinorum , atque oris

ventriculi, & vagum rheuma, & spiritus per vices repente difficilis, repente denuo facilis effectus: mens anxiosa, tædium, & fuga hominum. Suo interim artificio vacant.

Vidi quosdam, perpauca tamen, per octodecim, aut plures adhuc annos operam pigmentariis locasse, eamque unice ferme in conficiendis pigmentis, ac iis ut plurimum saturninis, consumsisse, terendo videlicet cerussam, minium, & consimilia super marmor levigatum, quos vis veneni ad id usque temporis intactos reliquit, & fero tandem prostravit.

Novi, qui intra non multos annos vigesies octies ex hoc morbo decubuit, etsi cerussa in pollinem conterenda, & parandis pigmentis, labore utpote præ cæteris nocivo, semper abstinuisset, & solum pingendo occuparetur. At is multoties calentis malagmatis plumbati vapores ore hausit.

Figuli, qui lithargyrium in tenuissimum pulverem comminuunt in aera evolantem, eodem morbo tentantur; sed hujus generis paucos habui, & pauciores;

res, quam pro numero eorum, qui lithargyron tractant: an quod lithargyros figulis minus noceat, quam cerussa pictoribus, an alia per accidens subsit ratio, non scio.

Nonnullis peculiari modo, & gravius, & citius, frequentiusve plumbum nocet.

Quam corporis diathesin hoc venenum vel aversetur, vel amet, exquirere nondum potui. Id solum mihi videor observasse, mercenarios duris antea laboribus exercitatos, duros ipsos & animo, & corpore, ubi operam suam ad terenda pigmenta converterint, minus ab iisdem pati; minus etiam illos, queis venter quotidie, & sæpius, ac facile reddit; & minus omnes ac mitius, æstate, quam hyeme.

Fortasse uberior bilis, & minus vividus ventriculi sensus, quas duas res in omni homine, atque omnibus æstatibus plus, minusve est observare, apparitionis hujus rationes habet. Quippe æstiva bilis venenum cicurabit, enervabit, & ventriculum defendet, qui & ipse lan-

guidior a plumbi stimulo minus afficietur.

In omnibus, quos in opere saturnino versari noveram, duo deprehendi, faciei nempe, & oculorum habitum non describendum, atque alienum ab eo, quem homines sanæ mentis habent, & in quibusdam vere maniacum, etsi morbum aut nunquam passi adhucdum sint, aut ex eodem fuerint perfanati.

Altera res est iis ipsis hominibus, hisque præcipue, solennis, arteriarum tensionum plenitudo, durities, vibratio, vel sanissimis cæteroquin.

Epilepsia, apoplexia, affectionesque aliæ multæ huc pertinentes vario morbi tempore ægros incurfare, & eventu vario observantur. Quosdam obambulantes, & aut nullis adhucdum, aut per exiguis torminibus admonitos vis morbi subito proruit, humique stravit epileptice convulsos. Alios non nisi provecta jam ægritudine, alios vero jam reconvallescere visos scēdissimum id malum incessit. Hos gravius, & diutius afflixit, illos solummodo perstrinxit, & levius.

Pau-

Paucissimis ea accessio non solvebatur: hos tandem apoplexia enecuit, multis antea, & repetitis insultibus epilepticis interpolata.

Duos habui, mitissime, ut apparebat, ex ea colica ægrotantes, qui recenter ad nos venientes, vixque de morbo interrogati, & priusquam ingerere quidquam poteramus, convulsi, apoplectica mox morte periere, non averuncanda.

Quidam inter sævissima tormenta ventris diu noctuque per lectum volutati, nil tamen convulsivæ, aut apoplecticæ affectionis unquam perpeffi sunt, ubi alios vix dolentes funesta accessio convulsit, convulsosque jugulavit.

Sed & lentam ex eo morbo mortem vidi, eamque hydropicam. Systema uropoieticum plumbi vires præprimis experitur, convulsus, constrictus, & loti justam secernere copiam, atque excernere præpeditum. Unde retenta urinæ materies, aggesta, in caveas compulsæ non suas, hydropem facit, quem opio squillæ juncto in ægro quodam multum levavi, non curavi.

Duo

Duo alii mihi alia ratione perire, ex febre videlicet maligna, quæ huic colicæ, priusquam ad nos deportarentur, supervenerat. Morbum offenderam jam ultra eos limites profiliisse, quam ut eum revocare ars inde valeat, quibusque superatis is exlex fertur. Belle distinxeram utrumque morbum, atque utriusque morbi peculiaria symptomata: at cum feбри malignæ medebar, efferari saturnina affectio cepit, & vice versa.

Opīi præstantem usum, eumque in hac colica sæpissime unicum, uti postea referam, junctæ febris malignitas aversabatur.

Referato cadaverum cranio vasa omnia encephali solito multo ampliora, & sanguine turgidiora deprehendi, quam in aliis soleat alio ex morbo demortuis.

Nunc, quam medendi rationem, quove eventu amplexus sim, & quam ego epidemicæ febris cum hac colica societatem observarim, exponam.

In

In omni colica saturnina duo potissimum respexi, morbum ipsum videlicet, atque ejusdem peculiaria quædam effecta. Quippe quos vomitus vexabat, facilius, celeriusque sanari observavi, facilius etiam eosdem, queis venter fluxit; difficillime vero, qui nec alvo, nec ore quidquam reddidere, etsi hi levius fortasse multo doluerant, & illi gravius.

*Cura
colicæ
saturni-
næ.*

Qui vomuerant ob morbi vim, biliosissima, & plurima semper vomuere, qualia non facile quisquam in biliosissima febre, & biliosissima tempestate, emetico licet propinato. Sed & iis, qui absque vomitu ex colica saturnina decubere, lingua, & sapor assumptorum supra modum biliosa fuere.

Colluvies hæcce biliosa jam ante morbum adesse poterat, utut innoxia forsitan, & mole minor. At accedente irritamento saturnino vellicari ventriculum, intestina, & focia eorundem viscera, & violenter emulgeri opinabar, succorumque gastricorum proventum ultra, quam sanis conferat, augeri. Id etiam accidere autumabam ex eodem venenato stimulo,

mulo, etiamsi nulla aliena materies intra ventriculum jam præexstiterit.

Biliformi igitur saburra simul laborare, undecunque nata, & ratione quacunque, omnes illos, quos ex plumbo ægrotare conspexeram, sufficienter constabat.

Hinc duo mihi agenda rebar, videlicet, ut stimulum enervem secretionem gastricas nimium quantum sollicitantem, utque, quod erat hucusque jam collectum, & ob copiam nimiam vitiosum, evacuem.

Quodsi alterutrum tantum perficerem, parum me facere arbitrabar. Quid enim emesis concitata, aut potentissimis pharmacis sollicitata alvus proderit, cum, rejectis licet humoribus copiosis, alienisque, persistet antiqua ex plumbo irritatio, & nova accedat ab ipso remedio evacuante?

Hæc methodus nonnisi in levioribus colicis subinde mihi satisfecit, ubi stimulus saturninus potius sponte quieverat, repurgatis ventriculo, & intestinis. At sæpissime nil effeci: symptomata augebantur ab emeticis, & purgantium quorum.

rumcunque vires alvus pertinax elusit. Invitus ab ea methodo, quam alibi tam efficacem in ea colica legeram, & non-nisi multoties delusus, discessi. Invitus opium arripui, utut ab Haenio deprædicatum, tum quod credideram pertinacissimam alvum opio magis iri cohibitum, cum etiam, quod biliosis, quales omnes saturnini fuere, id genus remedium nullatenus conducere posse existimabam.

Ejulatu cujusdam ægri commotus, cui a septem jam diebus alvus nulla ratione provocari poterat, quive inter immania tormina per vices vomuit, opium dedi: unde mox sponte solvi venter cepit, & multa aliena reddere; doloresque, & vomitus filere.

Opio posthac liberalius usus sum, quod aut ex oleo bibendum dedi, aut ex infuso florum chamomillæ. Inde felicissimas curationes, celeresque feci, & confirmatas, easque numerosas.

Nihilominus in quibusdam ea symptomata consequebantur, quæ non a veneno jam proficisci, sed a saburra primarum viarum existimabam, quam mirifice

fice increvisse a multo ingesto oleo, & emollientibus decoctis, ac vetusta intesti-
norum fæce conspexi. Quidam enim ex
colica jam reconvallescere visi, nauseare
de novo, incalescere, inhorrere vago
more, aut cardialgiam denuo, ventrisque
molestias queri, febrile ex fomite putri-
do, vel etiam maligne, iisque varie ence-
phalum affici, & perniciose, etsi nil huc-
usque in victu fuisset, aut in medendi ra-
tione mutatum.

Ex eo tempore utramque methodum,
quas singulas seorsim hucusque secutus
sum, conjunxi, *evacuantem* videlicet, &
narcoticam.

Ubi nullam morbus ipse evacuationem
fecerat, nec ullum urgentius symptoma
celerem opem poposcerat, curam a sol-
vente, salino, mannato remedio exorsus
sum, alvumque movi, aut etiam emesin,
anni præcipue constitutione biliosa. Lar-
gam dein opii dosin ex chamomilla hau-
riendam propinavi, oleo neglecto. Sic
aut omni altero die eccoproticum dedi,
atque anodynum, aut utrumque quotidie,
eo modo, ut eodem die nunc opium su-
meretur, nunc blandum evacuans.

Hæc

Hæc ratio fortunatissime cessit, iisque incommodis omnino caruit, quibus singulæ methodi, si eæ solæ adhibebantur, subjacebant.

Quos violenta, & frequens vomitio exercuit, evacuantibus non sum aggressus, sed opio: neque in hoc genere remedium habebant opus, queis alvus facilis erat, vel etiam fluebat, quod in paucissimis observavi.

Doses opii largas hic morbus exigit, & frequenter repetitas, & diu. Plerumque intra viginti quatuor horas sequentem mixturam absumebant, per plures plerumque dies continuatam: *R.* Aq. flor. chamom. unc. vj. Extract. flor. chamom. drachm. j. cum dimid. Syrup. flor. chamom. unc. j. sem. Opii puri, & camph. aa gr. x. sumat omni quarta hora sextam totius partem, donec omnia intra viginti quatuor horas fuerint absumpta.

Quidam in violentissimo vomitu saturnino una nocte grana tredecim opii, & camphoræ cum emolumento sumsit.

Camphoram ferius addidi non omnino necessariam; quippe & solum opium perbelle hunc morbum sanat, & sola camphora nunquam, etsi eandem mitigare aliquoties sit visa.

Opium neutiquam morbum *palliat*, sed cum perseverantia *sanat*. Id multis alio tempore, locove alio narrandis ægrorum historiis comprobabo. At dignas tanto malo oportet doses dare, & diurnas.

Mirabar multoties alvum nulla antea ratione referendam præmisso largo opio aut sponte respondisse, aut enemati auscultasse, licet antea frequenter, & inutiliter injecto; aut tandem miti purgante fuisse provocatam.

Reconvalescentibus quotidie sex, octove opii grana partitis dosibus propinavi, remedio cuidam amaricanti, & stomachico remixta. Hi alvum plerumque facilem, & leviter fusam habuere sua sponte.

In his ægris opium videbatur incommodis illis caruisse, quæ ejus usum alias, atque aliis in morbis comitantur, temulentiam ajo, & carebariam, insomnia, pavo-

pavores, sudatiunculas pruriginosas, aliaque multa: sensuum hebetudinem sustulit, languorem artubus excussit, & mentem alacrem, promptamque reddidit, ac caput leve.

Opium non seposui, etsi æger ab omni molestia plane vacaret. Requirebam præter hanc a doloribus immunitatem etiam pulsum antea vibrantium mollitiem, & experientia edocebar, nondum omnem veneni hujus characterem deletum esse, nisi pulsus emollirentur.

Arteriarum duritiem phlebotomia non emendavit, etsi larga, & repetita.

In gravissima colica saturnina vomitibus crebris stipata, & imminente delirio, quin jam præsentem, terna, & profusa venæsectio nil profuit: opium ilico mentem restituit.

Quidam leviozem ex plumbo colicam experiebatur, sine vomitu, & alvo clausa. Cura non præmissa evacuatione ab opio cepta est. Mox æger soporosus fieri, leviterque subinde convelli, & modice desipere per intervalla. Datum emetocatharticum temulentiam excussit, hominemque sibi reddidit.

En opium ibi profuisse, quod hic nocuerat; fors quod ibi sola vis plumbi mentem infatuarit, cui rei opium appri-me dicatum est; hic vero caput affecerint humores gastrici, nimii, intra abdomen conclusi, atque huc a leviori licet stimulo saturnino proliciti. Sic opium nocuisse debuerat, & emeto - catharsis prodesse.

Evacuantibus omnes indiguere, quoscunque tormina sicca excruciarunt, alvo videlicet conclusa, & absque vomitibus spontaneis.

Id genus remediorum saturninos abdominis cruciatus adeo non cicuravit, ut eosdem plerumque intenderit. Hinc in hisce nullum ipsius colicæ auxilium quæ-sivimus, contenti, eorum ope systema gastricum ab obfutura illuvie libera-se, & remediis antisaturninis fecisse locum.

Idcirco cavimus, ne citra multam necessitatem evacuantia resumere-mus, aut eorundem usum protrahere-mus diutius.

Id etiam nobis auspicato evenerat, si post finitam actionem pharmaci non multum temporis labi siveramus, quin iusta mox opii dosi consopiremus, & novas hasce ab ipso remedio inductas turbas, & illas veteres a plumbo, priusquam colligi denuo humores gastrici copiosius, quam par est, possint.

Purgans, aut emeticum citra saburram, & convalescenti datum faciles relapsus facit. A solo enemate ecco-protico recrudescente morbum multoties vidi.

Cum alvum facilem habere convalescentibus contulerit, remedium dedimus, quod ex opio, camphora, sale polychresto, & stomachicis coaluit.

Colicam saturninam subinde difficulter dignovissemus ab ea, quam biliosam dicunt, quamve evacuantia sola fere sanant, & narcotica intendunt, ni ejusmodi nobis ægri obtigissent, quos in opere saturnino versari constabat.

Ex hucusque dictis pater, utramque hanc colicam conjungi posse, posse & saturninam biliosa excipi: atque id reapse

non raro fieri, observationibus evictum novi.

Præter hanc colicæ biliosæ cum saturnina conjunctionem alia quoque complicatio observabatur, si quando æstiva febris eos una invasit, quos morbus saturninus afflixerat. Hi periculose decubuerunt. Medebamur æstivæ feбри *directe*, & torminibus saturninis non nisi *per ambages*, opio in initiis non propinato, dein vero caute, & furtim. Narcoticis enim ingravescere febrim, & minari malignitatem vidimus. Ab oleo æque abstinui, biliose febrientibus non proficuo.

Constitutione anni phlogistica, hyemali, verna, ægritudo saturnina vitio bilioso plerumque caruit, aliamque in societatem adscivit sæpenumero perniciosam, inflammationem nempe intestinorum. Ea res emeto-catharces omnino averfabatur, medendique rationem invertibat; phlebotomiæ enim, quæ in hujus morbi cum febre æstiva connubio non profuerunt, hoc in casu necessariae erant, largæ, & repetitæ cum potu multo,

to, tepido, emolliente, oleoso, hisque interponi opium debuit.

Difficillimum erat dijudicare, an inflammatio una adsit, aut solus excruciet saturnus. Certe dirissimos dolores vidi, ægrosque per lectulum præ eorundem sævitie volutatos, etsi nulla in abdomine inflammatio adfuerit, quemadmodum *a posteriori*, a methodo videlicet medendi argutabar, solis utpote narcoticis, spirituosus, & carminantibus usus. Veruntamen lethalis in alio casu hæc colica fuit, gravisque in abdomine dissecti cadaveris inflammatio reperta, etsi æger obtusius, aut vix doleret, & ægritudinem facile, & erectus ferret.

Infida salutis prædictio, dubiaque fuit; nonnunquam enim non valdopere ægrotare visos epilepsia corripuit, atque etiam enecuit in apoplexiam conversa. Quosdam etiam convalescere incipientes scædum id malum repente sustulit.

Quas in sanando hoc morbo leges secutus sim, exponam.

Temporibus biliosis curam adhibui compositam, *antibiliosam*, & *narcoticam*, catharsin, emesin, emeto-catharsin, & opium, multum, jugem, & antibiliosum potum.

Tempestate vero inflammatoria cura *antiphlogistica* fuit, potio multa, emolliens, mucilaginis, oleosa, cataplasmata, balnea, subjuncto serius narcotico.

Subinde & *antibiliosa*, & *antiphlogistica*, & *narcotica* eodem in ægro usuvenere, prout varia mali complicatio occurrabat.

Hæc de colica saturnina, atque in universum de varia febris æstivæ cum diversissimis morbis commistione connotavi.

CAPUT XIII.

S E P T E M B E R.

Primis duodecim mensis hujus diebus
 venti assidui, impetuoſi: pluviarum
 copia, & frigus. Inde vero a vento
 quies, peramcena ſerenitas, & calor non
 meridie ſolum, ſed & veſperi, & mane.
 Ultimum triduum frigus acutum, & bo-
 reas exaſperavit, ſereno cœlo.

Hoc, & antecedente menſe lues quæ-
 dam tuſſi, coryza, & extrema macie mul-
 tos canes enecuit.

Fructus horæi pauci, immaturi, in-
 ſipidi.

Die 22. Sept. calor athmoſphæræ ma-
 ximus in therm. Reaum. fuit $17\frac{1}{2}$. gr.

Diebus 14. 29. 30. Sept. calor mini-
 mus 8. gr.

Calor medius $12\frac{5}{8}$. gr.

Die 17. Sept. altiffima barometri ſta-
 tio 28. dig. $5\frac{1}{2}$. l.

Die 3. Sept. infimus ejusdem locus
 27. dig, 7. l.

T 5

Iidem

Fe-
brium
conti-
nuarum,
& remit-
tentium
in in-
termittentes
conver-
sio.

Iidem ferme hoc mense morbi, si genium spectes, ac illo præterito; sed numerus eorum, & ratio inter se invicem multo dispar. Etenim pauciores fuerunt *continuae* febres, & quæ remiserant per intervalla, id evidentius isto, quam mense priori fecerunt, ut ferme apyrexiam potius, quam remissionem diceres. *Continuarum* retusa paulisper acies, & minor furor fuit, sed duratio longior. *Remittentium* magna in *intermittentes* proclivitas, quam unius in alteram conversionem haustus salini, & emesis felici augurio effecerunt.

Major adhuc materiae morbificæ lentor hoc mense, quam prægresso fuit, sed minor copia. *Continuarum*, & *remittentium* febrium minor numerus, sed *intermittentium* major, cum earum, quæ a principio perfecte intermiserant, tum ex *remittentibus* in *intermittentes* abeuntium.

Paucissimæ dysenteriae. Icteri quidam sponte orti: oculi febrientium hoc mense sæpe icterici.

Febrifugum
notum.

Cortice peruviano frequentius opus fuit ad difficiliore intermittentes comprimendas, cujus vim floribus salis ammoniaci

niaci martialibus feliciter acui, ubi is solus impar fuit.

Tertianæ præ reliquis crebræ, earumque variæ formæ, ut modo omni tertio die calor ureret sine frigore prægresso, aut sudore subsequente, modo acerbior tantum cephalalgia vexaret.

Tertianarum anomalia.

Icteros haustus salini, emesis, amara, extractum anagallidis flore luteo potenti virtute solvente donatum, & flores salis ammoniaci martiales pulchre sanarunt.

Icteri remedia.

Paucissimas hoc anni tempore pleuritides biliosas vidimus, easque non jam sinceras, aut impermixtas, sed quibus aura frigidior jam inflammatorii quid adspersit, ut præmitti emeto-catharsi phlebotomia debuerit, vel subjungi, & repetitum, prout vel phlogosis, vel bilis eminebat.

Cum quamdam febrium potissimum continuarum variationem fuisse, atque æstivam febrem mutato aliquantum subschemate prodiisse supra dixerim, juvabit eam rem hic resumere, & explicare.

Febris æstiva quamdam hoc mense mutationem subire cepit.

Popu-

Popularis æstatis febris sub finem prioris mensis, & primo Septembris dimidio in plures, quam antea, septimanas protrahi, lente increfcere, lente provehi, & sub falsa benignitatis specie ægrum diu affligere, fero tandem eidem valedicere solebat, cum iudicium subierat laboriosum, & tardum.

*Pulsi-
bus, &
urinæ
non ma-
lis fe-
bris
gravis,*

*& cum
ingenti
cepha-
lalgia,*

Symptomata hoc tempore eadem fue-
re, quæ per æstatem febrim biliosam co-
mitabantur, nisi quod pulsus, & urinæ,
calorque ægrotantis plerumque parum
quid habere a sanitate diversum videren-
tur, etsi is nihilo mitius se habebat, &
ingentem cephalalgiam, temulentiamque
querebatur; at frequenter quasi attonitus,
atque obtusius sentiens, supinus, cruri-
bus divaricatis, ad pedes defluens, de-
cumbebat.

Utut vix febrile plerumque ægrum
diceres, fuit nihilominus subinde acer ca-
lor vel uno tantum in brachio, vel in
utroque; at quasi diffringi sibi caput præ
dolore, & ardore semper assererat. Oris
rorem perpetuo, & inappetentiam
usabat.

Quot-

Quotquot ex febre populari hoc-
ce tempore decubuerunt, omnibus diar-
rhœa supervenit, primo levans, sed
quæ postea, cum persisteret, absque ul-
teriori levamine vires fregit.

ac tæ-
dioſa
diar-
rhœa.

Multi, qui morbi initia, & primos
progressus spreverunt, quacunque meden-
di ratione in auxilium vocata, colliquan-
tes secessus, & largam sub nocturna præ-
cipue tussitatione sputorum pituitosorum
copiam patiebantur, & pertinax crurum
oedema.

Phthisin hanc *pituitosam* lichene islan-
dico, & polygala, frictionibus aromati-
cis, & victu restaurante plerumque sana-
vimus, ubi alvinæ lubricitati pulvis radi-
cis arnicæ pulchre opitulabatur.

Hæc fe-
bris in
phthi-
seos
quan-
dam
speciem
abiit,

Febrem hanc non jam *biliosam* appel-
labamus, sed *bilioso-pituitosam* ob amare-
scentem pituitam, quam quæsti identi-
dem sunt, & potione emetica revomue-
runt.

eratque
non bi-
liosâ,
sed bi-
lios-
pituito-
sa.

Medebamur eidem eadem ferme ra-
tione, qua *simplici biliosæ febre*, nisi quod
diuturniora adhiberemus solventia, & ob
præcognitam morbi diuturnitatem viribus
mature prospiceremus, datis gratis car-
diacis,

Ejus
cura.

diacis, & antiseptica arnicæ radice, aut decoctis herbarum, & radicum aperientium, amarescentium &c.

Quodsi primæ emeto-catharses morbum in incunabulis non præfocarant, & quæ serius instituebantur evacuationes, nil amplius in materiem poterant, fors intra vasorum systema jam dilapsam, viribus conservandis imprimis studebamus, ut materiem, quæ vim remediorum *directam* jam eluserat, fugam ex ventriculo intra sanguinis territorium capeffendo, naturæ vis sic conservata attenuet, eliminet, assimilet, sive coquat.

Inepte, & cum ægri discrimine morbum ejusmodi longius provectum neglectumque valentioribus vexares, si ejus te forte tarditatis lentæque sanationis tædium caperet. Hic illud valuit: Sat cito, si sat bene.

Linguarum hoc mense conditio.

Ægrorum horum linguæ rarius biliosæ, aut limo quasi flavescente conspurcatæ comparuerunt: frequentiores fuerunt prærubræ, glabræ, resiccatae, splendentes, & quasi vernice obductæ.

CAPUT XIV.

OCTOBER.

Siccitas frigidiuscula, cœlique ferena
 & facies, noctibus pruinosis ad octa-
 vum usque mensis diem: eo die insignes
 pluviae. Inde frigus humidum, nebula-
 rum defluvium, pluviarum inanes minæ.
 Die 19. rediit siccitas, & frigus, cum
 glacie nocturna, & matutina, fœtente,
 crassaque nebula ad 25. usque pluviis ma-
 dentem. Inde mane, & vespere copio-
 sæ, densæ, depluentes nebulae, multus-
 que mador, sole sub meridiem claro, &
 frigore mitescente.

Ultimo triduo cœlum molle, austri-
 num, tepidissimum, capiti grave, atque
 universalem languorem inducens, sole per
 eos dies languidissimo, nebulisque tenuis-
 simis suffuso.

Dominabatur hoc mense multus hu-
 mor, isque in medio mense frigidior.

Die 3. 4. 5. 31. calor atmosphæræ
 maximus fuit 16. gr.

Die

Die 24. calor ejusdem minimus 3. gr.

Calor medius $9\frac{2}{3}$. gr.

Die 21. Oct. altissima barometri statio 28. dig. $2\frac{1}{2}$. l.

Die 3. 30. 31. statio infima 27. dig. $7\frac{1}{2}$. l.

*Dominantis
febris
mutatio.*

Anno ulterius provecto, atque ad suum quasi senium perducto frigidum, siccum, immitte, mutari rerum facies cepit, atque æstivi morbi ab hyeme succedente dissolvi. Etsi enim hujusce temporis febres easdem, ac per æstatem periodos, exacerbationes easdem, certas, incertas, observarint, rarissime nihilominus sinceram bilem atque *αμύγη*, matrem salutarunt.

*Idea
malignitatis
in hac
febre.*

Multæ continuæ remittentes febres, siue peculiarem quandam impeterent corporis partem, seu decurrerent absque topica invasione, a materie nascebantur lenta, ductilique, non semper amarescente, aut, si etiam bilis saporem referret, excolori, & molis non magnæ. Hæc species fœminas præ viris invaserat, easque pallidiores, inordinate menstruantes, & affectas fluore albo.

Nume-

Numerus hoc modo ægrotantium non magnus fuit, sed morbus longus, difficilis, laboriosus. Pleræque ad nos venire, misso jam sanguine; quare ægritudo altiores radices egit, pertinacior effecta, & periculosior. Sed emeto-catharsis minus efficax in hisce fuit, phlebotomia nempe fractis & morbi longitudine, priusquam nobis committerentur. Vomuerunt tamen cum aliquo levamine, ubi emeticum propinabamus, utut haud prompto, nec eminenti.

Binis, raro ternis vicibus per omne morbi tempus vomitorium dedimus.

Materiem vomendo rejectam ante descripsi, pituitosam, & paucam, & rarius, & modicissime biliformem. Hanc morbi genitricem materiem parcius intra ventriculum, & intestina collectam, at magna ex parte per omne corpus dispensatam existimabam, febrimque ex eo genere esse, *ubi medicum non oportet tumultuari, multaue, & magna moliri.*

Omnibus tentatis id experiebar, satius esse, *vacuato, si vires ferant, ventriculo, vim vitæ sustentare, & urgenti, si quod accederet, symptomati occurrere, &*

Canon
in sananda
hac peculiari
hujusce
febris
malignitate
observatus.

opperiri, donec febris se ipsam conficiat, & materiem morbificam sensim aut assimilet, aut subactam variis viis, & tempore vario eliminet, blande, pedetentim.

In usu remedium mihi fuit ex aquæ aut communis, aut stillatitiæ, e. gr. menthæ, semilibra: pulveris radice arnicæ drachmis duabus — tribus: sacchari Thomæi uncia semis, & spiritu vitrioli drachma una. Nonnunquam primis præcipue morbi temporibus drachmam aut ammoniaci salis, aut arcani duplicati admiscui. Sed morbo proVectiore, & crescente debilitate, aut ventre profluyente a salibus abstinui.

Potui dedimus aquam simplicem cum oxyfaccharo.

Hac usus methodo rarius, aut nunquam nimium elatam febrim vidi, ut ideo phlebotomia opus non fuerit, quam omnes ferme aut una, aut etiam altera vice instituebant ante adventum in Nosocomium, eamque non necessariam, vel etiam noxiam.

Remedia validiora, & stimulantiora ingerere nolui, ne tenacem morbi materiem minutis vasculis altius impingam,
nulla

nulla amplius posthac ope extricandam, neque deprimere vitæ vim, ne non sufficiat coquendo.

Plurimum negotii, & tædii non parum lubricissima nonnunquam alvus fecit, quam promptam habuisse, & facilem multum profuerat, at fusam, nocuerat plurimum. Id ubi evenerat, omni altera hora drachmam dimidiam, vel & integram pulveris radice arnicæ exhibuimus, qua re effecimus, ut parcius dejicerent, & consistentia.

*Mole-
stissimæ
diar-
rhœæ in
hac fe-
bre cu-
ra.*

Quam hic memoravi febrim, ab ea mensis præteriti *bilioso-pituitosa* non differebat, nisi quod isto tempore & solas ferme fœminas corripere, easque imbecilliores, & humoribus lentis; cum e contrario elapso Septembri etiam viros afficeret præter fœminas, & paulo acutior, ac frequentior illa esset præ hac hujus mensis, atque admixtæ bilis haberet plus.

Remissiones hujus febris incertæ fuerunt, invasio lenta, lentus incessus, & morbi totius duratio, longa: nullus eminentior dies criticus, nec ulla luculenta crisis, sed morbi fatiscentia *αἰσιμος*.

Nullibi dolor insignior, at magna dejectionis virium. Mens omnibus constitit. Pulsus habuere paulo citiores, & calorem modicissime auctum: cutem arentem, linguas glabras, prærubras, ficas absque crusta: urinas naturalibus magis flavas, & nebulosas. Color faciei identidem mutabilis, ita, ut, genis quasi minio fucatis, teneret ora pallor, & narium ambitum; aut ut altera ruberet gena, pallente altera cum virore; vel ut insignior rubedo totam mox faciem perfunderet, eamque totam mox virens pallor. Querelæ paucæ, & quies. Somni leviculi.

*Tussis
permo-
lesta fe-
bri su-
perve-
niens.*

Molesta tussis provento morbo ægrotantium pulmones concussit, extuditque pauca, mucosa sputa. Superveniens vomitus, aut liberior alvus hanc ægritudinem thoracis allevabat. Raro contigit, ut eo in morbo id incommodi præverteremus, & tunc solummodo, ubi ægri nondum nimis progressa infirmitate, & iis vitæ viribus ad nos venerunt, quæ repetita emetica ferre poterant.

Hanc

Hanc febrem plerumque sinceram, & unius pituitæ prolem, *pituitosam* appellabamus.

Quædam tamen hoc mense febres non unius originis erant, sed parentum diversorum, & hybridæ. Fuerunt enim & bilioso-pituitosæ, & bilioso-inflammatoriæ, aut triplici vitio prognatæ, bile videlicet ab æstate residua, pituita, & sanguine succenso.

Prudens æstimator & temporum, & temperamentorum, & ætatum, aliorumque, quæ usu disci, describi nequeunt, non operose definiebat, bilisne, an pituita, aut sanguis excalesfactus magis peccet, quove cum ægrotantis discrimine.

Hæc varia morbificarum causarum intensio, prædominium, conjunctio, methodum medendi variam effecit. Hinc solvendum plerumque multo diutius fuit, quam elapsis mensibus: mitti sanguis frequentius debebat, subjungi emeticum serius, aut omitti penitus. Non raro nec emesi, nec phlebotomia indigebamus: solis solventibus, ubi nulla materies turgebat,

*Febres
hybridæ.*

*Hinc
non una
meden-
di ra-
tione
uteba-
mur.*

gebat, & sale medio, mitiori, pauco, aqua, aceto, melle multos sanavimus, quibus ea ratione omnia *εὐποᾶ* fecimus, viasque omnes expeditas, dum interea febris deferveret.

*Meta-
stases
hoc
mense
plures,
rheu-
mata,
suppu-
ratio-
nes,
ichores,
erysi-
pela,
bubo-
nes,
carbun-
culi.*

Sub exitum prioris mensis, & initio Octobris ad ejus usque medium hæc febris autumnalis id habuit peculiare, atque a febre æstiva diversum, quod amarit metastases non criticas, difficilesque, & ipsa febre graviores. Multis enim uno ante, alterove die placide febricitantibus repente carnes brachii induruerunt cum tumore non discolori, sed dolen- tissimo, & ablata movendi illius artus facultate. Quibusdam musculi femoris pone inguen ligni instar rigeabant, dolebantque; tumebant & glandulæ istic loci. Aliis glandula sub axillis sita tumescebat: atque aliis manum, brachiumque erysi- pelaceus rubor perfudit, quem mox phly- ctænæ, & plaga gangrænosa insequen- bantur, & rodens ichor, qui longos sub carnibus cuniculos agebat, & te- lam cellulofam longe, lateque depasce- batur.

Tumores hosce inguinum, & sub-
axillarium glandularum morbum ipsum
non solverant; nec ipsimet discuti po-
tuerunt, sed omnes tarde maturuere,
tarde suppurarunt, & coaluere tardis-
sime.

Suppuratos carpos antisepticiis fana-
vimus & admotis gangrænosæ plagæ, &
ingestis. Hunc in finem omni altera ho-
ra drachmam pulveris radice arnicæ ex-
hibebamus, camphoræ junctam, vel &
sine eadem. Fateor, me profusissimas
suppurationes, & ichorosas cum tabifica
febre immutasse, coercuisse, ex toto per-
sanasse hujusce folius radice ope.

Mense ultra dimidium progressio, ver-
genteque ad finem, compositæ hæ febres
in alterutrum thoracis latus irruerant.
Pleuritis ea erat inflammatorio - biliosa,
dolore late diffuso, atque a summa cla-
vicula decurrente ad ossis ilei cristam usque.
Plerumque cruenta sputabant, æstuentes,
pulsibus plenis, elatis, quive digitum ex-
ploratorem instar vibrantis chordæ feri-
rent, ore mucoso, & amaro, ac car-
dialgia. Sanguinem cum emolumento

*Pleuri-
tis in-
flamma-
torio-
biliosa.*

miserunt, aut absque saltem detrimento, priusquam ad nos deportarentur. Multo potu refrigerante, leviterque salito, & diutius ingesto, tandem emeto-catharsin fecimus, mox allevantem.

Subinde præmitti emetico phlebotomia debuit, aut subjungi, aut utrumque hoc genus præsidiorum alternis vicibus adplicari. Sanguinis emissi corium plerumque densum fuit, flavescent, virent; aut flavo, viridique latici innatabat.

Morbo jam inclinato ventrem modice profluere multum profuit.

Profligata jam ægritudine dolor non raro pertinax, sed levis, atque intertussendum solummodo latus vellicabat, quem adplicatum vesicans dispulit, cum interim opium tussim ipsam a morbo residuam, noctuque molestiorem comprimeret.

*Colicæ
biliosæ
subin-
flamma-
toriæ.*

Colicæ biliosæ etiam hoc mense comparuere, paucæ numero, sed graves, sanatu difficiles, & subinflammatoriæ, quas sanguis iterum iterumque missus, & anodynum mitigavit primo, deinde pharmacum evacuans percuravit.

Mul-

Multi febriebant ex rheumate artus omnes oberrante, & noctu sæviori. Ple-
risque articuli, aut extimæ femorum car-
nes, aut lumbi mirum doluerunt. His
lenia salina, quæ & alvum mollirent, &
urinas cierent, mirum profuere. At ubi
febri confidente dolor remansit, vesican-
te sæpius, variisque in locis adplicato,
conticuit.

*Febris
rheuma-
tica.*

Puerperæ hac tempestate immunes ab
ea febre manserunt, quæ omnes omnino
laceffivit, quotquot æstivo tempore apud
nos pepererunt, at nullam gravius af-
flixit.

*Puerpe-
ræ qua
ratione
hoc
mense
value-
rint.*

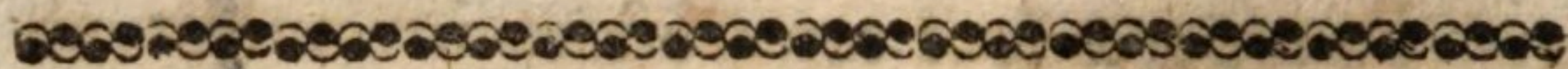
Quartanæ sub initium autumnii caput
extulere; sed quos hujus ægitudinis tæ-
dium cepit, primum altero Octobris di-
midio, & sub finem ejus ad nos ve-
nerunt.

*Quarta-
næ,*

Quotquot habui hac febre per au-
tumnium vexatos, ab aliquot jam men-
sibus febriculosos fuisse, adcurato exa-
mine comperi, ad id usque tempus, quo
ea diathesis febriculosa in febrim quarta-
nam maturuerat; neminemque, quantum
novi, sanissimum ante, is morbus est ve-
lut ex insidiis adortus, & repente.

earum-
que cu-
ratio.

Salibus multis, sale præprimis ammoniaco, & concitata subinde vomitione referare obstructa connitebamur, amaricantibus dein remediis, queis flores salis ammoniaci martiales miscuimus, inertem ventriculum exstimulare: tum demum morbus fugam capessivit, vel suapte, vel cortice peruviano profligatus.

CAPUT XV.

NOVEMBER.

Primum mensis quatrimum multum intepuit sole continuo, claroque. Dein nebulæ crassæ, madidissimæ, phœbum ut plurimum eripientes, tepore persistente.

Die 3. aurora borealis.

Die 8. frigus humidum, & nubes. Inde ad 17. usque varia cœli facies fuit, cum pluviae tenuissimæ, sol, nebulæ, nubes, alternis se vicibus exciperent, vento non raro rudius interpellante, at frigore non magno.

Die

Die 17. acutius frigus. Postea multa intemperies, & tempestas frigida, pluviosa, ventis procellosis, & grandine horrida ad 25. usque, & sole carens. Ea dies primitias hyemis prima tulit, tenuissimas nives nempe, sed quæ vix natæ defloruere.

Inde glacies, serenitas, & siccum frigus. Hoc mense frigus minus, quam pro anni tempore intendebatur.

Die 1. Nov. calor maximus $+ 0. 13. \text{ gr.}$

Die 28. calor minimus $- 0. 1\frac{1}{2}. \text{ gr.}$

Medius calor $+ 0. 4\frac{3}{4}. \text{ gr.}$

Die 5. barom. altiss. statio 28. poll. 3. lin.

Die 9. 10. infima ejus statio 27. poll. 5. lin.

Hic mensis præ cunctis aliis anni temporibus paucissimos morbos tulit, æstiva utpote feбри nunc ferme ubique emortua.

*Major
hoc
mense
salubri-
tas.*

Hos ipsos pauciores morbos, multum etiam benigniores vidimus, periculo vix ullo, atque acie penitus retusa. Febres priorum mensium aut penitus diffu-
gisse

gisse visæ sunt, aut in febriculosas solummodo diatheses conversæ, catharros, cardialgias, cephalalgias, & paucorum dierum non grave rheuma, quasve facile, & obambulantes tulerunt.

Hæc de numero febrium per hocce tempus, eorumque miti indole innotuere.

Materiem morbificam eandemprehendimus, quam mense præcedente, pituitam videlicet, sed bili rarissime commixtam, & mole paucam, quæve peripneumonias nothas, pleuritides, tusses stomachicas, tormina, doloresque articulorum fecit, prout diversis corporibus diversimode applicabatur. Hæ febres pituitosæ varia etiam ratione intendebantur, aut remittebant, eandemque medendi rationem sibi vendicabant, ac illæ mensium præteritorum; solventibus enim præmissis cathartico-emetico una, aut pluribus etiam vicibus assumtum easdem aut sustulit omnino, aut valde imminuit, vel vero in intermittentes convertit.

Peripneumoniæ nothæ , five pituitosæ , itemque pleuritides ejusdem indolis in hunc mensem inciderunt , etsi numero non plurimæ , cum omnium universim febrium hac tempestate vis pauca fuerit.

*Peri-
pneu-
monia
nothæ,*

Febris ex classe remittentium fuit, sed non intensa valdopere , obscuris accessionibus , & vagis. Laboriosissime respirabant , vesperi maxime , & noctu , ac sedentes , ac si viis spiritalibus angustatis intra thoracem quid ebulliret , sibiloso cum strepitu. Cephalalgia , vomituritio , & vomendi molimina laboriosa , inania , aut cum modicæ pituitæ rejectione : vomitus ingestorum , crebriorque a pastu , & vespere. Thoracis totius ardor , aut pungens dolor , aut gravior multo cardialgia , graviorque in epigastrio toto inter tussendum dolor. Sputa in initio perpauca , plura dein , ductilia , tremula , subinde herbaceo hinc inde colore tincta. Inappetentia : vix ulla sitis. Tussis multa , sonora , sono quasi ex cavo procedente. Urinæ saturate flavæ , & pleni pulsus , naturalibus non multum citiores.

Sar-

Sartorum quorundam hic morbus fuit, & sceminarum, hasque inter pauperiorum præcipue, aut corporis obefioris.

*earum-
que cu-
ra.*

Venæ sectione non indiguimus, quæ tamen illa Sydenhamo peripneumonia notha compellata carere non poterat, cum plus forte phlogoseos jam conceperat, quam morbus hic noster in nostris terris, & hocce mense minus frigido, quam is aliis annis soleat.

Hinc satius erat, alvum movisse, aut quod expeditius visum fuerat, movisse emesin una cum alvo, idque pluribus plerumque vicibus. Ast præmittere, & interponere, & subjungere salina remedia oportebat. Vomere pituitam meracam, subinde mediocriter biliosam, paucam plerumque, sed cum levamine non paucò.

Ægram habuimus, cujus historiam infra recensebo, quæ quam plurimam pituitam vomuit in eodem morbo, quantum non facile quisque in ventriculo, & proximo intestino fluctuantem crederet, sed potius ex omnibus corporis vasis emulctam, rejectamque ad ventrem, & inde

inde per os, atque alvum, tanquam gemina via regia crudissimarum sordium, eliminatam.

Vix ulli in universum sanguinem misimus, atque ubi ejus rei necessitas fuit, eum parce & una solum vice detraximus.

Colicarum eadem curatio fuit, ab eadem utpote pituita profectarum, etsi hic aliter corpus afficiente. Ægri plerumque difficillime respirabant, tussitabant, his non multum absimiles, quos peripneumonia notha tenuit, nisi quod nihil memoratu dignum extussitarent, & abdomine graviter dolerent. Obscure febriebant. Interrogati nunquid pectore oppresso essent, aut dolente, quod libere spiritum trahere prohiberet, tussimque redderet permolestam, negabant, asserabantque, dolere sibi abdomen solum, & epigastrium tanto pondere gravatum videri, ut levare thoracem ad aerem captandum, & tussire absque magno ventris cruciatu non possint.

*Colicæ
hujus
mensis.*

Orthopnoëas a solo abdominis vitio plures vidi.

Quam

Quam elapsis mensibus non raro videram febrientium diarrhœam, tunc præcipue, ubi morbus sui juris erat, & neglectus, aut inepte curatus, longam & artem, & ægri vires exhaurientem, hoc mense non offendi. Ventres omnibus universim fuere ficciores.

Paucissimas id genus metastases, non criticas, purulentas, ichorosas ad artus, & ad glandulas habuimus, quales adulta æstate, & sub initium autumnii sæpius comparuerunt.

*Ictericorum
cura.*

Icteros quosdam prægressa miti febri- cula biliosæ notæ exortos extractum martis pomatum cum sale ammoniaco, aut ejus flores *martiales* cum decocto absinthii, & cardui benedicti promte solvebant: at præmissimus & salinos haustus, & vomitorium.

*Tussis
stomachica.*

Tussis plerasque hujus temporis febres aut comitabatur, aut excipiebat. Ea vesperi maxime, noctuque importunior erat, ficcave in initio, dein lentam, ductilemque ranarum spermati non absimilem materiem excussit, & paucam. Thorax plerumque non doluit, nisi morbus ipse princeps aut notha pleuritis fuerat, aut
pe-

peripneumonia notha , aut ea tussis pe-
ctus diutius exagitarat. At doluit & sub
ipsa tussitatione , & paulo ante eandem,
cardia , epigastrium , vel & media ven-
tris regio , vel mollitudo hypochondrii
utriusque , quasi funibus constricti , aut
acute compuncti.

Quibusdam hæc sola tussis aderat , de
eaque sola conquerebantur.

Causam intra abdomen residere , sive *Ejus origo,*
tussis ea alterius morbi symptoma fuerat,
seu ipsa morbum primarium effecerat, ex
communibus coinquinati systematis gastri-
ci notis constitit, atque ex ipso tussien-
tium sono peculiari , veluti profunda e
specu edito.

Cum rusticum ea tussi affectum de
pectore interrogarem , num quid ibidem
doleret , negavit , addiditque , *se non ex*
pectore , sed e ventriculo tussitare , atque
etiam eum solum male habere.

His , qui sic ægrotarunt , ventriculum & cura.
curavimus , solvendo ibidem aliena , dein
αὔω & κατῶ eliminando.

Plerisque ea medicatio sola profuit, & cito. Quibusdam vero tussis perstitit, utut moderatior; at stomachicis, & corroborantibus remediis intra breve tempus comprimebatur.

Frequens hæc tussis est, & in phthisi abit.

Id observavi, stomachicas hasce, aut abdominales tusses quovis anno frequentissimas esse, & male sæpenumero pectoralibus haberi, & emollientibus, tepidis, oleosis, quæ in tussi ab inflammatoria pulmonum diatesi summe alias proficua esse solent, intendi, ventriculum lædi magis, & ipsos denuo pulmones continuis succussibus conquassatos infirmari, & trahere jam proprium vitium, variumque, crudorum videlicet succorum congestionem, vasorum imbecillium dehiscientiam, & anacatharsin pituitosam, puriformem, cruentam, purulentam, tabificam.

Extispicia tabidorum.

Cadavera secui ex ejusmodi tabe demortuorum, qui simplici tussi stomachica in initio afficiebantur, sed non cognita, neglecta, phlebotomiis &c. in ruinam pulmonum, & totius demum corporis conversa. Pulmones deprehendi duris

ex

ex parte nodis obseffos, partim vero erosos, emarcidos, absumptos.

Recentem tuffim, & non ultra multas septimanas progressam absque negotio sustuli, & brevi; at ubi illa per aliquot jam menses inveteraverat, ad duas res animum adverti, in duasque morbi epochas investigavi: 1. an ea tuffis, cujus causam stomachus continuit, solum adhucdum sympathica fit, pulmonibus aut integris, aut ita parce læsis, ut correcto ventriculo, etiam hi suapte confanescant? 2. An forte jam ea labes pulmones teneat, diu utpote, valenterque concussos, ut ii, ablata licet sympathicæ tuffis causa, & emendato ventriculo, nihilominus proprio in sinu foveant multiplicem idiopathicæ tuffis causam, tubera, vasorum varices, faccos ichore, pure plenos, ulcera?

Has phthises hacce origine prognatas plures vidi, quam alia quacunque ex causa, easque sartoribus, futoribusque, hisque ultimis potissimum insidiantes, & rarissime capaces sanationis, raroque solaminis longioris.

Quinam
huic
phthisi
magis
obnoxii
sint.

Autumnus tabidis infestus novimus, sed his præcipue, qui exposita ratione contabescunt.

Lichenis usum, & polygalæ amaræ hic magni fecimus, ubi altera morbi epocha aut nondum aderat, aut nondum diu, repurgato tamen prius ventriculo, si quis malus adhuc fomes in eo occultabatur.

Peculiaris, & frequens ophthalmia, quam auctor gastricam appellat,

Præter peripneumoniam, & pleuritidem notham, colicas, ac tusses hucusque descriptas alius etiam morbus obvenit frequentior, ac passim arbitrantur, & habens quædam peculiaris, ophthalmia nempe ex ventriculo oriunda aut pituitoso, aut bilioso. Hæc multis sæpe septimanis, & mensibus ægros vexat. Oculus multum rubet, illacrimatur, & quasi ab injectis pulvisculis, aut arenulis dolet, lucis impatiens per diem, & dolore ad vespæram, noctuque intensiore, continuoque, at interdiu aut nullo, aut miti, & interrupto. Rubor assiduus: dolet etiam alterutrum tempus ægrotanti oculo vicinum, & latior subinde capitis ex eo latere plaga. **Cornea** transparens opaca-

catur, albidæque subinde vesiculæ in eadem excitantur.

Alia symptomata ægri plerumque suapte non queruntur, at curatori facta peruestigatione constabit, ventriculum, cibique desiderium per id tempus languere, amarescere os, aut muco redundare præter solitum, gravari epigastrium, obscurissimos motus febriles per vices recurrere, horripilationes nempe, sudatiunculis, & calore levi, ac subitaneo interstinctos, idque vesperi, & noctu magis. Inquies per noctem, & fœtens sudor: insomnia.

Diuturna ejusmodi ophthalmia mihi semel pro syphilitica imposuit, cum præter nocturnas exacerbationes multa quoque alia concurrerent ab hac suspitione non aliena. *& quæ subinde pro venerea imponit.* Ægram quamdam id genus ophthalmia laborantem, meque una multo affeci tædio, multa, & tædiosa usus curatione, donec innotuerat, rem a ventriculo proficisci.

Pauca tantum exempla e multis seligam, quæ morbos hoc mense præcipuos exhibebunt.

ÆGER PRIMUS.

*Febris
hujus
mensis.*

Vidua 38. annos nata, quæ marito ante dimidium annum orbabatur, & tres superstites pusillas proles, easque sæpius ægrotantes, ærumnose alebat, cum die 1. Novembris mœrori, & fletui ob mariti defuncti memoriam nimium indulgeret, inhorruit, atque incauit complures horas.

Altero die salis amari unciam unam cum dimidia sumxit: probe purgata, non allevata est: febriens, lecto affixa.

7. Nov. ad nos defertur, debilissima, obscure, & tenuiter febricitans, surdastra adeo, ut, nisi auribus valide inclamaris, nil audierit. Stupor, confusio sensuum, memoria vacillans. Anteaكتورum historiam ex quodam ejus vicino homine collegimus. Lingua glabra, siccescens. Mixturam solventem ex sale medio, aquam item cum melle, & aceto potui dedimus.

8. Nov. lingua fissa, prærubra, sicca.

9. emeto - catharticum. Vomuit inde pituitam amaram, paucam: deiecit. Rediit auditus mox ab emesi: mens praesentior, & lingua humectata.

10. mixtura salina cum pulveris radicis arnicæ pauca dosi, potuque multo, aquoso, saccharato, & modico vitrioli spiritu acidulato.

11. eadem remedia. Auditus denuo difficilior: lingua sicca: morositas.

12. Nov. emeticum: vomitus pituitosi: secessus. Rediit auditus denuo, & mentis alacritas, & linguae mador naturalis.

13. perstat audiendi facultas, & mentis vigor. Obscura febris, & si illam ex pulsu, & corporis calore metiaris, ad speciem mitis. Tinnitus: caput grave: tussis nocturna. Post ultimum emeticum eandem, ac antea, mixturam dedimus.

14. Nov. nulla febris.

16. amaricantibus ventriculo prospici ceptum est. Caput allevatur: tussis sopitur.

19. Nov. vix ulla tussis. Surgit: obambulat,

Post initium Decembris sana suos repetiit.

*Mæro-
ris effe-
ctus.*

Mæroris vim in corpus humanum, ejusque in producenda prava febris potestatem & hic, & alias frequenter advertebamus.

*Vomi-
torio-
rum uti-
litas.*

Purgante pharmaco ægra non juvabatur, sed inde pejus habuit. Febrim purgante, etsi non valido, exasperatam, at emeto-catharsi ferme subito enectam multoties observabamus.

Nulla materiæ turgentis signa, si ea unice ad vomituritiones, cardialgiam, ructus nauseosos, & depravatum gustum, ac oris sordes referre velis, comparebant. Nihilominus vomitorium præsentem opem tulit, linguam humectavit, auditum, ac mentem restituit, & ante actorum memoriam, ut ipsa mox ab emesi morbi historiam exacte narrarit.

Profecto qui efficaciam emeticorum in morbis quam plurimis, sive longi ii sint, sive acuti, probe norit, stupendos sæpe effectus mirabitur, quos a quam plurimis ignorari multum doleo.

ÆGER

ÆGER SECUNDUS.

Vidua 50. annorum, lotrix, a sex fere mensibus sæpius repente ortos calores queritur, sana cæterum.

*Historia
pleuro-
peri-
pneu-
monia
hujus
mensis.*

10. Novembris horret, caletque per vices. Caput remulentum: nox inquieta, infomnis: fitis: anorexia.

11. Nov. horror, calorque alternantes, validi, crebri. Decubuit. Reliqua, uti pridie.

12. omnia pejora.

13. amaror oris: intensa febris: dolor punctorius ad latus thoracis dextrum, & ad infimum sternum, quasi thoracem transfigens, porrectus ad locum medium inter scapulas: leviculæ artuum omnium subinde convulsiones, dolorque per intervalla artus inferiores perstringens. Dedolatio: gravis cephalalgia: illacrimatio: cibi fastidium, & fitis. Epigastrium dolentissimum si contrectetur. Tussis multa: sputa ductilia, parca, mucosa, herbido subinde colore tincta, crocea, cruenta: lingua ex albo flavescens. Nil hucusque remediorum adhibebatur.

14. Nov. nobis comissa est. Omnia, uti pridie. Potui aquam, mel, & acetum cum paucis sale medio dedimus.

15. eadem omnia. A meridie emetocatharticum. Vomuit bilioso - pituitosa: deiecit. Dormivit tranquille.

16. pulsus, & calor naturalis: pectus bonum omnino. Cephalalgia non emendata. Vesperis frigus, calor, tussis, & sputa lenta, mucosaeque rediere: rediit noctu & dolor pectoris.

17. Nov. emeticum. Vomuit pituitosa: omnia leviora, solo lateris dolore non allevato. Vesperis lateri dolenti vesicans applicatum est.

18. pauca febris: dolor lateris nullus: nulla tussis.

19. nulla febris: tussis nocturna: sputa albida, ductilia. ℞. Aq. samb. unc. v. Oxymellis squillit. unc. ij. Tart. emet. gr. ij. M. pro 24. horis: omni quarta hora sextam partem hujus mixturæ sumat.

20. 21. Nov. alvus crebra: tussis rara.

22. nulla tussis. Decoctum lichenis islandici.

23. surgit ex lecto. Decocto lichenis, & dein stomachicis, amaricantibus usa perfecte convaluit, & primis Decembris diebus domum petiit.

ÆGER TERTIUS.

Die 12. Novembris juvenis 24. annos natus, qui suam in conficiendis ex lana pileis operam magistro locabat, nos adiit. Morbi anamnesis hæc erat:

Oph-
thalmia
gastri-
ca.

Ante tres septimanas alvus citari cepit inter levia ventris per vices tormina, cæterum non calenti, appetenti. Hanc nucis moschatae pulvis suppressit.

Triduo inde vix elapso dolere caput, gravari multum, & obortis demum achoribus perfundi, calores erescere, & appetitus imminui. Achores insperso pulvere quodam ficcavit, cæteris non emendatis.

Ante octiduum, cum operi suo pileario pone aquam ebullientem vacaret, repente dexter oculus insolito dolore valide compungebatur, sensim ex illo latere caput acrius infestante, interdium benigniori, noctu exasperato, & somnum omnem

ar-

arcente. Incaluit magis, præsertim ad
sinciput. Amaror oris: horror nullus:
sitis multa. Pars alba oculi quasi sanguine
suffuso rubet cum ardore. Pulsus natura-
lis: lingua impura, siccescens. Ventri-
culo, aut abdomine non dolebat. Facies
ex rubro flava: lucis impatientia: lacri-
marum pluviae: corneæ transparentis in-
cipiens obscuritas.

Aqua simplici cum melle, aceto, &
sale polychresto utebatur. Oculo nil re-
medii unquam admovebatur.

Die 14. Nov. cathartico-emetico.
Pituitam multam cum pauca bile vomendo
refudit, dejecitque cum levamine evi-
denti, celeri, magno. Ardor nullus:
rubedo multo minor: lucis tolerantia: nulli
calores: tota nocte dormivit.

Die 15. Nov. poscam, & mulsam
cum sale polychresto sumsit. Nullus ru-
bor: nebula tenuissima corneæ adhuc ob-
tensa: cætera bona.

Ex illo tempore invigorare ventricu-
lum cepimus. Bene habuit. Oculus pau-
cos post dies sanissimus.

ÆGER

ÆGER QUARTUS.

Puella 23. annorum elapso abhinc anno rubore, doloreque oculi dextri, & corneæ opacitate laborabat per annum integrum durante, catameniis irregularibus usâ, sana cæterum. Cum appetente vespera dolor intenderetur rubore non magno, & corneam opacitas fere totam teneret, varia diu & ab aliis, & a me quoque præscripta fuere; tandem omnibus incassum adhibitis mercurialia ob latentis venereæ labis suspicionem in auxilium vocata. Nil provectum est, ægrave singulari potius naturæ benignitate, morbum una, nostramque erroneam medicinam vincentis, convaluit, quam artis ope.

Ophthalmia chronica, & originis gastricæ.

Die 26. Nov. denuo ob simile alterius oculi affectionem Nosocomium adiit, dura potius necessitate coacta, & ex heræ, cui servierat, mandato, quam ob fiduciam recuperandæ apud nos sanitatis, utpote longæ, & ipso morbo peioris curationis, quam nuper subierat, nondum oblita.

Ante

Ante quatuor septimanas vesperi subito dolore capitis se correptam fuisse narrabat, primum obtuso supra orbitam oculi sinistri, dein acuto totum caput pervadente. Mox & rubor, atque ardor eundem oculum cepit cum acris, fervidique feri profluvio copioso: paucos post dies obscurari cornea, in ejusque medio bullula nasci, quæ sponte disrupta foveolam reliquit.

Ex eo tempore dolor & oculi, & temporis vicini sub vesperam quotidie revertebatur, tota nocte increscens, & acutus supra modum, donec diluculo remitteret paulatim, & in obtusum fatisceret doloris sensum ad nonam matutinam. Inde capite gravi quidem, sed indolente fuit ad statam usque horam vespertinam.

Etsi interdiu dolore omni vacaret oculus, & capitis vicina regio, tamen nunquam illius rubor, nec unquam acrium lacrimarum vis defuit.

Cum tribus ferme septimanis hæc ægritudo statis horis recurreret quotidie, ægra obambulante, cæterum nil incommodi conquesta, & appetente, en cibi
fasti-

fastidium accedit, & assumtorum amarus sapor, & sitis.

Ophthalmiæ exacerbationem nocturnam nullus horror præcessit, nullus sequebatur fudor, at comitari solebat calor major naturali.

Atque ita quatuor septimanas exegit domi suæ, variis usa remediis, collyriorum omni specie, & terna phlebotomia, & assiduis purgantibus, ita ut per integrum mensem diu noctuque, & quotidie crebro dejecerit.

Ea corneæ opacitas fuit, cum nos adierat, ut res objectas non dignoritur, etsi ambitus amplioris, & sole multo illustris.

Per biduum poscam, & mulsam hausit copiosam, & arcani duplicati eam quantitatem, ut alvus quidem emolliretur, at citra ejusdem fluxum.

Die tertio valens pharmacum potavit, duos videlicet scrupulos radicis ipecacuanhæ grano uno tartari emetici armatos. Pituitosa, & biliosa revomuit cum eximio levamine. Rubor vix ullus ab emeto-catharsi, nec posthac ulla doloris

ris reverso. Noctes tranquillæ, & cum somno.

Triduo vix elapso, rubere oculus ex toto desiit, incepitque perlucere.

Vires, quas pervigilium, & phlebotomia, alvusque assiduo fluens jam extra Nosocomium confregit, intra non multum tempus sequenti remedio restituebantur: $\mathcal{R}$. Flor. salis ammoniac. martial. Pulveris cort. peruv. Elect. diateff. aa scrup. j. Fiat bolus, & fiant tales N. VI. Sumat omni quarta hora bolum.

Major indies corneæ pelluciditas rediit, ut die decima Decembris res minutiores dignosceret.

Nullum collyrium oculo ægrotanti hucusque admovimus.

En alvum assidue, copioseque fluentem uni vomitui adeo non parem, ut purgantibus augeri morbi materies, intendique visa fuerit, quam unica emetocatharsis exterminavit.

Cum hæc juvencula post medium Decembrem uberiores victum intempestivius expeteret, & alvus aliquot diebus segnis evaderet, redire aliquis pone tempus

pus vicinum dolor, visusque minui cepit. Mox ægræ ventrem solvimus, diæta tenui aliquamdiu injuncta. Tandem ad roborantium usum revertebamur, ea lege, ut alvus quotidie bis, terque responderit. Tum demum oculum sæpius aqua frigida, cui sacchari saturni paulillum admistum fuerat, irrigari curavimus, eo eventu, ut sub ultimos Decembris dies nil doloris experiretur, atque oculo denuo uteretur non discolori, utut paulo minus expedite, &, si eundem attentius inspexeras, modicissime nubiloso.

Complures id genus ophthalmias vidi, temporibus biliosis imprimis, atque ex ventriculo oriundas. Ineunte hoc mense scēminam e Nosocomio dimisi, cujus historiam, omissis aliis, ex meis adversariis huc transferam:

ÆGER QUINTUS.

Hæc scēmina trigesimum ætatis annum attigerat, quinque prolium mater, quarum natu minimam unius anni huc usque suo lacte enutrit. Circa medium

*Ophthalmia
similis
priori.*

Y

Octo-

Octobrem Nosocomium adiit, aitque, se a quatuor septimanis cum gravi ophthalmia conflictari. Quadam vespere oculum utrumque repente dolere quasi compunctum, atque rubere occepisse: ea nocte ob vim doloris non dormivisse: die altero a dolore quidem vacasse, at persistisse ruborem inter assiduos acrimarum imbres. Vespere denuo appetente reversos immites oculorum cruciatus esse cum pervigilio. Eam mali accessionem, remissionemve quotidianam fuisse: non appetuisse, fastidiosam, sitientem, dedolatam: ore mucoso, insipido: animo per noctem sæpius deficiente: hypochondrio sinistro duro, tenso, dolente: ventre segni: obambulasse febriculosam.

Ultimis duabus septimanis exacerbata ophthalmiam horripilatio præcessit, quæ antea non observabatur: noctu incaluit, & sub auroram sudavit.

Bis sanguinem toto hoc tempore eduxit, e brachio una vice, atque altera ex pede, & purgans assumsit proprio marte, at levamine exiguo, minimeque diuturno. Tandem pectus opprimi cepit,

pit , ejusque finistrum latus amplo dolore corripit ad scapulam vicinam , indeque per omne brachium excurrente. Cephalalgia.

Sic affecta ad Nosocomium venit.

Curam exorſi ſumus a potu multo, mellito , poſca , & arcano duplicate. Dein emeto-catharſin inſtituimus. Vomitus, ſeceſſusque pituitoſi , bilioſi , copioſi , mox allevantes , & perſeveranter. Venter mediocriter , atque aliquot diebus fluxit.

Tandem naſeantis ventriculi pigritiam ereximus remedio amaricante , ſtomachico.

Oculis affectis nihil admovebamus.

Sanguinis miſſionem bis inſtitutam facilius tulit , quam multi ſoleant in morbis ejusmodi ab ea cauſa prognatis. Id forte corporis robori debebatur in ſcæmina ruſtica , & anni tempore aliquantulum jam refrigerato.

Certe autumnò , eoque potiſſimum jam provecto , adulto , atque in hyemem proxime deſituro unam , quin & alteram phlebotomiam febres bilioſæ non raro exigunt , antequam tuto , & utiliter ven-

trculus subvertatur , quæve sanguinis missionem non poscunt , eandem tamen absque periculo plerumque ferunt.

Consultius agi observaveram , sicubi sanguinem detrahère in febre biliosa placuerit , eundem & parce demere , & , si ægro conduxerit , potius repetitum. Contingit enim , ut , licet ingens initio mittendi sanguinis necessitas visa fuerit , ejus te largius extracti postmodum pœniteat.

*Falsa, &
perniciosa
quædam
opinio.*

Deleterea opinio est , posse jacturam humoris hujus abundantius semel profusi auxiliis aliis resarciri.

ÆGER SEXTUS.

*Pleuritidis
historia.*

Doliarius 20. annorum ante annum scabiem e contagio traxit , unguento quodam articulis inuncto postmodum discussam , qua disparente laboriose spirare cepit , & tussitatione frequenti , pectoris oppressione , & dolore utriusque lateris punctorio per intervalla vexari. Sputabat pauca , alba , mucosa.

Sub

Sub finem prioris mensis (28. Octobris) valide tussitanti respiratio difficilior fiebat, a dolore totius sinistri lateris multum impedita. Caluit cum siti multa, & anorexia, at gustu non pravo, & alvo naturali, ac epigastrio non dolente. Sudores.

Die 29. Octobris, qui dies Mercurii erat, omnia pejora. Erecto corpore ægrotabat.

Die Jovis, & Veneris decubuit tota die: sudavit.

Die Sabbathi parumper allevatus est, surgit, domo exit. Vesperì dolor acutissimus latus dextrum invadit cum spiritu laborioso, tussi multa, siti, æstu, cephalalgia.

Die Dominica e lecto surgere non potest. Nil emendatum.

Die Lunæ ad nos venienti difficillima respiratio quasi asthmatica: lingua albida: multa febris, omniaque quemadmodum die Sabbathi ad vesperam. Decubitus facilis in omnem partem.

Die Martis emeto - catharticum. Vomuit amara, pituitosa: ter deiecit. Oppressio pectoris multo minor, dolor lateris nullus, paucula febris, & rara, facilisque tussis. Somnus.

Duobus subsequentibus diebus, iisdem, quibus ante emesin, remediis utebatur, salinis, solventibus. Febris vix ulla, remanente levicula adhucdum pectoris oppressione.

Die Veneris denuo emeticum. Paucam pituitam vomuit, ter deiecit. Nulla oppressio: omnia emendata, si linguam excipias, quam serius plerumque, & nonnisi excusso languentis ventriculi torpore, vique coctrice restituta, ad habitum naturalem redire in reconvalescentibus advertebamus.

Intra paucos dies sub usu stomachicorum exacte convaluit.

*Diagnosis
ex lingue
conditione.*

Linguam aut faucium, nariumque, aut pulmonum, ac asperæ arteriæ, aut gastrici systematis affectus fideliter notare constat. Nihilominus subinde linguam offendi ne minimum vitiosam, etsi multus alienus humor ventriculum
one-

onerarat, quo vomitibus refuso ea primum albescere cepit, aut flavo viridique muco turpari, ac fieri villosa.

Ex lingua sola nondum naturaliter se habente, ubi reliqua bona fuere, iterandæ vacuationis necessitatem nullam collegimus. Suus enim linguae color naturalis redit, ubi suus ventriculo vigor redierit.

ÆGER SEPTIMUS.

Puella septemdecim annorum ter tantum hucusque catamenia experiebatur, & ante dimidium annum ultima. Ab eo fere tempore frequenter tussitabat, noctu præcipue, sputave rejecit copiosa, & flava. Pectore oppressa erat, nauseabat, vomebat per vices paucam pituitam, respirabat cum labore. Subinde leviora tormenta querebatur. Tandem die 22. Novembris epigastrium totum opprimi videbatur. Cardialgia, tussis crebrior, & difficilior spiritus. Interim nil ita graviter tulit, quam, uti aiebat, catarrhum hunc tamdiu persistentem, & blanda noctis silentia importunissime turbantem.

*Tussis
chroni-
ca, & ga-
strica.*

Die 25. ad nos venit. Remediis primo solventibus, salinis, dein emeto-catharsi pectus, & abdomen emendabantur.

Refractas postmodum tartari emetici doses exhibebamus, quæ vomitum non moverant. Tandem auxiliis roborantibus integre, & non intra multum tempus convaluit.

ÆGER OCTAVUS.

*Peri-
pneu-
monia
nothæ
historia.*

Vidua 56. annos nata, amplo, & obeso corpore, initio mensis Maji hujus anni fastidire cepit, cum a longo jam tempore integra valetudine frueretur. Vomiturit: tandem a pastu ingesta vomuit cum pauca in morbi exordio pituita, dein copiosiori, tenaci, inque longa filamenta ductili. Sitis: oris amarities: spiritus, sub motu corporis anhelosus, noctu vero sibilosus, & strepens, instar asthmaticorum, ut ideo noctes insomnes, erecto corpore, ac sedens transegerit. Ventris multa segnities, duras utpote, adustasque, & cum doloribus fæces, ac raro reddentis.

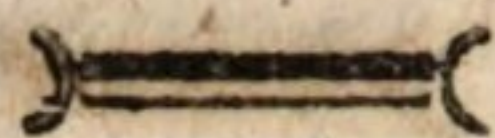
Alvo

Alvo enematibus sollicitata, exonerata major animo hilaritas rediit, majorque facta est respirandi facultas.

Auxilium a medico quodam efflagitabat, quo ne hilum proficiente rem sospitatrici naturæ commisit.

Appetente æstate, & cælo calidiorē commodius valuit. Vomitus rarior, rectorumque minor moles. Tandem omnino non vomuit, at respiratione non expedita.

Ingruente autumnō pristina mala recrudere, quibuscum septem circiter septimanis misere conflictata die 3. Novembris nos adiit. Aderat cephalalgia, amor oris, ciborum fastidium, vomendi desiderium, vomitusque per vices meracus, pituitosus, horis subinde matutinis, sed plerumque elapso quodam tempore a pastu. Respiratio fervens, asthmatica, & tussis non raro propemodum suffocans. Nullus thoracis dolor: sputa vix ulla: abdomen tumidulum, modice dolens, si contrectabatur: multa sitis: calor moderatus: lingua impura: alvus difficilis: pulsus fortes, pleni, durique.

Præmissis solventibus salinis 5. Nov. propinato emetico, scrupulis nempe duobus radicis ipecacuanhæ cum grano uno tartari emetici, tantam pendulæ pituitæ copiam ventriculus refudit, quantam intra ejusdem solius, aut viscerum vicinorum cavum contineri potuisse nemo facile fuisset suspicatus. Ter dejecit. Omnia multo meliora: liberius respiravit: dormivit.

6. Nov. spiratio denuo ingravescit: vomiturit denuo, & paucam pituitam suapte vomit: cætera bona. Solventia salina.

7. emeticum. Eadem rejectorum quantitas fuit: secessus frequentes, copiosi, multum levantes.

8. & 9. alvo liquidiore conservata commode se habuit.

14. Nov. vomiturit denuo, libere respirans, non calens, & pulsu naturali. Vesperi irritatum ventriculum compositurus pauxillum opii propinavi. At die sequenti ægram offendi valdopere, & quantum antehac nunquam, febricitantem, temulentam, arefcente, contractaque lingua, & laboriose spirantem. De-
cocto

cocto radicis graminis, & taraxaci cum oxymelle, & fale medio aliquot diebus, tandem usa lenioribus amaricantibus allevabatur ita, ut

14. de nulla molestia conquereretur. Die sequenti cibum indulsumus minus tenuem.

17. Nov. denuo difficilius respiravit. Semel paucam pituitam sponte, & cum levamine thoracis vomuit. Eo die solvens denuo decoctum repetebatur.

Elapso biduo solam ipecacuanhæ radicem vomituriendi dedimus. Mitiora dein roborantia, a potentioribus enim lædebatur, & victus apta ratio, & ventris libertas valetudinem confirmarunt, eamque, cum diutius periclitandæ perseverantis sanitatis gratia in Nosocomio retineretur, extra relapsus metum reponere.

Etsi pluribus vomitoriis hæc ægra indiguerit, eorumque repetitio multis aliis in casibus nobis summe necessaria visa sæpius fuerit, sollicitè tamen cavimus, ne, quotiescunque aut lingua fordesceret, aut os illuvies mucosa inundaret, aut ventriculus doleret, etsi pluribus æger

*Canon
in repe-
tendo
emetico
obser-
vandus.*

æger vomitoriis , aut emeto - catharticiis hucusque usus sit , iisdem evacuationibus continuandis insisteremus. Si enim aliena in morbi initio , ejusque progressu repetitis vicibus evacuaveris , ab introverso humorum motu , & succis gastricis largius confluentibus , & ventriculi debilitate , oris habitum , anorexiam , & stomachi fastidia facile repetes , & invigorantibus auxiliis emendabis. Id certe fortunate nobis compluries cessit.

Subinde curam confirmatoriam datum lenius emeticum utiliter interrupit , præcipue si æger in diætæ leges peccarat , aut ea morbi indoles fuerat , ut identidem aliquid morbificæ materiæ ab universo corpore secesserit , & partitis vicibus intra ventriculum , & intestina fuerit rejectum.

Crises hasce partiales morbis ad finem decurrentibus , atque etiam in reconvalescentibus sæpe advertēbamus , videlicet aut sudores levantes , aut diarrhœam in reconvalescente sponte obortam , proficuamve , aut vomitum spontaneum cum multo emolumento.

At

Si vero ventriculus, vel venter convalescenti repente dolebat, quin causam in diætæ erroribus offenderemus, si quando gastrico morbo æger antea laborarat, aut tali, qui aut suapte, aut artis ope evacuationibus gastricis solvebatur, portionem materiæ morbificæ restitantes ultimam hac crisi fuisse intra primas vias depositam facile suspicabamur, quam si natura suapte eliminare neglexit, nosmetipsi aut ore, aut alvo, aut utraque hac via regia exterminavimus.

Hanc agendi rationem, medendique canones non ex nuda speculatione decerpsi, sed eosdem usu multiplici quotidiano, & certo sum edoctus.

At difficillimum judico, earum rerum descriptionem adcuratam tradere, quæ non nisi per innumeras observationes diverso tempore, & diversis in ægris industriose collectas, interque se comparatas innotuere, quasve & usus fere solus alios docebit.

Confirmatoriam curam nunquam impune aut negligi, aut æquo celerius aberrumpi, sæpissime observabamus, in iis præ-

*Curæ
confir-
mato-
riæ ne-
cessitas.*

præcipue morbis, quos vera plerumque fibrarum debilitas, inertiaque aut efficit, aut comitatur, gastricos ajo, biliosos, pituitosos, putridos, malignos.

*Fre-
quentis-
sima hoc
mense
phthi-
sis &c.*

Phthises quamplurimæ, pertinaces articulorum dolores, morbi rebelles cutanei, chloroses, & albi scæminarum fluores, & oedemata frigida, & diuturni alvini fluxus, totave frigidorum morborum cohors vix ullo artis auxilio pervin- cenda nobis hoc mense frequentius oc- cursabant, non raro quidem in inadæqua- tam æstivæ febris curationem, plerum- que tamen in omissam *confirmatoriam cu- ram* refundenda.

Reconvalescentes scæminas haud facile manu mittendas censeo, priusquam a mor- bo catamenia fluxerint, qualia antea sa- nis solebant.

ÆGER NONUS.

*Meta-
stasis
peculia-
ris.*

Juvenis, sartor, 18. annos natus, va- letudine semper integra usus, initio Octo- bris horruit, caluitque per vices, sudore largo insequente. Non appetiit, dolo- rem tensivum ad nucham queritans. Ca-

put

put antrorsum ita flectebatur, ut mento supremum sternum contingeret, neque ulla esset id alio commovendi facultas. Decubuit primo quatrduo, assidue, sed tolerabiliter febriens.

Elapsis octo diebus, cum deservuisse febricula videretur, rediretque ciborum desiderium, tumor ad nucham dolens, latus, non discolor increvit, capite, uti ante, antrorsum flexo, immotoque; dolor quoque, isque non gravis, totum brachium lævum quasi rheumaticus occupavit. Præter dolentium partium aromaticas frictiones nil adhibuit, & hasce absque emendatione.

Die 11. Novembris Nosocomium adiit, mento, ut dixi, ad sternum depresso, capite gravi, temulento. Tumor pugni magnitudine supra colli vertebrae exstabat. Pectus, & abdomen liberum: lingua impurior: nulla febris: sinistri brachii dolor. Sumit solventia salina.

12. Nov. emeto • catharsis. Vomuit pauca bilioso-pituitosa: aliquoties deiecit. Noctu sudor: somnus.

13. caput levius, minus depresso: nullum in brachio rheuma. Solventia salina.

14. emeto - catharsis. Vomuit pituitosa minus amara: deiecit. Caput liberum, ejusque erigendi potestas multo major.

Alvus fluens, & frictio tumoris reliquias brevi dispulere, erecta denuo, & mobili cervice.

CAPUT XVI.

D E C E M B E R.

Inis ordientis mensis diebus mador, & colles nivibus conspersi tenuibus, at nuda planities: nubilosa cœli facies, & auræ mollities multa, austrina. Die 3. aurora borealis. Inde serenum, siccum, congelatio.

6. nives exiguæ in locis editioribus; in vallibus pluviae nivibus commistæ.

7. congeluit denuo. Siccitas: frigus.

Die 13. quæ aquas glacie leviter adstrinxerat, dissolvi iterum, diffluereque in plano nives ceperunt, manente molli, atque austrina pluvia.

At mox iterum leviuscule frigus intendebatur, aquilone per vices incurrente, donec die 17. aura denuo mollesceret sub austri flatu, pluviaeque nives vicinis collibus decuterent.

18. nivium altissimarum ubique copia, atque a vento quies. Ex eo tempore nives perstiterent, cælo miti.

Hæc rerum facies usque ad 28. mensis perseveravit. Consequentibus diebus pluviae, nivesque sparsim, atque interruptim cecidere, frigore vix ullo, & nulla glacie.

Tempus fere omne austrinum, humidumque.

Die 1. Decembris frigus minimum $+ 0. 6\frac{1}{2}$. gr.

Die 25. frigus maximum $- 0. 5$. gr.

Calor medius totius mensis $+ 0. \frac{1}{3}$. gr.

Die 11. & 12. Dec. altissima mercurii statio 28. poll. 6. l.

Die 5. maxima ejusdem depressio 27. poll. 3. l.

Paucissimos hic mensis morbos progenuit, at plures accepit ab elapsa æstate, atque autumnò transmissos, lentos & perniciosos.

Non pauci hoc mense ad Nosocomium venerunt ab exantlata æstiva febre gravissime mulctati, quemadmodum milites vulnerati solent acie excedere, seque recipere, quo reficiantur.

Tabidorum funera frequentia.

Hanc anni partem, utut a salubritate eximia commendatam, nihilominus tabescentibus, atque his fere solis infestam vidimus. Pleraque in Nosocomio funera tabes dedit.

Tabes ex febre æstiva,

Tabidorum historias, quanta maxima diligentia poteram, conquisi, ut, quæ tabis ea species esset, & unde nata, intelligerem, intellectave cum iis compararem, quorum me compotem extispicia facerent.

ejusdem generationis ratio, modus, que.

Tabis originem febris biliosa dedit, mensibus biliosis hominem aggressa, quæ morbificæ materiæ portionem pulmonibus infigebat, inde posthac non extricandam. Ea metastasis tusses assiduas fecit, multum exagitantes, laxo visceri valdopere nocivas, & quæ sanguinem subinde

ex-

extundebant. Non interruptus intra thoracem continuo sollicitatum pravorum succorum affluxus, infarctus, compagis solutio, ulceratio pulmonem, & universum demum corpus pessumdederunt.

Quibusdam febris biliosa nil vitiosæ materiæ ad pulmones rejecit, sed eos solum per consensum affecit, ventriculo causam morbificam continente.

Hæc *tussis stomachica*, febris biliosæ comes, neglecta, curata methodo non sua, phlebotomiis, emollientibus, oleosis, assiduo pulmones succussu labefactavit, eandemque sero tandem ruinam intulit, quam ante dixi a biliosa metastasi evenisse.

Intermittentium febrium, quarum nulla, aut inepta curatio fuit, ea in tabem conversio non rarissime occurrebat.

Neque *valida* febre opus erat, ut inde tabes nasceretur; suffecerat huic pravo partui vel lenior febricula biliosa, vel sola id genus prædispositio.

Quid sit
catarrhus
biliosus.

Certe *catarrhos* *hosce biliosos*, seu febriles fuerant, seu absque febre, frequentissime abire in phthisin vidimus immedicabilem.

Señta
consum-
torum
cadave-
ra.

Consumptorum cadavera dissecta multiplicem pulmonum labem exhibuere, nodos, & tubercula variae magnitudinis, ac dura, quæve viscus aquis injectum infra earundem superficiem detruferant. Tota quoque pulmonum substantia albidis, & miliformibus granis distinguebatur, aut duris ex toto, aut puriformem materiam, si dissecueras, fundentibus. Quibusdam pulmones gravissimi fuere, atque amplo volumine, ut intra thoracis caveas difficillime viderentur potuisse contineri: atque hi suffocati periere.

Nonnullorum pulmonibus cava inerant aut puriformi materie repleta, aut vacua, collapsæ, & cum asperæ arteriæ ramificationibus quasi resectis communicantia.

Moriebantur absumtis carnibus, & exhausti assiduis secessibus, vel & nocturna, copiosaque sudatione, etsi fuerint, qui minui identidem, consumique

con-

conspēcti sint, quin aliquid memorabile vel alvus subduceret, vel sudor.

Plerisque glandulæ mesentericæ intumescere tumore flaccido. Emarcida quoque, & colliquata abdominis viscera offēdebantur, hepar imprimis, & lien.

Ægritudinis initia sæpenumero fortunate repressi saturato radicum graminis & taraxaci, & demum islandici lichenis decocto. Dubito, an morbum curaverim invalescentem, & confirmatum; inveteratum sanavi nunquam, ut ut non unum in medendo consilium executus.

Quodnam in medendo huic phthisi consilium sumus secuti, & quo eventu.

Diætā lacteam sic tabescentibus nunquam injunxi; injunctam ab aliis vidi, sed eventu non bono: rebusque ilico in pejus ruentibus abstinendum denuo a lacte fuerat.

Cura lactea huic tabis speciei non congruebat.

Mense medio aliquot pleuritides inflammatoriæ offerebantur, quarum una alterave ex sævissimis fuit.

Pleuritides biliosæ inflammatoriæ.

Necessum fuerat repetitum sanguinem educere, & dein emesi, aut emeto-catharsi ventrem repurgare. Subinde utroque auxilio, emesi, & phlebotomia alternis vicibus utebamur.

Missione sanguinis repetita rarius peccabatur, etsi, quousque illa iterari debuerit, difficillimum fuerit determinatu. Sola antiphlogistica methodus morbum aut in malignum commutavit, aut in diuturnum: nonnunquam eundem mitificavit solummodo, febrimque in *febriculam* potius *diathesin* convertit, quæve arrepta vel levi occasione magno impetu denuo prorupit, & cum discrimine majori.

Difficultas sanandi morbos ejusmodi complicatos e.gr. bilioso-inflamatorios.

Sed etiam emeticum nocuit æquo citius propinatum, & sanguine prius non detracto. Indagare oportuerat, an inflammatio prævaleat bilioso vitio, an vero hoc illam superet, & quæ utriusque intensio sit, atque undenam celerior perniciēs instet.

Unde ea difficultas nascatur,

Verum hæc perquisitio causarum non una vi, nec uno cum eventu agentium miram animi contentionem deposcit, & subinde vel attentissimum fatigat: discriminis plena est, & errori obnoxia, quam nullo magistro discimus, sed usu solo, diuturno, ac patienti.

Ubi

Ubi hyems succedens æstivos solvere morbos incipit, aut hyemales in æstivos transmigrant, atque in ipso diversarum constitutionum concursu facilis deceptio est, & artis exercitatio supra modum difficilis. Fit enim nonnunquam, ut pro simplici biliosa febre habeas, seductus analogia, & numero majori per id tempus morbo consimili ægrotantium, etsi gravis ægrotum inflammatio teneat: aut inflammatoriam putes biliosam esse.

Neque luculentos semper utrique huic feбри diagnostics characteres esse quis asserat, atque indubitatos; observationum enim me copia docuit, dari periculosas inflammationes, quæve primam medentis attentionem, & omnem antiphlogisticam curam exigunt, etsi multa adsint biliosorum symptomata: dari & febres biliosas, putridasque absque solennibus suis signis, atque inflammationem mentientes: utrumque etiam vitium subinde conjungi.

Ea deceptio vix unquam *vigente* constitutione quadam, sed *emoriēte* porius, aut *ordiente*, atque in ipsa unius in alteram migratione frequentius locum habet.

& quibus
anni
tempo-
ribus.

Hinc temporibus inter binas constitutiones mediis peculiarius attendendum, agendum majori cautela, subinde cunctandum, neque ad heroica facile, & decisiva remedia confugiendum, nisi res aperta ejusmodi auxilia petat. Antiphlogisticae methodo diutius indulgendum, & ab eadem ordienda curatio erit. Venæ sectio non larga, sed parca, exploratoria, & si ferat æger, allevetur, repetenda. Solventium blandiorum usus copiosior, & diuturnus; parcius, tardiorque emeticorum, atque hæc inter, mitiorum.

*Cautela
præpri-
mis ne-
cessaria.*

Cavendum est sæpenumero a se ipso, ne fortunatæ videlicet, celeriterque hucusque peractæ curationes, & quædam in dijudicando promptitudo felici artis exercitio comparata in eo ancipiti constitutionum transitu nos decipiat, ne quid æquo properantius, aut tumultuosius moliamur.

Ægrum amisi ex febre bilioso-inflammatoria decumbentem, quem, si plures præmissem sanguinis missiones (ternas institui) & serius propinasset emeticum, fors conservasset. Verum prosperi even-

tus

tus antibiliosæ methodi me aut minus attentum fecerant ad inflammationem commixtam, aut, utut attentum, nihilominus deceperunt. Adeo oculatum oportet esse & contra se ipsum, & contra faustas curationes!

Qui praxin medicam alicubi orditur, hos constitutionum fines contiguos, transitusve prudens vitabit, suæque famæ magis consulat, si tempus anni seligat, quod morbos profert sinceros, effectosque, atque indaginis hoc ipso minus tortuosæ.

Quo anni tempore praxis medicæ faciliior sit.

Febris erysipelatoſa hoc menſe nonnunquam comparuit exanthemate totam ple- rumque faciem impetente. Cura antibiliosa, solventia salina nempe, atque emetocatharsis febrim una cum efflorescentiis illico, tutove profligarunt, & absque auxiliis externis.

Febris erysipelatoſa,

Scarlatinam eodem omnino modo ſa- navimus, nec illam ejusdem malignitatem experti ſumus, quam alii viderunt eadem tempeſtate, ſed alia medendi ratione uſi. Idcirco & *eryſipelas*, & *ſcarlatina* etiam hoc menſe viſa eſt eſſe congener ægritu- do, & originis bilioſæ.

& ſcar-
latinofæ
hujus
menſis.

Juvenculam, quæ a quinquennio frequenti erysipelate faciei corripiebatur, methodo recensita sanavimus, & gastrico, biliferoque systemate ope corticis peruviani confirmato ab ejusdem infirmitatis recurſu immunem præſtitimus.

Puerperia bona.

Plerasque puerperas hujus mensis ea febris, quam æstate, & autumnno ferme omnes pertulere, non attigit: unam alteramve solummodo vellicavit.

Phlogosis frequens sub finem mensis.

Ultimis diebus Decembris major identidem phlebotomiarum necessitas fuit, adeo, ut quicunque ferme ægrorum adventarent, difficilem & peripneumoniam respirationem incusarent. Levis aderat pulmonum inflammatio, etsi primaria ægritudo neutiquam semper inflammatoria fuerat. Adsersam huic visceri phlogosin ab aëre existimabam frigidiorē, cujus vim præ omni alio viscere pulmo primus experiebatur. Difficiles idcirco periodos circumeuntes humores habebant, & quod decubuerat pravorum succorum, intra thoracem vi frigoris adstrictum ægre continebatur, & respirationem lædebat.

Fri-

Frigidissimum hydropicum, totoque corpore tumentem dolore prehendi pleuritico vidi, & valide febrere. Sanguis eductus corium pleuriticum exhibuit, magnumque & oppressionis, & respirationis, ac tussis levamen tulit.

Hoc mense operarius ad Nosocomium venit, qui per octiduum domi suæ erroneo modo febricitabat cum assidua cephalalgia, & quotidiano sanguinis ex naribus stillicidio, quin etiam hæmorrhagia. Dolor artuum vagus, femoris dextri continuus, & imminutum cibi desiderium. Ægrotabat erectus. Levissimus oris amaror.

In Nosocomium susceptus femur dextrum exhibuit tumens valdopere, & dolentissimum dolore primis diebus assiduo, dein remittente, & sub vesperam noctuque exacerbato, contactus omnis impatiens, & cum ejulatu, donec appetente aurora mitesceret. Levissima rubedo erat, & exanthema quasi urticatum, ac dolor diffusus, oberrans eum artum, & noctu propemodum intollerabilis. Interdium mitius febricitavit, noctu intensius. Stillicidium, & subinde hæmorrhagia.

Sa.

Salibus mediis, posca, & melle usus est, & dein emeto - catharsi. Mox ab emesi dolor ante assiduus *remittere* cepit, & hæmorrhagia sub ipsa emetici actione recrudescentes, eadem terminata suapte conquievit, nec rediit posthac. Post alterum emeto - catharticum dolor *remittens* in *intermittentem* conversus, continuato salinorum, & demum amarificantium remediorum usu una cum febre evanuit.

Superstes illius artus oedema frigidum atque indolens frictio dissipavit, & curatio roborans protracta.

Vomitiones ejusdem fuerunt biliosæ, pituitosæ, ilico levantes.

*Ægri-
tudines
febrim
æstivam
exci-
pientes.*

Febres biliosas neglectas, aut non sua methodo curatas abiisse hinc inde in phthisin dixi. Neque hæc sola ægritudo fuerat, quæ febrim biliosam excepit. Eodem quippe ex fonte manabant pertinacissimi dolores articulorum, partiumque inter articulos mediarum, & subinde quasi ipsi substantiæ ossæ infixi, noctu graviores, cum illius artus, quem affecerant peculiariter, quodam stupore, & robore musculi-

sculari multum imminuto. Ægritudo hæc
& meam, & ægrorum patientiam, &
omnem non raro medelam vicit.

Rem tandem tempori committendam
rebar, & auxilium potentius expectabam
ab æstivo calore morbificam materiem
fundente, atque ad corporis superficiem
evocante, præcipue si thermæ caloris vim
adjuvarent.

Quosdam tamen vesicantibus, aconi-
to, flammula Jovis, & antimonii præ-
paratis, aliisque in hunc usum notis sa-
navi.

En cadaverum sectiones quasdam, &
morborum historias, quæ in hunc men-
sem inciderunt, & quasdam etiam, quæ
serius, mense videlicet Januario, collige-
bantur, cum eadem & tempestatis ratio
& morborum utroque hoc mense obser-
varetur.

ÆGER PRIMUS.

Medicinæ studiosus 23. annorum pe-
ctore angusto, collo longo, tenui, & gra-
cili corpore, ac scapulis alarum in mo-
rem exstantibus, matre natus hæmoptoi-
ca,

*Historia
phthi-
seos post
hæmo-
ptoen.*

ca , a longo jam tempore post motum corporis validiorem laboriose spirat , nec ab omni tamen spirandi molestia immunis est etiam extra tempora majorum commotionum.

Brumali tempore melius, quam æstivo valet.

Ante annum ira percitus florentis sanguinis pauxillum sciendo rejecit.

Ab initio Junii hujus anni (1777) magna pectoris oppressio accedit: tussit, sputave mane *puriformia*, & lineis sanguineis distincta, interdium vero ex albo flava educit. Decubitus omnem in partem facilis. Altius inspiranti, aut tussitanti pectorius dolor, isque validus, ad sterni mucronem persentitur. Noctu frequenter, & leviter insudat. Ventre sæpius sponte resolutus est, & cum levamine. Sitis mane e somno evigilanti multa, & levis eodem tempore oris amaror, quem intensiorem hac æstate experitur. Horrores vagi: multis ab annis biliosissima lingua, villisque flavis, quasi bysso flavicante contexta. Interdium assumptorum & sapor bonus, & eorundem desiderium: artuum languor.

Mense

Mense Augusto sanguinis uncias decem phlebotomia educi curavit cum levamine exiguo, & paucos post dies denuo disparente.

30. Septembris obambulans sanguinis floridi dimidiam fere libram quatuor horarum spatio non operose extussitavit. Incommoda pectoris magis aucta. Parcam denuo venæ sectionem instituit absque levamine.

Quarta pomeridiana ejus diei ad nos defertur. Pulsus vibrantes habuit, & arterias tensas. Ventrem eluere frequenti enemate conabamur, eumque ingestis per os remediis mannatis, & eccoproticis blande ducebamus. Meliuscule habere videbatur, educebatque tussitando parum sanguinis, & multo rarius; at die 2. Octobris appetente vespera nova pulmonum hæmorrhagia rediit, thoracis ardor, & aucta febris.

Illico ipecacuanhæ duos scrupulos cum uno tartari emetici grano exhibuimus. Unde multa, amarissima, bilioso-pituitosa vomendo rejecit. Inter vomendum ne guttula sanguinis prodiit; & vomitu peracto vix ulla febris. Pectoris jam nullus

ar-

ardor : bona spiratio : perpauca tussis :
& ea nocte vix sanguinis lineola compa-
ruit. Somnus.

Die sequenti, scilicet 3. Octobris,
circa horam nonam matutinam ultima vi-
ce perparum sanguinis non læti, grumo-
sique tussiendo reddidit. Omnia mul-
tum emendata. Remedia eccoprotica,
mannata, salina resumebantur.

4. Oct. eadem remedia. Tussitatione
non frequenti pauca glutinosa, & paucis-
sima puris formam mentientia prodive-
runt. Nullum omnino cæteroquin tho-
racis incommodum. Vespere grano di-
midio opii a nocturna tussi paulo cre-
briori, & somnum interpellante pulmoni
cavimus.

5. mane denuo cruoris nigrescentis
perparum sputo glutinoso commixtum se-
mel extussitabat. Reliquo diei tempore
nil sanguinei conspectum est. Noctu
somnus, & a tussi quies absque parego-
rico, & nulla febris. Lingua non emen-
datur, sed biliosissima manet. Exhibeban-
tur hac die lenia tonica, amaricantia, alvo
conservata faciliiori.

6. nil sanguinei: sputa mucosa, non amplius puriformia. Bene habet.

7. bene habet. A meridie semel aliquid cruenti sputis mucosis infuit. Remedia eadem: noctes bonæ.

Ex eo tempore nil amplius cruenti tussitando rejecit. Tussis nulla: pectus bonum: nil febriculosi. Utebatur lichenæ, polygala, amaricantibus aliis, & roborantibus, ita tamen, ut alvum efficere-
mus facilem, & expeditam.

Circa finem Octobris, etsi multum rogatus, ut curam confirmatoriam protraheret, deleretque characterem alte impressum, recusavit, seque vitam modo degere, qualem antehac a longo tempore non vixerat, nempe sanissimam, asseribat.

Exeunte Decembri ad Nosocomium redit, aitque se a quatuordecim diebus levi per vices horrore perstringi, incallescere more vago, tussire maxime noctu, & rejicere puriformia. Hisce ultimis diebus pauca, & cruenta sputasse: venam secuisse absque levamine: non appetere. Decubuit, in quodcunque placuerat latus, absque incommodo: nullus

ullibi in thorace dolor, nulla toto tempore inter respirandum ex ægri sensu molestia, nisi si gradum concitaret, ubi sufficientem attrahere se spiritum posse negabat. Noctu sæpius sudabat: valide tussitabat. Diarrhœa nulla adfuit, nisi raro, & levior. Opium vesperi propinatum noctes quietas reddidit, & sudores non auxit, eosque plerumque opio non assumpto largiores habuit. Vox semper aliquantum rauca fuit.

Ultimo Januarii die 1778. sedens difficillime respiravit, quasi fune gutturi injecto suffocandus.

Sequenti die commode se spirare, facile decumbere, & belle se habere asseruit. Nocte media sensibus vegetis, & inter loquendum moritur.

In cadavere pulmones reperti sunt tuberculosi tuberculis nucis avellanæ, fabæ, pisi, lentis magnitudinem habentibus, aut duris, albidisque, aut puris aliquantum fundentibus, si dissecueras. Pulmo dexter durior, graviorque erat, & pluribus scatebat tuberculis: arcte etiam cum pleura cohæsit: suprema ejus pulmonis portio sacculos duros ovum columbinum capien-

capièntes, vacuum alterum, alterum ichore plenum exhibuit. Pulmo sinister sanguine atro turgebat, & focii pulmonis multum vitiosioris vices videbatur solus ferme peregisse.

Utriusque pulmonis pondus, resecto corde, erat librarum civicarum viennensium quatuor cum quatuor unciiis. Resectæ portiones infra aquæ superficiem natabant.

Pericardium feri flavi libram facile continuit.

In abdomine glandulæ mesenterij plures in conspectum prodiverunt majores, flaccidæ, molles. Majus solito, & multo mollius pancreas. Jejunum intestinum inflammatum, cætera intestina plumbea fuerunt.

Utebatur decocto graminis, taraxaci, cichorei, item lichene islandico, & decocto corticis peruviani.

Pulmones imbecillos a natura fortitus erat, & incitatis humoribus resistere non valentes, nec traductam undecunque materiem alienam promovere, atque expedire.

Dispositio biliosa systematis gastrici, & febris inde nata, sæpius hæmorrhagiarum, pulmonum, uteri concitare observantur, repurgato ventriculo & intestinis ilico compressas.

Idem evenerat etiam huic ægro. Purgantia enim leniora profuerunt: constanter levamen vomitio tulit, & sanguinis fluxum mox stitit.

Hæc phthisis ulceroso - tuberculosa materiæ pravæ, & pituitosæ ad debilissimos pulmones decumbenti debebatur. Imminentem ejusmodi tabem avertere ea remedia non raro valent, quæ humores blande inclinant versus alvum, ut omnis recrementitia materies male hucusque ad laxos pulmones deponi solita ad aptius colatorium invitetur, ad alvum videlicet, quam diu, & moderate sollicitare oportet. Verum & altera curationis pars est exequenda, corroborandum corpus universum præprimis ventriculi vis acuenda, & laxi pulmones stringendi.

ÆGER

ÆGER SECUNDUS.

Die 17. Januarii 1778. musicus 62. annos natus, corpore macro, longo, & colore bilioso ad nos defertur, aitque se a viginti jam annis sanissimum vixisse, & die 11. hujus mensis, ante septem videlicet dies, se nuptiis interfuisse, easque arte sua animasse rectissime valentem.

Die 12. Januarii a meridie vomuit assumpta, biliosa: perfrixit: incaluit: decubuit. Tussitatio continua: respiratio laboriosa: dolor punctorius lateris sinistri, & sterni pertingens ad latus usque dextrum. Decubitus supinus, & in quodcunque tentarat latus, impossibilis: assidui horrores.

Die 13. & 14. Januarii omnia eodem in statu perstiterunt.

Die 15. diarrhœa sponte oborta. Continuo inhorruit. Oris multa, & assidua amarities.

Die 16. nil emendabatur. Noctes implacidæ cum pervigilio.

Die 17. Jan. ad nos deportatus hanc morbi historiam dedit, confirmatam ab iis, qui hominem nobis commiserunt. Non levi aurigine perfusum vidimus, strepere, sibilose & cum labore respirantem, mente per vices emotum, & aliena mussitantem: russitantem non valide, sed assiduo, & pauca cruenta sputando rejectantem. Lingua biliosissima: abdomen modice tympaniticum, attamen indolens: pulsus plenus, fortis, & qualis in sanissimis esse solet: corpus nullibi præter modum consuetum caluit: sitis nulla, nec ullus hoc die jam lateris dolor. Vesperi frequentes leipothymia: mentis emotio ultimis vitæ horis plerumque taciturna. Detractus sanguis crustam crassam *pleuriticam* exhibuit colore tinctam saturate auriginoso, & serum ex flavo virescens. Post mediam noctem convulsus moritur.

Cranio resecto pia mater inflammationem exhibuit, majorem in latere dextro, minorem in sinistro. Hanc inter & cerebrum, præcipue in ejusdem anfractibus, rubellum serum effusum reperiiebatur. Ventriculi laterales solito plus feri continebant.

nebant. Plexus choroidei ruberrimi, varicibus, quasi nodulis cærulefcentibus distincti.

Pulmo dexter totus inflammatus erat, excepta ejusdem infima parte septum transversum respiciente. Eum pulmonem antiqua, & vasis sanguiferis multis, nudoque oculo conspiciendis interstincta pseudo-membrana, qualis ex coeunte fere phlogistico formari solet, obvestivit, pleurae validius connexa. Omnis pinguedo per totum corpus colore vere icterico suffusa. Pulmo dexter per omnia sanus, si pauca hinc inde tubercula dura excipias. Pleura sanissima.

Intestina tenuia inflammata, maxime jejunum: duodenum livescens. Vasa ventriculi & mesenterii pone tubum intestinalem ampla fuere, & atro sanguine turgida. Duos calculos nucis avelanae magnitudine vesicula fellea continuit.

Reliqua secundum naturam fuerunt.

Morbum fuisse bilioso-inflammatorium, sed inflammatione plurimum prævalente, & brevi lethali, absque negotio

pervidetur. Stimulus biliosus, putridus, acer, sanguinem succendit.

En dolorem punctorium lateris præcipue sinistri, cum inflammatione pulmonis dextri, & pleura ubique sanissima: enteritis absque dolore, & cum diarrhœa: inflammatio meningis absque phrenitide, si delirium paucarum ante mortem horarum excipias.

Pleuritis in peripneumoniam infausta mutatione convertebatur, ubi æger encephalo affecto dolorem lateris non jam sensit, ejusdem licet causa perstante.

Pseudo-membranas ex sero phlogistico formatas, & ruberrimis, innumerisque vasis pictas sæpius offendi, & adstantibus demonstravi. Ea res mihi semel pro *incrassata* pleura imposuit.

ÆGER TERTIUS.

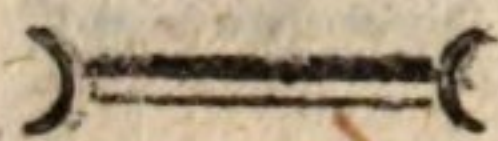
Fœmina facie atrabilaria 40. annorum, aliquot olim prolium mater, initio Decembris horruit, caluitque per vices, nauseabunda, ore amaro, & subinde vomens biliosa. Sumtis solventibus & emetico bene habuit intra breve tempus.

Qua-

Quatriduo reconvallescere visa, subito lateris dextri dolore acuto corripitur, sufficulosa, valdopere febriens, & pulsu duro, vibrante. Jactitatio: spiratio fervens: mens inconstans. Crura jam ante morbum a longo jam tempore, & sub eodem oedematosa fuerunt oedemate dolentissimo, si contrectaras, & remanente prementis digiti vestigio: lingua aridissima, lignea, contracta.

Remedia omnia, & omnem potum pertinacissime respuebat. Sanguis emissus crustam pleuriticam habuit crassissimam, & flavescentem summopere. Nullum a venæ sectionibus levamen. Paucos intra dies moritur.

In cavo thoracis dextro libra feri colore stramineo continebatur; in sinistro vero uncia decem ejusdem feri. Pulmo uterque dire inflammatus erat, at dexter præ sinistro. Particulæ cujuscunque pulmonis, & ubicunque resectæ fundum aquæ petiere. Supremæ pulmonum portiones erant præ inferis diaphragma spectantibus magis inflammatae: pleura ubique sana.

Vesicula fellea bile tenaci & obscuri coloris turgēbat. Hepatis superficies hinc inde inæqualis apparuit, & veluti percocta: omentum subinflammatum: feri straminei in cavo abdominis libræ duæ.

Uteri postica, & externa facies pone fundum corpusculum habuit majoris castaneæ magnitudine, ex carneo pedunculo non crasso suspensum, laridaceum, & duris, osseis, cartilagineis particulis per totam substantiam interstinctum.

Uterus ipse non in medio pelvis, sed proxime ad latus ejusdem sinistrum locatus ligamenta illius lateris brevissima, alterius vero perquam longa habuit.

Complures habuimus oedemate crurum diu affectos, tussiculofos, laboriose spirantes, corpore laxo, pastaceo, quos immedicabilis pulmonum inflammatio sustulit. Eorundem thorax plurimum serosilaticis continuit.

Hydrothorax inflammatorius.

Hydrothoracem hunc inflammatorium in paucis sanasse mihi visus sum phlebotomiis repetitis, nitro, terra foliata tartari, potuve ex malvæ, & altheæ decocto, adjecta multa

multa liquiritiæ radice. Sanguis corium pleuriticum habuit.

Hydropicis sanguinem subinde parce detrahare oportuit, si quando pulmonum inflammatio accessit, quam aut anni constitutio generandæ phlogosi idonea, aut acre atque inflammans serum, aut medicatio nimium excalesciens vel in frigidissimo corpore concitavit.

Quam
donam
etiam
hydro-
picis
mitti
sanguis
debeat.

Ubi moles aquarum in hydrothorace suffocationem jamjam intentabat, phlebotomia parca respirationem expedivit, atque ad breve tempus mortem distulit.

ÆGER QUARTUS.

Die 19. Januarii vir 38. annorum, cœlebs, & scribæ officio functus ad Nofocomium venit valdopere febricitans, tubante gressu, atque animo vacillante, tremens. Crebra interrogatione sollicitatus ægerrime respondit, atque incomplete:

Enteri-
tis.

Die 5. Jan. non appetiisse.

Die

Die sequenti æstuasse , & perfrixisse per vices , capite gravi , confuso : mente subinde non constitisse.

Die morbi 3. ad hæc accessisse contorquentem dolorem epigastrii , & oris iluviem multam.

Die 4. inopia pressum e lecto surrexisse , & languidissimos artus laboriose foras protulisse. At mox fuisse correptum dolore abdominis lancinante , diroque , & vomuisse reducem ingesta , atque amara , multaque.

Die 5. purgante , nescio cujus confilio , assumto , eoque ut videbatur , valentore , vigesies alvum posuit. Tormina ingravescebant.

Ab eo tempore febris , tormina , & mentis inconstantia perstabant ad 12. usque morbi diem , quo phlebotomiam instituit , & sanguinem , ut ajebat , phlogisticum eduxit. Missio sanguinis die sequenti repetebatur. Levamen nullum.

Die morbi 15. (19. Januarii) in Nosocomium receptus vix ullum abdominis jam a triduo dolorem esse assererat , at epigastrium sibi comprimi videri , oppressionis sensu ad medium usque thoracem
ad.

adscendente. Attactum abdominis facile tulit. Laboriosa respiratio: lingua albida, mucosa. Vix elapsis aliquot horis jactitare se cepit, vociferari, desipere. Oris aphthæ: singultus: pulsus pleni, ampli, fortes. Calor: vomitiones spontaneæ, inanes. Venæ sectio. Sanguis crustam habuit cærulescentem, diffusam, tremulam, gelatinosam, tenuiter cohærentem. Cataplasma abdomini adplicatum, & propinatae emollientes potiones: enemata emollientia. Emendatio nulla: mens nulla prorsus. Urinæ naturales, jumentosæ, mucosæ, albescentes.

Die 20. Jan. nil emendabatur. Venæ sectio repetita est: crusta plumbea, virens, diffusa, tenuis, gelatinosa: mens nulla. Vomitio inanis, crebra. Vesperti data radix ipecacuanhæ perparum pituitæ, bilisque eduxit. Pulsuum debilitas: mens nulla.

Die 21. mane summa perfrixerunt: mens præsens: præsentis agnovit: apte locutus est. Indolentia: pulsus accelerati, humillimi, evanescentes. Sub vesperam moritur.

Re-

Reclusus cadaveris thorax omnia fanissima ostendit.

In abdomine omentum valde erat inflammatum: intestinum ileum, & jejunum dira quoque inflammatio tenuit. Hepatitis totam substantiam multa flavedo suffudit.

Inflammatio abdominis a fomite putrido diu relicto, & mora ipsa, ac medicina purgante commoto, exacerbato, non evacuato exorta, hominem sustulit.

Profuisset in morbi initio jugis & solvens potus, &, sanguine prius misso, emeticum.

Inflammatio putrida præverti fauste non raro potest, sed præsens jam, atque intra viscera recepta ut plurimum necat.

ÆGER QUINTUS.

Sutor 42. annorum a longo jam tempore sanus, die Martis, scilicet 20. Januarii, præcedente frigore incaluit: dolor dilacerans lateris sinistri ex epigastrio ad mammam usque ascendens, ad attactum auctus. Decubitus in latus affectum impossibile.

possibilis erat, & respiratio difficilis. Cardialgia, oris amaror, inappetentia, sitis. Decubuit.

Die Mercurii, Jovis, & Veneris omnia indies pejora. Dolor diffundebatur trans sternum, simulque dextrum occupabat latus. Decubitus supinus, & oppressio multa. Phlebotomia sanguinem pleuriticum, atque aliquid levaminis dedit. Ab assumpto purgante alvus quinquies movebatur.

Febris assidua quotidie stato tempore suam habuit accessionem ab horrore cœptam.

Die Sabbathi (24. Jan.) ad Nosocomium venit mente nonnihil confusa. Lingua scabra, ficcissima, prærubra: respiratio difficillima, laboriosa, cum dolore in utroque latere obtuse dilacerante: oppressio pectoris summa ab infimo sterno ad ejusdem medium usque: cardialgia ad attactum aucta, & abdomen tumidulum, inflatum: calor naturalis: pulsus celeres, debiles, remittentes, intermittentes, tremuli. Extrema perfrixerunt.

Circa

Circa 10. noctis vehementer incaluit. Pulsus pleni, duri: phlebotomia: sanguis pleuriticus.

Die Dominica mentis absentia: pulsus frequentes: calor. A meridie mors.

Thorace aperto pulmo dexter ex toto inflammatus: dissectus colorem ex cinereo, & rubro mixtum exhibuit. Major inflammatio supremam illius pulmonis portionem tenuit.

Is pulmo pleurae ubique ferme nece-
batur nexibus partim antiquis, firmisque,
partim novis, & pseudo-membranaceis
a sero coagulato natis. Pleura ipsa ibi-
dem sana.

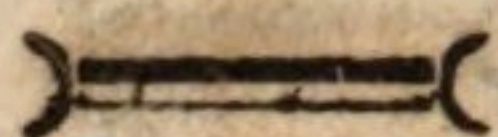
Pulmo sinister hinc inde antiquis vin-
culis membranaceis ad pleuram religatus
erat, & absque inflammatione, at san-
guine atro infarctus. Hunc inter &
pleuram, item inter eundem & dia-
phragma copiosa erat, crassaque mem-
brana fictitia, recenter facta.

Ultimam costam veram, & tres con-
sequentes spurias succingens pleura pluri-
mum erat inflammata.

In pericardio *puriformis* materies, itemque laciniae alicujus pseudo-membranae erant. Aorta, qua ex corde emergit, fuit inflammata; inflammatio tamen solam aortae extimam tunicam penetraverat, quae postmodum eandem deserit, & pericardii laminam interiorem, quae etiam ipsa inflammata observabatur, constituit. Auricula, & dexter sinus distentissimus atro sanguine: cordis ventriculi pleni polypis ex sero phlogistico coagulatis.

Diaphragma, praecipue in parte tendinea, admodum inflammatum.

In abdomine omentum perbreve, & reflexum supra colon transversum, ac leviter inflammatum. Coli per latus dextrum ascendentis initium inflammatum duorum pollicum longitudine. Intestinum jejunum inflammatum. Vasa sanguifera mesenterii, praecipue qua versus intestina tendunt, ubique amplissima, & atro sanguine repleta. In mesenterio hinc inde amplae maculae quasi ex inflammatione. Quaedam glandulae atrum sanguinis grumum potius referebant. Finis coli, antequam in rectum abiverat,

binis in locis contra se ipsum anfractuose reflectebatur.

Totum corpus, & pinguedo omnis colore erat ferme ictericio: item membranæ spuriae ex sero coagulabili factæ plurimum flavescebant.

Ren sinister solito major aliquantum: dexter vero ren cum rene suo succenturiato, & vasis sanguiferis, ac uretere penitus defuit.

En denuo renem originarie deficientem; nam & nuper ejusdem defectum eodem in latere deprehendi, sed rene altero magnitudinem ordinariam ibi non excedente.

Pleuram in loco doloris punctorii inflammata hic prima vice vidi, sed inflammatione non dirissima, pulmonemque ibi loci non inflammatum, fors quod ea pulmonum inflammatio transudante phlogistico sero prava crisi fuerit ante mortem soluta.

ÆGER SEXTUS.

Sartor 27. annorum elapsa æstate tertianam pertulit quinque septimanis durantem

tem, neglectam, quæve se ipsa tandem confecit. Sanum ex eo tempore se vixisse assererat.

Die 12. Decembris 1777. a meridie præter morem inhorruit, mox iterum incallescens. Dolet epigastrium, dolore ad mammam usque dextram affurgente, & punctorio.

13. Decemb. sanguinem misit, nil allevatus.

14. vesperi meliuscule habuit.

15. omnia recruderunt: purgante assumpto parumper remissiora denuo.

16. Decemb. nos accedit. Perfrixit, incaluitque vicibus variis: non sitiuit. Hypochondrii dextri mollis regio ad umbilicum usque dolore acuto pungitur. Carebaria, & ingentis ad frontem, oculosque caloris sensatio ægroto permolesta, nobis vero manu eum calorem explorantibus non percipienda. Os amarum, linguæ multa sordities, & faucium gluten. Non appetit: aliena rutat: laboriosa, & accelerata respiratio: tussitatio sicca, subinde ductilium sputorum parum quid eduxit. Pulsus frequen-

tes, subduri: oris ventriculi dolor, si
contrectaras. Implacidus. Ventris liber-
 tas: vesperi major anxietas. Fit venæ
 sectio: crusta phlogistica, virescens, &
 auriginosa, diffusa, crassa, tenax. So-
 mni mali.

17. Decemb. priora perseverarunt.
 Os amarefcens: lingua fordida, villosa,
 ad radicem flavesccns, siccescens. Non
 siticulofus, at æftuabundus calore manum
 admotam urente. Respiratio decurtata,
 brevis, frequens. Dolor epigastrii, la-
 terisque dextri minor. decubitus fupinus,
 in alterutrum latus impoffibilis. Urinæ
 faturate flavæ, ferme nigrefcentes, char-
 tam immiffam, uti in ictero, tingentes.
 Pulsus fortis, plenus, fubdurus: facies
 bilioforum.

Inflammationem infidere vifceribus re-
 bar a biliofo, putrido, acrive ftimulo
 fuccenfam, quamve hucusque antiphlogi-
 ftico apparatu demitigare non potui. Sta-
 tueram præmiſſo emetico, ejectione acri
 fomite denuo proſequi eandem antiphlo-
 gifticam curandi rationem, quæ curæ ex-
 ordium fecit; at nec emefis, nec alvus
 ab ingeſto pharmaco movebatur.

Eo

Eo die nil mutabatur. Noctu vero permolestie habuit. Potus copiosi, antiphlogistici, & enemata multa, ut vis medicamenti, quod spem fefellerat, & *alterando* morbum auxit, enervetur, atque minori cum detrimento in purgans convertatur. Nil profectum: alvus ægre soluta est.

18. Dec. æstus, & epigastrii dolorifica tensio intenduntur. Noctem pervigil, exterrefactus, implacidus trans-egit.

Mane diei sequentis sensuum multa per vices confusio: amaror oris continuus: lingua siccescens: dolor etiam mollem partem hypo chondrii sinistri occupat ad mammam usque sinistram excurrentes: urinæ saturate crocæ: pulsus admodum mollis, & celer. Tentata denuo emesis est, sed semel, & pauca viridia vomuit: non dejecit. Injecto enemate quaternos secessus habuit mucosos, virides, dysentericos, non levantes.

A meridie molestissime habuit: dolor acutior mollem hypochondrii sinistri regionem infestabat. Instituta phlebotomia

sanguinem crusta viridi, flava, crassa, non contracta vestitum dedit. Cataplasmata emollientia, & his nil proficientibus vesicans dolenti loco admotum est: emendatio nulla.

20. Decemb. laboriose, sibilose, sedens respirat. Mens integerrima: facies hippocratica: pulsus celerrimi, tremuli, omni modo inæquales: urinarum color profunde auriginosus: alvus octies sponte posita. Vesperī moritur.

Corporis externus color ictericius erat: abdomen prominens, & tumidum. Thoracis anterior pars ferme intropressa, eaque, quæ cordis mucroni responderet, convexa alias, hic plana fuit.

Cutis, & omnis pinguedo, & perichondria cartilaginum costalium flaviscabant.

Reclinato sterno apparebat pseudomembrana pleuram anteriorem & lateralem utriusque cavi thoracici obvestiens, flavicans, mollis, facile & deglubenda, & lacerabilis, quæve videbatur esse recens nata. Infra pulmonem utrumque, qua septum transversum respicit, reperta mem-

membrana priori omnino simillima, & pulmonum basin cum diaphragmate leviter connectens.

Membrana alia sed tenacissima, sex hinc inde lineas crassa, & e pluribus veluti laminis conflata, ægerrime, & non nisi magna adhibita vi dilaceranda anteriorem pericardii faciem, & vicinam diaphragmatis portionem obtegebat, cum iisque firmiter cohærebat, ita tamen, ut absque alterutrius læsione potuerit deglubi. Hæc membrana ex albo flavicabat, & plurimis, manifestissimis, nudoque oculo conspiciendis sanguiferis vasis in ramulos excurrentibus, & per omnem ejusdem membranæ substantiam dimissis interstinguebatur. Hanc vetustioremembrana alia tegebat, recens nata, facile laceranda, absque vasculis, & flava.

Thoracis cavum finistrum continebat libram feri flavescentis, chartam & lintea colore croceo tingentis, penduli modice, ductilisque, ut vinum pendulum asolet, & omni nota aquæ simillimi, cui aliquid meracæ, crassæque bilis cysticæ miscetur. Dextra thoracis cavitas ejusdem feri unam facile cum dimidia libram

habuit. Pericardio distento, & leviter inflammato ejusdem serosæ, tingentis, ductilisque materiæ inerant uncia decem, cum spissiore simul sedimento ex flavo albescente, vix cohærente, ad internam pericardii faciem deposito.

Anterior cordis ventriculus modice erat inflammatus.

Pulmonis dextri suprema portio inflammata aquæ, cui injiciebatur, fundum petiit. Reliqua pars ejusdem, & integer sinister pulmo vitio caruit.

Recluso abdomine omentum superficialia, levique inflammatione tentatum conspiciebatur. Hepar omnino sanum, ejusque lobus dexter solito altius descendebat: vesicula fellea bilem multam, crassam valde, & nigricantis ferme flavedinis continuit. Ventriculus solito multo capacior, & flatu turgens. Intestina tenuia, & colon transversum multus aer distendebat. Intestinum Jejunum, & contigua mesenterii portio subinflammari inceperant. Flexus coli lienalis, & descendens ejus portio ad initium recti intestini angustum canalem, contractumque valde,
aut

aut potius contortum funiculum referebat.

Thoracis inflammatio gravis a stimulo bilioso, putrido, acrive concitata mihi frequenter obvenit, quæ solam utut summe antiphlogisticam methodum, largissimasque sanguinis detractiones elusit, ægrumque enecuit.

Ejusmodi postmodum, si qui obtigerant, ex duplici vitio ægrotantibus inflammatorio nempe, & bilioso, duplicem, compositamque medicinam feci, *antiphlogisticam* nempe, & *antibiliosam*, atque hac ratione omnibus ferme ex eo tempore salutarem. In hoc ægro emeticum non egit stimulum putridum evacuando, sed eundem concitando, exasperandoque. Id rarissime contigit, contigit tamen; at, si quando evenerat, rem inde in pejus ruentem denuo restituere potui alterantis remedii vim elidendo, convertendoque ejusdem impetum ad alvum. Verum & hæcce praxis me hic destituit.

Consimilem morbum subnectam ex inflammatorio videlicet, & bilioso conflu-

tum, sed talem, ubi emesis ex voto successit, & inflammantem stimulum biliosum excussit. Neque ea inflammatio tanta adhuc fuerat, ut subducto acri & inflammante sorde, non potuerit antiphlogistico apparatu vinci.

Dignam hancce historiam arbitror, & gravem materie, quæ reliquarum, quas hucusque recensui, agmen claudat.

ÆGER SEPTIMUS.

Fœmina 20. annos nata, & maritata, mense Junio elapsæ æstatis ex febre tertiana in nostro Nosocomio decubuit. Bene inde habuit, regularibus postea catameniiis usa.

Post medium Decembrem oris ventriculi morfu ferme assiduo ad 14. usque Januarii subsequenteris diem vexari cepit, cæteroquin sana.

Eo die (14. Jan.) inter cœnandum animo linquitur, convelliturque epileptico modo. Exacta horæ octava parte mens rediit: horrida per vices atque æstuebunda mediam fere noctem exegi. Tum sanguinis læte rubentis, spumantisque
tan-

tantum rejecerat, quantum excipere vola-
manus potuit. Cephalalgia: cardialgia:
æstus horroribus commisti: dolor thora-
cis dextri punctorius, assiduus, inspira-
tione auctus: insomnis.

15. Jan. vomituritio absque vomitu,
& amaror oris. Febris, dolorque in-
crescunt: non convulsa est, nec cruenta
sputavit. Alvus aliquoties tenuia, bilio-
saque dimisit.

16. Jan. ad nos defertur æstuans, to-
to latere thoracis dextro dolorem acutum
questa. Facies auriginosa, virefcens: ocu-
lorum flavus viror: epigastrium omnem
attactum refugiens, & dolentissimum: si-
tis inexplebilis: leipothymia assiduæ: pul-
sus celerrimi, sub digito evanescentes, &
subinde nulli: lingua albescens: tussis sic-
ca. A meridie facies, oculive rubent:
pulsus celeres, elati, non duri: multa
jactitatio, & summa inquietas. Paucam
æruginem sponte, & cum levamine vomit.
Sumit potus copiosos, mellitos, acidos
cum paucis arcano duplicato. Somni pau-
ci, pravique.

17. oppressio pectoris, dolorque pungens augetur. Respiratio laboriosa: decubitus in latus affectum impossibilis: oris amaror: vomituritio: valida febris. Sanguinis unciae quinque educebantur, crustam flavam, crassam, renacem, diffusamque exhibentis. Potiones eadem continuantur.

A meridie sumto emetico vomuit amara, æruginosa, pituitosa, deiecitque frequenter. A vomitu vix ulla febris: vix ullus præter naturam calor: respiratio bona: oppressio nulla: decubitus in utrumque latus facilis: repentinum, ingens, & mirum levamen. Oris amaror perstat.

Hora 10. vespertina etsi bene habenti, cum pulsum offenderam plenum, vibrantemque, qualem non antehac, in prophylaxin potius inflammationis novæ, quam sanguine non detracto facile redituram prævideram, phlebotomiam ad uncias octo institui. Crusta eadem. Noctu, etsi nil amplius incommodi quæsta, parum dormivit.

18. Jan. aliquis dolor capitis, & epigastrii: oris amaror: vix vestigium febris: cætera bona. Urinæ hucusque aut croceæ, aut prærubrae.

19. urinæ quædam hypostasin furfuraceam habuerunt. Reliqua, uti pridie.

20. cephalalgia, & cardialgia augentur: dolor lateris dextri punctorius recrudescens, & sævus: febris, decubitus, sitis quemadmodum in morbi principio. Tussis: sputa nulla: lingua sicca: oris intensior amaror: emeticum. Octies vomuit amara, ductilia, & decies deiecit. Pectus bonum: dolor lateris nullus: exigua febris: mirum in modum, & repente allevata.

21. Jan. omnia emendata. Dormivit.

22. sedimentum latericium urinis inerat: tussis pauca hucusque perstat: cætera bona. Appetit: obambulat.

23. decocto lichenis islandici uti cepit. Ex eo tempore tussis omnino siluit, rediere vires, & exactis non multis diebus confirmata discessit.

Multæ

Multæ nobis historiæ suppetunt pleuriticum complicatarum, seu *inflammatorio-biliofarum*, hæmoptoës *biliosæ*, convulsionumque recensita medendi ratione tuto & cito sanatarum, quas, utpote quotidianas, & oculis multorum Nosocomium SS. Trinitatis adeuntium usurpatas non referam.

Supereſt, ut de frequenti in meis ægris emeticorum usu pauca lectores moneam, eos præcipue, qui forte iniquius de eodem arbitrabuntur, aut ita ab aliis edocti aliter opinantibus, aut experiundi occasione destituti.

Vomitoriorum usum me observatio docuit cum mea, tum aliorum, eaque multiplex & casta: vel mea ipsius infortunia me docuere vel invitum maxime, vel olim longe alia sentientem, periclitantem methodos diversas, atque anxie perquirentem, qua ego ratione ipse mihi satisfaciam, minimeque sollicitum, cujusnam systema aut corruat, aut confirmetur.

Mirabar multoties Sydenhami nomen in scholis medicorum ubique quidem personam.

fenare, & habere innumeros laudatores, at, qui sequantur eximii viri doctrinam, eamque potissimum, quæ præstantiam emeticorum demonstrat, perpaucos: mirabar, qui eorundem usus a cordatissimo viro toties & tantopere deprædicatus, a pluribus nihilominus tanquam alienissimus a rationali medicina proclametur: mirabar sæpenumero, sanguinariam Botallii methodum denuo revixisse, adeo denuo invaluisse, ut quidquid febrilium motuum, & quocunque anni tempore, & a quacunque demum causa insurgat, eandem semper & ubique curandi methodum cuicunque febrili morbo allinent, nulla temporum, constitutionumque ratione habita, seu Syrius igne æstivo corpora torreat, atque austrino, gravique cœlo, seu urat acre hyemis gelu, flante Borea.

CAPUT XVII.

V A R I A.

Genitalium gonorrhoea affectorum in
cadavere dissectio.

Die 25. Febr. 1777. genitalia secui
ex cadavere hominis depromta,
quem gonorrhoea laborasse, stillicidium
materiæ flavo-virescentis ex urethra, le-
vis circa orificium ejusdem, ac versus
frenulum protensa inflammatio, & rubræ
maculæ glandis, item leviter tumentes
inguinum glandulæ manifesto indicabant.
Quis ipsi morbus vitæ finem attulerit,
prorsus ignoro, cum cadaver ex alio
Nosocomio ad instituendas a tyronibus
chirurgis operationes ad nos fuerit de-
latum.

Claviculæ, itemque corpora verte-
brarum lumbos formantium tophis hinc
inde obsidebantur: carnes musculorum
fra-

fracidissimæ, subque manu, si contrectarentur rudius, diffuentes.

Sectam urethram deprehendimus leviter inflammata, phlogosi ab orificio ad semialterum digitum procurrente. Paulo ante bulbum exigua denuo canalis inflammatio. Canaliculorum Morgagnianorum nec unicum observavi, sed eorum loco multas exiguas lineolas albas quasi tendineas chordulas vidi. Sinistrum orificium ejaculatorii vasculi solito plus hiebat. Nulla ullibi excrescentia, nullæ constrictiones, atque ulcera nulla. Sanæ reliquæ urethræ partes, uti & testes, & vesiculæ feminales.

Hominem hunc frequentibus laborasse gonorrhœis habitus corporis supra descriptus videtur evincere.

Mirum tamen est, nullas in urethra graviores noxas post repetitas gonorrhœas, vel etiam ab hac una certe non mediocri, ortas fuisse.

Sententia Morgagniana, quæ sedem mitioris gonorrhœæ in inflammatione potissimum canaliculorum per urethram copiose locatorum statuit, n. vo videtur

argumento corroborari. Aderat equidem inflammatio totius membranæ urethram componentis, at vero illam in ipsis extremis canaliculorum orificiis validiorem fuisse, eorundem in chordulas tendineas coalitus demonstrare videtur.

Sed unde tanta flavo-virescentis materiei, quæ post mortem ex urethra profluxit, copia? an ex canaliculis acri venereo irritatis, copiosiores, ac depravatum mucum fundentibus? at hos delectos diximus. Sed quid, si quidam, quin etiam plures superfuerint, licet angustiores, coarctatique ex inflammatione, sed oculum nostrum vitro non armatum subserfugientes? id certe, ut opinemur, necesse est, cum nullum vel minimi ulcusculi vestigium ullibi apparuerit.

Febris petechialis, & sectio.

Petechiæ viscerum internorum.

Juvenula 20. annorum a binis mensibus lassitudinem queritur, morosa, tarda,
da,

da, & tristis. Catamenia habuit ordinata, & hoc ultimo bimestri solito copiosiora.

Die 3. Aprilis ira gravi excanduit: mox febrile, capite validissime dolere, in parte præcipue ejusdem sinistra, & eodem die narium hæmorrhagiam pati. Mediocriter febricitabat, sed assiduo, ore mucoso, amarescente subinde, ad 16. mensis ejusdem.

Interea temporis varia domi suæ adhibuit, salia media, nitrosa, lapides cancerorum, castoreata &c. Semel sanguinem secta vena educi curavit, & semel ad tempora hirudines poni.

Eo die vesperi (scilicet 16. Aprilis) in Nosocomium suscepta est. Pulsus sat pleni, fortes, naturalibus vix celeriores: calor naturali vix major. At hemicrania lateris lævi ingens, inappetentia, sitis vix ulla. Urinæ aut naturales, aut naturalibus paulo magis flavæ. Datis solventibus ex radice graminis, taraxaci, & cichorei, & paucis arcano duplicato, dabatur postea emeticum. Melius habuit per aliquot dies, cum decocto

graminis , taraxaci , & cichorei absque fale medio denuo uteretur post emesin. Verum his diebus e gingivis lateris finistri prodierunt tres , quatuorve circiter unciae sanguinis stillando. Os , fauces , & oris maxime fornix multis prærubris maculis pingebatur. Hæmorrhagia gingivarum lævarum , & maculæ hæ exiguæ , prærubræ aqua salviæ aluminosa cohibebantur.

Die 22. 23. 24. & 25. , ubi corticis decocto utebatur , febris insurgebat : jactitatio : inquietudo : calor , pulsu non debili. Somni paucissimi. Petechiæ sat latæ in thorace , mammis , brachio utroque & facie , numero perpaucae , colore violaceo , rubro , cæruleo.

Toto morbi tempore corpus omne , facies omnis , & labia cadaverosa albedine tincta , ita , ut nil prorsus ruboris ullibi appareret. Omnia exsanguia. Dentēs nigrescentes : gingivæ , & fauces pallidissimæ. Habitabat in cubiculo depresso , solem nunquam admittente , & humidissimo. Mens noctu vacillans.

Die

Die 26. mane convellitur per vices, soporosa est: tarda & sublimis respiratio. Vesperi moritur.

Sectum cadaver a me est. Pleura, pericardii interna & externa facies, utraque superficies diaphragmatis, pinguedo pone cor multis maculis petechialibus pictæ observabantur, rubris, nigris, cæruleis, lentem, cicerem, fabam latitudine æquantibus, & totidem *sugillationes* referentibus, sanguinem fluidum, si dissecabantur, fundentibus. Sanguis vasorum majorum nigrescens, & aquosæ fluiditatis. Cor ipsum petechiis maculatum.

Raræ in peritonæo & intestinis petechiæ.

Intestini recti extima membrana nigerrima, putridissima, atramentum referens. Omentum quasi nigerrimo carbonum pulvere conspersum. Uterus quasdam hinc inde quasi verrucas albidas in sua extima habuit superficie. Ovula vero in ovariis sanguine atro suffusa, tumidiora multo, quam soleant.

Capite dissecto meninges utræque, præcipue in latere capitis sinistro multis, latis, rubris, cæruleis, atris maculis notatæ: multæ in cerebri, præcipue ejusdem lateris, anfractibus *quasi sanguinis extravati* coagula, lentem, fabam referentia, quædam multo majora. Atque is erat in illo latere meningum, & cerebri habitus, ac si ingens illarum partium fugillatio ex vi gravi externa fuisset illata. Ventriculus lateralis sinister aqua flavescente distentissimus. Utriusque ventriculi parietes & superficies maculis petechialibus obfitæ.

Cerebellum maculis, & punctis *innumeris*, rubris, atris, magnisque, & *in sua superficie & in substantia sua* distinctum, quæ res & ab inflammatione vasorum, & a punctis paucis rubris, quæ alias in sano cerebello dissecto comparent, facile distinguebatur.

Petechiæ in superficie corporis externe totam autem ad usque pinguedinem penetrabant, illæsa, aut vix læsa pinguedine.

Enteritis & sectio.

Adolescens 13. annorum, tyro futor, ante dimidium annum colica cum frequenti vomitu, & diarrhœa laboravit, quam applicatis fomentis siccis, & calidis denuo sopivit.

Ante 14. dies denuo colicam cum diarrhœa, cum ea nocte alteri accubisset, & amissis per noctem stragulis nudus jaceret, ac perfrigeraretur, mane contraxit. Dolor continuus: accedit dein vomitus, qui in dies frequentior factus ita est, ut ultimis diebus decies septies, pluriesque vomeret, non aucto tamen dejectionum numero, cum intra nychthemera quinquies plerumque inter tormina venter redderet.

Per hos dies æger non decubuit, sed longo satis itinere, quod intra horæ spatium vix confecerat, ad constitutos pauperum medicos vix non quotidie venit medicamenta rogatum.

Die 12. ad Nosocomium pedes ultimo venit, flexis genibus etiam atque

etiam, ut susciperetur, rogans. Alacer, & viribus non imminutis videbatur, & vegeto vocis usu, & memoria vel in minutissimis fida firmaque. Aiebat, ventrem infimum pubem inter & umbilicum graviter dolere, totumque abdomen tendi, & attractum nec minimum ferre: urinam per ultimam noctem hucusque haud posse mittere: vomere se frequentissime.

Facies erat collapsa, tempora intropressa, & refugientes intra cavum oculi. Pulsus celerrimi, & exilissimi micabant. Membra sudore frigido manabant. Alvus hac die, nocteque prægressa, æque ac vesica quievit.

Vespera ejus diei, quo ad nos venit, fere inter loquendum, cum paulo ante historiam morbi, eo, quem dixi, & animi corporisque habitu interrogantibus ad amussim narrasset, moritur.

Cadaver altero mane sectum pulmones exhibuit multis in locis longioribus, validisque nexibus ad pleuram religatos, sanos cætera, sed spumante copiosa materie ex albo flavescente inundatos.

Re-

Recluso abdomine odor gravissimus, qualis gangrænosorum esse solet, sterco-
raceo mistus nares ferit: profluit aquæ
leviter cruentatæ, cui liquidiora stercora
innatabant, insignis copia. Intestina omnia
ampla, dilatataque.

Jejunum, ileum, & totum colon,
omentum ex integro, totumque ferme
mesenterium partim inflammatissima fue-
re, partim vero, ileum præcipue, gan-
grænosa.

In ileo spithamæ longitudine ab ejus
in cæcum insertione foramen, quod avel-
lana nux facile transiret, *non erosum*,
sed, ut omnes, qui aderant, unanimes
opinabantur, recenter ruptum ibi loci re-
periebatur, ubi insignior intestini gan-
græna fuit.

Glandulæ mesenterii tumebant valde,
mollesque, si tangerentur, & solito mul-
to laxioris compagis erant.

Vesica exigua, contractaque fuit, &
vacua, nihilque vitii præter maculam le-
viter rubentem non magnam exhibuit.
Vermis unus, alterve tantum, iique mor-
tui deprehensi sunt.

Tantamne pestem insidere visceribus crederet, qui hominem spectaret tantum itineris quotidie facientem, usumque musculorum viribus integris ad ultimum usque momentum vitæ, & expeditis?

Nonne in tanta intestinorum strage mira est ea mentis præsentia, & illæsa facultas?

Enteritis.

Sartor 20. annos natus post medium Decembrem anni 1777. respirare laboriose cepit, pectore opprimi, & pauca mucosa tussiendo educere. Non decubuit. Subinde cohibere gradum debuit, præcipue citatiorem, ut liberius possit aspirare. Sanum se antea semper fuisse assererat. Posthac autem spirasse paulo facilius, nunquam tamen expedite ex toto, quemadmodum ante consueverat.

Die 30. Martii 1778. ex vicino suburbio Josephino Nosocomium pedes adit, iisque, quæ modo retuli, sequentia addit:

Ante

Ante 17. dies dolore per biduum gravi correptum se fuisse, hypogastrium impetente, paululum postea mitescente, continuo tamen ardente, pungente. Obambulasse.

Ante octiduum dolorem hypogastrii intendi cepisse, & ad ventriculum usque diffundi. Vomuisse frequenter, per vi-ces, sponte, maxime a pastu, pauca, acida, austera, amara, pituitosa. Gustatum assiduo fuisse depravatum, & analogum rejectæ materiæ, etiam extra tempora vomitionum. Respirationem hisce octo diebus fuisse sæpius laboriosissimam, brevissimamque, quasi hominis jamjam suffocandi. Caput modice, & per intervalla doluisse. Horripilationis assiduæ habuisse sensum, & abdomen vel mollioris etiam contrectationis impatiens, modiceque tympaniticum; urinas vero, quales in sanitate, & nullos præter naturam calores.

Mane die 30. Martii satis alacrem, peditemque venisse ante dixi. Levis cephalalgia: lingua alba, ficcescens: appetitus prorsus deletus, & amaroris in ore

ore sensus. Assumta ructat, angitur, vomit acria, acido-austera, amara, foetidissima, mucosa, viridia. Tussis: abdomen tumidulum omnem attractum averfatur, & acutissime dolet modice commoto, aut in alterutrum latus se convertenti, aut erigenti semet, non autem quiescenti. Alvus, & urina, & calor corporis, quemadmodum ipsi adhuc sano fuerunt.

Hoc octiduo modo obambulavit, foras etiam non raro egressus, modo decubuit. Heri a meridie ita decubuit, ut non amplius surrexerit, nisi hodie mane nos petiturus.

Pulsus ad nos veniens naturalibus vix debiliores habuit, vix etiam citatiores.

A meridie ejus diei (30. Martii) alvus, hucusque sponte mota, substitit nullo clysterum genere sollicitanda. Vespera appetente arteriarum ictus evanescere. Respiratio difficillima, abrupta, decurtata. Anteaكتورum memoria vel in minutissimis illaesa, atque exactissima. Animi vigor. Supinus decumbere nulla

la amplius ratione poterat , sed erectus sedebat , vel in alterutrum latus reponebatur.

Summa sensuum omnium integritate ad extremum usque vitæ momentum usus, & anodyniam, atque a vividissimo abdominis cruciatu immunitatem nullam expertus fera vespera occubuit.

Sectum cadaver pulmonem sinistrum totum , quemadmodum etiam pericardium exhibuit veluti incrustatum, obvestitumque membrana tenaci, laridacea, tres, quatuorve, & quinque hinc inde lineas crassa, lamellosa, vasis sanguiferis, manifestissimis, & qua cum pulmone, a quo poterat deglubi, & qua cum pleura cohæserat, atque per omnem sui substantiam perreptata.

Hic pulmo intra crassum & membranaceum saccum ita conclusus pulmone dextro fuerat multo minor, ab omni alio nihilominus vitio liber, & sanus. Lævum hoc thoracis cavum pauxillum aquæ turbidæ continebat.

Pulmo dexter , supremâ præcipue ejusdem portio tuberculis , nodis præcipue sca-
tebat , fabæ , avellanæ , juglandis nucis
magnitudinem habentibus , & perquam
duris.

Omentum in pelvim usque descen-
dens , crassum & inflammatissimum ex
toto nigrescebat. Intestina , præci-
pue tenuia rubebant , livebant , nigri-
cabant.

Cavitas abdominalis libram unam
cum dimidia ichorosæ cujusdam aquæ
conclufit.

Ejusmodi intra thoracem membra-
nas sæpe in aliis offendi , variæ & cras-
sitiei & tenacitatis , quasve deglubere
non difficulter a visceribus vicinis , iisque
illæsis poteram. Non paucae , eæ præ-
cipue , quæ tenaciores erant , & esse ve-
rustiores videbantur , luculenta vasa rubra
nudis etiam , atque inermibus oculis ex-
hibuerunt.

Transversim dissectæ varia quasi stra-
ta , aut laminas varias sibi invicem im-
positas , ab se invicem paulo difficiliter se-

pa-

parabiles, diversæque consistentiæ monstrabant.

In iis maxime id genus membranas deprehendi, quos ex thoracis inflammatione sæpius ægrotasse constabat.

An a fero phlogistico transfudante, & inflammationem non optima crisi solvente nascebantur? an ex numero laminarum ejusmodi membranam constituentium exantlatas olim pectoris inflammationes supputabimus? at unde hæc nova vasorum progenies?

Paralyfis saturnina.

Raro occasio fuit paralyseos saturninæ remediis tentandæ, cum, in tanto licet ex colica saturnina decumbentium numero, nemo artubus caperetur, qui eosdem integros & expeditos habuit, cum nos accederet.

In quinque solum ægris, quos inter duo vigente adhuc colica mihi committebantur, brachiis domi jam fideratis, atque e trunco pendulis (tres reliqui ab aliis singuli medicis suæ quivis domi

domi a torminibus liberati ad Nosocomium mittebantur) vires ignis electrici experiebar.

Atque hi ultimi brachiis nervinorum remediorum usu jam aliquantum invigoratis & incipientibus moveri , & succrescente denuo eorundem carne ad electricam machinam statuta quotidie hora accedere jussi sunt , ut curationis ibidem compendium & complementum faciant.

Factitii fulminis ictus vix uno octiduo exceperant, nervinis domi suæ non sepositis, cum brachia denuo tenuari, eorumque elaterem elanguescere conspiceremus, abolita iterum illa exigua motrice vi, quam ad machinam attulerunt. Re-cruidit etiam artuum dilacerans, & gravis dolor.

Ab incepto , utut inviti , desistere cogebamur , & insistere solis nervinis, camphoræ, gummi ferulaceis, atque castoreo , & spirituosis aromaticisque artuum frictionibus.

Hæc

Hæc remedia, & ipsum tempus, insignis ægritudinum chronicarum persæpe medicus, atque a laboribus saturninis vacatio multum emolumentum attulerunt, non vero curationem perfectam. Memborum officio denuo, sed morosius, uti licuit.

Unum alterumve novi ab electrica flamma magis læsum, nec multum adjutum a nervinis: ac sulphuratæ Baadensium thermæ evidentius profuerunt citiusque, & artus exsolutos effecerunt labori pares.

Novi equidem multorum de vi electrica observationes hisce meis contrarias: neque meas idcirco protuli, ut eas illorum subvertam.

Sed quid viderim ipse, utut in quinque solum ægris, non potui reticere. Resument fortasse alii, resumam & ego eadem experimenta, ut posthac constet, an etiam hanc speciem exsolutionis electricitas sanet.

An forte paralyses saturninæ ab aliis observatæ nervinorum aliorum vi potius, atque ita sanabantur, ut in auxilium si-

mul vocata electricitas solummodo *minus* nocuerit, utpote superata ab eorundem nervinorum potestate?

In duobus brachiorum paralyfi unaque & colica laborantibus, postquam ventris tormenta consopivi, virtutis electricæ periculum ita feci, ut ab omni alio remedio ægros tunc prohiberem. Sed manifestius lædebantur, quam tres illi ab aliis medicis ad me missi, qui una & electricitate usi sunt, & aliis nervinis.

Lite observatio dirimet, sed pluries repetita, & casta. Soli nempe electricitati committere morbum oportebit, atque aliis remediis non suffultæ.

Aliam equidem paralyfin, alia nempe ab origine prognatam vis electrica plurimum emendavit. Virum consistente ætate brumali frigore rigentem, cum cubiculum ingrederetur percalefactum, & accenso ibidem foco assideret, mox sensuum confusio cepit, brevi iterum evanida, atque artuum sinistrorum, brachii, crurisque, & musculorum in lævo faciei
la-

latere exsolutio perfecta, & permanens. Variis, atque etiam decantatissimis remediis frustra diutius applicatis, atque humero ob emortuam musculorum, ligaminumque vim jam semiluxato hominem electricitati subjeci quotidianæ, remissæ primo, dein identidem intensiori.

Trium fere mensium spatio, qui antea pedem non moverat, solus jam gradi firmato talo & perparum claudicante, atque humeri vinculis attractis articulatio reponi. Nulla omnino interim movendi brachii facultas, etsi minus jam emaciati.

Tandem longæ curationis tædio, ut ut perefficacis, discessit.

Sed redeo ad paralyfin saturninam, atque ad ipsam quoque colicam, quam hæc artuum exsolutio non raro comitatur, aut sequitur, aut etiam antecedit. Mirabar nempe multoties, esse quosdam, qui de plumbo, tanquam peculiaris & specificæ cujusdam colicæ, & paralyseos causa, movere dubium possint, atque hu-

jus veneni quamdam quasi apologiam scribere.

Equidem multi plumbata impune tractant, & multis annis. Verum cum in opere saturnino non assidue versentur, nec sufficientem idcirco quantitatem ore hauriant, alvo utantur expedita, & diæta involvente, atque etiam minus irritabiles fortasse nervos sortiti sint, fieri potest, ut diu a *morbi furis* immunes maneant, etsi non ab omni *morboſa diathesi*.

Multa quoque incommoda in alias causas refundi solent, utut saturno in acceptis referenda. Ventris flatus molesti, & frequentes, ventriculi premens dolor, lotii per vices temporaria & levis difficultas, asthma fugax, sed crebrum, mira illa hypochondriacarum, & hystericarum affectionum varietas & variegata multitudo, fuga hominum, meticulosa mentis diathesis, vertigo, & ineffabilis quædam aspectus oculorumque conditio &c. certe in hoc hominum genere plerumque plumbo debentur.

Tin.

Tinctores exteri, qui in sua quivis patria artem impune exercuerunt, Viennæ haud longo tempore a morbo infatigati persistunt. Phænomeni hanc causam reperi, quod Viennæ præ alio Europæ loco pigmentorum plumbeorum usus & frequentissimus sit, & maxime profusus. Id exteri, quotquot sanaveram, unanimes fatebantur.

Colicæ hujus, & paralyseos frequentia, quo utroque malo suos saturnus multat, vel ipsum in vulgus nota est.

Atque hinc multorum oculis magis, quam opinioni paucorum credendum puto.

Vis antiseptica radicis arnicæ.

Quantis viribus radix arnicæ in putridissimis dysenteriis comprimendis polleat, solertissimi primum Collinii nostri experimenta demonstrant, cui genuinum præstantissimi hujus remedii usum

grati debemus , tum aliorum etiam ,
meaque.

Nullum certe medicamentum novi , quod *specifici antidysenterici* compellationem majori sibi jure possit vendicare.

Habebunt in posterum medici , qui exercituum sanitati præsunt , quo hanc castrorum pestem efficacius , quam quacunque alia hucusque reperta methodo , profligent.

In pernicioso alvino fluxu , qui febres malignas non raro comitatur , & excussa licet saburra ob atoniam intestinorum permanet , atque universim in omni omnino diarrhœa a viscerum abdominalium imbecillitate nata radicem arnicæ cuicunque alteri remedio anteire alibi demonstravi.

Sed etiam iis hæc radix , eaque sola , salutem attulit , qui amplo quodam vulnere externo consumebantur , ingentem forte puris vim ichorisve profundente.

Quos-

Quosdam largo profluvio puris, colliquante feбри, sudore nocturno, & alvi fluxu Jam ad incitas redactos hac sola radice sanavi, qui antea magnas corticis peruviani doses incassum devorarent.

Eam remedii hujus confidentiam habeo experiundo comparatam, ut rebus propemodum conclamatis, in *hac consumptionis specie* non desperem.

Urgente malo omni altera hora drachmam pulveratæ radice exhibui, ut intra 24. horas uncia una cum dimidia fuerit absumpta.

Perraro vomitum commovit, atque solum initio, & cui, utpote suapte cessaturo, non medebamur.

Quantum emolumenti medicina castrensis capiet, si eximie vires medicamento tantopere antiseptici magis fuerint vulgatæ!

Capitis læsiones.

Juvencula 24. annos nata ad Nosocomium deportabatur. Qui ægram no-

bis commiserunt, narrarunt, eam ante tres septimanas ex prima domus con-
tignatione per gradus scalæ fallente gres-
su devolutam cecidisse. Ad finum fron-
talem finistrum levi & cutaneo vulne-
re, quod intra quatrimum coaluerat,
fuisse perstrictam. Inde a lapsu vomitu-
riiſſe frequenter, excaluisse, leviterque
inhorruisse variis vicibus, & quotidie:
noctu mentem obscure plerumque ægro-
tasse: cephalalgiam interdum adfuisse in
toto occipite, & capitis latere fini-
stro. Sanguinem semel e pede extra-
ctum esse.

Die 14. Octobris 1777. ad Noſo-
comium venit. Febriculæ vix vestigium,
si pulsum, & corporis calorem consu-
lueramus, quam maxime naturales. Lin-
gua prærubra, præcalida, glutinosa: de-
lirium mite, & per vices.

Eo die aquam cum melle & aceto
multam haufit, adjecto paucò sale medio.
Delirium mite, & constans.

Alterius diei vespera emetico propinato pauca viridia revomuit. Desipientia minor & per intervalla solum, &

Die 16. Octobr. mens firmior. Solventia, salinaque continuantur.

Die 17. denuo paulo valentius emeticum hausit ex scrupulis duobus radicis ipecacuanhæ, & granis totidem tartari emetici confectum. Vomuit multo plura, amara, pultacea. Mens inde omnino firma.

Decocto dein radicis graminis, taraxaci, & cichorei usa est. Verum cum in diarrhœam permolestam incideret, & vires absumentem, radicem arnicæ propinabamus, quam tunc ubique utilissimam observabamus, si cui alvus fluxerat ob intestinalis tubi atoniam, quod genus alvini fluxus ægrorum nostrorum plerosque per æstatem, atque autumnii initia vexavit.

Morbo jam declinante tussis nocturna accessit cum epigastrii dolore,

maxime inter tussendum, & anacatharsi nulla, aut pauca mucosa.

Prout ventriculus & intestina vigorem receperunt, ita tussis componebatur.

Die 11. Novembris non tussivit, e lecto surrexit. Reconvalescit.

Complura exempla habeo febrium biliosarum malignantis naturæ lapsum ab alto consecutarum. Functiones animæ multum inde turbatas ea ipsa medicatio restituit, quæ febrim ipsam biliosam aggressa est, & illuviem præcordiorum emetocatharsi exantlavit.

Scio, in non dissimili casu caput trepano fuisse perforatum, cum æger a lapsu tenuiter primo, elapsis vero aliquot diebus graviter febriret, & cum mentis emotione. Ubi vulnus comparabat, terebra applicabatur: nil alieni repertum est. Æger paucos post dies delirus obiit.

Cranio resecato nihil prorsus vitiosi occurrebat, at magna viscerum abdomi-

dominalium ruina, hepatis suffusio biliosa, intestinorum livor, atque necrosis: qualia nempe in febre biliosa solent, neglectu, & inauspicata curatione in malignam conversa.

Alios ex alto delapso, & mentis impotes quiete sola, enemate frequente, & iterata phlebotomia sanavi.

Quosdam vero, quorum vulnera sedulo explorata momenti non magni videbantur, quive mitius in speciem ægrotabant, calvaria, ubi nulla suspicio esse poterat, diffissa, diffractaque, & effusus in basin cranii, & in anfractus cerebrinos sanguis sustulit.

Adeo subinde difficilis, atque ambigua diagnosi est, an in lapsu ab alto encephalon idiopathice, & quonam vitio laboret, an vero commotum systema gastricum, biliferumque mentem ob quemdam utriusque consensum turbet!

* * * * *

I bello ad finem decurrente non possum silentio præterire, quantopere industria viri egregii Josephi Cauffman, Philadelphienfis Americani, in administrandis Nosocomii rebus sim usus.

Postquam enim doctrinam, atque ingenium singulare eminenti quadam ratione omnibus abunde comprobasset, amplissimo medicorum Viennensium ordini adscriptus est, mihiq; additus, ut in Nosocomio secundarii medici vices ob-
eat.

Ea sparta ita præclare defungebatur, ut nuper ad faciendam in exercitu cæsareo medicinam cum summa commendatione evocaretur.

Atque ita laborem horum exegi, cujus dulcem hercle mercedem retuli, si vel paucissimis is bene vertat, ut hoc ævi, quodcunque est, felicius degant.

Conabor & posthac, si vita & sanitas suppetat, ut genuinas temporum,
mor-

morboremve imagines porro sistam, mea-
que conferam ad morborum popularium
cognitionem, & febrium veriore do-
ctrinam.

Ita enim omnino agendum arbitror,

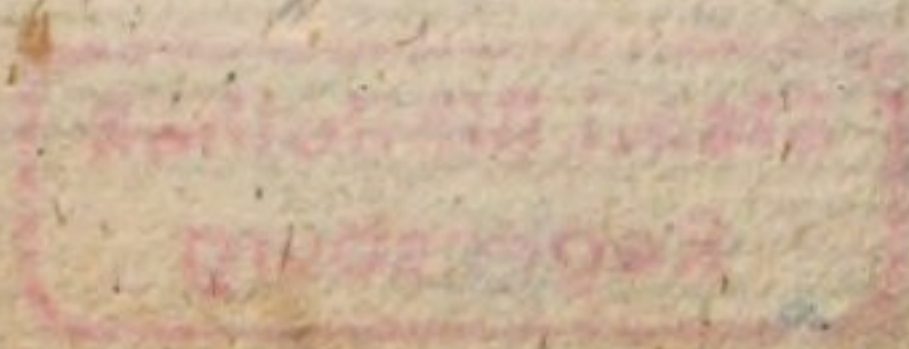
*Immortalia si volumus subungere re-
bus*

*Fundamenta, quibus nitatur summa sa-
lutis:*

*Ne tibi res redeant ad nilum funditus
omnes.*

LUCRET.

Stoll, Maximilian, 1742-1787

Maximiliani Stoll M. D. Professor praxeos medicae publici Pars ...
rationis medendi in nosocomio practico Vindobonensi

Bd.: 2.

Viennae Austriae 1778

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/Med.1838(2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11107481-1
VD18 80249760-001